

ATHARVA VEDA

(Volume II)

(English translation of Mantras with
Sanskrit text and transliteration)

अथर्ववेद

द्वितीयो भागः

ATHARVA VEDA

Volume II

[Kama IV-VI]

अथर्ववेद

द्वितीयो भागः

[काण्ड 4-6]

English Translation

bv

Swami Satya Prakash Saraswati

and

Udaya Vir Viraj

DAV Publication Division

Delhi-110034

About this Edition

The great reformer, Swami Dayanand who ushered in a renaissance of Indian society towards the end of 19th century had ordained that :

The vedas are the source of true knowledge. To read and understand the vedas is the supreme duty of one and all.

This is one of the ten Principles of the Arya Samaj as laid down by Swami ji. Importance and relevance of the Vedas has been succinctly said in the Upanishadas also :

वेदेन वै देवा असुराणां वित्तं वेद्यमविन्दन्त

तद् वेदस्य वेदत्वम् ।

(Taittiriya samhita : 1.7.4.6 तैत्तिरीय संहिता)

The Vedas are so called because each statement therein informs a man of the ideals of human life, called the Law of Righteousness, to understand which there is no better source.

To meet the need of a modern, easy to understand English translation of the Vedas, the Veda Pratishthan of DAV College Managing Committee, New Delhi had been publishing complete translation of the four Vedas in twenty-two volumes since 1977. The first edition was well produced and well received. Later as this important task slipped into inexperienced hands, quality of printing and paper became inferior while the price was unduly raised.

In the year 2008, the responsibility of publishing and propagating the Vedas has been taken over by the Publication Division of the DAV College Managing Committee. This new 2008 edition has far superior production values and is priced at less than one-third of the price it was being sold so far.

Our object is to make the Vedas easily affordable for every one who is interested in having a set of the four Vedas in his home for him and the family members to read and benefit by their divine message.

We propose to publish the Hindi translation of the four Vedas also in the near future and offer at a very moderate price. We seek your cooperation in this noble task.

Vishwa Nath
Vice President
DAV College Managing Committee

Contents

About this Edition

1. Kāṇḍa - IV	405
2. Kāṇḍa - V	525
3. Kāṇḍa - VI	649

Kāṇḍa IV

चतुर्थं काण्डम्

अथ चतुर्थं काण्डम् ॥

(१) प्रथमं सूक्तम्

(१-७) कर्त्तव्यत्वात् सप्तस्य वेन ऋषिः । बृहस्पतिर्देवता । (१, १-४, १-७) प्रथम-
तृतीयचतुर्थीष्टीस्तत्तन्नीमाद्यं विदुः, (१, ५) द्वितीयप्रथमयोश्च भुवि विदुः कन्वसी ॥

ब्रह्मं जज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्दि सीमतः सुरुचो वेन जावः ।
 स बुध्या उपमा अस्य विष्टाः सतश्च योनिमसंतश्च वि वः ॥१॥
 इयं पित्र्या राष्ट्रयेत्वग्ने प्रथमार्यं जुनुषे भुवनेष्टाः ।
 तस्मा एतं सुरुचं द्वारमक्षं घर्मं श्रीणन्तु प्रथमार्यं धास्येव ॥२॥
 प्र यो जज्ञे विद्वानस्य बन्धुर्विष्वा देवानां जनिमा विवक्ति ।
 ब्रह्म ब्रह्मण उज्जमार मध्यान्नीचैरुचैः स्वधा अभि प्र तस्यौ ॥३॥
 स हि दिवः स पृथिव्या ऋतस्या मही क्षेमं रोदसी अस्कभायत् ।
 मुहान्मही अस्कभायद्दि जातो यां सप्त पार्थिवं च रजः ॥४॥
 स बुध्यादाष्ट जुनुषोभ्यग्ं बृहस्पतिर्देवता तस्य सम्राट् ।
 अहर्षच्छुक्रं ज्योतिषो जनिष्टार्यं शुमन्तो वि वसन्तु विप्राः ॥५॥

ब्रह्म । जज्ञानम् । प्रथमम् । पुरस्तात् । वि । सीमतः । सुरुचः । वेनः । जावः ।
 सः । बुध्याः । उपमाः । अस्य । विष्टाः । सतः । च । योनिम् । अस्तः । च । वि । वः ॥
 इयम् । पित्र्या । राष्ट्र्या । एतु । अग्ने । प्रथमार्यं । जुनुषे । भुवनेष्टाः ।
 तस्मै । एतम् । सुरुचम् । द्वारम् । अद्वान् । घर्मम् । श्रीणन्तु । प्रथमार्यं । धास्येव ॥ २ ॥
 प्र । यः । जज्ञे । विद्वान् । अस्य । बन्धुः । विष्वा । देवानाम् । जनिम् । विवक्ति ।
 ब्रह्म । ब्रह्मणः । उज्ज । जमार । मध्यात् । नीचैः । उच्येः । स्वधाः । अभि । प्र । तस्यौ ॥ ३ ॥
 सः । हि । दिवः । सः । पृथिव्याः । ऋतस्याः । मही इति । क्षेमम् । रोदसी इति । अस्कभायत् ।
 मुहान् । मही इति । अस्कभायत् । वि । जातः । यां । सप्त । पार्थिवम् । च । रजः ॥
 सः । बुध्यात् । आष्ट । जुनुषः । अभि । अग्रम् । बृहस्पतिः । देवता । तस्य । सम्राट् ।
 अहः । यत् । शुक्रम् । ज्योतिषः । जनिष्ट । अयं । शुमन्तः । वि । वसन्तु । विप्राः ॥ ५ ॥

Brhaspati and Āditya

- IV.1.1** The supreme Lord was the first knower, pre-existing all. That beautiful one, from the summit enlightens beautiful worlds. He illuminates the regions, mid-regions, the worlds existing therein, and the womb of the existent and the non-existent. (cf. Yv. XII 3)
- IV.1.2** May this illuminating fatherly speech, present within beings, come to the fore for giving birth to her first born. For him, let them boil this delicious strength giving milk daily, so that the first-born may survive.
- IV.1.3** The learned one, who becomes his kin declares birth of all the bounties of Nature. The Lord supreme came out of the Lord supreme. In the middle, downwards and upwards extend His self-sustaining powers.
- IV.1.4** Surely He has fixed the sky. He the earth in their right places and the vast heaven and earth as an abode. The great one, having pervaded with His appearance, has steadied the vast heaven, the terrestrial abode, as well as the midspace.
- IV.1.5** He existed from the very beginning (origin), even before the first birth. The divine Lord supreme is glorious ruler of that creation. As the bright day was born out of the light, so may the luminous wise ones live happily.

नूनं तदस्य काव्यो हिनोति महो देवस्य पुर्व्यस्य धाम ।
 एष जज्ञे बृहभिः साकमित्या पूर्वं अर्धे विधिते ससन्नु ॥६॥
 योर्धर्वाणं पितरं देवबन्धुं बृहस्पतिं नमसाव च गच्छात् ।
 त्वं विश्वेषां जनिता यथासः कृविर्देवो न दर्भायत्स्वधावान् ॥७॥

नूनम् । तत् । अस्य । काव्यः । हिनोति । महः । देवस्य । पुर्व्यस्य । धाम ।
 एषः । जज्ञे । बृहद्भिः । साकम् । इत्या । पूर्वं । अर्धे । विऽसिति । ससन् । नु ॥ ६ ॥
 यः । योर्धर्वाणम् । पितरम् । देवऽबन्धुम् । बृहस्पतिम् । नमसा । अव । च । गच्छात् ।
 त्वम् । विदेवाम् । जनिता । यथा । असः । कृविः । देवः । न । दर्भायत् । स्वधाऽवान् ॥ ७ ॥

(९) द्वितीयं सूक्तम्

(१-८) महर्षेऽस्यास्य सूक्तस्य वेदः कविः । मात्या देवताः । (१-५, ७) प्रथमाविपक्षार्थं कल्प्याथ
 मिदुप । (९) यद्वयाः पुरोऽनुमिदुप । (८) महर्ष्या योषतिहर्ष्योतिहर्ष्याति ॥

य आत्मदा बलदा यस्य विश्वं उपासति प्रशिष्यं यस्य देवाः ।
 योऽस्येशं हिपदो यश्चतुष्पदः कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥१॥
 यः प्राणतो निमिषतो महित्वैको राजा जगतो बभूव ।
 यस्य छायामृतं यस्य मृत्युः कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥२॥
 यं क्रन्दसी अर्वतश्चस्कभाने मियसानि रोदसी अहयेयाम् ।
 यस्यासौ पन्या रजसो विमानः कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥३॥
 यस्य योरुवी पृथिवी च मही यस्याद उर्वऽन्तरिक्षम् ।
 यस्यासौ सरो विततो महित्वा कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥४॥

यः । आत्मऽदाः । बलऽदाः । यस्य । विश्वे । उपऽआसति । प्रऽशिष्यम् । यस्य । देवाः ।
 यः । अस्य । ईशे । हिऽपदः । यः । चतुऽपदः । कस्मै । देवाय । हविषा । विधेम ॥ १ ॥
 यः । प्राणतः । निऽमिषतः । महिऽत्वा । एकः । राजा । जगतः । बभूव ।
 यस्य । छाया । अमृतम् । यस्य । मृत्युः । कस्मै । देवाय । हविषा । विधेम ॥ २ ॥
 यम् । क्रन्दसी इति । अर्वतः । चस्कभाने इति । मियसानि इति । रोदसी इति । अहयेयाम् ।
 यस्य । असौ । पन्याः । रजसः । विऽमानः । कस्मै । देवाय । हविषा । विधेम ॥ ३ ॥
 यस्य । यौः । उर्वी । पृथिवी । च । मही । यस्य । अदः । उरु । अन्तरिक्षम् ।
 यस्य । असौ । सरोः । । विऽततः । महिऽत्वा । कस्मै । देवाय । हविषा । विधेम ॥ ४ ॥

- IV.1.6** Verily the sage attains to that superb abode of the divinity, most ancient of all. Thus this one was born along with many. They go on sleeping when half of the east opens.
- IV.1.7** Whoever knows and bows in reverence to the unmoving, fatherly and friend of the enlightened ones, the Lord supreme, and who says unto him that you are the creator of all, such a self-controlling sage and enlightened one never gets harmed.

Ātman

- IV.2.1** Who is the bestower of spiritual power, bestower of physical strength, whom all the universe worships, whose commands the bounties of Nature comply with, and who rules over these bipeds as well as quadrupeds, to that divinity alone and none else we offer our oblations. (cf. Yv. XXV.13)(Kasmai = ekasmai)
- IV.2.2** Who by His majesty is the only sovereign of all that breathes, that blinks, and that moves; whose shade is immortality; whose shade is death as well; to that divinity alone and none else, we offer our oblations. (cf. Yv. XXV.11-variation).
- IV.2.3** Whom the two warring hosts invoke for protection; whom the terror-stricken heaven and earth call; whose yonder path measures out the midspace, that divinity alone and none else we adore with our oblations.
- IV.2.4** With whose grandeur the space has spread vast, the earth has spread wide; with whose might that vast midspace (came into existence) and with whose might this sun spreads wide, that divinity alone and none else we adore with our oblations.

यस्य विश्वे हिमवन्तो महित्वा समुद्रे यस्य रसामिदाहुः ।
 इमाश्च प्रदिशो यस्य कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥५॥
 आपो अग्रे विश्वमावर्गाम् दधाना अमृता ऋतज्ञाः ।
 यासु देवीष्वधि देव आसीत्कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥६॥
 हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेक आसीत् ।
 स दाधार पृथिवीमुत याम् कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥७॥
 आपो वत्सं जनयन्तीर्गर्भमग्रे समैरयन् ।
 तस्योत जार्यमानस्योत्वं आसीद्विरण्ययः कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥८॥

यस्य । विश्वे । हिमवन्तः । महित्वा । समुद्रे । यस्य । रसाम् । इत् । आहुः ।
 इमाः । च । प्रदिशः । यस्य । बाहू इति । कस्मै । देवाय । हविषा । विधेम ॥ ५ ॥
 आपः । अग्रे । विश्वम् । आवर्णम् । गर्भम् । दधानाः । अमृताः । ऋतज्ञाः ।
 यासु । देवीषु । अधि । देवः । आसीत् । कस्मै । देवाय । हविषा । विधेम ॥ ६ ॥
 हिरण्यगर्भः । सम् । अवर्तत । अग्रे । भूतस्य । जातः । पतिः । एकः । आसीत् ।
 सः । दाधार । पृथिवीम् । उत । याम् । कस्मै । देवाय । हविषा । विधेम ॥ ७ ॥
 आपः । वत्सम् । जनयन्तीः । गर्भम् । अग्रे । सम् । ऐरयन् ।
 तस्य । उत । जार्यमानस्य । उत्वं । आसीत् । हिरण्ययः । कस्मै । देवाय । हविषा । विधेम ॥ ८ ॥

(१) क्षीयं शुक्लम्

(१-७) सप्तमस्तस्य शुक्लस्यापरां कविः । श्वो ग्यात्रो वा वेवता । (१) प्रथमर्षे पञ्चापष्टिः, (२, ४-६) द्वितीयावा-
 ध्युप्यमिदृषत्वा पादुदुः, (३) क्षीयाया गावपी, (७) सप्तम्याय कङ्कमतीनर्कोरपिदुःसी उन्तांति ॥

उदितस्वयो अक्रमन्व्याघ्रः पुरुषो वृकः ।
 हिरुग्धि यन्ति सिन्धवो हिरुदेवो वनस्पतिरिह्रुमन्तु शत्रवः ॥१॥
 परेणेतु पथा वृकः परमेणोत तस्करः ।
 परेण दृत्वती रज्जुः परेणाघायुरर्षतु ॥२॥

उत् । इतः । त्रयः । अक्रमन् । व्याघ्रः । पुरुषः । वृकः ।
 हिरुक् । हि । यन्ति । सिन्धवः । हिरुक् । देवः । वनस्पतिः । हिरुक् । नमन्तु । शत्रवः ॥ १ ॥
 परेण । एतु । पथा । वृकः । परमेण । उत । तस्करः ।
 परेण । दृत्वती । रज्जुः । परेण । अप्ययुः । अर्षतु ॥ २ ॥

- IV.2.5** With whose might all the snow covered mountains take shape; with whose might rivers flow into the ocean; these quarters are whose arms; that divinity alone and none else we adore with our oblations.
- IV.2.6** In the very beginning, the elemental waters, immortal and following the eternal law, fostered all this universe, holding the embryo in their womb; within those divine waters He was the over-lording divinity. That divinity alone and none else we adore with our oblations.
- IV.2.7** Before all, the Lord having all the bright constellations in His womb, existed every-where. He was the only lord of every thing born. He holds earth as well as heaven. That alone and none else we adore with our oblations. (cf. Yv. XII.4; also Ṛg. X.121.1)
- IV.2.8** In the beginning, for bearing the child the elemental waters activated the embryo. When it was born even that it had a golden foetal sheath (ulba). That divinity alone and none else we adore with our oblations.

Vyāghraḥ - Tiger

- IV.3.1** Three have moved away from this place-the tiger, the high-way-man and the wolf. The floods move away out of sight. Out of sight is the lord of vegetation. May their enemies make the tiger, the high-way-man and the wolf disappear. (May the enemies move out of our sight.)
- IV.3.2** May the wolf (vṛka) go by a path other than ours. May the high-way-man go by the path even farther away. May the toothed rope (snake) move along some other path and may killer go by some distant path.

अक्ष्यो च ते मुखं च ते व्याघ्र जम्भयामसि ।
 आत्सर्वान्विशति नखान् ॥३॥
 व्याघ्रं दृत्वतां वयं प्रथमं जम्भयामसि ।
 आदुं ऐनमथो अहिं यातुधानमथो वृकम् ॥४॥
 यो अद्य स्तेन आरयति स संपिष्टो अपायति ।
 पथामपञ्चसेनेत्विन्द्रो वज्रेण हन्तु तम् ॥५॥
 मूर्णा मृगस्य दन्ता अपिशीर्णा उ पृष्टयः ।
 निम्बुक्ते गोधा भवतु नीचार्यच्छशयुर्मृगः ॥६॥
 यत्सयमो न वि यमो वि यमो यत्त संयमः ।
 इन्द्रजाः सोमजा आर्यवर्णमसि व्याघ्रजम्भनम् ॥७॥

अक्ष्यौ च । ते । मुखम् । च । ते । व्याघ्रं । जम्भयामसि ।
 आत् । सर्वान् । विशतिम् । नखान् ॥ ३ ॥
 व्याघ्रम् । दृत्वताम् । वयम् । प्रथमम् । जम्भयामसि ।
 आत् । ऊं इति । स्तेनम् । अथो इति । अहिम् । यातुधानम् । अथो इति । वृकम् ॥४॥
 यः । अद्य । स्तेनः । आऽअरयति । सः । सम्पिष्टः । अप । अयति ।
 पथाम् । अपऽपञ्चसेनं । एतु । इन्द्रः । वज्रेण । हन्तु । तम् ॥ ५ ॥
 मूर्णाः । मृगस्य । दन्ताः । अपिशीर्णाः । ऊं इति । पृष्टयः ।
 निम्बुक् । ते । गोधा । भवतु । नीचा । अयत् । शशयुः । मृगः ॥ ६ ॥
 यत् । सुमयमः । न । वि । यमः । वि । यमः । यत् । न । सुमयमः ।
 इन्द्रजाः । सोमजाः । आर्यवर्णम् । असि । व्याघ्रजम्भनम् ॥ ७ ॥

(५) चतुर्थं सूक्तम्

(१-८) महर्षेऽस्यास्य सूक्तस्यापवां ऋषिः । वनस्पतिदेवता । (१-१, ५, ८) प्रथमादिवचनस्य पञ्चम्यहम्योर्लोचो-
 रयुक्त्वा, (५) चतुर्थ्यां भुरिक्त्वा इण्यिह, (१-७) षष्ठीसप्तम्योश्च भुरिगनुबुक् उभ्यांसि ॥

यां त्वा गन्धर्वो अखनद्वरुणाय मृतभ्रजे । तां त्वा वयं खनामस्योपधि शेपुहर्षणीम् ॥१॥

याम् । त्वा । गन्धर्वः । अखनत् । वरुणाय । मृतभ्रजे ।
 ताम् । त्वा । वयम् । खनामसि । ओषधिम् । शेपुऽहर्षणीम् ॥ १ ॥

- IV.3.3** O tiger (vyāghra), we hereby destroy your two eyes, as well as your mouth, and thereafter all your twenty claws we destroy.
- IV.3.4** Out of the toothed killers, first of all we destroy the tiger; after that the thief; then the snake; then the pain-inflicter and thereafter the wolf.
- IV.3.5** Whosoever thief comes today, he will have to run away badly mauled. May he go along the path of destruction. May the resplendent one smite him with his bolt (adamantine weapon).
- IV.3.6** May the teeth of the beast be worn out; may his horns, and his ribs also be weakened. O traveller, may the alligator keep away from your view and may the beast, that sleeps in the day, pass by the path far below.
- IV.3.7** What can be captured, should not be driven away. Only that should be driven away which cannot be captured. This is the way of destroying tigers initiated by the resplendent one, the blissful one and the fire-producer (ātharvaṇa).

Vanaspati - Some divinities

- IV.4.1** You whom the agriculturists have dug up for the venerable king, who lost his virility, O medicinal herb, we dig you up, that are penis-erecting. (śepa-harsanīm or aphrodisiac).

उदुषा उदु सूर्य उदिदं मामकं वचः । उदेजतु प्रजापतिवृषा शुष्मेण वाजिना ॥२॥
 यथा स्म ते विरोहते भित्तमिवानति । ततस्ते शुष्मवत्तरमियं कृणोत्वोषधिः ॥३॥
 उच्छुष्मोषधीनां सारं ऋषभाणाम् । सं पुंसामिन्द्र वृष्ण्यमस्मिन्धेहि तनूवशिन् ॥४॥
 अपां रसः प्रथमजोथो वनस्पतीनाम् । उत सोमस्य आतास्युताशमसि वृष्ण्यम् ॥५॥
 अयामे अय सवितरय देवि सरस्वति । अद्यात्य ब्रह्मणस्पते धनुंरिवा तानया पसः ॥६॥
 आहं तनोमि ते पसो अधि ज्यामिव धन्वनि ।
 क्रमम्वशी इव रोहितमनवग्लायता सदा ॥७॥

उत् । उषाः । उत् । ऊं इति । सूर्यः । उत् । इदम् । मामकम् । वचः ।
 उत् । एजतु । प्रजापतिः । वृषा । शुष्मेण । वाजिना ॥ २ ॥
 यथा । स्म । ते । विरोहतः । अभितप्तम् इव । अनति ।
 ततः । ते । शुष्मवत्तरम् । इयम् । कृणोतु । ओषधिः ॥ ३ ॥
 उत् । शुष्मा । ओषधीनाम् । सारा । ऋषभाणाम् ।
 सम् । पुंसाम् । इन्द्र । वृष्ण्यम् । अस्मिन् । धेहि । तनूवशिन् ॥ ४ ॥
 अपाम् । रसः । प्रथमजः । अथो इति । वनस्पतीनाम् ।
 उत । सोमस्य । आता । असि । उत । आशम् । असि । वृष्ण्यम् ॥ ५ ॥
 अय । अग्ने । अय । सवितः । अय । देवि । सरस्वति ।
 अय । अस्य । ब्रह्मणः । पते । धनुः इव । आ । तानय । पसः ॥ ६ ॥
 आ । अहम् । तनोमि । ते । पसः । अधि । ज्याम् इव । धन्वनि ।
 क्रमस्व । ऋशः इव । रोहितम् । अनवग्लायता । सदा ॥ ७ ॥

- IV.4.2** May the dawn raise, may the sun raise, may the speech of mine raise and may the showerer Lord of creation raise your organ up with powerful strength.
- IV.4.3** As, when you were growing up, your member used to get, as if heated up, even more powerful than may this herb make you.
- IV.4.4** O resplendent one, we have complete control over the body, may you put in this man the potency of medicinal plants, the strength of bulls and the virility of men.
- IV.4.5** You are the first born sap of waters, and of the forest-plants, you are the brother of Soma (medicinal herb) and also the virility of the stag.
- IV.4.6** To day O adorable Lord, to day O creator Lord, to day O speech divine, to day O Lord supreme, may you (stretch) make his male organ (pasa) taut like a bow.
- IV.4.7** I hereby stretch your male organ like a string on a bow. Mount (your woman) like a powerful bull always joyful.

अश्वस्याश्वतरस्याजस्य पेतृस्य च ।
अथ ऋषभस्य ये वाजास्तान्स्मिन्धेहि तनूवशिन ॥८॥

अश्वस्य । अश्वतरस्य । अजस्य । पेतृस्य । च ।
अथ । ऋषभस्य । ये । वाजाः । तान् । अस्मिन् । धेहि । तनूवशिन ॥ ८ ॥

(५) पञ्चमं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्षस्यास्य भूतस्य ब्रह्मा अग्निः । वृषभः स्वपनञ्ज देवते । (१, १-६) वृषभर्षमन्तीयादित्यत
वृषभानुष्टुप् . (२) द्वितीयाया भुरिगनुष्टुप् . (३) सप्तम्याय पुरस्ताग्भ्योतिष्ठिष्टुप् ऋचांसि य

सहस्रंशृङ्गो वृषभो यः समुद्रादुदाचरत् ।
तेना सहस्येना वयं नि जनान्स्वापयामसि ॥१॥
न भूमिं वातो अति वाति नाति पश्यति कश्चन ।
स्त्रियंश्च सर्वाः स्वापय शुनश्चेन्द्रसखा चरन् ॥२॥
प्रोष्टेऽशयास्तल्पेऽशया नारीर्या ब्रह्मशीवरीः ।
स्त्रियो याः पुण्यगन्धयस्ताः सर्वाः स्वापयामसि ॥३॥
एजदेजदजग्रभं चक्षुः प्राणमजग्रभम् ।
अङ्गान्यजग्रभं सर्वा रात्रीणामतिशर्वरे ॥४॥

सहस्रंशृङ्गः । वृषभः । यः । समुद्रात् । उत्-आचरत् ।
तेन । सहस्येन । वयम् । नि । जनान् । स्वापयामसि ॥ १ ॥
न । भूमिम् । वातः । अति । वाति । न । अति । पश्यति । कः । चन ।
स्त्रियः । च । सर्वाः । स्वापय । शुनः । च । इन्द्रसखा । चरन् ॥ २ ॥
प्रोष्टेऽशयाः । तल्पेऽशयाः । नारीः । याः । ब्रह्मशीवरीः ।
स्त्रियः । याः । पुण्यगन्धयः । ताः । सर्वाः । स्वापयामसि ॥ ३ ॥
एजत्-एजत् । अजग्रभम् । चक्षुः । प्राणम् । अजग्रभम् ।
अङ्गानि । अजग्रभम् । सर्वा । रात्रीणाम् । अतिशर्वरे ॥ ४ ॥

- IV.4.8** Whatever are the (sexual) powers of the horses, the mule, the he-goat, the ram and also of the bull, O controller of body, may you put those powers in this man.

Bull-Vṛṣabhah - Dream-Slumber

- IV.5.1** The thousand-horned bull (the sun with a thousand rays) that rises out of the ocean, with him, the conqueror of adversaries, we hereby make people sleep.(Cf. Rg. VII.5.7)
- IV.5.2** May the wind not blow strong on earth; may not any one watch it closely; O friend of soul (i.e., the breath), moving slowly put all the women and dogs to sleep.
- IV.5.3** The women, who sleep in the courtyard, who sleep on beds, or who sleep on swings; the women who are pure fragrances, all of them we hereby put to sleep.(Cf. Rg. VII.5.8)
- IV.5.4** Each and everything that moves, I have seized and secured, I have seized vision and breath as well. At the dead of nights, I have seized and secured each and every limb.

य आस्ते यध्वरन्ति यक्षु तिष्ठन्विपश्यति ।
तेषां सं दध्मो अक्षीणि यथेदं हृम्यं तथा ॥५॥

स्वप्नु माता स्वप्नु पिता स्वप्नु आ स्वप्नु विस्पतिः ।
स्वर्षन्त्वस्यै ज्ञातयः स्वस्वयमभितो जनः ॥६॥
स्वप्न स्वप्नाभिकरणेन सर्वं नि प्वापय जनम् ।

ओत्सुर्यमन्यान्त्स्वापयान्युषं जागृताद्दहमिन्द्रं वृवारिष्टो अक्षितः ॥७॥

यः । आस्ते । यः । चरति । यः । च । तिष्ठन् । विस्पश्यति ।

तेषांम् । सम् । दध्मः । अक्षीणि । यथा । इदम् । हृम्यम् । तथा ॥ ५ ॥

स्वप्नु । माता । स्वप्नु । पिता । स्वप्नु । आ । स्वप्नु । विस्पतिः ।

स्वर्षन्तु । अस्यै । ज्ञातयः । स्वप्नु । अयम् । अभितः । जनः ॥ ६ ॥

स्वप्न । स्वप्नऽभिकरणेन । सर्वम् । नि । स्वापय । जनम् । आऽउत्सुर्यम् ।

अन्यान् । स्वापय । आऽव्ययम् । जागृतात् । अहम् । इन्द्रऽइव । अरिष्टः । अक्षितः ॥ ७ ॥

(१) ऋतं सूक्तम्

(१-८) महर्षेस्वायं सूक्तस्य गुरुत्वाद्युचिः । तस्यैवो मन्त्रोक्तश्च देवताः । अनुष्टुप् छन्दः ॥

ब्राह्मणो जज्ञे प्रथमो दशशीर्षो दशास्यः ।

स सोमं प्रथमः पपौ स चकारारुसं विषम् ॥१॥

यावती यावापृथिवी वरिष्णा यावत्सुप्त सिन्धवो वितष्ठिरे ।

वाचं विषस्य दूर्षणीं तामितो निरवादिषम् ॥२॥

ब्राह्मणः । जज्ञे । प्रथमः । दशऽशीर्षः । दशऽआस्यः ।

सः । सोमम् । प्रथमः । पपौ । सः । चकार । अरुसम् । विषम् ॥ १ ॥

यावती इति । यावापृथिवी इति । वरिष्णा । यावत् । सुप्त । सिन्धवः । वितष्ठिरे ।

वाचम् । विषस्य । दूर्षणीम् । ताम् । इतः । निः । अवादिषम् ॥ २ ॥

- IV.5.5** Whoever sets, whoever goes about, whoever stands and watches (us), of those we hereby shut the eyes, close, just as we shut this large house. (Cf. Rg. VII.5.6)
- IV.5.6** May the mother sleep; may the father sleep; may the watch dog sleep; may the house-holder sleep; may her kinsfolk sleep; and may all these people around her be lulled to sleep (sleep as well). (Cf. Rg. VII.5.5)
- IV.5.7** O slumber, with your paraphernalia of sleep put all the people to deep sleep. Make all the others to sleep till sunrise, till the break of dawn. May I alone keep awake like the resplendent one, unharmed and un-exhausted.

Brāhmaṇa

- IV.6.1** The intellectual, the first and foremost, with ten heads and ten mouths, comes into being was born. He is the first to drink of the devotional bliss. He makes the poison ineffective.

Dyāvā-Prthivī - Sapta Sindhus

- IV.6.2** As far as the spacious heaven and earth extend, and as far as the seven seas (rivers) are spread, so far from here my speech, that I speak, will destroy the poison.

सु॒पर्ण॑स्त्वा ग॒रुत्मा॑न्विष॒ प्रथ॑ममावयत् ।
 ना॒मीम॑दो ना॒रु॒रुप॑ उ॒ता॒स्मा॑ अ॒भवः॑ पि॒तुः ॥३॥
 यस्त॑ आ॒स्य॒त्पञ्चा॑ङ्गुरिर्व॒क्राच्चि॑दधि॒ धन्व॑नः ।
 अ॒प॒स्कु॒म्भस्य॑ श॒ल्यानि॑र॒वोच॑म॒हं वि॑षम् ॥४॥
 श॒ल्याद्विषं॑ नि॒रवो॑च॒ प्राञ्ज॑नादु॒त पर्ण॑धेः ।
 अ॒पा॒ष्ठाच्छृ॑ङ्गात्कु॒स्मला॑नि॒रवोच॑म॒हं वि॑षम् ॥५॥
 अ॒र॒सस्त॑ इ॒षो श॒ल्यो॒धो ते अ॒रसं॑ वि॒षम् ।
 उ॒ता॒र॒सस्य॑ वृ॒क्षस्य॑ ध॒नु॒ष्टे अ॒ग्मार॑सम् ॥६॥
 ये अ॒पी॒षन्त्ये॑ अ॒दि॒हन्त्ये॑ आ॒स्यन्त्ये॑ अ॒वा॒सृ॒जन् ।
 सर्वे॑ ते व॒ध्रयः॑ कृ॒ता व॒ध्रिर्वि॑ष॒गिरिः॑ कृतः ॥७॥
 व॒ध्रय॑स्ते ख॒नितारो॑ व॒ध्रि॒स्त्वम॑स्योप॒धे ।
 व॒ध्रिः स प॑र्व॒तो गि॒रिर्य॑नो॒ जा॒तमि॑दं वि॒षम् ॥८॥

सु॒ऽपर्णः । त्वा । ग॒रु॒त्मान् । वि॒ष । प्र॒थमम् । आ॒वय॑त् ।
 न । अ॒मीम॑दः । न । अ॒रु॒रुपः । उ॒त । अ॒स्मै । अ॒भवः । पि॒तुः ॥ ३ ॥
 यः । ते । आ॒स्यत् । प॒ञ्चा॒ङ्गुरिः । व॒क्रात् । चि॒त् । अ॒धि । धन्व॑नः ।
 अ॒प॒ऽस्कु॒म्भस्य॑ । श॒ल्यात् । निः । अ॒वो॒चम् । अ॒हम् । वि॒षम् ॥ ४ ॥
 श॒ल्यात् । वि॒षम् । निः । अ॒वो॒चम् । प्र॒ऽअ॒ञ्ज॑नात् । उ॒त । पर्ण॑ऽधेः ।
 अ॒पा॒ष्ठात् । शृ॒ङ्गात् । कु॒स्मलात् । निः । अ॒वो॒चम् । अ॒हम् । वि॒षम् ॥ ५ ॥
 अ॒र॒सः । ते । इ॒षो इति॑ । श॒ल्यः । अ॒यो इति॑ । ते । अ॒र॒सम् । वि॒षम् ।
 उ॒त । अ॒र॒सस्य॑ । वृ॒क्षस्य॑ । ध॒नुः । ते । अ॒र॒स । अ॒र॒सम् ॥ ६ ॥
 ये । अ॒पी॒षन् । ये । अ॒दि॒हन् । ये । आ॒स्यन् । ये । अ॒व॒ऽअ॒सृ॒जन् ।
 सर्वे॑ । ते । व॒ध्रयः । कृ॒ताः । व॒ध्रिः । वि॒ष॒ऽगि॒रिः । कृतः ॥ ७ ॥
 व॒ध्रयः । ते । ख॒नितारः । व॒ध्रिः । त्वम् । अ॒सि । ओ॒प॒धे ।
 व॒ध्रिः । सः । प॑र्व॒तः । गि॒रिः । यतः । जा॒तम् । इ॒दम् । वि॒षम् ॥ ८ ॥

Suparṇa or Eagle

- IV.6.3** O poison, first of all the mighty-winged eagle (the great Lord) has eaten you up. Now may you not make a person inflicted with you intoxicated and devoid of senses. On the other hand, may you become just like food to us.

Poison

- IV.6.4** The five-fingered hand, has shot you from a curved bow; from the point of that arrow, I hereby take away the poison.
- IV.6.5** I have taken away the poison from the point of the arrow, from the anointment, from the winged shaft; from the barb (apāṣṭha), from the horn and from the neck also I have exorcised the poison.
- IV.6.6** O arrow, powerless (ineffective) be your point and powerless be your poison. Moreover, your bow made out of a powerless tree, be also powerless, totally ineffective.
- IV.6.7** Those who have mashed you fine, those who have smeared, those who have hurled you, and those who have thrown you, all of them I have made impotent. The mountain, producing the poison, also has been made impotent.
- IV.6.8** May impotent become the diggers of poison; impotent (badhri) may you become O poisonous plant. May that mountain become impotent from where this poison (is produced) has come out.

(०) यत्नं यत्नम्

(१-७) समर्पणाय यत्नस्य गङ्गामावृषिः । वनस्पतिर्देवता । (१-३, ५-७) प्रपसावितृषस्य
पञ्चम्यादितृषस्य वायुद्वयः । (४) यत्नमर्थं स्वर्गाय यत्नम् उच्यते ॥

वारिदं वारयाने वरुणावृत्यामधि । तन्नामृतस्यासिक्तं तेनां ते वारये विषम् ॥१॥

अरसं प्राच्यं विषमरसं यदुदीच्यम् । अयेदमधराच्यं कर्मभेण वि कल्पते ॥२॥

कर्मभं कृत्वा तिर्यं पीबण्याकमुदारथिम् ।

क्षुधा किलं त्वा दुष्टनो जडिधान्स न रूरुपः ॥३॥

वि ते मदं मदावति शरमिव पातयामसि ।

प्र त्वा चरुमिव येपन्तं वचसा स्थापयामसि ॥४॥

परि ग्राममिवाचितं वचसा स्थापयामसि ।

तिष्ठ वृक्ष इव स्यान्निःस्वाते न रूरुपः ॥५॥

प्रवस्तैस्त्वा पर्यक्तीणन्दुर्शोभिर्जिनैः ।

प्रक्तीरसि त्वमोपधेभिस्वाते न रूरुपः ॥६॥

वाः । इदम् । वारयाने । वरुणावृत्याम् । अधि ।

तत्र । अमृतस्य । आऽसिक्तम् । तेन । ते । वारये । विषम् ॥ १ ॥

अरसम् । प्राच्यम् । विषम् । अरसम् । यत् । उदीच्यम् ।

अथ । इदम् । अग्राच्यम् । कर्मभेण । वि । कल्पते ॥ २ ॥

कर्मभम् । कृत्वा । तिर्यम् । पीबण्याऽपाकम् । उदारथिम् ।

क्षुधा । किलं । त्वा । दुष्टनो इति दुःस्तनो । जडिधान् । सः । न । रूरुपः ॥ ३ ॥

वि । ते । मदं । मदावति । शरमइव । पातयामसि ।

प्र । त्वा । चरुमइव । येपन्तम् । वचसा । स्थापयामसि ॥ ४ ॥

परि । ग्राममइव । आऽचितम् । वचसा । स्थापयामसि ।

तिष्ठ । वृक्षऽइव । स्यान्नि । अभिऽस्वाते । न । रूरुपः ॥ ५ ॥

प्रवस्तैः । त्वा । परि । अक्तीणन् । दुर्शोभिः । जिनैः । उत ।

प्रक्तीः । अस्ति । त्वम् । उपधे । अभिऽस्वाते । न । रूरुपः ॥ ६ ॥

Vanaśpatih

- IV.7.1** This water, procured from a place (varaṇāvatī) where Varana (*Crotalaria Roxburghii*) trees grow in abundance, wards off (the ill effects of poison). There is infusion of ambrosia in it. With this (water), I restrain your poison.
- IV.7.2** May the poison of the east become ineffective, ineffective be that of the north; also that which is of the nadir, may become ineffective by the use of Karmṇha (a poisonous plant; or buttermilk).
- IV.7.3** O vicious poison, that man has eaten you, the hidden one, digesting fat and causing intense pain, taking you for buttermilk during hunger, may you not cause severe pain.
- IV.7.4** O madāvati (an intoxicating poisonous plant), hereby we hurl away your intoxication like an arrow. With our words of prayer (vacasā), we arrest you, like a secretly moving spy (or like a boiling pot-corn).
- IV.7.5** With our words of prayer (vacasā), we arrest you, collected like a troop (grāma), keep standing at your place like a tree, O herb, dug up with a spade. May you not cause severe pain and collapse.
- IV.7.6** Men barter you for pavastāḥ (covers or winnowing fans), for woven cloth, as well as for deer-skins. O herb dug up with a spade, you are sold for a good price. May you not cause severe pain.

अनांता ये वाः प्रथमा यानि कर्माणि चक्रिरे ।
वीरान्ते अमु मा दभन्तर्ह एतत्पुरो दधे ॥७॥

अनांताः । ये । वृ । प्रथमा । यानि । कर्माणि । चक्रिरे ।
वीरान् । नः । अत्र । मा । दभन् । तत् । वः । एतत् । पुरः । दधे ॥ ७ ॥

(८) अथर्व सूक्तम्

(१-७) सप्तर्षेयास्व सृष्ट्यापचांश्चिरा क्षिपिः । वन्मा आपथ देवताः । (१, ७) यथमासम्योर्कषोर्भुरिदिभृदुप ।
(२, ४, ९) क्षितीषाष्युषीषडीनजद्रुप, (१) क्षीपाषाक्षिद्रुप, (१) पथम्याथ विगाद मस्ताप्यहिरण्यार्णि ॥

भूतो भूतेषु पथ आ दधाति स भूतानामधिपतिर्वभूव ।
तस्य मृत्युश्चरति राजस्यं स राजा राज्यमनु मन्यतामिदम् ॥१॥

अभि प्रेहि माप वेन उग्रश्चेत्ता सपलहा ।

आ तिष्ठ मित्रवर्धन तुभ्य देवा अधि ब्रुवन् ॥२॥

आतिष्ठन्तं परि विश्वे अमूयं क्षियं वसानश्चरति स्वरोचिः ।

महत्तदृष्णो असुरस्य नामा विश्वरूपो अमृतानि तस्यौ ॥३॥

व्याघ्रो अधि वैयघ्रे वि क्रमस्व दिशो महीः ।

विशस्त्वा सर्वा वाञ्छन्त्वापो दिव्याः पर्यस्वतीः ॥४॥

या आपो दिव्याः पर्यसा मदन्त्यन्तरिक्ष उत वा पृथिव्याम् ।

तासां त्वा सर्वासामपामभि पिश्वामि वर्चसा ॥५॥

भुतः । भूतेषु । पथः । आ । दधाति । सः । भूतानाम् । अधिपतिः । वभूव ।

तस्य । मृत्युः । चरति । राजस्यम् । सः । राजा । राज्यम् । अनु । मन्यताम् । इदम् ॥ १ ॥

अभि । प्र । इहि । मा । अप । वेनः । उग्रः । चेत्ता । सपलहा ।

आ । तिष्ठ । मित्रवर्धन । तुभ्यम् । देवाः । अधि । ब्रुवन् ॥ २ ॥

आतिष्ठन्तम् । परि । विश्वे । अमूयम् । क्षियम् । वसानः । चरति । स्वरोचिः ।

महत् । तत् । दृष्णः । असुरस्य । नाम । आ । विश्वरूपः । अमृतानि । तस्यौ ॥३॥

व्याघ्रः । अधि । वैयघ्रे । वि । क्रमस्व । दिशः । महीः ।

विशः । त्वा । सर्वाः । वाञ्छन्तु । आपः । दिव्याः । पर्यस्वतीः ॥ ४ ॥

याः । आपः । दिव्याः । पर्यसा । मदन्ति । अन्तरिक्षे । उत । वा । पृथिव्याम् ।

तासाम् । त्वा । सर्वासाम् । अपाम् । अभि । पिश्वामि । वर्चसा ॥ ५ ॥

- IV.7.7** Previously, whatever operations those unreliable quacks have performed on you, may they not harm our sons (virāṇ) here, so I am demonstrating this cure before you

Coronation - King's Abhiśeka

- IV.8.1** That being infuses sap in beings. He has become the overlord of all beings. The death attends his rājasūya (royal consecration). May he, the king, approve of this kingdom.
- IV.8.2** Move forward to this (kingship). Do not give it up in disdain. Formidable, discriminating, destroyer of rivals, ascend this throne, O promoter of friends. The enlightened ones have shown favour to you
- IV.8.3** All decorate him, ascending the throne, clothed in glory, he moves about shining by himself. Great is the name of the mighty vanquisher of foes. In this various capacities he goes through his various duties earning immortality for him.
- IV.8.4** Being a tiger, move against tiger-like foe. Stride out to vast quarters. May all people like you (as their king) and so may the celestial waters, rich in milk.
- IV.8.5** The celestial waters (āpo-divyāḥ), that satisfy the beings with their sap in the midspace, as well as on the earth, with the might and lustre of all those waters, I hereby consecrate you.

अभि त्वा वचसासिचक्ष्णापो दिव्याः पर्यस्वनीः ।

यथासौ मित्रवर्धनस्तथा त्वा सञ्चिता करत् ॥६॥

एना व्याघ्रं परिपस्वजानाः सिंहं हिन्वन्ति महते सौभगाय ।

समुद्रं न सुभुवस्तस्थिवांसं मर्मज्यन्ते द्वीपिनमुप्वन्तः ॥७॥

अभि । त्वा । वचसा । असिचक्ष्न् । आप । दिव्याः । पर्यस्वतीः ।

यथा । अने । मित्रवर्धनः । तथा । त्वा । सञ्चिता । करत् ॥ ६ ॥

एना । व्याघ्रम् । परिपस्वजानाः । सिंहम् । हिन्वन्ति । मृते । सौभगाय ।

समुद्रम् । न । सुभुवः । तस्थिवांसम् । मर्मज्यन्ते । द्वीपिनम् । अप्वन्तः । अन्तः ॥७॥

(९) नमं चूकम्

(१) यथासौ व्याघ्रं वचसासिचक्ष्णापो दिव्याः पर्यस्वनीः । (२) यथासौ मित्रवर्धनस्तथा त्वा सञ्चिता करत् ॥ ६ ॥

(३) एना व्याघ्रं परिपस्वजानाः सिंहं हिन्वन्ति महते सौभगाय ।

एहि जीवं त्रायमाणं पर्वतस्यास्यक्ष्यम् ।

विश्वेभिर्देवैर्दत्तं परिधिर्जीवनाय कम् ॥१॥

परिपाणं पुरुषाणां परिपाणं गवामसि ।

अश्वाणामर्वतां परिपाणाय तस्थिये ॥२॥

उतासि परिपाणं यातुजग्मनमाञ्जन ।

उतामृतस्य त्वं वेत्थायो असि जीवभोजनमयो हरितभेषजम् ॥३॥

यस्याञ्जनं प्रसर्पस्यङ्गमङ्गं परुषपरुः ।

ततो यक्ष्मं वि वाधसे उग्रो मध्यमशीऽईव ॥४॥

आ । इहि । जीवम् । त्रायमाणम् । पर्वतस्य । अस्ति । अक्ष्यम् ।

विश्वेभिः । देवैः । दत्तम् । परिधिः । जीवनाय । कम् ॥ १ ॥

परिपानम् । पुरुषाणाम् । परिपानम् । गवाम् । अस्ति ।

अश्वाणाम् । अर्वताम् । परिपानाय । तस्थिये ॥ २ ॥

उत । अस्ति । परिपानम् । यातुजग्मनम् । आञ्जन् ।

उत । अमृतस्य । त्वम् । वेत् । अयो इति । अस्ति । जीवभोजनम् । अयो इति । हरितभेषजम् ॥३॥

यस्य । आञ्जन् । प्रसर्पसि । अङ्गम् । अङ्गम् । परुषपरुः ।

ततः । यक्ष्मम् । वि । वाधसे । उग्रः । मध्यमशीऽईव ॥ ४ ॥

- IV.8.6** The celestial, sapful waters have consecrated you with lustre, May the impeller Lord (savitr) fashion you so that you shall be a promoter of friends. (Mitra-varohana = promoter of friends).
- IV.8.7** These celestial waters embracing affectionately the tiger (like king) urge the lion (like king) to vast fortunes (great prosperity). These of good origin (besubhu ones) cleanse the leopard (like king) standing amidst the waters, as if it were an ocean

Traikakudañjanam - Ointment

- IV.9.1** May you come to save the living being. You are of the (Trikakut) mountain, beneficial to the eyes and the other sense organs. You have been bestowed by all the bounties of Nature as a protective enclosure for a happy life.
- IV.9.2** You are all round protection (Paripāṇam) for men; all round protection for cows as well. You stand for all round protection of fleet-footed (arvatām) horses.
- IV.9.3** You are an all round protection, O ointment, killer of viruses. You give immortality. More-over you are delight (rejoicing, of living beings, as well as the remedy for jaundice).
- IV.9.4** O Ointment, whomsoever you (creep over) anoint to him limb by limb (angam-angam), and joint by joint (parusparū). There from you drive away the wasting disease like a formidable midhir (madhyamaśih).

नेनं प्राप्नोति शयथो न कृत्वा नाभिःशोचनम् ।
 नेनं विष्कन्धमश्नुते यस्त्वा विभर्त्याञ्जन ॥५॥
 असन्मन्त्रादुप्यश्यादुपकृताच्छर्मलादुत ।
 दुर्हार्दश्चक्षुषो घोरात्तस्मात्तः पाद्याञ्जन ॥६॥
 इदं विद्वानाञ्जन सत्यं वक्ष्यामि नानृतम् ।
 सनेयमश्वं गामहमात्मानं तव पूरुषः ॥७॥
 त्रयो दासा आञ्जनस्य तक्मा ब्रूयात् आदहिः ।
 वर्षिष्ठः पर्वतानां त्रिकुक्त्रामं ते पिता ॥८॥
 यदाञ्जनं त्रैककुदं जातं हिमवतम्परि ।
 यातृश्च सर्वाञ्जम्भयत्सर्वाश्च यातुधान्यः ॥९॥
 यदि वासि त्रैककुदं यदि यामुनमुच्यसे ।
 उभे ते भुद्रे नाम्नी नाम्नी नः पाद्याञ्जन ॥१०॥

न । एनम् । प्र । आप्नोति । शयथः । न । कृत्वा । न । अभिःशोचनम् ।
 न । एनम् । विऽस्कन्धम् । अश्नुते । यः । त्वा । विभर्ति । आऽअञ्जन ॥ ५ ॥
 असत्ऽमुन्त्रात् । दुऽस्त्वप्यात् । दुऽस्कृतात् । शर्मलात् । उत ।
 दुऽहार्दः । चक्षुषः । घोरात् । तस्मात् । नः । पाहि । आऽअञ्जन ॥ ६ ॥
 इदम् । विद्वान् । आऽअञ्जन । सत्यम् । वक्ष्यामि । न । अनृतम् ।
 सनेयम् । अश्वम् । गाम् । अहम् । आत्मानम् । तव । पूरुष ॥ ७ ॥
 त्रयः । दासाः । आऽअञ्जनस्य । तक्मा । ब्रूयात् । आत् । अहिः ।
 वर्षिष्ठः । पर्वतानाम् । त्रिकुक्त्र । नाम । ते । पिता ॥ ८ ॥
 यत् । आऽअञ्जनम् । त्रैककुदम् । जातम् । हिमवतः । परि ।
 यातृश्च । च । सर्वा । जम्भयत् । सर्वाः । च । यातुधान्यः ॥ ९ ॥
 यदि । वा । असि । त्रैककुदम् । यदि । यामुनम् । उच्यसे ।
 उभे इति । ते । भुद्रे इति । नाम्नी इति । नाम्नी । नः । पाहि । आऽअञ्जन ॥ १० ॥

- IV.9.5** Curse does not reach him, nor evil designs, nor the tormenting stratagems, nor the rheumatism seizes him, who applies you, O ointment.
- IV.9.6** O ointment, may you protect us from evil conspiracy, from unpleasant dreams, evil actions, sinful acts, and also from a malicious and illwilling eye.
- IV.9.7** Knowing this well, O balm, I will speak the truth and will not tell a lie. Being your man, may I be able to make use of the horse, the cow as well as, of my self.
- IV.9.8** Verily, three are the slaves of this belm-fever, consumption and also the snake. Trikakut (having three peaks), the eldest of the mountains, is your father, O ointment.
- IV.9.9** May this ointment, which has been procured from Trikakut (three peaked hill) at the high altitudes of the Himālaya (the snowy mountain), destroy all the germ-carriers
- IV.9.10** O ointment, whether you are of the Trikakut mountain, or you are said to be of Yamuna, both of your names (Gangotrī and Yamunotrī) are excellent, with them, may you protect us.

(१०) दशमं सूक्तम्

(१ - ५) सप्तचन्द्राणां सप्तस्वामिणां ऋषिः । शङ्खमणिः कृशानो देवता । (१ - ५) समुद्रादिपञ्चमयदेवता

(१) पयसाः पथपाशः, (२) सप्तस्वामि पथपाशः पयसुषु शकरी ऋषिः ॥

वाताञ्जातो अन्तरिक्षाद्व्युतो ज्योतिष्परि ।

स नो हिरण्यजाः शङ्खः कृशानः पात्वहेमः ॥१॥

यो अमृतो रोचनानी समुद्रादधि जज्ञिषे ।

शङ्खेन हत्वा रक्षांस्यत्रिणो वि पहामहे ॥२॥

शङ्खेनामीवाममति शङ्खेनोत सदान्वाः ।

शङ्खो नो विश्वभेषजः कृशानः पात्वहेमः ॥३॥

दिवि जातः समुद्रजः सिन्धुतस्पर्धुतः ।

स नो हिरण्यजाः शङ्ख आयुःप्रतरणो मणिः ॥४॥

समुद्राज्ञातो मणिर्वृत्राज्ञातो दिवाकरः ।

सो अस्मान्सर्वतः पातु हेत्या देवासुरेभ्यः ॥५॥

वातात् । जातः । अन्तरिक्षात् । विऽव्युतः । ज्योतिषः । परि ।

सः । नः । हिरण्यऽजाः । शङ्खः । कृशानः । पातु । अहेमः ॥ १ ॥

यः । अमृतः । रोचनानीम् । समुद्रात् । अधि । जज्ञिषे ।

शङ्खेन । हत्वा । रक्षांसि । अत्रिणः । वि । सहामहे ॥ २ ॥

शङ्खेन । अमीवाम् । अमतिम् । शङ्खेन । उत । सदान्वाः ।

शङ्खः । नः । विश्वभेषजः । कृशानः । पातु । अहेमः ॥ ३ ॥

दिवि । जातः । समुद्रजः । सिन्धुतः । परि । आऽभृतः ।

सः । नः । हिरण्यऽजाः । शङ्खः । आयुऽप्रतरणः । मणिः ॥ ४ ॥

समुद्रात् । जातः । मणिः । वृत्रात् । जातः । दिवाऽकरः ।

सः । अस्मान् । सर्वतः । पातु । हेत्याः । देवऽअसुरेभ्यः ॥ ५ ॥

Śaṅkha - Maṇiḥ

- IV.10.1** Born from the wind, from the midspace, from the lightening, and from the light above all; may that gold-born shell, (śaṅkha maṇi) the pearl, protect us from evil.
- IV.10.2** With you the (pearl) shell, who are foremost among the glittering ones, and who are born from the ocean, having killed the germs, we over-power the flesh-eating worms (devourers).
- IV.10.3** We banish disease as well as ignorance with (pearl) shell. With (pearl) shell we banish the perpetual bewailers. The (pearl) shell is all-heating panacea for us. May the pearl protect us from evil.
- IV.10.4** Born in the sky, born in the ocean, brought here from the river, may this gold-born jewel, the pearl-shell, be bestower of long life for us.
- IV.10.5** The (pearl) jewel is born from the ocean as the sun is born from the covering cloud. May that jewel protect us from all sides from the weapons of the enlightened ones and of the evil ones.

- IV.10.6** You are one of the golds (precious materials) You have been born out of the moon. You look beautiful on the chariot and shine on the quiver May you prolong our days of life
- IV.10.7** The bone of the enlightened ones becomes the pearl. That, being animated with soul, moves about within the waters. That (pearl) I tie on you for life, lustre, strength, and long life of a hundred autumns. May the pearl jewel, protect you from all sides.

Anadvān in the form of Indra

- IV.11.1** The draft-ox (the anadvān in the form of Indra) (of the cosmic cart) sustains earth as well as heaven. The draft-ox (of the cosmic cart) sustains the wide-spread midspace. The draft-ox (of the cosmic cart) sustains the six spacious regions of sky. The draft-ox (of the cosmic cart) has entered into all the beings.
- IV.11.2** The draft-ox (of the cosmic cart) is the resplendent Lord. He oversees all the creatures. He, the mighty, measures out three different pathways carefully. Milking the past, the future and the present He discharges all the eternal duties of the bounties of Nature.
- IV.11.3** The resplendent one has appeared within men. Glowing brightly He moves about like warm sunshine; who having realized the draft-ox (of the cosmic cart) does not indulge in worldly pleasures; he being blessed with good offsprings does not wander (go astray) after death.
- IV.11.4** The draft-ox (of the cosmic cart) yields satisfaction in the world of pious deeds. The devotional bliss makes him swell all around from the beginning. Rain cloud is his streams. Cloud-bearing winds are his udder. The sacrifice is his milk and the sacrificial gift is his milking vessel.

यस्य नेशो यज्ञपतिर्न यज्ञो नास्य दातेशे न प्रतिग्रहीता ।
 यो विश्वजिद्विश्वभृद्विश्वकर्मा घर्म नो ब्रूत यतमश्नुत्प्रात् ॥५॥
 येन देवाः स्वरिरुहुर्हित्वा शरीरमुमृतस्य नाभिम् ।
 तेन गेष्म सुकृतस्य लोकं घर्मस्य ब्रूतेन तर्पसा यशस्यर्वः ॥६॥
 इन्द्रो रूपेणाभिर्वहेन प्रजापतिः परमेष्ठी विराट् ।
 विश्वानरे अक्रमत वैश्वानरे अक्रमतानुदुह्यक्रमत ।
 सोऽद्विहयत् सोऽधारयत् ॥७॥

मध्यमेतदनुदुहो यत्रैष वह आहितः ।
 एतावदस्य प्राचीनं यावान्प्रत्यह समाहितः ॥८॥
 यो वेदानुदुहो दोहान्त्सप्तानुपदस्वतः ।
 प्रजां च लोकं चाप्नोति तथा सप्तऋषयो विदुः ॥९॥
 पुद्भिः सेदिमवक्रामन्निरां जङ्घाभिरुत्खिदन् ।
 श्रमेणानुद्वान्कीलालं कीनाशश्चाभि गच्छतः ॥१०॥

यस्य । न । ईशो । यज्ञपतिः । न । यज्ञः । न । अस्य । दाता । ईशो । न । प्रतिग्रहीता ।
 यः । विश्वजित् । विश्वभृत् । विश्वकर्मा । घर्म । नः । ब्रूत । यतमः । चतुःप्रात् ॥ ५ ॥
 येन । देवाः । स्वरिः । आऽरुहुः । हित्वा । शरीरम् । अमृतस्य । नाभिम् ।
 तेन । गेष्म । सुऽकृतस्य । लोकम् । घर्मस्य । ब्रूतेन । तर्पसा । यशस्यर्वः ॥ ६ ॥
 इन्द्रः । रूपेण । अग्निः । बहेन । प्रजापतिः । परमेऽस्थी । विऽराट् । विश्वानरे । अक्रमत ।
 वैश्वानरे । अक्रमत । अनुदुहि । अक्रमत । सः । अद्विहयत् । सः । आधारयत् ॥७॥
 मध्यम् । एतत् । अनुदुहः । यत्र । एषः । वहः । आऽहितः ।
 एतावत् । अस्य । प्राचीनम् । यावान् । प्रत्यह् । सप्तऽआहितः ॥ ८ ॥
 यः । वेद । अनुदुहः । दोहान् । सप्त । अनुपदस्वतः ।
 प्रऽजाम् । च । लोकम् । च । आप्नोति । तथा । सप्तऽऋषयः । विदुः ॥ ९ ॥
 पुत्ऽभिः । सेदिम् । अवऽक्रामन् । इराम् । जङ्घाभिः । उतऽखिदन् ।
 श्रमेण । अनुद्वान् । कीलालम् । कीनाशः । च । अभि । गच्छतः ॥ १० ॥

- IV.11.5** Who is not governed by the sacrificer nor by the sacrifice, who is not governed by the donor nor by the recipient; who is the conqueror of all, sustainer of all, and accomplisher of all; tell us, who is He the four-footed one (the sun).
- IV.11.6** Whereby the enlightened ones; having discarded the body, ascend to the world of light, the navel of the immortality, thereby may we, desirous of glory, go to the world obtainable by virtuous deeds, by fervour and by the vow of the shining one (the sun).
- IV.11.7** The resplendent Lord with His form entered all men; the adorable Lord with His drawing force entered what is beneficial to all men; and the Lord of creatures, staying in the highest abode, superbly glorious entered the draft-ox (of the cosmic cart). He made it steady. He sustained it.
- IV.11.8** This is the middle part of the draft-ox (of the cosmic cart) where this shoulder-bar (yoke) is placed, so much of Him extends towards the front as much as towards hind quarters.
- IV.11.9** He, who knows the seven inexhausting milkings (yieldings) of the draft-ox (of the cosmic cart), obtains good progeny and the (happy) world, this the seven seers (sapta-ṛṣayah) know. (Seven milkings = sapta-dohan = seven cultivated plants -rice etc. or seven worlds; seven oceans, any heptad)
- IV.11.10** Subduing misery with his feet and breaking soil with his shins, the draft-ox, through his toil, supplies food to the approaching ploughman.

द्वादश वा एता रात्रीर्वत्या आहुः प्रजापतेः ।
 तत्रोष नष्ट यो वेद तद्वा अनडुहो व्रतम् ॥११॥
 दुहे सायं दुहे प्रातर्दुहे मध्यंदिनं परि ।
 दोहा ये अस्व संयन्ति तान्विघ्नानुपदस्वतः ॥१२॥

द्वादश । वै । एताः । रात्रीः । त्र्याः । आहुः । प्रजापतेः ।
 तत्र । उष । नष्ट । यः । वेद । तत् । वै । अनडुहः । व्रतम् ॥ ११ ॥
 दुहे । सायम् । दुहे । प्रातः । दुहे । मध्यंदिनम् । परि ।
 दोहाः । वै । अस्व । सम्यन्ति । तान् । विघ्न । अनुपदस्वतः ॥ १२ ॥

(१२) द्वादशं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्वस्यास्य सूक्तस्य ऋगुक्तेः । यनस्यतिर्यक्ता । (१) प्रथमर्चस्त्रिपदा गायत्री (२-५) द्वितीयादि
 चत्वारिण्यनुष्टुप्, (६) पञ्चमस्त्रिपदा यवनमध्य । भुरिगायत्री, (७) सप्तम्याश्च बृहती उच्यन्ति ॥

रोहण्यसि रोहण्यश्चक्षुन्नस्य रोहणी । रोहयेदमरुन्धति ॥१॥
 यत्ते रिष्टं यत्ते द्युत्तमस्ति पेष्टं त आत्मनि ।
 धाता तद्भद्रया पुनः सं दधत्परुषा परः ॥२॥
 सं ते मज्जा मज्जा भवतु समु ते परुषा परः ।
 सं ते मांसस्य चिस्त्रस्तं समस्थपि रोहतु ॥३॥

रोहणी । असि । रोहणी । अरुन्धः । छिन्नस्य । रोहणी । रोहय । इदम् । अरुन्धति ॥१॥

यत् । ते । रिष्टम् । यत् । ते । द्युत्तम् । अस्ति । पेष्टम् । ते । आत्मनि ।
 धाता । तत् । भद्रया । पुनः । सम् । दधत् । परुषा । परः ॥ २ ॥

सम् । ते । मज्जा । मज्जा । भवतु । सम् । ऊं इति । ते । परुषा । परः ।
 सम् । ते । मांसस्य । चिस्त्रस्तम् । सम् । अस्थि । अपि । रोहतु ॥ ३ ॥

- IV.11.11** These twelve nights, they say, are meant for observing a vow to the Lord of creatures. Whoever realizes the supreme within these (nights), he indeed accomplishes the vow of the draft-ox (of the cosmic cart).
- IV.11.12** I milk Him in the evening; I milk Him in the morning, I milk Him at noon. The streams of His milk that flow together, those are inexhaustible we know. (Three milkings are : pratah, madhyandina and Sayam i.e., in the morning, at the mid-day and during the evenings)

Rohanī Vanaspati

- IV.12.1** O Rohanī or Rohiṇī (grower) art thou. You are healer, you are healer of blood flowing from a severed limb May you heal it up, O unobstructing one. (Rohanī, so called because it grows or spreads on)
- IV.12.2** Whatever of yours is injured, whatever of yours is inflamed and whatever has been crushed in your body, may the creator Lord put that together again (limb) properly.
- IV.12.3** May your marrow be joined with marrow; your limb be joined with limb. May your torn up flesh as well as your broken bone also grow up.

मुञ्जा मुञ्जा सं धीयतां चर्मणा चर्म रोहतु ।
 अस्त्ये अस्थि रोहतु मांसं मांसेन रोहतु ॥४॥
 लोम लोम्ना सं कल्पया त्वचा सं कल्पया त्वचम् ।
 अस्त्ये अस्थि रोहतु च्छिन्नं सं धेष्टोपधे ॥५॥
 स उत्तिष्ठ प्रेहि प्र द्रव रथः सुचक्रः सुगुविः सुनाभिः । प्रतिं निष्ठोर्ध्वः ॥६॥
 यदि कृतं पतित्वा संशुश्रे यदि वाश्मा प्रहृतो जघान ।
 ऋभू रथस्येवाङ्गानि सं दधत्पर्षा परः ॥७॥

मुञ्जा । मुञ्जा । सम् । धीयताम् । चर्मणा । चर्म । रोहतु ।
 अस्त्ये । ते । अस्थि । रोहतु । मांसम् । मांसेन । रोहतु ॥ ४ ॥
 लोम । लोम्ना । सम् । कल्पय । त्वचा । सम् । कल्पय । त्वचम् ।
 अस्त्ये । ते । अस्थि । रोहतु । छिन्नम् । त्व । धेहि । ओपधे ॥ ५ ॥
 सः । उत् । तिष्ठ । प्र । इति । प्र । द्रव । रथः । सुचक्रः । सुगुविः । सुनाभिः । प्रति ।
 तिष्ठ । ऊर्ध्वः ॥ ६ ॥
 यदि । कृतम् । पतित्वा । सम्शुश्रे । यदि । वा । अश्मा । प्रहृतः । जघान ।
 ऋभूः । रथस्येव । अङ्गानि । सम् । दधत् । पर्षा । परः ॥ ७ ॥

(१३) प्रयोगानां सूत्रम्

(१-७) सप्तचस्यास्य सूक्तस्य सप्तानिर्हेतवः । चन्द्रमा । विश्वे देवा वा देवताः । भवन्त्युप ऋन् ॥

उत देवा अर्वाहितं देवा उन्नयथा पुनः ।
 उतागश्चक्रुषं देवा देवा जीवयथा पुनः ॥१॥
 द्वाविमौ वातौ वात आ सिन्धोरा परावतः ।
 दक्षं ते अन्य आवातु व्यन्यो वातु यद्रपः ॥२॥

उत । देवाः । अर्वाहितम् । देवाः । उन् । नयथ । पुनः ।
 उत । आगः । चक्रुषम् । देवाः । देवाः । जीवयथ । पुनः ॥ १ ॥
 द्वौ । इमौ । वातौ । वातः । आ । सिन्धोः । आ । परावतः ।
 दक्षम् । ते । अन्यः । आवातु । व्य । न्यो । वातु । यत् । रपः ॥ २ ॥

- IV.12.4 May the marrow be joined with marrow. May the skin grow with the skin. May your sap make the broken bone grow strong. May your flesh close up with flesh.
- IV.12.5 May you join hair with hair properly. May you join skin properly with skin. May your sap make the broken bone grow strong. O plant, may you join what is severed.
- IV.12.6 Treated as such, O man, get up; run forward like a chariot with good wheels (cakṛa), good felines (pavi) and good naves (nābhi). Occupy a high and respected place (stand up firm and erect).
- IV.12.7 If a flying weapon has injured or hurled stone has struck him, may this plant join his limb with limb properly as an expert car-maker joins the parts of a chariot.

Viśvedevāḥ

- IV.13.1 O bounties of Nature, raise this man up again, even though he has gone very low. Even though he has committed sins (āgas), O gracious bounties of Nature, may you restore him to life again. (Cf. Rg. X.137.1).
- IV.13.2 These two winds (vital breaths) are moving up to the sweat-cells from far outside. May one of them breathe strength into you and the other breathe out what is evil in you. (Cf. Rg. X.137.2)

आ वात वाहि भेषजं वि वात वाहि यदपः ।
 त्वं हि विश्वभेषज देवानां द्रुत ईर्यसे ॥३॥
 त्रायन्तामिमं देवास्त्रायन्तां मरुतां गुणाः ।
 त्रायन्तां विश्वा भूतानि यथायमरुपा अस्त ॥४॥
 आ त्वागमं शंतातिभिरथो अरिष्टतातिभिः ।
 दक्षं न उग्रमाभारिषं परा यक्ष्मं सुवामि ते ॥५॥
 अयं मे हस्तो भगवानयं मे भगवत्तरः ।
 अयं मे विश्वभेषजोयं शिवाभिमर्शनः ॥६॥
 हस्ताभ्यां दशशाखाभ्यां जिह्वा वाचः पुरोगवी ।
 अनामयित्नुभ्यां हस्ताभ्यां ताभ्यां त्वाभि मृशामसि ॥७॥

आ । वात । वाहि । भेषजम् । वि । वात । वाहि । यत् । रपः ।
 त्वम् । हि । विश्वऽभेषज । देवानाम् । द्रुतः । ईर्यसे ॥ ३ ॥
 त्रायन्ताम् । इमम् । देवाः । त्रायन्ताम् । मरुताम् । गुणाः ॥
 त्रायन्ताम् । विश्वा । भूतानि । यथा । अयम् । अरुपाः । अस्त ॥ ४ ॥
 आ । त्वा । अगमम् । शंतातिऽभिः । अथो इति । अरिष्टतातिऽभिः ।
 दक्षम् । ते । उग्रम् । आ । अभारिषम् । परा । यक्ष्मम् । सुवामि । ते ॥ ५ ॥
 अयम् । मे । हस्तः । भगवान् । अयम् । मे । भगवत्तरः ।
 अयम् । मे । विश्वऽभेषजः । अयम् । शिवऽभिमर्शनः ॥ ६ ॥
 हस्ताभ्याम् । दशऽशाखाभ्याम् । जिह्वा । वाचः । पुरःग्रीवी ।
 अनामयित्नुभ्याम् । हस्ताभ्याम् । ताभ्याम् । त्वा । अभि । मृशामसि ॥ ७ ॥

(१४) चतुर्दश सूक्तम्

(१-९) ऋचरूपस्य सूक्तस्य ऋचैर्केचिः । आत्मयमिश्र देवते । (१, ५-९) प्रथमपञ्चमी-
 पथीनामृचां त्रिष्टुप्, (२, ५) द्वितीयाचतुर्थ्यैरनुष्टुप्, (१) तृतीयायाः प्रसारपङ्क्तिः, (७, ९)
 सप्तमीनवम्योर्जगती, (८) अष्टम्याश्च पञ्चपदातिराक्षरी छन्दांसि ॥

अजो ह्यग्नेरजनिष्ट शोकात्सो अपश्यजनितामग्ने ।
 तेन देवा देवतामग्ने आयन्तेन रोहानुरुहमेध्यासः ॥१॥

अजः । हि । अग्नेः । अजनिष्ट । शोकात् । सः । अपश्यत् । जनिताम् । अग्ने ।
 तेन । देवाः । देवताम् । अग्ने । आयन् । तेन । रोहान् । रुहः । मेध्यासः ॥ १ ॥

- IV.13.3** O wind, may you blow in the remedy here. O wind, may you blow out what is evil in him. You are verily the panacea for all ills and you move about as an envoy of the bounties of Nature. (Cf. Rg. X.137.3)
- IV.13.4** May the enlightened ones protect and save this man. May the hosts of vital breaths save him. May all the beings save him, so that he may be cured of all ills (gets free from evil.) (Cf. Rg. X.137.5)
- IV.13.5** I have come to you with (tranquilizers) remedies giving rest and peace, and which prevent grave injury. I have brought formidable strength for you. I hereby drive away your wasting disease. (Cf. Rg. X.137.4)
- IV.13.6** This hand of mine is dispenser and this of mine is even dispenser. This hand of mine is a panacea (all healing); this has got a benevolent touch. (Cf. Rg. X.137.6)
- IV.13.7** For two hands, having ten branches, the tongue becomes forerunner of speech. With such hands, that cure all ills, we touch you over all your body. (Cf. Rg.X.137.7)

Agniḥ - Āyyam

- IV.14.1** The unborn was born out of the glow of the adorable Lord. He saw his begetter in the very beginning. In the beginning the enlightened ones attain enlightenment with his help, with his help the wise ones ascend to the heights.

कर्मध्वमग्निना नाकमुख्यान्हस्तेषु बिभ्रतः ।
 दिवन्पृष्ठं स्वर्गित्वा मिश्रा देवेभिराध्वम् ॥२॥
 पृष्ठात्पृथिव्या अहमन्तरिक्षमारुहमन्तरिक्षादिवमारुहम् ।
 दिवो नाकस्य पृष्ठात्स्वर्ग्योतिरगामहम् ॥३॥
 स्वर्ग्यन्तो नापेक्षन्त आ यां रोहन्ति रोदसी ।
 यज्ञं ये विश्वतोधारं सुविद्वांसो विनेतिरे ॥४॥
 अग्ने श्रेहि प्रथमा देवतानां चक्षुर्देवानामुत मानुषाणाम् ।
 इयक्षमाणा भृगुभिः सृजोषाः स्वर्ग्यन्तु यजमानाः स्वस्ति ॥५॥
 अजर्मनज्मि पर्यसा घृतेन दिव्यं सुपर्णं पयसं बृहन्तम् ।
 तेन गोष्म सुकृतस्य लोकं स्वशिरोहन्तो अभि नाकमुत्तमम् ॥६॥
 पशोदनं पञ्चभिर्हृलिभिर्द्वयोर्देवैः पञ्चधेनमोदुनम् ।
 प्राच्यां दिशि शिरो अजरस्य धेहि दक्षिणायां दिशि दक्षिणं धेहि पार्श्वम् ॥७॥

कर्मध्वम् । अग्निना । नाकम् । उख्यान् । हस्तेषु । बिभ्रतः ।
 दिवः । पृष्ठम् । स्वर्गित्वा । मिश्राः । देवेभिः । आध्वम् ॥ २ ॥
 पृष्ठात् । पृथिव्याः । अहम् । अन्तरिक्षम् । आ । अरुहम् । अन्तरिक्षात् । दिवम् । आ । अरुहम् ।
 दिवः । नाकस्य । पृष्ठात् । स्वर्गः । ज्योतिः । अगाम् । अहम् ॥ ३ ॥
 स्वर्गः । यन्तः । न । अपि । ईक्षन्ते । आ । याम् । रोहन्ति । रोदसी इति ।
 यज्ञम् । ये । विश्वतःधारम् । सुविद्वांसः । विनेतिरे ॥ ४ ॥
 अग्ने । प्र । इहि । प्रथमः । देवतानाम् । चक्षुः । देवानाम् । उत । मानुषाणाम् ।
 इयक्षमाणाः । भृगुजभिः । सृजोषाः । स्वर्गः । यन्तु । यजमानाः । स्वस्ति ॥ ५ ॥
 अजम् । अनज्मि । पर्यसा । घृतेन । दिव्यम् । सुपर्णम् । पयसम् । बृहन्तम् ।
 तेन । गोष्म । सुकृतस्य । लोकम् । स्वर्गः । आश्रोहन्तः । अभि । नाकम् । उत्तमम् ॥
 पञ्चओदनम् । पञ्चभिः । अहर्गुलिभिः । द्वयोः । उत्त । हर । पञ्चध्वम् । एतम् । ओदनम् ।
 प्राच्याम् । दिशि । शिरो । अजरस्य । धेहि । दक्षिणायाम् । दिशि । दक्षिणम् । धेहि । पार्श्वम् ॥ ७ ॥

- IV.14.2** With the grace of the adorable Lord, may you go to the sorrowless world (nāka), bearing sacrifices (ubhiya-Akṣa) in your hands (ukhyān-hasteṣu bibhrataḥ). Having reached the top of heaven, the world of light (svah), may you sit and mix up with the enlightened ones. (nāka = na + a + ka i.e. not-not-happiness)
- IV.14.3** From the back of the earth, I have ascended to the mid-space. From the mid-space, I have ascended to the heaven. From the top of the heaven, the sorrowless world, I have reached the world of light.(Yv. XVII.67- Variation)
- IV.14.4** Those much learned ones, who have extended the sacrifice, sustainer in all respects, going to the world of light, do not pay any heed to heaven. They ascend above both, the heaven and earth.
- IV.14.5** O adorable Lord, first and foremost of the bounties of Nature, may you come here. You are the vision of men, as well as of the enlightened ones, performing sacrifice and accordant with the ascetics, may the sacrificers reach the world of light safe and secure.
- IV.14.6** I mix (anajmi) the goat, the old rich (aja) with milk and clarified butter, which is as if, a divine, strong- winged, huge bird. I anoint the goat, the heavenly huge eagle with milk and clarified butter. With his aid may we go to the world obtainable with pious deeds, ascending to the world of light, towards the best sorrowless world. (Since suparna or śyena flies to the highest distance in the midspace, we in olden days had the tradition of constructing suparna or śyena citis or fire-altars for cremation or burials)
- IV.14.7** Take this rice-mess of five constituents (pañcan dana) up with the ladle with your five fingers and divide this rice mess into five portions. Put the top part of this rice in the east, put its right portion in the south,

प्रतीच्यां दिशि असदमस्य धेद्युत्तरस्यां दिश्युत्तरं धेहि पार्श्वम् ।
ऊर्ध्व्यां दिश्यजस्थानूकं धेहि दिशि ध्रुवायां धेहि पाजस्यमिन्तरिक्षे मध्यतो मध्यमस्य ॥८॥

भृतमजं भृतया प्रोर्णहि त्वचा सर्वैरङ्गैः संभृतं विश्वरूपम् ।

स उत्तिष्ठेतो अभि नार्कमुत्तमं पृद्धिश्चतुर्भिः प्रति तिष्ठ दिक्षु ॥९॥

प्रतीच्याम् । दिशि । असदम् । अस्य । धेहि । उत्तरस्याम् । दिशि । उत्तरम् । धेहि । पार्श्वम् ।
ऊर्ध्व्याम् । दिशि । अजस्य । अनूकम् । धेहि । दिशि । ध्रुवायाम् । धेहि । पाजस्यम् ।
अन्तरिक्षे । मध्यतः । मध्यम् । अस्य ॥ ८ ॥

भृतम् । अजम् । भृतया । प्र । ऊर्णहि । त्वचा । सर्वैः । अङ्गैः । सम्भृतम् । विश्वरूपम् ।
सः । उत् । तिष्ठ । इतः । अभि । नार्कम् । उत्तमम् । पृद्धिभिः । चतुर्भिः । प्रति । तिष्ठ । दिक्षु ॥

(१५) पञ्चदशं सूक्तम्

(१-१५) ऋतार्षस्थास्य सूतस्यायकां ऋषिः । (१) प्रथमर्षः सर्वा दिवा; (२-३) द्वितीयातीवयोरीषवः, (४) चतुर्थ्यां मातृपर्वण्या; (५-६) पञ्चम्यादिपञ्चमीं मन्त्राः, (१०) दशम्या अग्निः, (११) एकादश्याः सप्तमित्तुना सह वधापतिः,

(१२) द्वादश्या वरुणः, (१३-१४) त्रयोदश्यादितृषस्य मण्डूकः पितरश्च, (१५) चोदश्यायां वातो देवताः ।

(१-२, ५) प्रथमाद्वितीयापञ्चमीनां विषाङ्गती, (३, ६, ११, १२) द्वितीयापञ्चमीपोषणीनां चितुप्,

(४) चतुर्थ्यां विषाद् वृत्ताद्भृती, (७-८, १३-१४) त्रयोदशीमयोदशीचतुर्थीपञ्चम्यङ्गु, (९)

मन्त्राः पञ्चम्यङ्गि, (१०) दशम्या भुविषिषङ्गु, (१२) द्वादश्याः पञ्चपदान्गुणार्धं भुविषिषङ्गु,

(१५) पञ्चदश्यायां ऋतुमत्त्वङ्गु उन्दाति ॥

समुत्पतन्तु प्रदिशो नमस्वतीः समभ्राणि वार्तजूतानि यन्तु ।
महःशुभस्य नर्दतो नमस्वतो वाश्रा आपः पृथिवीं तर्पयन्तु ॥१॥
समीक्षयन्तु तविषाः सुदानवोपां रसा ओषधीभिः सचन्ताम् ।
वर्षस्य सर्गा महयन्तु भूमिं पृथग्जायन्तामोषधयो विश्वरूपाः ॥२॥

सम्पुत्पतन्तु । प्रदिशः । नमस्वतीः । सम् । अभ्राणि । वार्तजूतानि । यन्तु ।

महाःशुभस्य । नर्दतः । नमस्वतः । वाश्राः । आपः । पृथिवीम् । तर्पयन्तु ॥ १ ॥

सम् । ईक्षयन्तु । तविषाः । सुदानवः । अपाम् । रसाः । ओषधीभिः । सचन्ताम् ।

वर्षस्य । सर्गाः । महयन्तु । भूमिम् । पृथक् । जायन्ताम् । ओषधयोः । विश्वरूपाः ॥ २ ॥

IV.14.8 Put its middle portion in the west and the left portion in north . Put the core of the rice mess, in the zenith, its vigour in the nadir, and its middle part in the midspace.

IV.14.9 With cooked cream cover the cooked old rice, complete with all its parts and having all sorts of appearances. As such, O rice, may go up towards the best sorrowless world, and with your four feet may you be firmly established in the regions of heaven.

Dik - regions

IV.15.1 May the regions full of clouds fly up together. May the wind driven clouds gather (in the sky). May the waters, the lowing cows of the huge roaring bull; the storm-cloud, gratify the earth.

Vîrudha

IV.15.2 May the mighty and bounteous rain clouds show up (look at us graciously). May the saps of waters be infused into plants. May the gushes of rain enrich (gladden) the earth. May all sorts of plants and shrubs spring up in their different varieties.

समीक्षयस्व गायतो नभोस्युपां वेगासुः पृथगुद्दिजन्ताम् ।
 वर्षस्य सर्गां महयन्तु भूमिं पृथग्जायन्तां वीरुधो विश्वरूपाः ॥३॥
 गुणास्त्वोषं गायन्तु मारुताः पर्जन्य घोषिणः पृथक् ।
 सर्गां वर्षस्य वर्षतो वर्षन्तु पृथिवीमनु ॥४॥
 उदीरयत मरुतः समुद्रतस्त्वेषो अर्को नभ उत्पातयाप ।
 महृक्पभस्य नदतो नभस्वतो वाश्रा आपः पृथिवीं तर्पयन्तु ॥५॥
 अभि क्रन्द स्तनयादयोदधिं भूमिं पर्जन्य पर्यसा समिद्धिम् ।
 त्वया सृष्टं बृहलमेतु वर्षमाशारिणी कृशगुरेत्वस्तम् ॥६॥
 सं वोवन्तु सुदानव उत्सा अजगरा उत ।
 मरुद्भिः प्रच्युता मेघा वर्षन्तु पृथिवीमनु ॥७॥
 आशामाशां वि द्योततां वातां वान्तु दिशोदिशः ।
 मरुद्भिः प्रच्युता मेघाः सं यन्तु पृथिवीमनु ॥८॥

सम् । ईक्षयस्व । गायतः । नभोसि । अपाम् । वेगासुः । पृथक् । उत् । विजन्ताम् ।
 वर्षस्य । सर्गाः । महयन्तु । भूमिम् । पृथक् । जायन्ताम् । वीरुधः । विश्वरूपाः ॥ ३ ॥
 गुणाः । त्वा । उप । गायन्तु । मारुताः । पर्जन्य । घोषिणः । पृथक् ।
 सर्गाः । वर्षस्य । वर्षतः । वर्षन्तु । पृथिवीम् । अनु ॥ ४ ॥
 उत् । ईरयत । मरुतः । समुद्रतः । त्वेषः । अर्कः । नभः । उत् । पातयाप ।
 महृक्पभस्य । नदतः । नभस्वतः । वाश्राः । आपः । पृथिवीम् । तर्पयन्तु ॥ ५ ॥
 अभि । क्रन्द । स्तनय । अदयं । उदधिम् । भूमिम् । पर्जन्य । पर्यसा । सम् । अद्धि ।
 त्वया । सृष्टम् । बृहलम् । आ । एतु । वर्षम् । आशारऽरिणी । कृशऽगुः । एतु । अस्तम् ॥ ६ ॥
 सम् । वः । अवन्तु । सुदानवः । उत्साः । अजगराः । उत ।
 मरुद्भिः । प्रच्युताः । मेघाः । वर्षन्तु । पृथिवीम् । अनु ॥ ७ ॥
 आशाम् । आशाम् । वि । द्योतताम् । वाताः । वान्तु । दिशः । दिशः ।
 मरुद्भिः । प्रच्युताः । मेघाः । सम् । यन्तु । पृथिवीम् । अनु ॥ ८ ॥

- IV.15.3** May you, O cloud bearing winds, show us, who are singing (your praises). May the torrents of waters rush up here and there. May the gushes of rain enrich (gladden) the earth. May all sorts of creepers spring up in their different varieties.

Marut - parjanya Pair

- IV.15.4** O Lord of rain, may the roaring hosts of cloud bearing winds sing your praises here and there. May the gushes of the pouring rain drench the earth through and through.

Marut

- IV.15.5** O cloud bearing winds, may you move up out of the ocean, as a bright splendour, and make the cloud fly upward. May the waters, the lowing cows of the huge roaring bull, the storm cloud, gratify the earth.

- IV.15.6** O Lord of rain, may you roar aloud; make the clouds thunder; agitate the ocean, and drench the earth with water. Generated by you, may the rain-cloud come in plenty (abundance). May the cow-herd of lean cows, longing for torrential rains, speed up for his home. (May the sun with feeble rays set down seeking refuge here.)

- IV.15.7** May the bounteous water-streams, moving like goat swallowing pythons, please you well, O men. May the rain bearing clouds, the maruts, by stormy winds, drench the earth thoroughly.

- IV.15.8** May the lightning flash on each and every side. May the gusty winds blow from each and every direction. May the rain bearing clouds, urged by stormy winds, rush to the earth.

आपो विद्युद्भ्रं वर्षं सं वोवन्तु सुदानं व उत्सा अजग्रा उत ।
 मरुद्भिः प्रच्युता मेघाः प्रावन्तु पृथिवीमनु ॥९॥
 अपामग्निस्तनूभिः संविद्वानो य ओषधीनामधिपा बभूव ।
 स नो वर्षं वन्तुतां जातवेदाः प्राणं प्रजाभ्यो अमृतं दिवस्परि ॥१०॥
 प्रजापतिः सहिलादा समुद्रादापं ईर्यन्नुदधिर्मर्दयाति ।
 प्र प्यायतां वृष्णो अश्वस्य रेतोर्वाङ्मेतेन स्तनयितुनेहि ॥११॥
 अपो निषिञ्चन्नसुरः पिता नः श्वसन्तु गर्गिरा अपां वरुणाव नीचीरपः सृज ।
 वदन्तु पृथिव्याहवो मण्डूका इरिणानु ॥१२॥
 संवत्सरं शशयाना ब्राह्मणा व्रतचारिणः ।
 वार्षं पर्जन्यजिन्वितां प्र मण्डूका अवादिषुः ॥१३॥
 उपप्रवद मण्डूकि वर्षमा वद तादुरि ।
 मध्ये हृदस्य प्लवस्व विगृह्य चतुरः पदः ॥१४॥

आपः । विद्युत् । अभ्रम् । वर्षम् । सम् । वः । अवन्तु । सुदानं वः । उत्साः । अजग्राः । उत ।
 मरुद्भिः । प्रच्युताः । मेघाः । प्र । अवन्तु । पृथिवीम् । अनु ॥ ९ ॥
 अपाम् । अग्निः । तनूभिः । समुद्विदानः । यः । ओषधीनाम् । अधिष्ठाः । बभूव ।
 सः । नः । वर्षम् । वन्तुताम् । जातवेदाः । प्राणम् । प्रजाभ्यः । अमृतम् । दिवः । परि ॥
 प्रजापतिः । सहिलात् । आ । समुद्रात् । आपः । ईर्यन् । उदधिम् । अर्दयाति ।
 प्र । प्यायताम् । वृष्णः । अश्वस्य । रेतः । अर्वाद् । एतेन । स्तनयितुना । आ । इहि ॥ ११ ॥
 अपः । निषिञ्चन् । असुरः । पिता । नः । श्वसन्तु । गर्गिराः । अपाम् । वरुण । अव ।
 नीचीः । अपः । सृज । वदन्तु । पृथिव्याहवः । मण्डूकाः । इरिणा । अनु ॥ १२ ॥
 समुद्रात्सरम् । शशयानाः । ब्राह्मणाः । व्रतचारिणः ।
 वार्षम् । पर्जन्यजिन्विताम् । प्र । मण्डूकाः । अवादिषुः ॥ १३ ॥
 उपप्रवद । मण्डूकि । वर्षम् । आ । वद । तादुरि ।
 मध्ये । हृदस्य । प्लवस्व । विगृह्य । चतुरः । पदः ॥ १४ ॥

- IV.15.9** O men, may the waters, the lightning, the rain and also the bounteous water-streams, moving like goat-swallowing pythons, please you well. May the rain bearing clouds, driven by stormy winds, flood the earth (with water).

Agni

- IV.15.10** The celestial fire, who in unison with the bodies of waters, has become the over-lord of plants, may he, the knower of all beings, bring heaven for us the rain, that would sustain the life of our off-springs.

Prajapati and thunder

- IV.15.11** May the creator Lord, moving the waters upwards from all over the spacious sea, set the ocean in agitation. May the seed of the showering horse (the cloud) over-flow. With that roar of thunder may you come down (to us).

Varuṇa

- IV.15.12** May the bestower of life, our father (the Sun) go on pouring waters down. May the gurgling sounds of waters breathe up. O venerable Lord, may you discharge waters coming towards earth. May the speckled frogs start croaking on bare plains.

Frogs (Maṇḍūkā)

- IV.15.13** The frogs, who had been lying asleep for a full year, like intellectual persons observing a vow, have started croaking in a voice, which is pleasing to the Lord of rain (cloud). (Also Ṛg. VII.103.1)

- IV.15.14** Croak up with joy O she-frog. O taduri (a she frog of particular variety), cry out welcome to rain. May you swim in the midst of the pond stretching out your all the four feet.

खप्स्वा३इ खैम्स्वा३इ मध्ये तदुरि ।
 वर्षं वनुष्वं पितरो मरुतां मन इच्छत ॥१५॥
 महान्तं कोशसुदं चाभि पिंश्च सविद्युतं भवन्तु वातु वार्तः ।
 तन्वतां यज्ञं बहुधा विस्पृष्टा आनन्दिनीरोषधयो भवन्तु ॥१६॥

खप्स्वा३इ । खैम्स्वा३इ । मध्ये । तदुरि ।
 वर्षम् । वनुष्वम् । पितरः । मरुताम् । मनः । इच्छत ॥ १५ ॥
 महान्तम् । कोशम् । उत् । अच । अभि । सिंश्च । सविद्युतम् । भवन्तु । वातु । वार्तः ।
 तन्वताम् । यज्ञम् । बहुधा । विस्पृष्टाः । आनन्दिनीः । ओषधयः । भवन्तु ॥ १६ ॥

(१५) गोदां सूक्तम्

(१-५) नवर्षस्यास्य सूक्तस्य षष्ठा कविः । वरुणो देवता । (१) प्रथमर्षोऽनुबुध्, (२-४, ५)
 द्वितीयादितुचस्य षष्ठपाद्य मिदुर्, (५) वज्रम्या भुवि विप्रकुप, (७) ताम्र्या वगती, (८) बह्व्या-
 स्त्रिषान्महाहृती, (९) नवम्याश्च विषदा विराजामासी कन्दोसि ॥

बृहन्नेषामधिष्ठाता अन्तिकादिव पश्यति ।
 य स्तायन्मन्यते चरन्सर्वं देवा इदं विदुः ॥१॥
 यस्तिष्ठति चरति यश्च वञ्चति यो निलायं चरति यः प्रतङ्कम् ।
 द्वौ संनिषद्य यन्मन्त्रयेति राजा तद्वेदं वरुणस्तृतीयः ॥२॥
 उतेयं भूमिर्वरुणस्य राज्ञ उतासौ धौर्वृहती दूरेऽन्ता ।
 उतो समुद्रौ वरुणस्य कुक्षी उतास्मिन्नल्प उदके निर्लीनः ॥३॥

बृहन् । एषाम् । अधिऽस्थाता । अन्तिकात्स्व । पश्यति ।
 यः । स्तायत् । मन्यते । चरन् । सर्वम् । देवाः । इदम् । विदुः ॥ १ ॥
 यः । तिष्ठति । चरति । यः । च । वञ्चति । यः । निऽलायम् । चरति । यः । प्रऽतङ्कम् ।
 द्वौ । समुऽनिषद्य । यत् । मन्त्रयेति । इति । राजा । तत् । वेद । वरुणः । तृतीयः ॥२॥
 उत । इयम् । भूमिः । वरुणस्य । राज्ञः । उत । असौ । धौः । बृहती । दूरेऽन्ता ।
 उतो इति । समुद्रौ । वरुणस्य । कुक्षी इति । उत । अस्मिन् । अल्पे । उदके । निर्लीनः ॥ ३ ॥

- IV.15.15** O Khaṇvakhā, (a variety of frogs), O Khaimakhā, and O taduri, in the middle (of the pond), may you win rain (with your croakings). O elders, may you seek favour (pleasure) of the cloud-bearing winds, (such is the roaring sound of the mist enveloped bull, or frogs during rains).

Vāta

- IV.15.16** May you life up huge cloud (kośa or vessel) (from the ocean). May you pour it (on earth). May the mid-space become charged with lightning. May the gusty wind blow. May the waters, raining in various forms, make the sacrifice thrive. May the plants and shrubs rejoice (be gladdened).

Varuṇa - Truth and Non-Truth

- IV.16.1** The mighty overseer of these (worlds), watches as if from very close quarters. Whosoever thinks that he is acting stealthily, all that the bounties of Nature know.
- IV.16.2** Whoever stands still, whoever moves about, whoever deceives, whoever works in secret, whoever conducts defiantly, and what two persons sittings close by whisper to each other, all that the lustrous venerable Lord knows being the third one (present there in hiding).
- IV.16.3** This earth, of course, belongs to the lustrous venerable Lord also that yonder space, vast, extending far and near. The two oceans are merely the two paunches of venerable Lord, still in this spoonful of water. He is hidden.

उत यो पार्मत्तिस्पीत्युपस्तात् स मुच्याते वरुणस्य राज्ञः ।
 दिव स्पशः प्र चरन्तीदमस्य सहस्राक्षा अति पश्यन्ति भूमिम् ॥४॥
 सर्वं तद्राजा वरुणो वि चष्टे यदन्तरा रोदसी यत्पुस्तात् ।
 संख्याता अस्य निमिषो जनानामक्षानिव श्वघ्नी नि मिनोति तानि ॥५॥
 ये ते पाशा वरुण सप्तसप्त त्रेधा तिष्ठन्ति विषिता रुशन्तः ।
 छिनन्तु सर्वे अर्दन्तं वर्दन्तं यः सत्यवाचति तं सृजन्तु ॥६॥
 शूतेन पार्श्वमि धेहि वरुणेन मा ते मोच्यन्तुवाक् नृचक्षः ।
 आस्तां जाल्म उदरं श्रंसयित्वा कोशं इवावन्धः परिकृत्यमानः ॥७॥
 यः समाम्योऽं वरुणो यो व्याम्योऽं यः सिद्ध्योऽं वरुणो यो विद्ध्योऽं ।
 यो देवो वरुणो यश्च मानुषः ॥८॥
 तैस्त्वा सर्वैरमि प्यामि पार्श्वसात्वामुप्यायणमुप्याः पुत्र ।
 तानु ते सर्वाननुसंदिशामि ॥९॥

उत । यः । याम् । अतिऽस्पीत् । पुस्तात् । न । सः । मुच्याते । वरुणस्य । राज्ञः ।
 दिवः । स्पशः । प्र । चरन्ति । इदम् । अरम् । सहस्रऽअक्षाः । अति । पश्यन्ति । भूमिम् ॥४॥
 सर्वम् । तत् । राजा । वरुणः । वि । चष्टे । यत् । अन्तरा । रोदसी इति । यत् । पुस्तात् ।
 समख्याताः । अस्य । निमिषः । जनानाम् । अक्षान् इव । श्वघ्नी । नि । मिनोति । तानि ॥
 ये । ते । पाशाः । वरुण । सप्तऽसप्त । त्रेधा । तिष्ठन्ति । विऽसिताः । रुशन्तः ।
 छिनन्तु । सर्वे । अर्दन्तम् । वर्दन्तम् । यः । सत्यवादी । अति । तम् । सृजन्तु ॥ ६ ॥
 शूतेन । पार्श्वः । अभि । धेहि । वरुण । एनम् । मा । ते । मोचि । अनृतऽवाक् । नृचक्षः ।
 आस्ताम् । जाल्मः । उदरम् । श्रंसयित्वा । कोशः इव । अवन्धः । परिऽकृत्यमानः ॥ ७ ॥
 यः । समऽआम्यः । वरुणः । यः । विऽआम्यः । यः । समऽदेऽम्यः । वरुणः । यः । विऽदेऽम्यः ।
 यः । देवः । वरुणः । यः । च । मानुषः ॥ ८ ॥
 तैः । त्वा । सर्वैः । अभि । स्यामि । पार्श्वः । अस्तौ । आमुप्यायण । अमुप्याः । पुत्र ।
 तान् । कुं इति । ते । सर्वान् । अनुऽसंदिशामि ॥ ९ ॥

- IV.16.4** Even if one flees across the space and beyond that, he cannot escape (the fetters of) lustrous venerable Lord. His spies move out of the space to this earth. Thousand-eyed they oversee all this world.
- IV.16.5** The lustrous venerable Lord beholds all that exists between the space and earth and even beyond that. Keeps counter-record even of the winkings of people. He fixes those things accordingly as a gambler throws dice.
- IV.16.6** O venerable Lord, may all those of your shining nooses, seven by seven, fixed up three-fold, bind him down who tells lies, may they leave him free, who always speaks truth.
- IV.16.7** O venerable Lord may you bind him with a hundred fetters; O overseer of men's conduct, may not a liar escape you. May 'the unrighteous person remain with his belly hanging loose (with water), like an unbound sheath being cut round about.
- IV.16.8** Venerable Lord's fetter, which inflicts some common (samābhya) disease, or the one which inflicts different types of diseases (vyābhya), venerable Lord's fetter, which of local origin, or the one, which is of foreign origin; venerable Lord's fetter, which pertains to the bounties of Nature of the one, which pertains to human beings.
- IV.16.9** With all those fetters, I bind you down O so and so, of such and such family, and son of such and such mother, all of them I direct towards you.

(१७) सप्तदशं सूक्तम्

(१-८) भर्त्सन्वाप्य सूक्तस्य शुक्र ऋषिः । अपामार्गवन्त्यतिरेवता । मनुष्य उन्मः ॥

ईशानां त्वा भेषजानामुजेषु आ रमामहे ।
 चक्रे सहस्रवीर्यं सर्वस्मा ओषधे त्वा ॥१॥
 सत्यजितं शपथयार्वनीं सहमानां पुनःसराम् ।
 सर्वाः समद्वयोषधीरितो नः पारयादिति ॥२॥
 या शशाप शर्पनेन याघं मूरमादुधे ।
 या रसस्य हरणाय जातमारेभे तोक्मन्तु सा ॥३॥
 यां ते चक्रुरामे पात्रे यां चकुर्नीललोहिते ।
 आमे मांसे कृत्यां यां चकुस्तयां कृत्याकृतो जहि ॥४॥
 दौर्षव्यं दौर्जीवित्यं रक्षो अम्बुमिराय्युः ।
 दुर्णाग्नीः सर्वा दुर्वाचस्ता अस्मन्नश्यामसि ॥५॥
 क्षुधामारं तृष्णामारमगोतामनपत्यनाम् ।
 अपामार्गं त्वया वयं सर्वं तदप मृज्महे ॥६॥

ईशानाम् । त्वा । भेषजानाम् । उत्सृजेषु । आ । रमामहे ।
 चक्रे । सहस्रवीर्यम् । सर्वस्मै । ओषधे । त्वा ॥ १ ॥
 सत्यजितम् । शपथयार्वनीम् । सहमानाम् । पुनःसराम् ।
 सर्वाः । सम् । अद्वि । ओषधीः । इतः । नः । पारयात् । इति ॥ २ ॥
 या । शशाप । शर्पनेन । या । अधम् । मूरम् । आदुधे ।
 या । रसस्य । हरणाय । जातम् । आरेभे । तोक्म् । अन्तु । सा ॥ ३ ॥
 याम् । ते । चक्रुः । आमे । पात्रे । याम् । चक्रुः । नीललोहिते ।
 आमे । मांसे । कृत्याम् । याम् । चक्रुः । तया । कृत्याकृतः । जहि ॥ ४ ॥
 दौःस्वप्न्यम् । दौःजीवित्यम् । रक्षः । अम्बुम् । अराय्युः ।
 दुःजान्त्रीः । सर्वाः । दुःश्वाचः । ताः । अस्मत् । नाश्यामसि ॥ ५ ॥
 क्षुधामारम् । तृष्णामारम् । अगोताम् । अनपत्यनाम् ।
 अपामार्गं । त्वया । वयम् । सर्वम् । तत् । अप । मृज्महे ॥ ६ ॥

Apāmārgaḥ - Vanaspatih

- IV.17.1** O conquering one, we take hold of you, the queen of healing remedies, O herb, I invest you with thousands of powers for all and sundry.
- IV.17.2** Surely conquering, anguish-removing, over-powering, having reverted bloom, O apāmārga, you-and all other herbs have I invoked. May they save us from these diseases.
- IV.17.3** One who has cursed us (śaśāpa) with a curse or has committed a murder and kept it a secret, or has seized or kidnapped our son for his blood, why not she devour, her own child, which she bear.
- IV.17.4** Whatever device of injury they have put in an unbaked pot, or in a pot baked blue and red, or in raw meat, with that very device may you kill those who are the makers of the evil craft.
- IV.17.5** Unpleasant dreams, unwholesome living, germs (of diseases), epidemic (abhvamarayya) and wretchedness (ugly hags); all these evil-named and evil-voiced we drive away from us. (Abhva = invincible monster)
- IV.17.6** Death due to hunger, death due to thirst, want of cows and want of children – all these, O apāmārga (the wiper off; *Achyranthes aspera*) we wipe off with your aid.

तृष्णामारं क्षुधामारमथो अक्षपराजयम् ।
 अपामार्गं त्वया वयं सर्वं तदपे मृज्महे ॥७॥
 अपामार्गं ओषधीनां सर्वासामेक इहृशी ।
 तेन ते मृज्म आस्थितमथ त्वमेगदश्चर ॥८॥

तृष्णाऽमारम् । क्षुधाऽमारम् । अयो इति । अक्षऽपराजयम् ।
 अपामार्गं । त्वया । वयम् । सर्वम् । तत् । अपे । मृज्महे ॥ ७ ॥
 अपामार्गः । ओषधीनाम् । सर्वासाम् । एकः । इत् । वृशी ।
 तेन । ते । मृज्मः । आऽस्थितम् । अथ । त्वम् । अगदः । चर ॥ ८ ॥

(१८) अक्षपरां मृतम्

(१-८) अक्षपरां मृतम् मृतम् मृतम् मृतम् । अपामार्गं वयं त्विदेवता । (१-५, ७-८) प्रथमादि-
 पञ्चानामृचो तत्तन्मृज्मोश्चानुष्टुप्, (१) पञ्चाश्व इहृतीगर्मानुष्टुप् उन्दसी ॥

सुमं ज्योतिः सूर्येणाह्ला रात्रीं समावर्त्ती ।
 कृणोमि मृत्यमुतयेरसाः संन्तु कृत्वरीः ॥१॥
 यो देवाः कृत्वा कृत्वा हरदविदुषो गृहम् ।
 वत्सो धारुरिव मातरं तं प्रत्यगुपं पद्यताम् ॥२॥
 अमा कृत्वा पाप्मानं यस्तेनान्यं जिघीसति ।
 अश्मानस्तस्यां दुग्धायी बहुलाः फट्करिकति ॥३॥

सुमम् । ज्योतिः । सूर्येण । अह्ला । रात्री । समऽवर्त्ती ।
 कृणोमि । मृत्यम् । उतये । अरसाः । संन्तु । कृत्वरीः ॥ १ ॥
 यः । देवाः । कृत्वा । कृत्वा । हरत् । अविदुषः । गृहम् ।
 वत्सः । धारुऽईव । मातरम् । तम् । प्रत्यक् । उप । पद्यताम् ॥ २ ॥
 अमा । कृत्वा । पाप्मानम् । यः । तेन । अन्यम् । जिघीसति ।
 अश्मानः । तस्याम् । दुग्धायाम् । बहुलाः । फट् । करिकृति ॥ ३ ॥

IV.17.7 Death due to hunger, death due to thirst, as well as defeat at the dice-play – all this, O apāmārga (the wiper off), we wipe off with your aid.

IV.17.8 Apāmārga (the wipe off) is surely the only sovereign of all the plants. With that we wipe away your chronic disease. Now you may move about free from affliction

Apāmārgaḥ Vanaspatih

IV.18.1 The light is constant with the sun. The night is constant with the day. I adopt truth for protection's sake. May the perpetrators of violence become impotent. (yātudhāna = low people, engaged in violence ; their wife yātudhanī)

IV.18.2 Whosoever carry an instrument of violence, having made up his mind, to the house of the house or an unknowing person, O bounties of Nature, to him may that instrument of violence revert like a sucking calf to its mother.

IV.18.3 Having prepared poison, when one wants to kill another with it, then if the dish (containing poison) is burnt on a fire, it will make a sound of breaking many stones-fut (phat - phat.)

सहस्रधामन्निशिखान्विर्मावां छायाया त्वम् ।
 प्रति स्म चक्रुर्षे कृत्वां प्रियां प्रियावति हर ॥४॥
 अनयाहभोर्षध्या सर्वाः कृत्वा अद्भुदुषम् ।
 यां क्षेत्रे चक्रुर्षां गोषु यां वा ते पुरुषेषु ॥५॥
 यश्चकार न शशाकं कर्तुं शुश्रे पादमङ्गुरिम् ।
 चकार भद्रमस्मभ्यमात्मने तर्पन् तु सः ॥६॥
 अपामार्गोप मार्ष्टु क्षेत्रियं शपथंश्च यः ।
 अपाहं यातुधानीरप सर्वा अराय्यः ॥७॥
 अपमृज्य यातुधानानप सर्वा अराय्यः ।
 अपामार्गं त्वया वयं सर्वं तदप मृज्महे ॥८॥

सहस्रधामन् । निशिखान् । निशीवान् । छायाय । त्वम् ।
 प्रति । स्म । चक्रुर्षे । कृत्वाम् । प्रियाम् । प्रियवति । हर ॥ ४ ॥
 अनया । अहम् । ओर्षध्या । सर्वाः । कृत्वाः । अद्भुदुषम् ।
 याम् । क्षेत्रे । चक्रुः । याम् । गोषु । याम् । वा । ते । पुरुषेषु ॥ ५ ॥
 यः । चकार । न । शशाकं । कर्तुम् । शुश्रे । पादम् । अङ्गुरिम् ।
 चकार । भद्रम् । स्मभ्यम् । आत्मने । तर्पनम् । तु । सः ॥ ६ ॥
 अपामार्गः । अप । मार्ष्टु । क्षेत्रियम् । शपथः । च । यः ।
 अप । अहं । यातुधानीः । अप । सर्वाः । अराय्यः ॥ ७ ॥
 अपमृज्य । यातुधानान् । अप । सर्वाः । अराय्यः ।
 अपामार्ग । त्वया । वयम् । सर्वम् । तत् । अप । मृज्महे ॥ ८ ॥

(१९) एकोनविंशं सूक्तम्

(१-८) अथर्वत्यास्यं गृहस्य शुक्रं कविः । अथानागवन्त्यतिदेशता । (१, ३-८) प्रथमर्षः
 स्वर्गोपाधिपुण्यान्वाः नृपुम्, (२) द्वितीयायाश्च वध्यापद्भिर्नृपुम् ।

उतो अत्यवन्धुकुतो असि नु जामिह्वत् ।
 उतो कृत्याकृतः प्रजां नृडमिवा छिन्धि वार्षिकम् ॥१॥

उतो इति । असि । अवन्धुऽकृत् । उतो इति । असि । नु । जामिह्वत् ।
 उतो इति । कृत्याकृतः । प्रजां । नृडम् । इव । आ । छिन्धि । वार्षिकम् ॥ १ ॥

- IV.18.4 O plant on a thousand places, may you put to sleep those who cut crests (hair) and throats of others. Take the device of injury back to him who has made it, like a dear girl (priyā) to her lover. (priyāvant)
- IV.18.5 With this herb I have ruined all the vicious instruments of violence, which they had planted in the field or on kine or on men.
- IV.18.6 Whosoever has used instruments of violence against has never succeeded. He has got his foot or finger injured. Thus he has caused good to us and burning (tapana) for himself. (yātud hān - one who indulges in violence.; Arāyaah - hags.)
- IV.18.7 Let the Apāmārga (off-wiper) wipe off all the kṣethriya (hereditary), and whatever malady (there is); (wipe off/ for sooth; the yātudhāna, i.e., the inflictor of violence and all the stingy hags; arāyyah - ugly old woman)
- IV.18.8 Having wiped off the indulgers in violence and all the hags, O Apāmārga with your use, we wipe off all that. (A poetic pun in the words apamrjya and apāmārga)

Apāmārgaḥ Vanaspatih

- IV.19.1 O herb, whether you have been applied by an enemy or you have been applied by a kinsman; may you cut off the progeny of the violent evil-doers like a reed that grows in rainy season.

ब्राह्मणेन पर्युक्तासि कर्ष्वेन नार्पदेन ।
 सेनैवेपि त्विषीमती न तत्र भयमस्ति यत्र प्राप्नोष्यापधे ॥२॥
 अग्रमेप्योषधीनां ज्योतिषेवाभिदीपयन् ।
 उत त्रातासि पाकृत्याधो हुन्तासि रक्षसः ॥३॥
 यदुदो देवा असुरास्त्वयाग्रं निरकुर्वन् ।
 तत्स्त्वमधोपधेपामागो अजायथाः ॥४॥
 विभिन्दती शतशाखा विभिन्दन्नाम ते पिता ।
 प्रत्यग्वि भिन्धि त्वं ते यो अस्मां अभिदासति ॥५॥
 असुभूम्याः समभवत्तद्यामेति महद्वाचः ।
 तद्वै ततो विधुपार्यप्रत्यक्तारिमृच्छतु ॥६॥
 प्रत्यह् हि संवभूविथ प्रतीचीनफलस्त्वम् ।
 सर्वान्मच्छपयौ अधि वरीयो यावया वधम् ॥७॥

ब्राह्मणेन । परिऽउक्ता । अ॒सि । कर्ष्वेन । नार्प॑देन ।
 सेना॑ऽइव । ए॒पि । त्वि॒षी॒मती । न । तत्र । भ॒यम् । अ॒रि॒त् । यत्र । प्र॒ऽअ॒प्नोषि॑ । ओ॒प॒धे ॥
 अ॒ग्रम् । ए॒षि । ओ॒ष॒धीनाम् । ज्योति॑षाऽइव । अ॒भि॒ऽदी॒पय॑न् ।
 उ॒त । त्रा॒ता । अ॒सि । पा॒क॒र॒त्य॒धो । हु॒न्ता । अ॒सि । र॒क्ष॒सः ॥ ३ ॥
 यत् । अ॒दः । दे॒वाः । अ॒सु॒रान् । त्वया॑ । अ॒ग्रे । निः॒ऽअ॒कुर्व॑न् ।
 ततः॑ । त्वम् । अ॒धि॑ । ओ॒प॒धे । अ॒पा॒मार्गः॑ । अ॒जा॒य॒थाः ॥ ४ ॥
 वि॒ऽभि॒न्द॒ती । श॒त॒ऽशा॒खा । वि॒ऽभि॒न्द॒न् । नाम॑ । ते । पि॒ता ।
 प्र॒त्यक् । वि॒ । भि॒न्धि॒ । त्वम् । तम् । यः । अ॒स्मान् । अ॒भि॒ऽदा॑सति ॥ ५ ॥
 अ॒स॒त् । भू॒म्याः । सम॑ । अ॒भ॒व॒त् । तत् । या॒म् । ए॒ति॒ । म॒ह॒त् । व्य॒चः ।
 तत् । वै । ततो॑ । वि॒ऽधु॒पा॒य॒त् । प्र॒त्यक् । क॒र्ता॒रि॒म् । ऋ॒च्छ॒तु ॥ ६ ॥
 प्र॒त्यह् । हि । स॒म् । व॒भू॒विथ॑ । प्र॒ती॒ची॒न॒ऽफलः॑ । त्वम् ।
 सर्वा॑न् । मत् । श॒प॒यान् । अधि॑ । वरी॑यः । यु॒व॒य॒ । व॒ध॒म् ॥ ७ ॥

- IV.19.2** O herb, you have been told of by an intellectual learned person, a Brāhmaṇa, respected among men, you come like an army of archers, there is no danger wherever you are available, O herb.
- IV.19.3** You come at the head of the herbs as if illuminating with light. You are protector from sepsis and also the killer of germs.
- IV.19.4** As then, in the olden times, the enlightened ones threw out the indulgent ones with your help, there-after, O herb, you were born as apāmārga (one that wipes off).
- IV.19.5** You are a cleaver with your thousand branches, cleaver by name is your father, so, turning back, may you cleave him thoroughly who wants to enslave us.
- IV.19.6** The evil is born out of earth, but spreading out, it reaches up to the sky. Certainly it reverts from there. May it turn back and fall on the very maker of it.
- IV.19.7** Indeed you are born reverting with your fruit turned backwards. May you turn all the curses and weapons of murder far away from me.

शतेन मा परि पाहि सहस्रेणाभि रक्ष मा ।
इन्द्रस्ते वीरुधां पत उग्र ओज्मानमा दधत् ॥८॥

शतेन । मा । परि । पाहि । सहस्रेण । अभि । रक्ष । मा ।
इन्द्रः । ते । वीरुधाम् । पते । उग्रः । ओज्मानम् । आ । दधत् ॥ ८ ॥

(९०) विंश पृक्तम्

(१) अथर्वस्यास्य सुप्रस्य यावन्मा कषिः । मध्यमाक्षीयविदेवता । (१) प्रथमर्षेः स्वरावुक्तम् ।

(२-८) द्वितीयादितत्तालोममुक्तम् । (९) अथर्वस्यास्य मुरिगमुक्तम् उन्मांसि ॥

आ पश्यति प्रति पश्यति परा पश्यति पश्यति ।

दिवमन्तरिक्षमाभूमि सर्वं तदेवि पश्यति ॥१॥

तिस्रो दिवस्त्रिस्तः पृथिवीः षट् चेमाः प्रदिशः पृथक् ।

त्वयाहं सर्वा भूतानि पश्यानि देव्योषधे ॥२॥

दिव्यस्य सुपूर्णस्य तस्य हासि कुनीनिका ।

सा भूमिमा रुरोहिय वृक्षं श्रान्ता वधूरिव ॥३॥

तां मे सहस्राक्षो देवो दक्षिणे हस्त आ दधत् । तयाहं सर्वं पश्यामि यश्च शूद्र उतयः ॥४॥

आ । पश्यति । प्रति । पश्यति । परा । पश्यति । पश्यति ।

दिवम् । अन्तरिक्षम् । आत् । भूमिम् । सर्वम् । तत् । देवि । पश्यति ॥ १ ॥

तिस्रः । दिवः । तिस्रः । पृथिवीः । षट् । च । इमाः । प्रदिशः । पृथक् ।

त्वया । अहम् । सर्वा । भूतानि । पश्यानि । देवि । ओषधे ॥ २ ॥

दिव्यस्य । सुपूर्णस्य । तस्य । ह । असि । कुनीनिका ।

सा । भूमिम् । आ । रुरोहिय । वृक्षम् । श्रान्ता । वधूः । इव ॥ ३ ॥

ताम् । मे । सहस्रऽअक्षः । देवः । दक्षिणे । हस्तै । आ । दधत् ।

तया । अहम् । सर्वम् । पश्यामि । यः । च । शूद्रः । उत । आर्यः ॥ ४ ॥

- IV.19.8** Protect me all round with a hundred and save me from all the sides with a thousand. O lord of plants, may the resplendent Lord infuse you with tremendous vigour.

Cure and Medicine

- IV.20.1** You see in front. You see behind. You see afar. You see all. Whatever is in the sky, in the midspace and also on this earth, O glorious one, you see all of it.
- IV.20.2** Three skies, three earths, and these six different regions of heaven; with your aid, O glorious herb, may I see all the beings.
- IV.20.3** Surely you are the eye-pupil of the divine bird having beautiful wings. As such, you have alighted on earth, just as a weary bride sits on a litter.
- IV.20.4** May the thousand-eyed Lord lay that herb on my right hand! With that may equally I see through all, whether a sūdra (labourer) or an arya (master; employer). (See.Ṛg.X.90.12 for four classes or four varnas of Aryan social structure in the Purusa Sūkta of the Yajurveda, Chapter XXXI)

आविष्कृण्व रूपाणि मात्मानमपे गृह्याः ।

अथो सहस्रचक्षो त्वं प्रति पश्याः किमीदिनः ॥५॥

दर्शय मा यातुधानान्दर्शय यातुधान्यः । पिशाचान्तसर्वान्दर्शयेति त्वा रभे ओषधे ॥६॥

कश्यपस्य चक्षुरसि शुन्याश्च चतुरश्याः । वीधे सूर्यमिव सर्पन्तं मा पिशाचं तिरस्करः ॥७॥

उदग्रभं परिपाणायातुधानं किमीदिनम् । तेनाहं सर्वं पश्याम्युत शूद्रमुतार्यम् ॥८॥

यो अन्तरिक्षेण पतति दिवं यश्चातिसर्पति ।

भूमिं यो मन्यते नाथं तं पिशाचं प्र दर्शय ॥९॥

आविः । कृण्व । रूपाणि । मा । आत्मानम् । अपे । गृह्याः ।

अथो इति । सहस्रचक्षो इति सहस्रऽचक्षो । त्वम् । प्रति । पश्याः । किमीदिनः ॥ ५ ॥

दर्शय । मा । यातुधानान् । दर्शय । यातुऽधान्यः ।

पिशाचान् । सर्वान् । दर्शय । इति । त्वा । आ । रभे । ओषधे ॥ ६ ॥

कश्यपस्य । चक्षुः । अस्ति । शुन्याः । च । चतुःऽअश्याः ।

वीधे । सूर्यम्ऽइव । सर्पन्तम् । मा । पिशाचम् । तिरः । करः ॥ ७ ॥

उत् । अग्रभम् । परिऽपानात् । यातुऽधानम् । किमीदिनम् ।

तेन । अहम् । सर्वम् । पश्यामि । उत । शूद्रम् । उत । आर्यम् ॥ ८ ॥

यः । अन्तरिक्षेण । पतति । दिवं । यः । च । अतिऽसर्पति ।

भूमिम् । यः । मन्यते । नाथम् । तम् । पिशाचम् । प्र । दर्शय ॥ ९ ॥

(२१) एकविंशं सूक्तम्

(१-७) तत्त्वार्थस्यास्य सूक्तस्य वक्ष्य कविः । गावो देवताः । (१, ५-७) वयमर्थः पञ्चम्यादितृषस्य
च विदुः, (२-४) दिनीयादितृषस्य च अगती उन्मत्सरी ॥

आ गावो अगमन्तु भद्रमकृन्त्सीदन्तु गोष्ठे रणयन्त्वस्मे ।

प्रजावतीः पुरुषा इह स्युरिन्द्राय पूर्वीरुपसो दुहानाः ॥१॥

आ । गावः । अगन् । उत । भद्रम् । अकृन् । सीदन्तु । गोऽस्थे । रणयन्तु । अस्मे इति ।

प्रजावतीः । पुरुऽरूपाः । इह । स्युः । इन्द्राय । पूर्वीः । उपसः । दुहानाः ॥ १ ॥

- IV.20.5** Make the forms of things manifest. Do not hide their true selves. And then, O thousand-eyed one, may you see the robbers face to face. (kimīdin=robbers and plunderers; see Av.I.VII.1; low class of the Aryan Society—dirty and malignant. According to the Nirukta, VI.2, the word originally means one who goes about crying, kimidānīm. Quid nīne, meaning what now or kim idam.
- IV.20.6** Enable me to see the he-torturers (yātudhāna). Enable me to see also the she-tortures (yātudhānī). Enable me to see all the blood-suckers. For this purpose, O herb, I take hold of you.
- IV.20.7** You are the sight of Kaśyapa (one who sees clearly), and of the four-eyed she-hound (caturākṣya śunyā). May you not conceal the blood-sucker; make it manifest like the sun crawling in the sky.
- IV.20.8** I have dragged the torturer robber out of his shelter. With him (under my control) now I see through all, whether a sūdra (labourer) or an arya (master; employer).
- IV.20.9** May you enable me to see clearly the blood-sucker, whenever flies about in the mid-space, and whoever goes beyond the sky and whoever thinks the earth as his refuge.

Brahmā

- IV.21.1** May cows come and bring us good fortune; let them stay in our cowsheds and enjoy in our company. May many coloured cows bring here prolific milk for offerings to the resplendent Lord at many dawns. (Also Rg. VI.28.1)

इन्द्रो यज्वने गृणते च शिक्षति उपेहदाति न स्वं सुषायति ।
 भूयोभूयो रयिमिदस्य वर्धयन्नभिन्ने खिल्ये नि दधाति देवयुम् ॥२॥
 न तानंशन्ति न दधाति तस्करो नासामामित्रो व्यधिरादधर्षति ।
 देवांश्च यामिर्यजते ददाति च ज्योगित्ताभिः सचते गोपतिः सह ॥३॥
 न ता अवी रेणुककाटोश्नुते न संस्कृतत्रमुप यन्ति ता अभि ।
 उरुगायममयं तस्य ता अनु गावो मर्तस्य वि चरन्ति यज्वनः ॥४॥
 गावो भगो गाव इन्द्रो म इच्छाद्गावः सोमस्य प्रथमस्य भुक्षः ।
 इमा या गावः स जनास इन्द्र इच्छामि हृदा मनसा चिदिन्द्रम् ॥५॥
 युयं गावो मेदयया कृशं चिदश्रीरं चित्कृणुया सुप्रतीकम् ।
 भद्रं गृहं कृणुय भद्रवाचो बृहद्वो वयं उच्यते सभासु ॥६॥
 प्रजावतीः सुयवसे रुशन्तीः शुद्धा अपः सुप्रपाणे पिबन्तीः ।
 मा व स्तेन ईशत माघशंसः परि वो रुद्रस्य हेतिवृणक्तु ॥७॥

इन्द्रः । यज्वने । गृणते । च । शिक्षति । उपे । इत् । ददाति । न । स्वम् । 'सुषायति ।
 भूयःऽभूयः । रयिम् । इत् । अस्य । वर्धयन् । अभिन्ने । खिल्ये । नि । दधाति । देवयुम् ॥ २ ॥
 न । ताः । नशन्ति । न । दधाति । तस्करः । न । आसाम् । आमित्रः । व्यधिः । आ । दधर्षति ।
 देवान् । च । यामिः । यजते । ददाति । च । ज्योक् । इत् । तामिः । सचते । गोऽपतिः । सह ॥
 न । ताः । अवी । रेणुककाटः । अदनुते । न । संस्कृतत्रम् । उप । यन्ति । ताः । अभि ।
 उरुगायम् । अर्भयम् । तस्य । ताः । अनु । गावः । मर्तस्य । वि । चरन्ति । यज्वनः ॥ ४ ॥
 गावः । भगः । गावः । इन्द्रः । मे । इच्छात् । गावः । सोमस्य । प्रथमस्य । भुक्षः ।
 इमाः । याः । गावः । सः । जनासः । इन्द्रः । इच्छामि । हृदा । मनसा । चित् । इन्द्रम् ॥
 युयम् । गावः । मेदयय । कृशम् । चिन् । अश्रीरम् । चित् । कृणुय । सुप्रतीकम् ।
 भद्रम् । गृहम् । कृणुय । भद्रवाचः । बृहद्वो । वः । वयं । उच्यते । सभासु ॥ ६ ॥
 प्रजावतीः । सुयवसे । रुशन्तीः । शुद्धाः । अपः । सुप्रपाणे । पिबन्तीः ।
 मा । वः । स्तेनः । ईशत । मा । अघशंसः । परि । वः । रुद्रस्य । हेतिः । वृणक्तु ॥ ७ ॥

- IV.21.2** The resplendent Lord bestows affluence on devotee who offers worship and oblations. He takes not what belongs to the worshipper and gives him more; thereby increasing his wealth more and ever-more; he places the devotee in fortified positions, free from danger. (Also Rg. VI.28.2)
- IV.21.3** Let not the cows run away from us, let no thief carry them away; let no hostile weapon fall upon them. May the master of the cattle be long possessed of them, with the milk products of which he makes offerings and with which he serves the godly men. (Also Rg. VI.28.3)
- IV.21.4** Let not the cows fall a victim to the arrogant, dust-spurning war-horse. Let them not fall in the hands of a butcher or his shop. Let the cattle of the man, the householder, move about free and graze out of fear. (Also Rg. VI.28.4)
- IV.21.5** May the cows be our affluence (Bhaga); may the resplendent Lord (Indra) grant us cattle; may the cows yield food (milk and butter) of the first libation (Soma). These cows, O men, are sacred as the Lord resplendent Himself, the Lord whose blessings we crave for, with head and heart.
- IV.21.6** O cows, even when worn out and wasted, you fatten (in due course); you from ugly appearance, become beautiful to look on. May you make my home prosperous; may you have auspicious voices. Your power and position is magnified in our assemblies and associations (sabhāsu).
- IV.21.7** May you, O cows, have many calves grazing upon good pastures and drinking pure water at accessible ponds. May no thief be your master. May no beast of prey assail you and may the dart of vital Lord (rudrasya hetih) never fall on you;

(१२) द्वाविंशो सूक्तम्

(१) एतद्वर्चस्यास्य सुतस्य वसिष्ठ भगवता वा ऋषिः । इन्द्रो देवता । विष्णु उच्यते ॥

इममिन्द्र वर्धय क्षत्रियं मे इमं विशामेकवृषं कृणु त्वम् ।
 निरमित्रानक्षुण्णस्य सर्वास्तान्धयास्मा अहमुत्तरेषु ॥१॥
 एमं भञ्ज ग्रामे अश्वेषु गोषु निष्टं भञ्ज यो अमित्रो अस्य ।
 वर्ष्म क्षत्राणामयमस्तु राजेन्द्र शत्रुं रन्धय सर्वमस्मै ॥२॥
 अयमस्तु धनपतिर्धनानामयं विशां विपतिरस्तु राजा ।
 अस्मिन्निन्द्र महि वर्चांसि धेह्यवर्चसं कृणुहि शत्रुमस्य ॥३॥
 अस्मै वावापृथिवी भूरि वामं दुहाथो घर्मदुधे इव धेनू ।
 अयं राजा प्रिय इन्द्रस्य भूयालियो गवामोषधीनां पशूनाम् ॥४॥
 पुनरिमं ते उत्तरावेन्तमिन्द्रं येन जयन्ति न पराजयन्ते ।
 यस्त्वा करदेकवृषं जनानामुत राज्ञामुत्तमं मानवानाम् ॥५॥
 उत्तरस्त्वमधरे ते सपत्ना दे के च राजन्प्रतिशत्रवस्ते ।
 एकवृष इन्द्रसखा जिगीवां छत्रुयतामा भरा भोर्जनानि ॥६॥

इमम् । इन्द्र । वर्धय । क्षत्रियम् । मे । इमम् । विशाम् । एकवृषम् । कृणु । त्वम् ।
 निः । अमित्रान् । अक्षुण्णि । अस्य । सर्वांन् । तान् । रन्धय । अस्मै । अहम् । उत्तरेषु ॥ १ ॥
 आ । इमम् । भञ्ज । ग्रामे । अश्वेषु । गोषु । निः । तम् । भञ्ज । यः । अमित्रः । अस्य ।
 वर्ष्म । क्षत्राणाम् । अयम् । अस्तु । राजा । इन्द्र । शत्रुम् । रन्धय । सर्वम् । अस्मै ॥ २ ॥
 अयम् । अस्तु । धनपतिः । धनानाम् । अयम् । विशाम् । विपतिः । अस्तु । राजा ।
 अस्मिन् । इन्द्र । महि । वर्चांसि । धेहि । अवर्चसम् । कृणुहि । शत्रुम् । अस्य ॥ ३ ॥
 अस्मै । वावापृथिवी इति । भूरि । वामम् । दुहाथाम् । घर्मदुधे इवेति । घर्मदुधे इव । धेनू इति ।
 अयम् । राजा । प्रियः । इन्द्रस्य । भूयात् । प्रियः । गवाम् । ओषधीनाम् । पशूनाम् ॥
 पुनरिमं । ते । उत्तरावेन्तम् । इन्द्रम् । येन । जयन्ति । न । पराजयन्ते ।
 यः । त्वा । करत् । एकवृषम् । जनानाम् । उत । राज्ञाम् । उत्तमम् । मानवानाम् ॥
 उत्तरः । त्वम् । अधरे । ते । सपत्नाः । ये । के । च । राजन् । प्रतिशत्रवः । ते ।
 एकवृषः । इन्द्रसखा । जिगीवान् । शत्रुयताम् । आ । भर । भोर्जनानि ॥ ६ ॥

Indra - Kṣatriya King

- IV.22.1** O resplendent Lord, may you exalt this ruling prince of mine, make him the unrivalled strong man among people; disintegrate his adversanes, and put all of them under his control in the struggles for superiority.
- IV.22.2** Bestow on this prince the possession of village (grāma). of horses and of cows Dispossess him who is enemy of this prince, O resplendent Lord, may this prince become the embodiment of ruling powers. May you put all his enemies under his subjugation.
- IV.22.3** May this man become master of immense riches, (dhanānām dhanapauḥ). May he become glorious (rājā) master of the people, popular among them, O resplendent Lord, may you bestow great lustre of his enemies also on him and make his foes lustreless.
- IV.22.4** O heaven and earth, like two cows yielding milk for sacrificial purposes, may you grant to this prince in plenty whatever is desirable. May this prince gain the affection of the resplendent Lord, of the cattle, of the plants, and of all the animals as well.
- IV.22.5** I put in league with (or I am on the sides of) the resplendent Lord, always superior to all, with whose help men conquer and are never conquered. May He make you unrivalled strong man among people, and even among princes and the best (man) among human beings.
- IV.22.6** You are superior and inferior are your rivals, as well as those, whoever, O king, are your opponents. Unrivalled in power, friendly to the resplendent Lord, and victorious, may you take away the wealth of those, who behave as enemy.

सिंहप्रतीको विशो अद्दि सर्वा व्याघ्रप्रतीकोय बाधस्व शत्रून् ।
एकवृष इन्द्रसखा जिगीवां छत्रयतामा खिद्रा भोजनानि ॥७॥

सिंहप्रतीकः । विशः । अद्दि । सर्वाः । व्याघ्रप्रतीकः । अयं । बाधस्व । शत्रून् ।
एकवृषः । इन्द्रसखा । जिगीवान् । अत्रुडयताम् । आ । खिद्र । भोजनानि ॥७॥

(२३) यथोक्तिं सूतम्

(१-७) सप्तर्षस्यास्य सूतस्य वृषाः अपि । प्रचेता अग्निदेवता । (१-२, ५, ७) प्रथमद्वितीयापञ्चमीतत्तमीनापुष्टां
त्रिष्टुप्, (१) वर्णापाष्टा पुण्याग्नेतिन्वती त्रिष्टुप्, (५) यतुभ्यां अतुष्टुप्, (६) षष्ठ्याश्च प्रस्तापयद्विष्णुर्नासि ॥

अग्नेर्मन्त्रे प्रथमस्य प्रचेतस्य पाञ्चजन्यस्य बहुधा यमिन्धते ।

विशोविशः प्रविशिवांसमीमहे स नो मुखत्वंहसः ॥१॥

यथा हव्यं वहसि जातवेदो यथा यज्ञं कल्पयसि प्रजानन् ।

एवा देवेभ्यः सुमतिं न आ वह स नो मुखत्वंहसः ॥२॥

यामन्यामनुपयुक्तं वहिष्ठं कर्मन्कर्मन्नाभंगम् ।

अग्निमीडे रक्षोहर्षं यज्ञवृधं घृताहुतं स नो मुखत्वंहसः ॥३॥

सुजातं जातवेदसमग्निं वैश्वानरं विभुम् ।

हव्यवाहं हवामहे स नो मुखत्वंहसः ॥४॥

अग्नेः । मन्त्रे । प्रथमस्य । प्रचेतसः । पाञ्चजन्यस्य । बहुधा । यम् । इन्धते ।

विशोऽविशः । प्रविशिवांसम् । ईमहे । सः । नः । मुखत्तु । अंहसः ॥ १ ॥

यथा । हव्यम् । वहसि । जातवेदः । यथा । यज्ञम् । कल्पयसि । प्रजानन् ।

एव । देवेभ्यः । सुमतिम् । नः । आ । वह । सः । नः । मुखत्तु । अंहसः ॥ २ ॥

यामन्ऽयामन् । उपऽयुक्तम् । वहिष्ठम् । कर्मन्ऽकर्मन् । आऽभंगम् । अग्निम् । ईडे ।

रक्षोऽहर्षम् । यज्ञवृधम् । घृताहुतम् । सः । नः । मुखत्तु । अंहसः ॥ ३ ॥

सुजातम् । जातवेदसम् । अग्निम् । वैश्वानरम् । विभुम् ।

हव्यवाहम् । हवामहे । सः । नः । मुखत्तु । अंहसः ॥ ४ ॥

IV.22.7 Just like a lion, eat up all the clans Just like a tiger defeat and drive away the enemies. Unrivalled in power, friendly to the resplendent Lord, and victorious may you snatch away the wealth of those who behave as enemy

Agni

IV.23.1 I meditate on the fire-divine, the first of all in rank, and extra-ordinary wise, belonging to five classes of people. Him they kindle on various occasions. We beg of him, who has entered each and every creature. As such, may he release us from sin.

IV.23.2 O knower of all, as you carry the oblations and as you arrange the sacrifice knowing every detail, so may you convey the favour of the enlightened ones to us. As such, may he free us from sin.

IV.23.3 I adore the fire-divine, that is put to use at each and every time, the best of the carriers, worshipped at each and every rite, the destroyer of evil ones, fosterer of sacrifice, receiver of the oblation of clarified butter. As such, may he free us from sin.

IV.23.4 We invoke the fire-divine, nobly born, the knower of all, benefactor of all men, the mighty, and carrier of oblations. As such, may he free us from sin.

येन ऋषयो बलमद्योतयन्पुजा येनासुराणामयुवन्त मायाः ।
 येनाग्निना पुणीनिन्द्रो जिगाय स नो मुखत्वंहसः ॥५॥
 येन देवा अमृतमन्वविन्दन् येनोषधीर्मधुमतीरकृण्वन् ।
 येन देवाः स्वःरामरन्तस नो मुखत्वंहसः ॥६॥
 यस्येदं प्रदिशि यद्दिरोचते यज्जातं जनिन्युर्मि च केवलम् ।
 स्तोम्यमि नायितो जोह्वीमि स नो मुखत्वंहसः ॥७॥

येन । ऋषयः । बलम् । अद्योतयन् । पुजा । येन । असुराणाम् । अयुवन्त । मायाः ।
 येन । अग्निना । पुणीन् । इन्द्रः । जिगाय । सः । नः । मुञ्चतु । अंहसः ॥ ५ ॥
 येन । देवाः । अमृतम् । अनुऽअर्विन्दन् । येन । ओषधीः । मधुऽमतीः । अकृण्वन् ।
 येन । देवाः । स्वः । आऽअभरन् । सः । नः । मुञ्चतु । अंहसः ॥ ६ ॥
 यस्य । इदम् । प्रऽदिशि । यत् । विऽरोचते । यत् । जातम् । जनिन्युर्मि । च । केवलम् ।
 स्तोमि । अग्निम् । नायितः । जोह्वीमि । सः । नः । मुञ्चतु । अंहसः ॥ ७ ॥

(३५) ऋषिर्वा सुतम्

(१-७) समर्पण्यास्य सुतस्य मृगार अग्निः । इन्द्रो देवता । (१) वषट्पः शङ्करीणमां
 पुरवाकरी विष्णुः, (२-७) द्वितीयादिपञ्चाश विष्णुः छन्दसी ॥

इन्द्रस्य मन्महे शश्वदिदस्य मन्महे वृत्रघ्न स्तोमा उप मेम आगुः ।
 यो दाशुषः सुकृतो हवमेति स नो मुखत्वंहसः ॥१॥
 य उग्रीणांमुमवाहुर्ययुर्यो दानवानां बलमाकरोज ।
 येन जिताः सिन्धवो येन गावः स नो मुखत्वंहसः ॥२॥

इन्द्रस्य । मन्महे । शश्वत् । इत् । अस्य । मन्महे । वृत्रऽघ्नः । स्तोमाः । उप । मे । आ । अगुः ।
 यः । दाशुषः । सुऽकृतः । हवम् । एति । सः । नः । मुञ्चतु । अंहसः ॥ १ ॥
 यः । उग्रीणाम् । उग्रऽवाहः । ययुः । यः । दानवानाम् । बलम् । आऽकरोज ।
 येन । जिताः । सिन्धवः । येन । गावः । सः । नः । मुञ्चतु । अंहसः ॥ २ ॥

IV.23.5 With whom as a friend the seers (the Ṛṣis) showed their strength; with whom the enlightened ones broke through the wiles (māyā) of the self-seekers; with whom, the fire-divine, the resplendent self wins over the barterers (paṇi). As such, may he free us from sin

IV.23.6 With whom as an aid, the enlightened ones obtain immortality; with whom they make the seasonal plants full of sweet sap; with whose aid enlightened ones attain the world of light, as such may he (the fire-divine) free us from sin.

IV.23.7 Under whose sole command lies all this that shines, and whatever is born and whatever is yet to be born. I, a suppliant, praise the fire divine and invoke him again and again. As such may he free us from sin.

Indra

IV.24.1 We meditate on the resplendent Lord, surely we meditate on Him, the killer of the evil. These praise-verses have come to me. He, who comes at the call of the donor and the virtuous. As such may He free us from sin. (amīhasaḥ)

IV.24.2 He, who Himself of formidable arms, is the subduer of the formidable ones; who shatters the strength of the mighty self-seekers; who has conquered the oceans and the lands (gāvah). As such may He free us from sin (ga = earth; land).

यश्चर्याणिप्रो वृषभः स्वर्विचस्मै ग्रावाणः प्रवदन्ति नृम्णम् ।
 यस्याध्वरः सप्तहोता मर्दिष्टः स नो मुखत्वंहसः ॥३॥
 यस्य वृशासं ऋषभासं वृक्षणो यस्मै मीयन्ते स्वरवः स्वर्विदे ।
 यस्मै शुकः पर्वते ब्रह्मशुम्भितः स नो मुखत्वंहसः ॥४॥
 यस्य जुष्टिं सोमिनः कामयन्ते यं हवन्त इषुमन्तं गविष्टौ ।
 यस्मिन्नर्कः शिश्रिये यस्मिन्नोजः स नो मुखत्वंहसः ॥५॥
 यः प्रथमः कर्मकृत्याय जज्ञे यस्य वीर्यं प्रथमस्यानुबुद्धम् ।
 येनोचतो वज्रोभ्यायुताहिं स नो मुखत्वंहसः ॥६॥
 यः सग्रामानयति संप्रुधेवृशी यः पुष्टानि संसृजति हव्यानि ।
 स्तोमीन्द्रं नाधितो जोहवीमि स नो मुखत्वंहसः ॥७॥

यः । चर्याणिप्रः । वृषभः । स्वः । ऽवित् । यस्मै । ग्रावाणः । प्रवदन्ति । नृम्णम् ।
 यस्य । अध्वरः । सप्तहोता । मर्दिष्टः । सः । नः । मुखत्तु । अंहसः ॥ ३ ॥
 यस्य । वृशासः । ऋषभासः । वृक्षणः । यस्मै । मीयन्ते । स्वरवः । स्वः । ऽविदे ।
 यस्मै । शुकः । पर्वते । ब्रह्मशुम्भितः । सः । नः । मुखत्तु । अंहसः ॥ ४ ॥
 यः । प्रथमः । कर्मकृत्याय । जज्ञे । यस्य । वीर्यम् । प्रथमस्य । अनुबुद्धम्
 येन । उत्तर्कतः । वज्रः । अभिऽआयत । अहिम् । सः । नः । मुखत्तु । अंहसः ॥ ६ ॥
 यः । सम्ग्रामान् । नयति । सम् । प्रुधे । वृशी । यः । पुष्टानि । सम्ऽसृजति । हव्यानि
 स्तोमि । इन्द्रम् । नाधितः । जोहवीमि । सः । नः । मुखत्तु । अंहसः ॥ ७ ॥
 यस्य । जुष्टिम् । सोमिनः । कामयन्ते । यम् । हवन्ते । इषुऽमन्तम् । गोऽर्घ्यौ
 यस्मिन् । अर्कः । शिश्रिये । यस्मिन् । ओजः । सः । नः । मुखत्तु । अंहसः ॥ ५ ॥

(२५) पञ्चविंशं सूक्तम्

(१-७) सप्तमस्तस्य सूक्तस्य वृणाः ऋषिः । वायुसवितारौ देवते । (१-२, ४-६) मयमादित्ययोर्देवयोश्चतुर्व्यादिः
 वृषस्य च विष्टुः, (१) इतीयाया अतिशङ्करीगर्गा बगती, (७) सप्तम्याश्च चन्द्रादृती इन्द्रांति ॥

वायोः सवितुर्विदयानि मन्महे यावात्सन्वद्विशथो यौ च रक्षयः ।

यौ विश्वस्य परिभू वंभुवधुस्तौ नो मुखतुमंहसः ॥१॥

वायोः । सवितुः । विदयानि । मन्महे । यौ । आत्मन्ऽवत् । विशयः । यौ । च । रक्षयः ।
 यौ । विश्वस्य । परिभू इति पारेऽभू । वंभुवधुः । तौ । नः । मुखत्तम् । अंहसः ॥ १ ॥

- IV.24.3** He, who makes men perfect, who is the showerer and who is the bestower of light; for whom the pressing stones make pleasing sounds; whose sacrifice with seven priests is the most delightful; as such, may He free us from sin.
- IV.24.4** He, who is the possessor of benign cows, bulls and oxen; for whom, the bestower of light, sacrificial posts are set up, for whom the devotional bliss, consecrated with prayers, is made pure; as such, may He free us from sin.
- IV.24.5** He, whose pleasure the drinks of devotional bliss desire, whom the arrow-shooter (śuman), invoke for fulfillment of their desires, in whom the worshiper seeks shelter and in whom the vigour, as such, may He free us from sin.
- IV.24.6** He, who the foremost, has come into existence for leading sacrificial work to completion; whose unrivalled power is known all around; whose lifted up weapon has cut down the mountain; as such, may He free us from sin.
- IV.24.7** He, who in over-all control, leads the hosts of men for battle; who unites the mature couples together, I praise the resplendent Lord; as suppliant, I invoke Him again and again. As such, may He free us from sin.

Vayu - Savitr Pair

- IV.25.1** We meditate on the qualities of the sun, elemental wind (vāyu) and of the impeller (savituh), both of whom enter the living beings and who protect them. Both of them have become the encompassers of all. As such, may both of them free us from sin.

ययोः संख्याता वरिमा पार्थिवानि याम्यां रजो युपितमन्तरिक्षे ।
 ययोः प्रायं नान्वानशे कश्चन तौ नो मुखतमंहसः ॥२॥
 तवं व्रते नि विंशन्ते जनास्त्वय्युदिते प्रेरते चित्रभानो ।
 युवं वायो सविता च भुवनानि रक्षयस्त्वौ नो मुखतमंहसः ॥३॥
 अपेतोवायो सविता च दुष्कृतमपरक्षांसि शिर्मिदां च सेधनम् ।
 सं ऋजुर्जया मृजयः सं बलेन तौ नो मुखतमंहसः ॥४॥
 रयिं मे पोषं सवितोत वायुस्तनू दक्षमा सुवतां सुशेवम् ।
 अयक्ष्मतातिं मह इह धत्तं तौ नो मुखतमंहसः ॥५॥
 प्र सुमतिं सवितर्वाय ऊतये महस्वन्तं मत्सरं मादयायः ।
 अर्वाक्वामस्य प्रवतो नि यच्छतं तौ नो मुखतमंहसः ॥६॥
 उप श्रेष्ठा न आशिषो देवयोर्धर्मन्नस्थिरन् ।
 स्तौमि देवं सवितारं च वायुं तौ नो मुखतमंहसः ॥७॥

ययोः । सम्ख्याता । वरिमा । पार्थिवानि । याम्याम् । रजः । युपितम् । अन्तरिक्षे ।
 ययोः । प्रअयम् । न । अनुअनशे । कः । चन । तौ । नः । मुखतम् । अंहसः ॥ २ ॥
 तवं । व्रते । नि । विंशन्ते । जनांसः । त्वयि । उत्तुङ्गते । प्र । ईरते । चित्रभानो इति चित्रभानो ।
 युवम् । वायो इति । सविता । च । भुवनानि । रक्षयः । तौ । नः । मुखतम् । अंहसः ॥ ३ ॥
 अप । इतः । वायो इति । सविता । च । दुःकृतम् । अप । रक्षांसि । शिर्मिदाम् । च । सेधनम् ।
 सम् । हि । ऊर्जया । मृजयः । सम् । बलेन । तौ । नः । मुखतम् । अंहसः ॥ ४ ॥
 रयिम् । मे । पोषम् । सविता । उत । वायुः । तनू इति । दक्षम् । आ । सुवताम् । सुशेवम् ।
 अयक्ष्मतातिम् । महः । इह । धत्तम् । तौ । नः । मुखतम् । अंहसः ॥ ५ ॥
 प्र । सुमतिम् । सवितः । वायो इति । ऊतये । महस्वन्तम् । मत्सरम् । मादयायः ।
 अर्वाक् । वामस्य । प्रवतः । नि । यच्छतम् । तौ । नः । मुखतम् । अंहसः ॥ ६ ॥
 उप । श्रेष्ठाः । नः । आशिषः । देवयोः । धर्मन् । अस्थिरन् ।
 स्तौमि । देवम् । सवितारम् । च । वायुम् । तौ । नः । मुखतम् । अंहसः ॥ ७ ॥

- IV.25.2** These two, whose physical expanses have been counted up, by whom the cloud is held up in the midspace; whose speed none-so-ever has reached; as such, may both of them free us from sin.
- IV.25.3** O Lord of beauteous lustre, in conformity with your course, men go in (for rest) and at your rising they move about. Both of you, O sun and O wind, protect all the beings. As such, may both of you free us from sin.
- IV.25.4** May the elemental wind and the impeller sun remove the evil action from here; may both of them drive away the killers and the torturers. May they endow us with vigour and strength. May both of them free us from sin.
- IV.25.5** May the impeller sun and the elemental wind grant to me the enjoyable riches and nourishment, an excellent body, and dexterity. May both of them grant me complete freedom from consumption. As such, may both of you free us from sin.
- IV.25.6** O impeller sun, O elemental wind, may both of you grant wisdom to us for our preservation. May you enable us to enjoy the bright and exhilarating (soma), the sap of a creeper available at great heights on mountains. As such, may both of you free us from sin.
- IV.25.7** In the domain of these two bounties of Nature, the best of the blessings have unto us. I praise the divine impeller the sun and the elemental wind. As such, may both of them free us from sin.

(११) अक्षिं नृपम्

(१-७) अक्षिंस्थायं सुकृत्यं सुगारं प्रतिः । अक्षिंस्थायं देवते । (१) अक्षिंस्थायं देवते । (१) अक्षिंस्थायं देवते ।

(१-१) अक्षिंस्थायं देवते । (१) अक्षिंस्थायं देवते । (१) अक्षिंस्थायं देवते ।

मुन्वे वा यावापृथिवी सुभोजसौ सचेतसौ ये अप्रयेयामभिता योजनानि ।

प्रतिष्ठे अमवतं वसूनां ते नो सुवतमंहसः

॥१॥

प्रतिष्ठे अमवतं वसूनां प्रवृद्धे देवी सुभगे उरूची ।

यावापृथिवी भवतं मे स्योने ते नो सुवतमंहसः ॥२॥

असंतापे सुतपसौ हवेहमुर्वी गम्भीरे कविर्भनमस्ये ।

यावापृथिवी भवतं मे स्योने ते नो सुवतमंहसः ॥३॥

ये अमृतं विभूयो ये हवींषि ये स्रोत्या विभूयो ये मनुष्यानि ।

यावापृथिवी भवतं मे स्योने ते नो सुवतमंहसः ॥४॥

ये उस्त्रियां विभूयो ये वनस्पतीन्ययोर्वा विश्वा भवतमन्यन्तः ।

यावापृथिवी भवतं मे स्योने ते नो सुवतमंहसः ॥५॥

ये क्रीलालेन तर्पयथो ये धृतेन याम्यामृते न किं चन शक्नुवन्ति ।

यावापृथिवी भवतं मे स्योने ते नो सुवतमंहसः ॥६॥

मुन्वे । वाम् । यावापृथिवी इति । सुभोजसौ । सचेतसौ । ये इति । अप्रयेयाम् । अभिता ।
योजनानि । प्रतिष्ठे इति । प्रतिष्ठे । हि । अमवतम् । वसूनाम् । ते इति । नः । मुञ्चतुम् ।
अंहसः ॥ १ ॥

प्रतिष्ठे इति । प्रतिष्ठे । हि । अमवतम् । वसूनाम् । प्रवृद्धे इति । प्रवृद्धे । देवी इति ।
सुभगे इति । सुभगे । उरूची इति । यावापृथिवी इति । भवतम् । मे । स्योने इति ।
ते इति । नः । मुञ्चतुम् । अंहसः ॥ २ ॥

असंतापे इत्यसमुत्तापे । सुतपसौ । हवे । अहम् । उर्वी इति । गम्भीरे इति । कविर्भनः ।
नमस्येते इति । यावापृथिवी इति । ०० ॥ ३ ॥

ये इति । अमृतम् । विभूयः । ये इति । हवींषि । ये इति । स्रोत्याः । विभूयः । ये इति । मनुष्यानि ।
यावापृथिवी इति । भवतम् । मे । स्योने इति । ते इति । नः । मुञ्चतुम् । अंहसः ॥ ४ ॥

ये इति । उस्त्रियाः । विभूयः । ये इति । वनस्पतीन् । ययोः । वाम् । विश्वा । भवतमन्यन्तः ।
यावापृथिवी इति । भवतम् । मे । स्योने इति । ते इति । नः । मुञ्चतुम् । अंहसः ॥ ५ ॥

ये इति । क्रीलालेन । तर्पयथः । ये इति । धृतेन । याम्याम् । ऋते । न । किम् । चन । शक्नुवन्ति ।
यावापृथिवी इति । भवतम् । मे । स्योने इति । ते इति । नः । मुञ्चतुम् । अंहसः ॥ ६ ॥

Dyāva - Pṛthivī Pair

- IV.26.1** I meditate on both of you, O heaven and earth, good providers of food, and sympathetic, who are extended up to innumerable leagues. You two have become the permanent seat of goodly treasures. As such, may both of you free us from sin.
- IV.26.2** You two have become permanent seat of goodly treasures. You two are very ancient, divine, full of glory and far-extended. O heaven and earth, may you two be gracious to me. As such, may both of you free us from sin.
- IV.26.3** I invoke both of you, who cause no pain, who give proper warmth, who are far-extended, fathomless, and worthy of adoration by the omnivisioned seers. O heaven and earth, may you two be gracious to me. As such, may both of you free us from sin.
- IV.26.4** You two, who possess immortality, who possess offerings, who possess rivers and who possess men; O heaven and earth, may you two be gracious to me. As such, may both of you free us from sin.
- IV.26.5** You two, who support ruddy cows, who support vegetation (vanaspati, forest trees), and within whom you two are all the beings contained, O heaven and earth, may you two be gracious to me. As such, may both of you free us from sin.
- IV.26.6** You two, who gratify with delicious drink, and with clarified butter; without whom, you two, one cannot do anything whatsoever; O heaven and earth, may you two be gracious to me. As such, may both of you free us from sin.

यन्मेदमभिःशोचन्ति येनयेन वा कृतं पौरुषेयात् देवात् ।
स्तौमि चावापृथिवी नाथितो जोहवीमि ते नो मुखन्त्वंहसः ॥७॥

यत् । मा । इदम् । अभिःशोचन्ति । येनयेन । वा । कृतम् । पौरुषेयात् । न । देवात् ।
स्तौमि । चावापृथिवी इति । नाथितः । जोहवीमि । ते इति । नः । मुखन्त्वम् । अंहसः ॥ ७ ॥

(१०) उत्तरिंशं सूक्तम्

(१-१०) सप्तमस्तस्य सूक्तस्य द्वापरं काविः । कस्तो वेत्ताः । विदुषः क्वयः ।

मृत्तां मन्वे अधि मे भुवन्तु प्रेमं वाजं वाजसाते अवन्तु ।
आशूनिव सुयमानाः ऊतये ते नो मुखन्त्वंहसः ॥१॥
उत्समक्षितं व्यचन्ति ये सदा य आसिञ्चन्ति रसमोषधीषु ।
पुरो दधे मरुतः पृथिमातृस्ते नो मुखन्त्वंहसः ॥२॥
पयो धेनुनां रसमोषधीनां जुवमर्वतां कवयो य इन्वप ।
शग्मा भवन्तु मृत्तो नः स्योनास्ते नो मुखन्त्वंहसः ॥३॥
अपः समुद्रादिवब्रुहन्ति दिक्स्पृथिवीमभि ये सृजन्ति ।
ये अद्भिरीशाना मरुतभ्ररन्ति ते नो मुखन्त्वंहसः ॥४॥
ये कीलालेन तर्पयन्ति ये घृतेन ये वा कयो मेदसा संसृजन्ति ।
ये अद्भिरीशाना मृत्तो वर्पयन्ति ते नो मुखन्त्वंहसः ॥५॥

मृत्तां । मन्वे । अधि । मे । भुवन्तु । प्र । इदम् । वाजम् । वाजसाते । अवन्तु ।
आशून्इव । सुयमान् । अहे । ऊतये । ते । नः । मुखन्तु । अंहसः ॥ १ ॥
उत्सम् । अक्षितम् । त्रिऽअचन्ति । ये । सदा । ये । आऽसिञ्चन्ति । रसम् । ओषधीषु ।
पुरः । दधे । मरुतः । पृथिमातृन् । ते । नः । मुखन्तु । अंहसः ॥ २ ॥
पयः । धेनुनाम् । रसम् । ओषधीनाम् । जुवम् । अर्वताम् । कवयः । ये । इन्वप ।
शग्माः । भवन्तु । मरुतः । नः । स्योनाः । ते । नः । मुखन्तु । अंहसः ॥ ३ ॥
अपः । समुद्रात् । दिक् । उत । ब्रुहन्ति । दिक् । पृथिवीम् । अभि । ये । सृजन्ति ।
ये । अतऽभिः । ईशानाः । मरुतः । चरन्ति । ते । नः । मुखन्तु । अंहसः ॥ ४ ॥
ये । कीलालेन । तर्पयन्ति । ये । घृतेन । ये । वा । कयः । मेदसा । समऽसृजन्ति ।
ये । अतऽभिः । ईशानाः । मरुतः । वर्पयन्ति । ते । नः । मुखन्तु । अंहसः ॥ ५ ॥

- IV.26.7** This grief, which torments me, whosoever might have caused it, is not due to the bounties of Nature, but is caused by human action. To get rid of it, I praise heaven and earth. Being a suppliant, I invoke them again and again. As such, may both of them free us from sin.

Marut

- IV.27.1** I meditate on maruts (cloud-bearing winds). May they speak favourably for me. May they preserve this strength in the battle. Like well-trained swift horses, them I invoke for my protection. As such, may they free us from sin.
- IV.27.2** Who always increase the unexhausting spring of water; who pour sap into plants; those maruts (cloud-bearing winds), sons of the mother midspace, I put forward. As such, may they free us from sin.
- IV.27.3** You, O omnivisioned ones (kavayah), who pervade the milk of the cows, the sap of the plants and the speed of the coursers, the maruts, bestowers of strength, may be gracious to us. As such, may they free us from sin.
- IV.27.4** Who lift the waters from the ocean up to the sky, who from the sky pour them on the earth; the maruts, who move about lording it over waters, may they free us from sin.
- IV.27.5** Who gratify with delicious drink; who gratify with clarified butter; and who combine longevity with fat; who cause rain lording it over waters; may they free us from sin.

यदीविदं मरुतो मारुतेन यदि देवा दैव्येनेहगारं ।
 वृषमीशिष्वे वसवस्तस्य निष्कृतेस्ते नो मुखन्त्वंहसः ॥६॥
 तिग्ममनीकं विदितं सहस्वन्मारुतं शर्धः पृतनासुमम् ।
 स्तौमि मरुतो नायितो जोहवीमि ते नो मुखन्त्वंहसः ॥७॥

यदि । इत् । इदम् । मरुतः । मारुतेन । यदि । देवाः । दैव्येन । ईदृक् । आरं ।
 वृषम् । ईशिष्वे । वसवः । तस्य । नि ऽकृतेः । ते । नः । मुखन्तु । अंहसः ॥ ६ ॥
 तिग्मम् । अनीकम् । विदितम् । सहस्वत् । मारुतम् । शर्धः । पृतनासु । सुमम् ।
 स्तौमि । मरुतः । नायितः । जोहवीमि । ते । नः । मुखन्तु । अंहसः ॥ ७ ॥

(१८) मवाश्वो वृषम्

(१-७) कर्तृत्वात् वृषस्य वृषारोऽपरा वा कफि । मवाश्वो वृषो वा देवता । (१) मपमयो
 वृषतिमागतमर्मा अतिमिहृत् । (१-७) द्वितीयाविपन्नाय विदुर् अन्वयी ।

मवाश्वो मन्वे वा तस्य वित्तं ययोर्वामिदं प्रदिशि यद्दिरोचते ।
 यावत्सेशाथे द्विपदो यौ चतुष्पदस्तौ नो मुखन्त्वंहसः ॥१॥
 यपोरभ्यध्व उत यदुरे चिथौ विदिताविपुष्टतामसिष्ठौ ।
 यावत्सेशाथे द्विपदो यौ चतुष्पदस्तौ नो मुखन्त्वंहसः ॥२॥
 सहस्राक्षौ वृत्रहणा हुवेह दूरेगव्यती स्तुवन्म्यग्नौ ।
 यावत्सेशाथे द्विपदो यौ चतुष्पदस्तौ नो मुखन्त्वंहसः ॥३॥
 यावरिमाथे बहु साकमग्रे प्र चेदस्राष्ट्रमभिमां जनेषु ।
 यावत्सेशाथे द्विपदो यौ चतुष्पदस्तौ नो मुखन्त्वंहसः ॥४॥

मवाश्वो । मन्वे । वाम् । तस्य । वित्तम् । ययोः । वाम् । इदम् । प्रदिशि । यत् । विद्दिरोचते ।
 यौ । अस्य । ईशाथे इति । द्विपदः । यौ । चतुष्पदः । तौ । नः । मुखन्तुम् । अंहसः ॥ १ ॥
 ययोः । अभिऽअथ्वे । उत । यत् । दुरे । चित् । यौ । विदितौ । इपुऽमृताम् । असिष्ठौ ।
 यौ । अस्य । ००॥ २ ॥

सहस्रऽअक्षौ । वृत्रहना । हुवे । अहम् । दूरेगव्यती इति दूरेऽगव्यती । स्तुवन् । एमि ।
 उग्रौ । यौ । ००॥ ३ ॥

यौ । आरेमाथे इत्याऽरेमाथे । बहु । साकम् । अग्रे । प्र । च । इत् । असाष्ट्रम् । अभि-
 ऽमाम् । जनेषु । यौ । ००॥ ४ ॥

- IV.27.6** This plight of mine, which surely has come, O maruts, due to some offence committed to maruts, or O bounties of Nature, due to some offence against the bounties of Nature, O rehabilitators, you are capable of removing it. As such, may they free us from sin.
- IV.27.7** The fierce army of maruts (storm-troopers) is well-known as overpowering, mighty and formidable against invaders. I praise the maruts. Being a suppliant, I invoke them again and again. As such, may they free us from sin.

Bhavā - Śarva Pair

- IV.28.1** O Bhavā (the creator) and Śarva (the destroyer), I meditate on you two. May both of you know this. You two, under whose control lies all this, that shines; and who are the masters of all these bipeds and of the quadrupeds; may those both of you free us from sin.
- IV.28.2** To whom you two belongs all that is quite close on the way or that is afar; who are well-known as best shooters among archers (arrow-bearers); who are the masters of all these bipeds and of the quadrupeds; may those both of you free us from sin.
- IV.28.3** I invoke you two, the thousand-eyed and killers of nescience. I come forward praising you two, the formidable ones, of wide domination, who are the masters of all these bipeds and of the quadrupeds; may those both of you free us from sin.
- IV.28.4** You two, who in the beginning performed many deeds jointly and created ambition (yāvārebhathe) or a desire for superiority (yāvāsyēsāthe), among people; who are the masters of all these bipeds and of the quadrupeds; may those both of you free us from sin.

ययोर्विधाभापपथति कश्चनान्तर्देवेषुत मानुषेषु ।
 यावत्सेशाथे द्विपदो यौ चतुष्पदस्तौ नो सुखतमंहसः ॥५॥
 यः कृत्याऽकृत्यमूलरुपातुधानो नि तस्मिन्धत्तां वज्रमुग्रौ ।
 यावत्सेशाथे द्विपदो यौ चतुष्पदस्तौ नो सुखतमंहसः ॥६॥
 अधि नो ब्रूतं पृत्तनासुग्रौ स वज्रेण सृजतं यः किमीदी ।
 स्तौमि मवाश्वौ नाधितो जोहवीमि तौ नो सुखतमंहसः ॥७॥

ययोः । विधात् । न । अपऽपद्यते । कः । घ्न । अन्तः । देवेषु । उत । मानुषेषु । यौ । ०० ॥
 यः । कृत्याऽकृत्य । मूलऽकृत्य । यातुऽधानः । नि । तस्मिन् । धत्तम् । वज्रम् । उग्रौ ।
 यौ । अस्य । ईशाथे इति । द्विऽपदः । यौ । चतुऽपदः । तौ । नः । मुञ्चतम् । अंहसः ॥ ६ ॥
 अधि । नः । ब्रूतम् । पृत्तनासु । उग्रौ । सग् । वज्रेण । सृजतम् । यः । किमीदी ।
 स्तौमि । मवाश्वौ । नाधितः । जोहवीमि । तौ । नः । मुञ्चतम् । अंहसः ॥ ७ ॥

(१९) पद्योन्मेषां सूक्तम्

(१-७) सप्तर्वसास्य सूक्तस्य दृग्गत् अग्निः । मित्रावरुणौ देवते । (१-९) प्रथमारिषदृषां
 त्रिभुवः, (७) सप्तम्यस्य वाङ्मयीयर्मा वगसी इन्द्रस्य ।

मन्वे वा मित्रावरुणावृतावृधौ सचेतसौ द्रुहणो यौ नुदेथे ।
 प्र सत्यावानमवयो भरेषु तौ नो सुखतमंहसः ॥१॥
 सचेतसौ द्रुहणो यौ नुदेथे प्र सत्यावानमवयो भरेषु ।
 यौ गच्छथो नृचक्षसौ बभ्रुणा सुतं तौ नो सुखतमंहसः ॥२॥
 यावद्भिरसमवयो यावगस्ति मित्रावरुणा जमदग्निमग्निम् ।
 यौ कश्यपमवयो यौ वसिष्ठ तौ नो सुखतमंहसः ॥३॥

मन्वे । वाम् । मित्रावरुणौ । ऋतुऽवृधौ । सऽचेतसौ । द्रुहणः । यौ । नुदेथे इति ।
 प्र । सत्यऽवानम् । अवयः । भरेषु । तौ । नः । मुञ्चतम् । अंहसः ॥ १ ॥
 सऽचेतसौ । द्रुहणः । यौ । नुदेथे इति । प्र । सत्यऽवानम् । अवयः । भरेषु ।
 यौ । गच्छथः । नृऽचक्षसौ । बभ्रुणा । सुतम् । तौ । नः । मुञ्चतम् । अंहसः ॥ २ ॥
 यौ । अद्भिरसम् । अवयः । यौ । अगस्तिम् । मित्रावरुणा । जमदऽग्निम् । अत्रिम् ।
 यौ । कश्यपम् । अवयः । यौ । वसिष्ठम् । तौ । नः । मुञ्चतम् । अंहसः ॥ ३ ॥

- IV.28.5** You two, from whose weapons of destruction no one, whether among men or even among the enlightened ones, can ever escape; who are the masters of all these bipeds and of the quadrupeds; may those both of you free us from sin.
- IV.28.6** May you two, O formidable ones, hurl your adamantine weapon on the torturer, who is a violent injurer and cuts at the root. May you two, who are the masters of all these bipeds and of the quadrupeds, free us from sin.
- IV.28.7** May you two, formidable against the invaders (kimīdin), speak favourably for us. Strike him with your bolt, who is a robber. I praise Bhava and Śarva. Being a suppliant, I invoke them again and again. May both of them free us from sins.

Mitra - Varuṇa Pair

- IV.29.1** I meditate on you O Mitra (the friendly Lord), (friendliness) and Varuṇa (the venerable Lord), who are augmenters of righteousness, and who, with one mind, drive away the treacherous; who protect the truthful in struggles. As such, may both of you free us from sin.
- IV.29.2** You two, who, with one mind, drive away the treacherous; who carefully protect the truthful in struggles; who, the overseers of men, go to the sacrifice full of nourishment, as such, may both of you free us from sin.
- IV.29.3** You two, O Mitra (friend) and O Varuṇa (venerable), who protect angiras (bright as a piece of burning coal), agasti (repeller of sin), jamadagni (who keeps his fires burning), and atri (free from three types of sin); who protect kasyapa (who sees the reality), and vasistha (richest in wisdom); as such, may both of you free us from sin.

यौ ह्यावाश्चमवयो वध्यश्च मित्रावरुणा पुरुमीदमग्निम् ।
 यौ विमदमवयोः सप्तवर्ध्नि तौ नो मुखतमंहसः ॥४॥
 यौ भरद्वाजमवयो यौ गर्विष्ठिरं विश्वामित्रं वरुण मित्रं कुत्सम् ।
 यौ कृशीर्वन्तमवयोः प्रोत कर्ष्वं तौ नो मुखतमंहसः ॥५॥
 यौ मेघातिथिमवयो यौ त्रिशोकं मित्रावरुणाजुशानां काव्यं यौ ।
 यौ गोतममवयोः प्रोत सुद्रलं तौ नो मुखतमंहसः ॥६॥
 ययो रथः सत्यवर्त्मजुर्ऋग्मिषुया चरन्तमभियातिं दूषयन् ।
 स्तौमि मित्रावरुणौ नायितो जोहवीमि तौ नो मुखतमंहसः ॥७॥

यौ । स्वावऽअश्वम् । अवयः । कृषिऽअश्वम् । मित्रावरुणा । पुरुऽमीदम् । अग्निम् ।
 यौ । विऽमदम् । अवयः । सप्तऽवर्ध्निम् । तौ । नः । मुखतम् । अंहसः ॥ ४ ॥
 यौ । भरत्ऽवाजम् । अवयः । यौ । गर्विष्ठिरम् । विश्वामित्रम् । वरुण । मित्र । कुत्सम् ।
 यौ । कृशीर्वन्तम् । अवयः । प्र । उत । कर्ष्वम् । तौ । नः । मुखतम् । अंहसः ॥ ५ ॥
 यौ । मेघऽअतिथिम् । अवयः । यौ । त्रिऽशोकम् । मित्रावरुणौ । जुशानाम् । काव्यम् । यौ ।
 यौ । गोतमम् । अवयः । प्र । उत । सुद्रलम् । तौ । नः । मुखतम् । अंहसः ॥ ६ ॥
 ययोः । रथः । सत्यवर्त्मा । अजुऽरिभिः । मिषुया । चरन्तम् । अभिऽयातिं । दूषयन् ।
 स्तौमि । मित्रावरुणौ । नायितः । जोहवीमि । तौ । नः । मुखतम् । अंहसः ॥ ७ ॥

(१०) विंशं सूक्तम्

(१-८) नवर्चत्वात्प श्रुतत्वापचां कविः । शर्वरुपा सर्वात्मिका सर्वदेवमयी वाग्देवता । (१-५, ७-८) प्रथमवि-
 पञ्चर्चं सप्तम्यहम्योश्च विदुः, (९) पञ्चमाश्वं अष्टमीं इन्द्रासी ॥

अहं रुद्रेभिर्वसुभिश्चरामि अहमादित्यैरुत विश्वदेवैः ।

अहं मित्रावरुणोभा विभर्म्यहमिन्द्रासी अहमग्निनोभा ॥१॥

अहम् । रुद्रेभिः । वसुऽभिः । चरामि । अहम् । आदित्यैः । उत । विश्वदेवैः । अहम् ।
 मित्रावरुणा । उभा । विभर्मि । अहम् । इन्द्राऽसी इति । अहम् । अग्निना । उभा ॥ १ ॥

- IV.29.4** You two, O Mitra and Varuṇa, who protect śyavāśva (one with restless horses), vadhryaśva (one with calm and still horses), purumīḍha (one with great riches), and atri (seeker of progress by travelling widely); who protect vimada (free from arrogance and saptavadhri (one with seven horses); as such, may both of you free us from sin.
- IV.29.5** You two, O Varuṇa and O Mitra, who protect bharadvāja (full of strength), gaviṣṭhira (well-versed in speech), viśvamiṭra (friend of all), and kutsa (reviler of evil); who protect kakṣīvān (one who holds the reins of his horses), and also kaṇva (skilled in science of sound); as such, may both of you free us from sin.
- IV.29.6** You two, O Mitra and Varuṇa, who protect medhatithi (one who has attained wisdom), triśōka (one who inquires into three types of sorrows), and uśanas (love-poet) the son of the poet; who protect gotama (always active), and also mudgala (ever-happy); as such, may both of you free us from sin.
- IV.29.7** I praise you two, O Mitra and Varuṇa, whose chariot, moving along the path of truth, with straight reins, proceeds on ruining those who act fraudulently. Being a suppliant, I invoke you again and again. As such, may both of you free us from sin.

Vak or Speech (multiform)

- IV.30.1** I associate with all the learned men called as Vasu (young preceptors), and Āditya (the matured professors). I support all nature's bounties such as the sun, ocean, fire, lightning, and the pair of twin divines. (Also Rg. X.125.1).

अहं राष्ट्रीं संगमनी वसूनां चिकितुषीं प्रथमा यज्ञियांनाम् ।
 तां मा देवा ज्येदधुः पुरुत्रा भूरिस्त्यात्रां भूर्यविशयन्तः ॥२॥
 अहमेव स्वयमिदं वदामि जुष्टं देवानामुत मानुषाणाम् ।
 यं कामये तंतमुग्रं कृणोमि तं ब्रह्माणं तमृषिं तं सुमेधाम् ॥३॥
 मया सोममन्ति यो विपश्यति यः प्राणति य ईं शृणोत्युक्तम् ।
 अमन्तवो मां त उपे क्षियन्ति श्रुधि श्रुत श्रद्धेयं ते वदामि ॥४॥
 अहं रुद्राय धनुरा तनोमि ब्रह्मद्विषे शरवे हन्तवा उ ।
 अहं जनाय समदं कृणोम्यहं द्यावापृथिवी आ विवेश ॥५॥
 अहं सोममाहनसं विभर्म्यहं त्वष्टारमुत पुषणं भगम् ।
 अहं दधामि द्रविणा हविष्मते सुप्रान्याय यजमानाय सुन्वते ॥६॥
 अहं सुवे पितरमस्य मूर्धन्मम योनिरप्स्वन्तः समुद्रे ।
 ततो वि तिष्ठे भुवनानि विश्वोताम् द्यां वर्ष्मणोप स्पृशामि ॥७॥

अहम् । राष्ट्रीं । संगमनी । वसूनाम् । चिकितुषीं । प्रथमा । यज्ञियांनाम् ।
 ताम् । मा । देवाः । वि । ज्येदधुः । पुरुत्रा । भूरिस्त्यात्राम् । भूरि । अज्येदधुः । ॥२॥
 अहम् । एव । स्वयम् । इदम् । वदामि । जुष्टम् । देवानाम् । उत । मानुषाणाम् ।
 यम् । कामये । तन्मूर्धम् । उग्रम् । कृणोमि । तम् । ब्रह्माणम् । तम् । ऋषिम् । तम् । सुमेधाम् ॥
 मया । सः । अन्नम् । अन्ति । यः । विपश्यति । यः । प्राणति । यः । ईम् । शृणोति । उक्तम् ।
 अमन्तवः । माम् । ते । उपे । क्षियन्ति । श्रुधि । श्रुत । श्रुतधेयम् । ते । वदामि ॥ ४ ॥
 अहम् । रुद्राय । धनुः । आ । तनोमि । ब्रह्मद्विषे । शरवे । हन्तवै । कुं इति ।
 अहम् । जनाय । समदम् । कृणोमि । अहम् । द्यावापृथिवी इति । आ । विवेश ॥ ५ ॥
 अहम् । सोमम् । आहनसम् । विभर्मि । अहम् । त्वष्टारम् । उत । पुषणम् । भगम् ।
 अहम् । दधामि । द्रविणा । हविष्मते । सुप्रान्याय । यजमानाय । सुन्वते ॥ ६ ॥
 अहम् । सुवे । पितरम् । अस्य । मूर्धन् । मम । योनिः । अप्सु । अन्तः । समुद्रे ।
 ततो । वि । तिष्ठे । भुवनानि । विश्वा । उत । अमम् । द्याम् । वर्ष्मणा । उपे । स्पृशामि ॥ ७ ॥

- IV.30.2** I support the foe-destroying herbs, the sun, the strength giving food and the riches, I bestow wealth upon the institutor of worship offering the oblation and deserving careful protection, and upon those, who perform selfless noble deeds.(Also Rg. X.125.2)
- IV.30.3** I am the sovereign queen (the supreme speech) of the state, who collects treasure; (I am) full of wisdom, first among those who deserve reverence; and as such, learned people honour me under all circumstances, in many problems and in numerous functions.(Also Rg. X.125.3)
- IV.30.4** Through me alone, whosoever eats, eats food. It is through me that one sees, breathes, hears, and speaks; those who are ignorant of me are sure to perish; may all hear, one and all, I tell you the truth, and you have to accept it. (Also Rg. X.125.4)
- IV.30.5** I verily of myself announce the truth, that is approved of by both, the divine ones and men; I make him formidable, a sage, a seer, and wise, whomsoever I choose. (Also Rg. X.125.5)
- IV.30.6** I bend the bow of the Lord, so that His arrow may strike and destroy enemy of learned and pious devotees. I wage war against the hostiles (or infidels). I pervade heaven and earth. (Also Rg. X. 125.6).
- IV.30.7** I establish the father, the heaven, at the summit of the world, my birth place is in the midst of the celestial waters; thence I spread through all beings, and touch even yonder heaven with my glory. (Also Rg. X.125.7)

अहमेव वात इव प्र वाष्पारमेमाणा भुवनानि विश्वा ।
पुरो दिवा पर एना पृथिन्येतावती महिष्ठा सं बभूव ॥८॥

अहम् । एव । वातः । इव । प्र । वाप्ति । आऽरमेमाणा । भुवनानि । विश्वा ।
पुरः । दिवा । परः । एना । पृथिव्या । एतावती । महिष्ठा । सम् । बभूव ॥ ८ ॥

(११) एकविंशं सूक्तम्

(१-७) सतर्पत्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मात्मन् अग्निः । नमुरेता । (१, ४) वयमस्मीपरोक्षोक्षिणुः,
(२, ४) द्वितीयावनुष्येर्द्विषिचतुर्, (५-७) पञ्चम्यावितुजस्य च कर्ता कर्माणि ॥

त्वया मन्यो सरयमारुजन्तो हर्षमाणा हृषितासो मरुत्वन् ।
तिग्मेष्व आयुधा संशिशाना उप प्र यन्तु नरो अभिरूपाः ॥१॥
अग्निर्व मन्यो त्विषितः सहस्व सेनानीर्नः सहरे हत एधि ।
हत्वाय शत्रून्वि भजस्व वेद ओजो मिमानो वि मृधो नुदस्व ॥२॥
सहस्व मन्यो अभिर्मातिमसौ रुजन्मृणन्मृणन्प्रेहि शत्रून् ।
उग्रं ते पाजो नन्वा रुरुधे वशी वशं नयासा एकज त्वम् ॥३॥
एको बहुनामसि मन्य इद्विता विश्विशं युदाय सं शिशाधि ।
अकृत्तुरुक्ता युजा वयं शुमन्तं घोषं विजयाय कृष्मसि ॥४॥
विजेयुःकृत इन्द्र इवानवज्जवोऽस्माकं मन्यो अधिपा भवेह ।
प्रियं ते नाम सहरे गृणीमसि विशा तद्युत्सं यतं आबभूय ॥५॥

त्वया । मन्यो इति । सऽरयम् । आऽरुजन्तः । हर्षमाणाः । हृषितासः । मरुत्वन् ।
तिग्मऽईश्वरः । आयुधा । समऽशिशानाः । उप । प्र । यन्तु । नरः । अभिरूपाः ॥ १ ॥
अग्निःऽईव । मन्यो इति । त्विषितः । सहस्व । सेनाऽनीः । नः । सहरे । हतः । एधि ।
हत्वाय । शत्रून् । वि । भजस्व । वेदः । ओजः । मिमानः । वि । मृधः । नुदस्व ॥ २ ॥
सहस्व । मन्यो इति । अभिऽर्मातिम् असौ । रुजन् । मृणन् । प्रऽमृणन् । प्र । इहि । शत्रून्
उग्रम् । ते । पाजः । ननु । आ । रुरुधे । वशी । वशम् । नयासै । एकऽज । त्वम् ॥ ३ ॥
एकः । बहुनाम् । असि । मन्यो इति । इद्विता । विश्वऽविशम् । युदाय । सम् । शिशाधि ।
अकृत्तुरुक् । त्वया । युजा । वयम् । शुमन्तम् । घोषम् । विजयाय । कृष्मसि ॥ ४ ॥
विजेयुःकृत । इन्द्रःऽईव । अनुवऽज्जवः । अस्माकम् । मन्यो इति । अधिपाः । भव । इह ।
प्रियम् । ते । नाम । सहरे । गृणीमसि । विशा । तम् । उत्सम् । यतः । आऽबभूय ॥ ५ ॥

- IV.30.8** I breath a strong breath like the wind, giving form to all created worlds; beyond the heaven, beyond this earth, I become powerful in my grandeur. (Also Rg. X.125.8).

Manyu - Wrath

- IV.31.1** O Wrath or Fury (manyu), O companion of storm-troopers, infused with you may our men (move forward) impetuous and joyful, bearing pointed arrows, sharpening their weapons and bothering (the enemy) like flames of fire. (Also Rg. X.84.1)
- IV.31.2** O Wrath, flashing like fire, may you overwhelm (our enemies). Being invoked, O victorious one, may you come to us as commander of our forces Having killed the enemies, may you divide the booty (among us). Showing forth your valour, may you scatter the malicious scorners (enemy). (Also Rg. X.84.2)
- IV.31.3** O Wrath, may you overwhelm the arrogant enemy for us. Come on breaking, killing, battering and slaughtering the foes. Formidable is your might and it can certainly be not impeded by any one. O born of one only, you are the controller and you put all others under you control. (Also Rg.X.84.3)
- IV.31.4** O Wrath, praised by us, you alone are capable of subduing many. You encourage each and every clan to fight. O one of undiminished brilliance, with your aid may we make a joyous roar for victory. (Also Rg. X.84.4)
- IV.31.5** O Wrath or fury, you are maker of victorious. Like the resplendent king, Indra, not to be talked down you lead to victory. Now may you become our master here. O conquering one, we do praise your pleasing name. We know the fount out of which you are born.

आभूत्या सहजा वज्र सायक सहो विभर्षि सहभूत उत्तरम् ।
 कृत्वा नो मन्यो सह मेघेधि महाधनस्य पुरुहूत संघजि ॥६॥
 संसृष्टं धनमभयं समाकृतमस्मभ्यं धत्ता वरुणश्च मन्युः ।
 भियो दधाना हृदयेषु शत्रवः पराजितासो अप नि लयन्ताम् ॥७॥

आऽभूत्या । सहऽजाः । वज्र । सायक । सहः । विभर्षि । सहऽभूते । उत्तरम् ।
 कृत्वा । न । मन्यो इति । सह । मेघेधि । महाऽधनस्य । पुरुहूत । समऽसृजि ॥ ६ ॥
 समऽसृष्टम् । धनम् । अभयम् । समऽआकृतम् । अस्मभ्यम् । धत्ताम् । वरुणः । च । मन्युः ।
 भियः । दधानाः । हृदयेषु । शत्रवः । पराऽजितासः । अप । नि । लयन्ताम् ॥ ७ ॥

(१२) द्वारिणं सूक्तम्

(१-५) सप्तर्षिणां सूक्तम् । मनुर्वेदः । (१) अथमर्षो
 वसती । (१-५) द्वितीयादिष्वन्तः । मित्रम् । वसती ॥

यस्ते मन्योविधद्वज्र सायक सह ओजः पुष्यति विश्वमानुषक ।
 साह्याम दासमार्यं त्वया युजा वयं सहस्कृतेन सहसा सहस्वता ॥१॥
 मन्युरिन्द्रो मन्युरेवास देवो मन्युरहोता वरुणो जातवेदाः ।
 मन्युर्विश ईदते मानुषीर्याः पाहि नो मन्यो तर्पसा सजोषाः ॥२॥
 अभीहि मन्यो त्वसस्तवीयान्तर्पसा युजा विजहि शत्रून् ।
 अमित्रहा वृत्रहा दस्युहा च विश्वा वसुन्या भरा त्वं नः ॥३॥

यः । ते । मन्यो इति । अविधत् । वज्र । सायक । सहः । ओजः । पुष्यति । विश्वम् । आनुषक ।
 साह्याम् । दासम् । आर्यम् । त्वया । युजा । वयम् । सहऽस्कृतेन । सहसा । सहस्वता ॥१॥
 मन्युः । इन्द्रः । मन्युः । एव । आस । देवः । मन्युः । होता । वरुणः । जातवेदाः ।
 मन्युम् । विशः । ईदते । मानुषीः । याः । पाहि । नः । मन्यो इति । तर्पसा । सजोषाः ॥
 अभि । इहि । मन्यो इति । त्वसः । तवीयान् । तर्पसा । युजा । वि । जहि । शत्रून् ।
 अमित्रऽहा । वृत्रऽहा । दस्युऽहा । च । विश्वा । वसुनि । आ । भर । त्वम् । नः ॥ ३ ॥

IV.31.6 You are born along with the prosperity O thunderbolt, O subduer, O born out of vigour, you bear even superior vigour. O fervour or wrath, invoked by many, may you come to us full of affection with your activity at the time of battle, source of vast riches. (Also Rg. X.84.6)

IV.31.7 May the wrath and the venerable Lord, grant to us the collected and mingled wealth of both the sides. May our enemies having been defeated disappear stricken with fear in their hearts. (Also Rg. X.84.7)

Manyu or Wrath

IV.32.1 O Manyu, Fury or Wrath, O thunderbolt, O subduer, whosoever cherishes you, he grows in power and vigour and he grows in all the allied matters. With your aid, who are born out of power, who are power incarnate and who are full of power, may we overwhelm the slaves as well as the masters (ārya). (Also Rg. X.83.1) (Dāsam and āryam, slaves (subordinates) and masters ; also, dāsa = infidels; āryas = virtuous)

IV.32.2 Wrath is the resplendent king. The enlightened one also is wrath personified. Wrath is the same as fervour and fervour is the venerable Lord, knower of all creatures. All the people, descendants of Manu, praise fervour. O fervour, wrath, may you protect us with your warmth and affection. (Also Rg. X.83.2)

IV.32.3 O Wrath, O mightier than the mighty, move to the fore. Full of heat, may you destroy the enemies. O slayer of unfriendly enemies, slayer of nescience, slayer of robbers, may you bring all the riches to us. (Also Rg. X.83.3)

त्वं हि मन्यो अभिभूत्योजाः स्वयंभूर्भामो अभिमातिपाहः ।
 विश्वर्चर्षणिः सहरिः सहीयानस्मास्वोजः पृतनासु धेहि ॥४॥
 अभ्रागः सन्नप परेतो अस्मि तव कृत्वा तविषस्य प्रचेतः ।
 तं त्वा मन्यो अक्रतुर्जिहीद्वाहं स्वा तनूर्बलदावा न एहि ॥५॥
 अयं ते अस्म्युप न एष्टर्वाहं प्रतीचीनः सहुरे विश्वदावन् ।
 मन्यो वज्रिन् अभि न आ ववृत्स्व हनाव दस्यूकृत बोध्यापेः ॥६॥
 अभि प्रेहि दक्षिणतो भवा नोधा वृत्राणि जह्वनाव भूरि ।
 जुहोमि ते धरुणं मघ्वो अग्रमुमावृषांशु प्रथमा पिबाव ॥७॥

त्वम् । हि । मन्यो इति । अभिभूतिऽओजाः । स्वयम्भूः । भामः । अभिमातिऽसहः ।
 विश्वर्चर्षणिः । सहरिः । सहीयान् । अस्मासु । ओजः । पृतनासु । धेहि ॥ ४ ॥
 अभ्रागः । सन् । अप । पराऽइतः । अस्मि । तव । कृत्वा । तविषस्य । प्रऽचेतः । तम् ।
 त्वा । मन्यो इति । अक्रतुः । जिहीद्वाहं । अहम् । स्वा । तनूः । बलदावा । नः । आ । इहि ॥
 अयम् । ते । अस्मि । उप । नः । आ । इहि । अर्वाहं । प्रतीचीनः । सहुरे । विश्वदावन् ।
 मन्यो इति । वज्रिन् । अभि । नः । आ । ववृत्स्व । हनाव । दस्यून् । उत । बोधि । आपेः ॥
 अभि । प्र । इहि । दक्षिणतः । भव । नः । अर्थ । वृत्राणि । जह्वनाव । भूरि ।
 जुहोमि । ते । धरुणम् । मघ्वः । अग्रम् । उभी । उपऽअंशु । प्रथमा । पिबाव ॥ ७ ॥

(११) ऋक्षिर्वा सुमन्

(१-८) ऋक्षस्वास्व सुमन्तु यज्ञा क्रमि । अभिरिपता । नापयी कृन्तः ।

अप नः शोशुचदधममे शुशुग्या रयिम् । अप नः शोशुचदधम् ॥१॥
 सुशेन्त्रिया सुगात्रया वसूया च यजामहे । अप नः शोशुचदधम् ॥२॥

अप । नः । शोशुचत् । अधम् । अग्ने । शुशुगि । आ । रयिम् । अप । नः । शोशुचत् । अधम् ॥ १ ॥
 सुऽशेन्त्रिया । सुऽगात्रया । वसुऽया । च । यजामहे । अप । नः । शोशुचत् । अधम् ॥ २ ॥

- IV.32.4 O Wrath or Manyu you are indeed full of overpowering vigour, self-existent, furious, vanquisher of arrogant enemies, overseers of all, conqueror, still greater conqueror, may you infuse vigour in us in the battles. (Also Rg. X.83.4)
- IV.32.5 O wise one, not worshipping you, due to your might I have had to run away (from the battle field). As such, O Wrath, I have enraged you with my inactivity. Now may you come to us; your own selves, infusing us with strength. (Also Rg. X.83.5)
- IV.32.6 This I am yours. May you come towards us moving towards the enemy, O conquering one, granter of all the things O Wrath (Manyu) wielder of adamantine weapon, may you turn towards us. Let both of us kill the destroyers. May you know me well as your protege. (Also Rg. X.83.6)
- IV.32.7 May you move forward. Keep to the right of us. Now let both of us destroy the evil (nescience) again and again. First, offer to you the sustaining top (dharanam) of the sweet (madhu) and drink first, the initial draught (upamśu). (Others shall follow on if they so wish) (Also Rg. X.83.7)

Agni

- IV.33.1 May your light, O fire divine, dispel our sins, may your wealth shine on us. May your light dispel our sins. (Also Rg. 1.97.1)
- IV.33.2 We worship you for good fields, for secure paths, and for riches. May your light dispel our sins. (Also Rg. 1.97.2)

प्र यद्गन्दिष्ठ एषां प्रात्माकासश्च सूर्यः । अर्प नः शोशुचदुघम् ॥३॥
 प्र यत्ते अग्ने सूर्यो जायेमहि प्र ते वयम् । अर्प नः शोशुचदुघम् ॥४॥
 प्र यद्गमेः सहस्वतो विश्वतो यन्ति भानवः । अर्प नः शोशुचदुघम् ॥५॥
 त्वं हि विश्वतोमुख विश्वतः परिमूरसि । अर्प नः शोशुचदुघम् ॥६॥
 द्विषो नो विश्वतोमुस्ताति नान्वेव पारय । अर्प नः शोशुचदुघम् ॥७॥
 स नः सिन्धुमिव नावाति पर्षा स्वस्तये । अर्प नः शोशुचदुघम् ॥८॥

प्र । यत् । भर्दिष्ठः । एषाम् । प्र । अत्माकासः । च । सूर्यः । अर्प । नः । शोशुचत् । अघम् ॥ ३ ॥
 प्र । यत् । ते । अग्ने । सूर्यः । जायेमहि । प्र । ते । वयम् । अर्प । नः । शोशुचत् । अघम् ॥ ४ ॥
 प्र । यत् । अग्नेः । सहस्वतः । विश्वतः । यन्ति । भानवः । अर्प । नः । शोशुचत् । अघम् ॥ ५ ॥
 त्वम् । हि । विश्वतः । उमुख । विश्वतः । परिमूरः । अर्प । नः । शोशुचत् । अघम् ॥ ६ ॥
 द्विषः । नः । विश्वतः । उमुख । अर्प । नः । नावाऽव । पारय । अर्प । नः । शोशुचत् । अघम् ॥ ७ ॥
 सः । नः । सिन्धुमिव । नावा । अर्प । नः । स्वस्तये । अर्प । नः । शोशुचत् । अघम् ॥ ८ ॥

(१४) ऋषिर्वा सुक्तम्

(१-८) अहर्षस्यास्य सुक्तस्यापरां क्रयिः । ब्रह्मैव देवता । (१-३) अथमादिवचस्य विदुः ।

(४) ऋष्योऽस्य भुरिषिभ्यो, (५) अहर्षस्यास्य वसता सप्तका कृतिः, (६) यत्तथा
 पञ्चपदातिस्तत्तरी, (७) सप्तम्या भुरिह शक्वरी, (८) अहर्षस्या वगती कृन्तसि ।

ब्रह्मास्य शीर्षं बृहदस्य पृष्ठं वामदेव्यमुदरमोदुनस्य ।
 छन्दांसि पृक्षौ मुखमस्य सत्यं विष्टारी जातस्तपस्तोधि यज्ञः ॥१॥

ब्रह्म । अस्य । शीर्षम् । बृहत् । अस्य । पृष्ठम् । वामदेव्यम् । उदरम् । ओदनस्य ।
 छन्दांसि । पृक्षौ । मुखम् । अस्य । सत्यम् । विष्टारी । जातः । तपसः । अधि । यज्ञः ॥ १ ॥

- IV.33.3** Among our people, here is the most devoted worshipper who speaks highly of you, and similarly, all our learneds pay you alone their homage. May your light gleam away our sins. (Also Rg. 1.97.3)
- IV.33.4** O adorable Lord, the fire divine, we all the learneds are your devotees and in fact, we have become yours. May your light gleam away our sins. (Also Rg. 1.97.4)
- IV.33.5** The ever-conquering beams of splendour of this fire divine are spreading in all directions. May your light gleam away our sins. (Also Rg. 1.97.5)
- IV.33.6** You, with your face turned in all directions, are circumbient from all sides. May your light flash our pain away. (Also Rg. 1.97.6)
- IV.33.7** O with your face turned in all directions, may you take us across, as on a boat, beyond the reach of our adversaries. May your light dispel our sins. (Also Rg. 1.97.8)
- IV.33.8** May you pass us over into well being as (over) a river (sindhu) with boat (nāva), gleaming away our evil. (Also Rg. 1.97.8)

Brahmodana

- IV.34.1** The intellectual (the Brahma) is its head; the great (bṛhat) (princely power) is its back; and the producer of beautiful and pleasing things (Vāmadeoya) (vaiśya) is its belly; metres are its two wings; truth is its mouth. This well-swollen rice has been born out of the heat of the sacrifice. (viṣṭārin = extensive, name of a long drawn sacrifice; also the swelling or swollen rice. Tapas = fervour; penance.)

अनुस्थाः पुताः पर्वनेन शुद्धाः शुचयः शुचिमपि यन्ति लोकम् ।
 नैषां शिश्रं प्र दहति जातवेदाः स्वर्गे लोके शुद्ध स्त्रैर्नमेषाम् ॥२॥
 विष्टारिणमोदने ये पर्वन्ति नैनान्वर्तिः सचते कृदा चन ।
 आस्ते यम उप याति देवान्सं गन्धर्वैर्मदते सोम्येभिः ॥३॥
 विष्टारिणमोदने ये पर्वन्ति नैनान्वयमः परि मुष्णाति रेतः ।
 रयी ह भूत्वा रथयानं ईयते पक्षी ह भूत्वाति दिवः समेति ॥४॥
 एष यज्ञानां विततो वहिष्ठो विष्टारिणं पक्त्वा दिवमा विविश ।
 आप्णोक् कुसुदं सं तनोति बिसं शादकं शर्फको मुलाली ।
 एतास्त्वा धारा उप यन्तु सर्वाः स्वर्गे लोके मधुमत्पिन्वमाना
 उप त्वा तिष्ठन्तु पुष्करिणीः समन्ताः ॥५॥
 घृतहृदा मधुकूलाः सुरोदकाः क्षीरेण पूर्णा उदकेन दध्ना ।
 एतास्त्वा धारा उप यन्तु सर्वाः स्वर्गे लोके मधुमत्पिन्वमाना
 उप त्वा तिष्ठन्तु पुष्करिणीः समन्ताः ॥६॥

अनुस्थाः । पुताः । पर्वनेन । शुद्धाः । शुचयः । शुचिम् । अपि । यन्ति । लोकम् । न ।
 एषाम् । शिश्रम् । प्र । दहति । जातवेदाः । स्वर्गो । लोके । शुद्ध । स्त्रैर्नम । एषाम् ॥
 विष्टारिणम् । ओदनम् । ये । पर्वन्ति । न । एनान् । अर्तिः । सचते । कृदा । चन ।
 आस्ते । यमे । उप । याति । देवान् । सं । गन्धर्वैः । मदते । सोम्येभिः ॥ ३ ॥
 विष्टारिणम् । ओदनम् । ये । पर्वन्ति । न । एनान् । यमः । परि । मुष्णाति । रेतः ।
 रयी । ह । भूत्वा । रथयानेन । ईयते । पक्षी । ह । भूत्वा । अति । दिवः । सम् । एति ॥
 एषः । यज्ञानाम् । विततः । वहिष्ठः । विष्टारिणम् । पक्त्वा । दिवम् । आ । विविश ।
 आप्णोक् । कुसुदम् । सम् । तनोति । बिसम् । शादकम् । शर्फकः । मुलाली । एताः ।
 त्वा । धाराः । उप । यन्तु । सर्वाः । स्वर्गो । लोके । मधुमत् । पिन्वमानाः । उप ।
 त्वा । तिष्ठन्तु । पुष्करिणीः । समन्ताः ॥ ५ ॥
 घृतहृदाः । मधुकूलाः । सुरोदकाः । क्षीरेण । पूर्णाः । उदकेन । दध्ना । एताः ॥ ०० ॥

- IV.34.2** Bereft of physical bodies, pure, cleansed with the wind, brilliant, they go to a brilliant world. The fire does not cause burning in their male organ. In the world of happiness they get plenty of women.
- IV.34.3** Those, who cook the swelling rice, are never visited by destitution. Such a person is comfortable at the time of death. He joins the company of the enlightened ones and rejoices with the musicians (gandharvas) tasting the devotional bliss.
- IV.34.4** Those, who cook the swelling rice, are never robbed of their virility by the death. Such a person, becoming the owner of a chariot, moves about in a chariot; becoming a bird, he soars even above or beyond the heaven.
- IV.34.5** This sacrifice, when performed is the best carrier (to the world of happiness) among the sacrifices. By cooking the swelling rice, one enters the sky. The bulb-born lotus spreads its fibre and there bloom the nenuphar and water lilies. May all these streams flow to you in the world of happiness swelling sweetly. May whole lakes full of lotuses be situated near you. (āṇḁika-kumuda = oval lotus; śālūka, śaphaka and mu!ātī are other unidentified aquatic plants).
- IV.34.6** Having pools of clarified butter, stocks of sweet honey, and having exhilarating drinks for water, full of milk and curds, may all these streams flow to us in the world of happiness swelling sweetly. May our lakes full of lotuses be situated near us.

चतुरं कुम्भांश्चतुर्धा ददामि क्षीरेण पूर्णो उदकेन दध्ना ।
 एतास्त्वा धारा उप यन्तु सर्वाः स्वर्गे लोके मधुमत्पिन्वमाना
 उप त्वा तिष्ठन्तु पुष्करिणीः समन्ताः ॥७॥
 इममोदनं नि दधे ब्राह्मणेषु विष्टारिणं लोकजितं स्वर्गम् ।
 स मे मा क्षेष्ट स्वधया पिन्वमानो विश्वरूपा धेनुः कामदुघा मे अस्तु ॥८॥

चतुरं । कुम्भान् । चतुःऽधा । ददामि । क्षीरेण । पूर्णान् । उदकेन । दध्ना । एताः । ००॥
 इमम् । ओदनम् । नि । दधे । ब्राह्मणेषु । विष्टारिणम् । लोकजितम् । स्वऽगम् ।
 सः । मे । मा । क्षेष्ट । स्वधया । पिन्वमानः । विश्वरूपा । धेनुः । कामदुघा । मे । अस्तु ॥

(३५) यजुर्भिर्गुणम्

(१-७) तत्तर्पस्यास्य तृक्तस्य यजुर्पतिकर्षिः । यजिष्युर्ब्रह्मा । (१-३, ५-७) ययमाद्वितीययोर्ब्रह्मोः
 यजन्मादिदृष्टस्य च त्रिष्टुप्, (१) तृतीयाया अुरिचित्रष्टुप्, (४) चतुर्व्यास गगती छन्दांसि ।

यमोदनं प्रथमजा ऋतस्य प्रजापतिस्तर्पसा ब्रह्मणेपक्व ।
 यो लोकानां विधृतिर्नाभिरेषात्तेनोदनेनार्ति तराणि मृत्युम् ॥१॥
 येनातरन्मृतकृतोर्ति मृत्युं यमन्वर्विन्दन्तर्पसा श्रमेण ।
 य पृषार्च ब्रह्मणे ब्रह्म पूर्वं तेनोदनेनार्ति तराणि मृत्युम् ॥२॥
 यो दाधार पृथिवीं विश्वभोजसं यो अन्तरिक्षमापृणादस्तेन ।
 यो अस्तम्राद्विष्वध्वो महिम्ना तेनोदनेनार्ति तराणि मृत्युम् ॥३॥

यम् । ओदनम् । प्रथमजाः । ऋतस्य । प्रजापतिः । तर्पसा । ब्रह्मणे । अपक्व ।
 यः । लोकानाम् । विधृतिः । न । अभिरेषात् । तेन । ओदनेन । अर्ति । तराणि । मृत्युम् ॥ १ ॥
 येन । अतरन् । मृतकृतः । अर्ति । मृत्युम् । यम् । अनुऽअर्विन्दन् । तर्पसा । श्रमेण ।
 यम् । पृषार्च । ब्रह्मणे । ब्रह्म । पूर्वं । तेन । ओदनेन । अर्ति । तराणि । मृत्युम् ॥ २ ॥
 यः । दाधार । पृथिवीम् । विश्वभोजसम् । यः । अन्तरिक्षम् । आपृणात् । अस्तेन ।
 यः । अस्तम्रात् । दिवम् । ऊर्ध्वः । महिम्ना । तेन । ओदनेन । अर्ति । तराणि । मृत्युम् ॥ ३ ॥

IV.34.7 I give four vessels (pitchers) full of milk, water and curd at four places. May all these streams flow to us in the world of happiness swelling sweetly. May whole lakes full of lotuses be situated near you.

IV.34.8 I serve to the intellectuals this well swollen odana (cooked rice), winner of world and carrier to the world of happiness. Swelling with abundant supply, may it never exhaust with me. May it be for me a cow having all forms and fulfilling all my desires.

Prajāpati

IV.35.1 The rice, which the Lord of creatures, the first offspring of the righteousness, cooked with austerity for the sake of knowledge, and which is the main sustenance of people and which never does any harm; with that odana (cooked rice) may I cross over death.

IV.35.2 With which the creators of beings swim across death; which they obtain with austerity and hard work; which in the olden times the intellectuals cooked for sake of knowledge, with that odana (cooked rice-mess) may I cross over death.

IV.35.3 Which sustains the all-feeding earth; which fills the midspace with sap; which keeps the heaven steady above with its might, with that odana (cooked rice-mess) may I cross over death.

यस्मान्मासा निमितास्त्रिंशदराः संवत्सरो यस्मात्त्रिंशतो द्वादशारः ।
 अहोरात्रा यं परिप्यन्तो नापुस्तेनोदनेनाति तराणि मृत्युम् ॥४॥
 यः प्राणदः प्राणदवान्बभूव यस्मै लोका घृतवन्तः क्षरन्ति ।
 ज्योतिष्मतीः प्रदिशो यस्य सर्वास्तेनोदनेनाति तराणि मृत्युम् ॥५॥
 यस्मात्पृष्ठादमृतं संबभूव यो गाच्य्या अधिपतिर्बभूव ।
 यस्मिन्वेदा निर्हिता विश्वरूपास्तेनोदनेनाति तराणि मृत्युम् ॥६॥
 अवं वाधे द्विपन्तं देवपीयुं सपत्ना ये मेप ते भवन्तु ।
 ऋषोदन् विश्वजितं पचामि भृष्वन्तु मे श्रुदधानस्य देवाः ॥७॥

यस्मात् । मासाः । निःऽमिताः । त्रिंशत्ऽअराः । सम्वत्सरोः । यस्मात् । निःऽमितः । द्वादशऽअरः ।
 अहोरात्राः । यम् । परिऽप्यन्तः । न । आपुः । तेन । ओदनेन । अति । तराणि । मृत्युम् ॥४॥
 यः । प्राणदः । प्राणदऽवान् । बभूव । यस्मै । लोकाः । घृतवन्तः । क्षरन्ति ।
 ज्योतिष्मतीः । प्रऽदिशः । यस्य । सर्वाः । तेन । ओदनेन । अति । तराणि । मृत्युम् ॥५॥
 यस्मात् । पृष्ठात् । अमृतम् । सम्वत्समूवं । यः । गाच्य्याः । अधिऽपतिः । बभूव ।
 यस्मिन् । वेदाः । निर्हिताः । विश्वऽरूपाः । तेन । ओदनेन । अति । तराणि । मृत्युम् ॥६॥
 अवं । वाधे । द्विपन्तम् । देवऽपीयुम् । सऽपत्नाः । ये । मे । अर्प । ते । भवन्तु ।
 ऋषोऽदन् । विश्वऽजितम् । पचामि । भृष्वन्तु । मे । श्रुत्ऽदधानस्य । देवाः ॥ ७ ॥

(११) ऋषिः सूक्तम्

(१-१०) इत्यर्चस्यास्य सूक्तस्य धातुन क्रमिः । सत्योवा अग्निर्वेता । (१-८, १०) ययमा-
 यहातां ययम्याभानुदुर् । (५) ययम्याभ भुविगुदुर् ययम्या ।

तान्सत्योजाः प्र दहस्वभिर्वैश्वानरो वृषा ।
 यो नो दुरस्यादिप्सावाथो यो नो अरातिष्यात् ॥१॥

तान् । सत्यऽओजाः । प्र । दहतु । अग्निः । वैश्वानरोः । वृषा ।
 यः । नुः । दुरस्यात् । दिप्सात् । च । अथो इति । यः । नुः । अरातिष्यात् ॥१॥

IV.35.4 Out of which the thirty-spoked months were fashioned; out of which the twelve-spoked cycle of the year was fashioned; whom the circling days and nights could not overtake; with that odana (cooked rice-mess) may I cross over death.

IV.35.5 Which is bestower of life; which contains the life-bestowing element; for which all the worlds drip with clarified butter; with whom all the regions of midspace are illuminated; with that odana (cooked rice-mess) may I cross over death

IV.35.6 From which, when it is cooked, the ambrosia comes into existence; which is the overlord of the Gayatri (inclination to sing); within which lies the knowledge in its all the forms; with that odana (cooked rice-mess) may I cross over death.

IV.35.7 I hereby beat off the malicious dispiser of the enlightened ones. Whoever are my adversaries, may they be away from me. Here I cook the brahman rice - mess of knowledge, conqueror of all - may all the enlightened ones listen to me, full of faith and trust.

Satyaujā Agni : Real Vigour; Fire of Real Force

IV.36.1 May the mighty adorable Lord, with truth as his vigour, and benefactor of all men, burn him down, who reviles us, who wants to injure us, or who behaves as an enemy towards us.

या नो दिप्सददिप्सतो दिप्सतो यश्च दिप्सति ।
 वैश्वानरस्य दंष्ट्रयोऽग्नेरपि दधामि तम् ॥२॥
 य आग्ने मृगयन्ते प्रतिक्रोशेभावास्ये ।
 कृव्यादो अन्यान्दिप्सतः सर्वास्तान्सहसा सहे ॥३॥
 सहे पिशाचान्सहसैषां द्रविणं ददे ।
 सर्वान्दुरस्यतो हन्मि सं म आकूतिर्क्रष्यताम् ॥४॥
 ये देवास्तेन हासन्ते सूर्येण मिमते ज्वम् ।
 नदीषु पर्वतेषु ये सं तैः पशुभिर्विदे ॥५॥
 तपनो अस्मि पिशाचानां व्याघ्रो गोमतामिव ।
 श्वानः सिंहमिव वृष्ट्वा ते न विन्दन्ते न्यञ्चनम् ॥६॥
 न पिशाचैः सं शक्नोमि न स्तेनैर्न वनर्गुभिः ।
 पिशाचास्तस्मान्नश्यन्ति यमहं ग्राममाविशे ॥७॥

यः । नः । दिप्सात् । अदिप्सतः । दिप्सतः । यः । च । दिप्सति ।
 वैश्वानरस्य । दंष्ट्रयोः । अग्नेः । अपि । दधामि । तम् ॥ २ ॥
 ये । आग्ने । मृगयन्ते । प्रतिक्रोशे । अमाऽवास्ये ।
 कृव्यऽअर्दः । अन्यान् । दिप्सतः । सर्वान् । तान् । सहसा । सहे ॥ ३ ॥
 सहे । पिशाचान् । सहसा । आ । एषाम् । द्रविणम् । ददे ।
 सर्वान् । दुरस्यतः । हन्मि । सम् । मे । आऽकूतिः । ऋष्यताम् ।
 ये । देवाः । तेन । हासन्ते । सूर्येण । मिमते । ज्वम् ।
 नदीषु । पर्वतेषु । ये । सम् । तैः । पशुभिः । विदे ॥ ५ ॥
 तपनः । अस्मि । पिशाचानाम् । व्याघ्रः । गोमताम्ऽइव ।
 श्वानः । सिंहम्ऽइव । वृष्ट्वा । ते । न । विन्दन्ते । निऽअञ्चनम् ॥ ६ ॥
 न । पिशाचैः । सम् । शक्नोमि । न । स्तेनैः । न । वनर्गुभिः ।
 पिशाचाः । तस्मात् । नश्यन्ति । यम् । अहम् । ग्रामम् । आऽविशे ॥ ७ ॥

- IV.36.2 Him, who wants to harm us, while we do not intend to harm him, and him, who harms us while we want to harm him, I throw into the jaws of the adorable Lord, benefactor of all men.
- IV.36.3 Who seek their preys at the moonless night with agreed shouts and counter-shouts, all those flesh-eaters, bent upon harming others, I overpower with my overwhelming might.
- IV.36.4 I overpower the blood-suckers. With my power I take their wealth. I stay all those who revile. May all my determinations be successful.
- IV.36.5 The gamblers who hasten with (our cattle), and run away speedily with the coming of the sun, to the rivers and mountains, I find out those cattle again.
- IV.36.6 I am a cause of distress to blood-suckers, just as a tiger to cow-farmers (breeders). Like dogs seeing a lion, they (the blood-suckers) do not find a place for respite.
- IV.36.7 I never compromise with blood-suckers, nor with thieves, nor with robbers of the forests. Blood-suckers run away from the village, which I enter in.

यं ग्राममाविशते इदमुग्रं सहो मम ।
 पिशाचास्तस्मात्तद्व्यन्ति न पापमुप जानते ॥८॥
 ये मा क्रोधयन्ति लपिता हस्तिनं मुशका इव ।
 तानहं मन्ये दुहितुञ्जने अल्पशयूनिव ॥९॥
 अभि तं निःश्रैतिर्धत्तामश्वमिवाश्वमिधान्या ।
 मत्वो यो मह्यं क्रुध्यति स उ पाशाज मुच्यते ॥१०॥

यम् । ग्रामम् । आविशते । इदम् । उग्रम् । सहः । मम ।
 पिशाचाः । तस्मात् । नश्यन्ति । न । पापम् । उप । जानते ॥ ८ ॥
 ये । मा । क्रोधयन्ति । लपिताः । हस्तिनम् । मुशकाः इव ।
 तान् । अहम् । मन्ये । दुःहितान् । जने । अल्पशयून् इव ॥ ९ ॥
 अभि । तम् । निःश्रैतिः । धत्ताम् । अश्वम् इव । अश्वऽअभिधान्या ।
 मत्वः । यः । मह्यम् । क्रुध्यति । सः । उ इति । पाशात् । न । मुच्यते ॥ १० ॥

(१७) तत्तमिषं सूक्तम्

(१-१२) दावर्षास्तस्य सूक्तस्य पादवापयिर्कविः । (१-२, ६) दावर्षाद्वितीयावर्षीनाम्पादवापयिः, (१-५) क्लीपादि-
 त्वस्याप्सरसाः, (७-१२) सप्तम्यादिवर्ष्याश्च गन्धर्वास्तस्योपवयो देवताः । (१-२, ४, ९, ८-१०)
 यचकक्षितीपावर्षीनाम्पादवापयिः पादुप, (१) क्लीपादिपादवापयिः पादुप, (२) क्लीपादिपादवापयिः पादुप, (३) क्लीपादिपादवापयिः पादुप, (४) क्लीपादिपादवापयिः पादुप, (५) क्लीपादिपादवापयिः पादुप, (६) क्लीपादिपादवापयिः पादुप, (७) क्लीपादिपादवापयिः पादुप, (८) क्लीपादिपादवापयिः पादुप, (९) क्लीपादिपादवापयिः पादुप, (१०) क्लीपादिपादवापयिः पादुप, (११) क्लीपादिपादवापयिः पादुप, (१२) क्लीपादिपादवापयिः पादुप ॥

त्वया पूर्वमर्थवाणो जुघ्नू रक्षीत्योषधे ।
 त्वया जघान कश्यपस्त्वया कर्ष्वो अगस्त्यः ॥१॥
 त्वया वयमप्सरसो गन्धर्वाश्चातयामहे ।
 अजंभृङ्गयज रक्षः सर्वान्गन्धेन नाशय ॥२॥

त्वया । पूर्वम् । अर्थवाणः । जुघ्नूः । रक्षीति । ओषधे ।
 त्वया । जघान् । कश्यपः । त्वया । कर्ष्वः । अगस्त्यः ॥ १ ॥
 त्वया । वयम् । अप्सरसः । गन्धर्वान् । चातयामहे ।
 अजंभृङ्गयि । अजं । रक्षः । सर्वान् । गन्धेन । नाशय ॥ २ ॥

- IV.36.8** Whatever village this awful power of mine enters, the blood-suckers run-away from there. They plan evil no more.
- IV.36.9** Those who provoke and enrage me talking abusively as stinging flies torment an elephant, then I think very badly placed, just as tiny insects lying on a crowded path.
- IV.36.10** As a horse-halter holds a horse, so may the wretchedness (perdition, misery) bind him fast. Whoever a fool gets furious with me, he is never released from fetters (of wretchedness).

Aja Śṛṅgī

- IV.37.1** With you, O herb, the fire-producers (atharvans) have killed the germs in olden times. With you Kasyapa (physician) kills and with you Agastya (medical incharge) and Kaṇva (surgeon) kill (the germs).
- IV.37.2** With you, we destroy the germs living in water (apsaras); as well as the germs living in soil (gandharva). O ajaśṛṅgī (the goat-horned herb, odina pinnata), drive away the germs of disease, and with your smell make all of them to vanish.

नदीं यन्त्वप्सरसोषां तारमवश्वसम् ।
 गुल्मुद्धः पीला नल्लघोः क्षगन्धिः प्रमन्दनी ।
 तत्परैताप्सरसः प्रतिबुद्धा अभूतन ॥३॥
 यत्राश्रुत्या न्यग्रोधा महावृक्षाः शिखण्डिनः ।
 तत्परैताप्सरसः प्रतिबुद्धा अभूतन ॥४॥
 यत्र वः प्रेक्षा हरिता अर्जुना उत यत्राघाटाः कर्कर्यः सुवदन्ति ।
 तत्परैताप्सरसः प्रतिबुद्धा अभूतन ॥५॥
 एयमगमोर्षधीना वीरुधा वीर्यावित्ती ।
 अजभृङ्गशिराट्की तीक्ष्णभृङ्गी व्युषितु ॥६॥
 आनृत्यतः शिखण्डिनो गन्धर्वस्याप्सरापतेः ।
 भिनषि मुष्कावपि यामि शेषः ॥७॥
 भीमा इन्द्रस्य हेतयः शतमृष्टीरयस्मयी ।
 तामिहविरुदान् गन्धर्वानवकादान्व्युषितु ॥८॥

नदीम् । यन्तु । अप्सरसः । अपाम् । तारम् । अवऽश्नत्म् । गुल्मुद्धः । पीला । नल्लघो ।
 औक्षगन्धिः । प्रमन्दनी । तत् । परा । इत । अप्सरसः । प्रतिबुद्धा । अभूतन ॥३॥
 यत्र । अश्रुत्याः । न्यग्रोधाः । महावृक्षाः । शिखण्डिनः ।
 तत् । परा । इत । अप्सरसः । प्रतिबुद्धाः । अभूतन ॥ ४ ॥
 यत्र । वः । प्रेक्षा । हरिताः । अर्जुनाः । उत । यत्र । आघाटाः । कर्कर्यः । सुवदन्ति ।
 तत् । परा । इत । अप्सरसः । प्रतिबुद्धाः । अभूतन ॥ ५ ॥
 आ । इयम् । अगन् । ओर्षधीनाम् । वीरुधाम् । वीर्यावित्ती ।
 अजभृङ्गी । अराट्की । तीक्ष्णभृङ्गी । वि । ऋषितु ॥ ६ ॥
 आनृत्यतः । शिखण्डिनः । गन्धर्वस्य । अप्सराऽपतेः ।
 भिनषि । मुष्कौ । अपि । यामि । शेषः ॥ ७ ॥
 भीमाः । इन्द्रस्य । हेतयः । शतम् । मृष्टीः । अयस्मयीः ।
 तामिः । हविऽअदान् । । गन्धर्वान् । अवकाऽअदान् । वि । ऋषितु ॥ ८ ॥

Apsarasah and Gandharvāpsarasah

- IV.37.3 May the germs, living in water, having been puffed out, go to the river, gulgulu (bilellium) pīla, naladī, aukṣagandhī, and pramandani (all the five are fragrant herbs) have waken up. So O water germs, go away. (gulgulu = guggulu)
- IV.37.4 There, where are the great trees, the asvattha (the Holy Fig tree) and nyagrodha (the Indian Fig tree) with high crests, O apsaras, where do you go. You have been recognized.
- IV.37.5 There, where your swings are green and whitish, where cymbals and lutes sound together in harmony, may you go, O aquatic plants. You have been recognized.
- IV.37.6 Hither has come this herb, mighty among the creeping plants -the ajaśṛṅgī (goat-horned). May this sharp-horned and expeller of injurious ones destroy (the germs of pollution).
- IV.37.7 Of the wildly dancing and crested soil-germs, the lord of water-germs, I crush the testicles and bind the male organ.
- IV.37.8 Terrible are the weapons of the resplendent king, made of iron and striking at a hundred points. May he, with those (weapons), destroy the soil-germs that eat in the oblations and feed on avaka (Blyxa Octandra; a weed growing on water surface).

भीमा इन्द्रस्य हेतयः शतम् अष्टीः हिरण्ययीः ।
तामिह विदामन् गन्धर्वान् अवकाऽअदान् वि ॥९॥

अवकाऽअदान् । अमिशोचान् । अप्सु । ज्योतया । मामकान् ।
पिशोचान् । सर्वान् । ओषधे । प्र । मृणीहि । सईस्व च ॥१०॥
येवैकः कृषिरिवैकः कुमारः सर्वकेशकः ।

प्रियो इश इव भूत्वा गन्धर्वः संचते क्षिप्रस्तमितो नाशयामसि ब्रह्मणा वीर्याविता ॥११॥
जाया इत्तं अप्सरसो गन्धर्वाः पतयो युयम् ।
अपं धावतामत्या मत्यान्मा संचक्षम् ॥१२॥

भीमाः । इन्द्रस्य । हेतयः । शतम् । अष्टीः । हिरण्ययीः ।
तामिः । हविःऽअदान् । गन्धर्वान् । अवकाऽअदान् । वि । अक्षतु ॥ ९ ॥
अवकाऽअदान् । अमिशोचान् । अप्सु । ज्योतया । मामकान् ।
पिशोचान् । सर्वान् । ओषधे । प्र । मृणीहि । सईस्व । च ॥१०॥
श्वाऽईव । एकः । कृषिःऽईव । एकः । कुमारः । सर्वकेशकः । प्रियः । इशोऽईव । भूत्वा ।
गन्धर्वः । संचते । स्त्रियः । तम् । इतः । नाशयामसि । ब्रह्मणा । वीर्याविता ॥ ११ ॥
जायाः । इत्तं । वः । अप्सरसः । गन्धर्वाः । पतयः । युयम् ।
अपं । धावतु । अमत्याः । मत्यान् । मा । संचक्षम् ॥ १२ ॥

(१८) अत्राभिः कुमार

(१-७) अत्राभिः कुमारः । (१-७) अत्राभिः कुमारः । (१-७) अत्राभिः कुमारः । (१-७) अत्राभिः कुमारः । (१-७) अत्राभिः कुमारः । (१-७) अत्राभिः कुमारः ।
(१-७) अत्राभिः कुमारः । (१-७) अत्राभिः कुमारः । (१-७) अत्राभिः कुमारः । (१-७) अत्राभिः कुमारः । (१-७) अत्राभिः कुमारः ।
(१-७) अत्राभिः कुमारः । (१-७) अत्राभिः कुमारः । (१-७) अत्राभिः कुमारः । (१-७) अत्राभिः कुमारः । (१-७) अत्राभिः कुमारः ।
(१-७) अत्राभिः कुमारः । (१-७) अत्राभिः कुमारः । (१-७) अत्राभिः कुमारः । (१-७) अत्राभिः कुमारः । (१-७) अत्राभिः कुमारः ।

उद्भिन्वृतीं संजयन्तीमप्सरां साधुदेविनीम् ।
ग्लहे कृतानि कृष्णानामप्सरां तामिह ह्वे ॥१॥

उद्भिन्वृतीम् । सम्जयन्तीम् । अप्सराम् । साधुदेविनीम् ।
ग्लहे । कृतानि । कृष्णानाम् । अप्सराम् । ताम् । इह । ह्वे ॥ १ ॥

- IV.37.9** Terrible are the resplendent king's weapons, made of gold and striking at a hundred points. May he, with those (weapons), destroy the soil-germs, that eat into oblations and feed on avaka (Blyxa Octandra).
- IV.37.10** O herb, may you illumine all of my blood-suckers, that feed on avaka (Blyxa Octandra) and shine in the waters. May you overwhelm and destroy them.
- IV.37.11** . One like a dog, one like a monkey, youthful, having hair all over his body, looking beautiful, the soil-germ approaches a woman. Him we drive away from here with our powerful intellect (knowledge).
- IV.37.12** O soil-germs, the water-germs are your wives and you are the husbands. Run away O non-mortals; do not cling to mortals.

Apsarasah

- IV.38.1** I hereby praise the lady apsaras of the house well-versed in house-hold duties, uplifter of the family, all vanquishing excellently playful, winning distinctions in contests, and skilled in social activities.

विष्पिन्वतीमाकिरन्तीमप्सरां साधुदेविनीम् ।
 ग्लहे कृतानि गृहानामप्सरां तामिह हुवे ॥२॥
 ययैः परिनृत्यत्वाददाना कृतं ग्लहात् ।
 सा नः कृतानि सीषती प्रहामाप्नोतु मायया ।
 सा नः पर्यस्त्वत्येतु मा नो जैषुरिदं धनम् ॥३॥
 या अक्षेपुं प्रमोदन्ते शुचं क्रोधं च विभ्रती ।
 आनन्दिनीं प्रमोदिनीमप्सरां तामिह हुवे ॥४॥

सूर्यस्य रश्मीनन् याः संशरन्ति मरीचीर्वा या अनुसंशरन्ति ।
 यासामृषमो दूरतो वाजिनीवान्स्रगः सर्वोऽत्रोक्तान्पयैति रक्षन् ।
 स न पेतु होममिमं जुषाणोऽन्तरिक्षेण सह वाजिनीवान् ॥५॥
 अन्तरिक्षेण सह वाजिनीवन्कर्त्री वृत्तामिह रक्ष वाजिन् ।
 इमे ते स्तोका वहुला एवावर्द्धियं ते कर्त्रीह ते मनोस्तु ॥६॥

विष्पिन्वतीम् । आकिरन्तीम् । अप्सराम् । साधुदेविनीम् ।
 ग्लहे । कृतानि । गृहानाम् । अप्सराम् । ताम् । इह । हुवे ॥ २ ॥
 या । ययैः । परिनृत्यति । आददाना । कृतम् । ग्लहात् ।
 सा । नः । कृतानि । सीषती । प्रहाम् । आप्नोतु । मायया ।
 सा । नः । पर्यस्वती । आ । एतु । मा । नः । जैषुः । इदम् । धनम् ॥ ३ ॥
 याः । [?] । अक्षेपुं । प्रमोदन्ते [?] । शुचम् । क्रोधम् । च । विभ्रती ।
 आनन्दिनीम् । प्रमोदिनीम् । अप्सराम् । ताम् । इह । हुवे ॥ ४ ॥
 सूर्यस्य । रश्मीन् । अनु । याः । समंशरन्ति । मरीचीः । वा । याः । अनुसंशरन्ति ।
 यासाम् । ऋषभः । दूरतः । वाजिनीवान् । स्रगः । सर्वान् । लोकान् । पुरिऽपति । रक्षन् ।
 सः । नः । आ । एतु । होमम् । इमम् । जुषाणः । अन्तरिक्षेण । सह । वाजिनीवान् ॥ ५ ॥
 अन्तरिक्षेण । सह । वाजिनीवान् । कर्त्रीम् । वृत्ताम् । इह । रक्ष । वाजिन् । इमे । ते ।
 स्तोकाः । वहुलाः । आ । इहि । अर्वाङ् । इयम् । ते । कर्त्री । इह । ते । मनः । अस्तु ॥

- IV.38.2** I hereby praise the lady apsaras of the house, well versed in house-hold duties, the one who accumulates and who distributes, excellently playful, winning prizes in contests, and skilled in social activities.
- IV.38.3** She (apsaras), who dances all around with dice (ayas), taking to herself the winning stakes from the pool, may she, trying to win stakes for the wager with her skill (māyayā), obtain success. May she, rich with milk, come to us. May others not win these riches from us. (Apsaras are intimately connected with gambling with dice. - Griffith).
- IV.38.4** She, who maintains happiness in her eyes even in sorrow and anger - her, the rejoicing and delighting, and well-versed in social activities, we call here.
- IV.38.5** They who move about following the rays of the sun, or who move about following the radiations from the sun; whose bull, possessor of powerful rays comes from far away instantly protecting people all around. May he, the possessor of powerful rays, come to us enjoying these oblations along with the air.
- IV.38.6** Along with the air, O possessor of powerful rays, O mighty one, preserve this white she-calf here. These are the abundant streams of milk and clarified butter for you. May you come hither. This is your white she-calf. May your heart (affection) lie here.

अन्तरिक्षेण सह वाजिनीवन्कुर्की वत्सामिह रक्ष वाजिन् ।
अयं घासो अयं म्रज इह वत्सां नि बधीमः । ययानाम व ईशुहे स्वाहा ॥७॥

अन्तरिक्षेण । सह । वाजिनीऽवन् । कुर्कीम् । वत्साम् । इह । रक्ष । वाजिन् । अयम् । घासः ।
अयम् । म्रजः । इह । वत्साम् । नि । वन्नीम् । ययाऽनाम । वः । ईशुहे । स्वाहा ॥ ७ ॥

(१९) एतेनयन्तारिं वृक्षम्

(१-१०) वसवस्वास्त्य वृक्षत्वाङ्गिता मणिः । (१-१) वसवादितीषयोः वृक्षिण्यादी, (१-४) एतीषास्तुर्व्योर्वाप्यन्तरिक्षे,
(१-५) वध्वीषद्वयोर्वाप्यन्तरिक्षे, (१-६) वत्साम्वास्त्योर्वाप्यन्तरिक्षे, (१-१०) वसवीषद्वयोर्वाप्यन्तरिक्षे
वत्साम्वास्त्यः । (१, २, ५, ७) वत्साम्वास्त्योर्वाप्यन्तरिक्षे, (१-१०) वत्साम्वास्त्योर्वाप्यन्तरिक्षे
(१, ७, ९, ८) वत्साम्वास्त्योर्वाप्यन्तरिक्षे, (१-१०) वत्साम्वास्त्योर्वाप्यन्तरिक्षे
(१-१०) वत्साम्वास्त्योर्वाप्यन्तरिक्षे

पृथिव्यामग्नये समनमन्त आर्घोत् ।
यथा पृथिव्यामग्नये समनमन्नेवा मर्ह्यं संनमः सं नमन्तु ॥१॥
पृथिवी धेनुस्तस्या अभिर्वत्सः । सा मेभिना वत्सेनेषमूर्जं कामं दुहाम् ।
आयुः प्रथमं प्रजां पोषं रयि स्वाहा ॥२॥
अन्तरिक्षे वायवे समनमन्त आर्घोत् ।
यथान्तरिक्षे वायवे समनमन्नेवा मर्ह्यं संनमः सं नमन्तु ॥३॥
अन्तरिक्षं धेनुस्तस्या वायुर्वत्सः । सा मे वायुना वत्सेनेषमूर्जं कामं दुहाम् ।
आयुः प्रथमं प्रजां पोषं रयि स्वाहा ॥४॥

पृथिव्याम् । अग्नये । सम् । अनमन् । सः । आर्घोत् । यथा । पृथिव्याम् । अग्नये ।
सुम्ऽअनमन् । एव । मर्ह्यम् । सुम्ऽनमः । सम् । नमन्तु ॥ १ ॥

पृथिवी । धेनुः । तस्याः । अग्निः । वत्सः । सा । मे । अग्निना । वत्सेन । इषम् । ऊर्जम् ।
कामम् । दुहाम् । आयुः । प्रथमम् । प्रजाम् । पोषम् । रयिम् । स्वाहा ॥ २ ॥

अन्तरिक्षे । वायवे । सम् । अनमन् । सः । आर्घोत् ।

यथा । अन्तरिक्षे । वायवे । सुम्ऽअनमन् । एव । मर्ह्यम् । सुम्ऽनमः । सम् । नमन्तु ॥ ३ ॥

अन्तरिक्षम् । धेनुः । तस्याः । वायुः । वत्सः । सा । मे । वायुना । वत्सेन । इषम् । ऊर्जम् ।
कामम् । दुहाम् । आयुः । प्रथमम् । प्रजाम् । पोषम् । रयिम् । स्वाहा ॥ ४ ॥

- IV.38.7** Along with the air, O possessor of powerful rays, O mighty one, may you preserve this white she-calf here. Here is this fodder. Here is this cow-pen. Here we bind this she-calf carefully. According to names, we are enriched by you. Svāhā. (Hail !).

Varieties of Pairs (Blessings)

- IV.39.1** On earth all the beings bow in homage to the fire -divine. Thus he thrives. As on earth they bow in homage to the fire-divine, so may the attainments (of my heart's desires) bow down to me.
- IV.39.2** Earth is milch-cow; the fire-divine is her calf. May she, with the fire-divine as her calf, yield milk to me as food, vigour, fulfilment of my desires, long-life (as the foremost thing), offspring, nourishment and riches. Svāhā. (Hail !)
- IV.39.3** In the midspace all the being bow in homage to the wind. Thus he thrives. As in the midspace, they bow in homage to the wind, so may the attainments (of my heart's desires) bow down to me.
- IV.39.4** The midspace is a milch-cow; the wind is her calf. May she, with wind as her calf, yield milk to me as food, vigour, fulfilment of my desires, long life as the foremost thing, offspring, nourishment and riches. Svāhā.

दिव्यादित्याय समनमन्त आर्धोत् ।
 यथा दिव्यादित्याय समनमन्नेवा मर्षं संनमः सं नमन्तु ॥५॥
 धौर्धेनुस्तस्या आदित्यो वृत्सः । सा मे आदित्येन वृत्सेनेषमूर्जं कामं दुहाम् ।
 आर्युः प्रथमं प्रजां पोषं रयिं स्वाहा ॥६॥
 दिक्षु चन्द्राय समनमन्त आर्धोत् ।
 यथा दिक्षु चन्द्राय समनमन्नेवा मर्षं संनमः सं नमन्तु ॥७॥
 दिशो धेनवस्तासां चन्द्रो वृत्सः । ता मे चन्द्रेण वृत्सेनेषमूर्जं कामं दुहाम् ।
 आर्युः प्रथमं प्रजां पोषं रयिं स्वाहा ॥८॥
 जमावभिर्धरति प्रविष्ट ऋषीणां पुत्रो अभिशस्तिपा उं ।
 नमस्कारेण नमसा ते जुहोमि मा देवानां मिथुया कर्म भागम् ॥९॥
 हृदा पूतं मनसा जातवेदो विश्वानि देव वयुर्नानि विद्वान् ।
 सप्तास्यानि तव जातवेदस्तेभ्यो जुहोमि स जुषस्व हव्यम् ॥१०॥

दिवि । आदित्याय । सम् । अनमन् । सः । आर्धोत् ।
 यथा । दिवि । आदित्याय । सम्ऽअनमन् । एव । मर्षम् । सम्ऽनमः । सम् । नमन्तु ॥ ५ ॥
 धौः । धेनुः । तस्याः । आदित्यः । वृत्सः । सा । मे । आदित्येन । वृत्सेन । इषम् । ऊर्जम् ।
 कामम् । दुहाम् । आर्युः । प्रथमम् । प्रऽजाम् । पोषम् । रयिम् । स्वाहा ॥ ६ ॥
 दिक्षु । चन्द्राय । सम् । अनमन् । सः । आर्धोत् ।
 यथा । दिक्षु । चन्द्राय । सम्ऽअनमन् । एव । मर्षम् । सम्ऽनमः । सम् । नमन्तु ॥ ७ ॥
 दिशः । धेनवः । तासाम् । चन्द्रः । वृत्सः । ताः । मे । चन्द्रेण । वृत्सेन । इषम् । ऊर्जम् ।
 कामम् । दुहाम् । आर्युः । प्रथमम् । प्रऽजाम् । पोषम् । रयिम् । स्वाहा ॥ ८ ॥
 अग्नी । अग्निः । चरति । प्रऽविष्टः । ऋषीणाम् । पुत्रः । अभिशस्तिऽपाः । उं इति ।
 नमऽऽकारेण । नमसा । ते । जुहोमि । मा । देवानाम् । मिथुया । कर्म । भागम् ॥ ९ ॥
 हृदा । पूतम् । मनसा । जातवेदः । विश्वानि । देव । वयुर्नानि । विद्वान् ।
 सप्त । आस्यानि । तव । जातवेदः । तेभ्यः । जुहोमि । सः । जुषस्व । हव्यम् ॥ १० ॥

- IV.39.5 In the space, all the beings bow in homage to the sun. Thus he thrives. As in the space, they bow in homage to the sun, so the attainments (of my heart's desires) bow down to me.
- IV.39.6 The space is a milch-cow; the sun is her calf. May she, with the sun as her calf, yield milk to me as food, vigour, fulfilment of my desires, long life as the foremost thing, offspring, nourishment and riches. Svāhā.
- IV.39.7 In the regions of heaven, all the beings bow in homage to the moon. Thus he thrives. As in the regions of heaven, they bow in homage to the moon, so may the attainments of my heart's desire bow down to me.
- IV.39.8 The regions of heaven are milch-cows. The moon is their calf. May they, with the moon as their calf, yield milk to me as food, vigour long life and riches. Svāhā
- IV.39.9 The fire-divine moves about, enters into the sacrificial fire. He is the son of seers and also protector from ignomy. I offer oblations to you with food and reverence. May we never deprive the enlightened ones of their due share.
- IV.39.10 O knower of all beings, O Lord, you know all the actions and conducts (of men). O knower of all, seven are your mouths. To them, I offer oblations purified with heart and mind. As such, may you be pleased with and enjoy this oblation.

(४०) कत्वारितं सूक्तम्

(१-८) महर्षेऽस्यास्य सूक्तस्य शुक्ल ऋषिः । सामान्यतः सर्वासाधुषाञ्जातवेदाम्, विशेषतश्च—(१) वयस्योऽग्निः, (२) द्वितीयाया पयः, (३) तृतीयाया वरुणः, (४) चतुर्थ्याः सोमः, (५) पञ्चम्या भूमिः, (६) षष्ठ्या वायुः, (७) सप्तम्या सूर्यः, (८) महम्या च ब्रह्म देवताः । (१, १-७) वयस्यवायस्यद्वितीयवायस्यवायस्य त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयाया अगती, (८) महम्या च पुरोऽतिवाकरीचाष्टपुरङ्गती कर्णातिः ॥

ये पुरस्ताजुह्वति जातवेदः प्राच्या दिशोऽभिदासन्त्यस्मान् ।
अभिमृत्वा ते पराश्वो व्यथन्तां प्रत्यगेनान्प्रतिसरेण हन्मि ॥१॥
ये दक्षिणतो जुह्वति जातवेदो दक्षिणाया दिशोऽभिदासन्त्यस्मान् ।
यममृत्वा ते पराश्वो व्यथन्तां प्रत्यगेनान्प्रतिसरेण हन्मि ॥२॥
ये पश्चाजुह्वति जातवेदः प्रतीच्या दिशोऽभिदासन्त्यस्मान् ।
वरुणमृत्वा ते पराश्वो व्यथन्तां प्रत्यगेनान्प्रतिसरेण हन्मि ॥३॥
ये उत्तरतो जुह्वति जातवेदो उदीच्या दिशोऽभिदासन्त्यस्मान् ।
सोममृत्वा ते पराश्वो व्यथन्तां प्रत्यगेनान्प्रतिसरेण हन्मि ॥४॥
येऽधस्ताजुह्वति जातवेदो ध्रुवाया दिशोऽभिदासन्त्यस्मान् ।
भूमिमृत्वा ते पराश्वो व्यथन्तां प्रत्यगेनान्प्रतिसरेण हन्मि ॥५॥
येऽन्तरिक्षाजुह्वति जातवेदो व्यध्वाया दिशोऽभिदासन्त्यस्मान् ।
वायुमृत्वा ते पराश्वो व्यथन्तां प्रत्यगेनान्प्रतिसरेण हन्मि ॥६॥

ये । पुरस्तात् । जुह्वति । जातुऽवेदः । प्राच्याः । दिशः । अभिऽदासन्ति । अस्मान् ।
अग्निम् । ऋत्वा । ते । पराश्वः । व्यथन्ताम् । प्रत्यक् । एनान् । प्रतिऽसरेण । हन्मि ॥
ये । दक्षिणतः । जुह्वति । जातुऽवेदः । दक्षिणायाः । दिशः । अभिऽदासन्ति । अस्मान् ।
यमम् । ऋत्वा । ते । पराश्वः । व्यथन्ताम् । प्रत्यक् । एनान् । प्रतिऽसरेण । हन्मि ॥ २ ॥
ये । पश्चात् । जुह्वति । जातुऽवेदः । प्रतीच्याः । दिशः । अभिऽदासन्ति । अस्मान् ।
वरुणम् । ऋत्वा । ते । पराश्वः । व्यथन्ताम् ॥ प्रत्यक् । एनान् । प्रतिऽसरेण । हन्मि ॥३॥
ये । उत्तरतः । जुह्वति । जातुऽवेदः । उदीच्याः । दिशः । अभिऽदासन्ति । अस्मान् ।
सोमम् । ऋत्वा । ते । पराश्वः । व्यथन्ताम् । प्रत्यक् । एनान् । प्रतिऽसरेण । हन्मि ॥ ४ ॥
ये । अधस्तात् । जुह्वति । जातुऽवेदः । ध्रुवायाः । दिशः । अभिऽदासन्ति । अस्मान् ।
भूमिम् । ऋत्वा । ते । पराश्वः । व्यथन्ताम् । प्रत्यक् । एनान् । प्रतिऽसरेण । हन्मि ॥ ५ ॥
ये । अन्तरिक्षात् । जुह्वति । जातुऽवेदः । विऽअध्वायाः । दिशः । अभिऽदासन्ति । अस्मान् ।
वायुम् । ऋत्वा । ते । पराश्वः । व्यथन्ताम् । प्रत्यक् । एनान् । प्रतिऽसरेण । हन्मि ॥ ६ ॥

Miscellaneous Divinities

- IV.40.1** O Jātavedas (knower of all), those who challenge us from the front and want to enslave us from the eastern region, may they turn back, go to the fire and suffer pain. I drive them back with my counter-attack.
- IV.40.2** O Jātavedas (knower of all), those who challenge us from right and want to enslave us from the southern region, may they turn back, go to the ordainer and suffer pain. I drive them back with my counter-attack.
- IV.40.3** O Jātavedas (knower of all), those who challenge us from left and want to enslave us from the western region, may they turn back, go to the ocean and suffer pain. I drive them back with my counter-attack.
- IV.40.4** O Jātavedas (knower of all), those who challenge us from left and want to enslave us from the northern region, may they turn back, go to the moon and suffer pain. I drive them back with my counter-attack.
- IV.40.5** O Jātavedas (knower of all), those who challenge us from nadir and want to enslave us from the downward region, may they turn back, go to the earth and suffer pain. I drive them back with my counter-attack.
- IV.40.6** O Jātavedas (knower of all), those who challenge us from the midspace and want to enslave us from the pathless region, may they turn back, go to the wind and suffer pain. I drive them back with my counter-attack.

य उपरिष्टाजुह्वति जातवेद ऊर्वाया दिशोऽभिदासन्त्यस्मान् ।
 सूर्यमृत्वा ते पराञ्चो व्यथन्ता प्रत्यगेनान्प्रतिसरेण हन्मि ॥७॥
 ये दिशामन्तर्देशेभ्यो जुह्वति जातवेदः सर्वाभ्यो दिग्भ्योऽभिदासन्त्यस्मान् ।
 यष्टर्त्वा ते पराञ्चो व्यथन्ता प्रत्यगेनान्प्रतिसरेण हन्मि ॥८॥

ये । उपरिष्टात् । जुह्वति । जातवेदः । ऊर्वायाः । दिशः । अभिदासन्ति । अस्मान् ।
 सूर्यम् । ऋत्वा । ते । पराञ्चः । व्यथन्ताम् । प्रत्यक् । एनान् । प्रतिऽसरेण । हन्मि ॥ ७ ॥
 ये । दिशाम् । अन्तःदेशेभ्यः । जुह्वति । जातवेदः । सर्वाभ्यः । दिग्भ्यः । अभिदासन्ति ।
 अस्मान् । ऋत्वा । ते । पराञ्चः । व्यथन्तान् । प्रत्यक् । एनान् । प्रतिऽसरेण । हन्मि ॥ ८ ॥

॥ इति शतमं काण्डम् ॥

[यजुर्वेदभाष्ये सूक्तमि ४०, श्रुति १२४]

IV.40.7 O Jātavedas (knower of all), those who challenge us from zenith and want to enslave us from the upward region, may they turn back, go to the sun and suffer pain. I drive them back with my counter-attack.

IV.40.8 O Jātavedas (knower of all), those who challenge us from intermediate directions and who want to enslave us from all the regions, may they turn back, go to the Lord supreme and suffer pain. I drive them back with my counter-attack.

Here ends Kāṇḍa IV

Hymns 40 - Verses 324

Kānda V

पञ्चमं काण्डम्

अथ पञ्चमं काण्डम् ॥

(१) प्रथमं सूक्तम्

- ०-१) नवधर्म्यान्वः सृजन्त्य इहदिषोऽधर्मा कविः । वरुनो देवता । (१) प्रथमम्. नवधर्म्या विदुः.
 (२-१, ८) द्विर्माहिषयानामहम्याध विदुः. (२) सप्तम्या विदुः विदुः.
 (९) नवधर्म्याध इषयसाना नवधर्म्याहिरिभन्दाति ॥

ऋध्वन्त्रो योनिं य आवभूवामृतासुर्वधमानः सृजन्मा ।
 अदब्धसुभ्राजमानोहेव त्रितो धृता दाधार त्रीणि ॥१॥
 आ यो धर्माणि प्रथमः ससाद ततो वर्षपि कृणुपे पुरुणि ।
 धास्युयोनं प्रथम आ विवेशा यो वाचमनुदितां चिकेत ॥२॥
 यस्ते शोकाय तन्व रिरेच क्षरदिरण्यं शुचयोनु स्वाः ।
 अत्रा दधेते अमृतानि नामास्मे वस्त्राणि विश एरयन्ताम् ॥३॥
 प्र यदेते प्रतुरं पुर्व्यं गुः सदासद आतिष्ठन्तो अजुर्व्यम् ।
 कविः शुषस्य मातरं रिहाणे जाम्यै धुर्वं पतिमेरयेधाम् ॥४॥
 तद् पु ते महत्पृथुज्मन्मः कविः काव्येना कृणोमि ।
 यत्सम्यज्ञावभियन्तावभि क्षामत्रा मही रोधचक्रे वावृधेते ॥५॥

ऋध्वन्त्रः । योनिम् । यः । आऽवभूव । अमृतऽअसुः । वर्धमानः । सृजन्मा ।
 अदब्धऽअसुः । भ्राजमानः । अहऽइव । त्रितः । धृता । दाधार । त्रीणि ॥ १ ॥
 आ । यः । धर्माणि । प्रथमः । ससाद । ततः । वर्षपि । कृणुपे । पुरुणि । धास्युः ।
 योनिम् । प्रथमः । आ । विवेश । आ । यः । वाचम् । अनुदिताम् । चिकेत ॥ २ ॥
 यः । ते । शोकाय । तन्वम् । रिरेच । क्षरत् । हिरण्यम् । शुचयः । अनु । स्वाः ।
 अत्र । दधेते इति । अमृतानि । नाम । अस्मे इति । वस्त्राणि । विशः । आ । ईरयन्ताम् ॥ ३ ॥
 प्र । यत् । एते । प्रतुरम् । पुर्व्यम् । गुः । सदाऽसदः । आऽतिष्ठन्तः । अजुर्व्यम् ।
 कविः । शुषस्य । मातरं । रिहाणे इति । जाम्यै । धुर्वम् । पतिम् । आ । ईरयेधाम् ॥ ४ ॥
 तत् । उँ इति । सु । ते । महत् । पृथुऽज्मन् । नमः । कविः । काव्येन । कृणोमि ।
 यत् । सम्यञ्चौ । अभिऽयन्तौ । अभि । क्षाम् । अत्र । मही इति । रोधचक्रे इति रोधऽचक्रे ।
 वावृधेते इति ॥ ५ ॥

Varuṇaḥ

- V.1.1** He, who meditating on truth, enters the womb, full of undying life force, always growing, of noble birth, full of unsuppressible life force and shining like days, sustainer in three (Trīta) ways sustains the three
- V.1.2** He, who first obtains the qualities, and there-after adopts various forms, eager to support, enters his birth place first; he, who understands the speech yet unspoken.
- V.1.3** He, who for your brightening has delivered your body, radiant as if molten gold, according to his own brightness; here both of them bestow immortal names; may the people provide clothing for this (child).
- V.1.4** To whom, these old and ancient have gone, each occupying his imperishable dwelling, to Him, O you broad-going one, I, a poet, pay my great homage with my poetry.
- V.1.5** May those two, who moving in the same direction, moving forward, coming to an obstructing eddy, wax mightily, here on earth, the mothers of power, full of affection (may the kissing mothers of the bards beloved), be able to find a seer and capable husband for the sister.

सप्त मर्यादाः कृवयस्ततश्चुस्तासामिदेकामभ्यङ्गिरो गात् ।
 आयोर्ह स्कुम्भ उपमस्य नीडे पयां विसर्गे धरुणेषु तस्थौ ॥६॥
 उतामृतासुवर्त एमि कृष्वन्नसुरात्मा तन्वःस्तत्सुमहः ।
 उत वा शक्रो रत्नं दधात्वूर्जया वा यत्सचते हविदाः ॥७॥
 उत पुत्रः पितरं क्षत्रमर्दि ज्येष्ठं मर्यादमह्वपन्तस्तये ।
 दर्शन्ता वरुण पास्ते विष्टा आवर्ततः कृण्वे वर्षषि ॥८॥
 अर्धमर्धेन पर्यसा पृणक्ष्यर्धेन शुष्म वर्षसे अमुर ।
 अर्वि वृधाम शुग्मियं सखायं वरुणं पुत्रमर्दित्या इषिरम् ।
 क्विश्चिस्तान्यस्मै वर्षषिवोचाम रोदसी सत्यवाचा ॥९॥

सप्त । मर्यादाः । कृवयः । ततश्चुः । तासाम् । इत् । एकांम् । अभि । अंहुरः । गात् ।
 आयोः । ह । स्कुम्भः । उपमस्य । नीडे । पयाम् । विसर्गे । धरुणेषु । तस्थौ ॥ ६ ॥
 उत । अमृतऽअसुः । वर्तः । एमि । कृष्वन् । असुः । आत्मा । तन्वः । तत् । सुमत्ऽसुः ।
 उत । वा । शक्रः । रत्नम् । दधाति । ऊर्जया । वा । यत् । सचते । हविऽदाः ॥ ७ ॥
 उत । पुत्रः । पितरम् । क्षत्रम् । ईडे । ज्येष्ठम् । मर्यादम् । अह्वयन् । त्वस्तये ।
 दर्शन् । तु । ताः । वरुण । याः । ते । विऽस्थाः । आवर्ततः । कृण्वे । वर्षषि ॥ ८ ॥
 अर्धम् । अर्धेन । पर्यसा । पृणक्षि । अर्धेन । शुष्म । वर्षसे । अमुर ।
 अर्विम् । वृधाम् । शुग्मियम् । सखायम् । वरुणम् । पुत्रम् । अर्दित्याः । इषिरम् ।
 क्विश्चिस्तानि । अस्मै । वर्षषि । अवोचाम् । रोदसी इति । सत्यवाचा ॥ ९ ॥

(१) द्वितीयं सूत्रम्

(१-२) पर्यसास्य सूक्तस्य हविषोऽवर्षा क्विः । वरुणो वेयता । (१-८) वरुणावर्षा विष्टुः ।

(२) वरुणाय अरिषयरातिवापता विष्टुः उच्यते ।

तदिदासु भुवनेषु ज्येष्ठं यतो जज्ञ उग्रस्त्वेवर्ग्यः ।

सुयो जज्ञानो नि रिणाति शत्रून्नु यदेनं मदन्ति विश्व ऊमाः ॥१॥

तत् । इत् । आसु । भुवनेषु । ज्येष्ठम् । यतः । जज्ञे । उग्रः । स्त्वेवर्ग्यः ।

सुयः । जज्ञानः । नि । रिणाति । शत्रून् । अनु । यत् । एनम् । मदन्ति । विश्वे । ऊमाः ॥ १ ॥

- V.1.6** Men with vision (kavi) have fashioned seven ways of proper conduct. A distressed person has to follow one of them. That becomes a pillar of support for his life; it stands, where the paths divide in a nearby and firm shelter. (Also R̥g. X.5.6)
- V.1.7** Observing my vows firmly, I go on with immortal spirit. Life, soul and body become of good quality by that, which the capable Lord assigns as jewels or which the offerer of oblations receives as vigour.
- V.1.8** The son praises his father who protects him from injury; and they call the eldest as the arbiter for well-being. O venerable Lord, may you show us what are your revelations. You, verily, make the various forms moving in circles.
- V.1.9** Half you fill with water; O wise one, with half you augment power. We exalt the venerable Lord, the protector; capable, our friend, and the lively son of the existence indivisible. O heaven and earth of true word, we have spoken of his various forms as suggested by the seers (poets).

Varunah

- V.2.1** That (Brahman) verily has been the best and eldest in all the worlds, where from the fiery and fierce (sun), rich in radiance, is first born. As soon as born, he overcomes the foes, he is the one in whom all creatures feel happy and delighted. (Also R̥g. X.120.1)

वृधूधानः शर्वसा भूर्योजाः शत्रुर्वासाय भियसं दधाति ।
 अव्यनच व्युनच सस्मि सं ते नवन्त प्रमृता मदेष्टु ॥२॥
 त्वे क्तुमपि पृथन्ति भूरि द्विर्यद्वेते त्रिर्भवन्त्युमाः ।
 स्वादोः स्वादीयः स्वादुना धजा समदः सु मधु मधुनामि योधीः ॥३॥
 यदि चिभु त्वा धना जयन्त रणेरणे अनुमदन्ति विप्राः ।
 ओर्जीयः शुष्मिन्त्स्थिरमा तनुष्व मा त्वा दभन्दुरेवासः कुशोक्ताः ॥४॥
 त्वया वयं शाशघहे रणेषु प्रपश्यन्तो युधेन्यानि भूरि ।
 शोदयामि त आयुधा वचोभिः सं ते शिशामि ब्रह्मणा वर्यासि ॥५॥
 नि तदधिषेवरे परे च यस्मिन्नाविषत्वा दुरोणे ।
 आ स्थापयत मातरं जिगमुमत इन्वत कर्वराणि भूरि ॥६॥
 स्तुष्व वर्ष्मन्पुस्तवर्मानं समृन्वाणभिनर्तमनासमाप्त्यानाम् ।
 आ दर्शति शर्वसा भूर्योजाः प्र संक्षति प्रतिमानं पृथिव्याः ॥७॥

वृधूधानः । शर्वसा । भूरिऽओजाः । शत्रुः । दासाय । भियसम् । दधाति ।
 अव्यिऽअनत् । च । विऽअनत् । च । सस्मि । सम् । ते । नवन्त । प्रऽमृता । मदेष्टु ॥ २ ॥
 त्वे इति । क्तुम् । अपि । पुञ्चन्ति । भूरि । दिः । यत् । एते । त्रिः । भवन्ति । ऊमाः ।
 स्वादोः । स्वादीयः । स्वादुना । सुज । सम् । अदः । सु । मधु । मधुना । अभि । योधीः ॥ ३ ॥
 यदि । चित् । नु । त्वा । धना । जयन्तम् । रणेऽरणे । अनुऽमदन्ति । विप्राः ।
 ओर्जीयः । शुष्मिन् । स्थिरम् । आ । तनुष्व । मा । त्वा । दभन् । दुऽएवासः । कुशोक्ताः ॥ ४ ॥
 त्वया । वयम् । शाशघहे । रणेषु । प्रऽपश्यन्तः । युधेन्यानि । भूरि ।
 शोदयामि । ते । आयुधा । वचोऽभिः । सम् । त् । शिशामि । ब्रह्मणा । वर्यासि ॥ ५ ॥
 नि । तत् । दधिषे । अक्षरे । परे । च । यस्मिन् । आविष । अवसा । दुरोणे ।
 आ । स्थापयत । मातरम् । जिगमुम् । अतः । इन्वत । कर्वराणि । भूरि ॥ ६ ॥
 स्तुष्व । वर्ष्मन् । पुस्तवर्मानम् । सम् । ऋन्वाणम् । इनऽतमम् । आसम् । आप्त्यानाम् ।
 आ । दर्शति । शर्वसा । भूरिऽओजाः । प्र । संक्षति । प्रतिमानम् । पृथिव्याः ॥ ७ ॥

- V.2.2** Grown mighty in strength, with powerful vigour, our resplendent Lord implants fear in the heart of malignant. Both the worlds, inanimate and animate are readily one by him. Happy in your exhilaration, all creatures sing their praises and pay homage. (Also Rg. X.120.2)
- V.2.3** All devotees offer adoration and concentrate on you, at times, twice or thrice. May you blend a more tasteful one to the tasty and savoury. May you mix honey with honey to make it further exhilarating. (Also Rg. X.120.3)
- V.2.4** Verily, the pious sages praise you, O giver of wealth in your repeated wars and contests. O omnipotent God, may you extend your firmness; may not malignant and wicked ever harm you. (Also Rg. X.120.4)
- V.2.5** Through your help, we destroy our foes in halls; we bravely face the numerous opponents against whom we have to fight. I evoke you with my prayerful words with full reliance in your weapons. I consecrate the food grains. (Also Rg. X.120.5)
- V.2.6** I praise Him, who is worthy of praise, multiform, vast, supreme, most accessible of the accessible ones; he strikes with might the seven types of clouds (or seven evil impulses). He verily subdues many opposing arts. (Also Rg. X.120.6)
- V.2.7** You bestow lower (i.e., material) and higher (i.e., the spiritual) wealth both, to the houses of your devotee, whom you love and provide protection, you maintain the two ever-revolving Mothers (Earth and the Sun) in dynamic equilibrium, and with glory, you accomplish many wondrous deeds. (Also Rg. X.120.7)

इमा ब्रह्म बृहदिवः कृणवदिन्द्राय शूषमग्निः स्वर्षाः ।
 महो गोप्रत्य क्षयति स्वराजा तुरंश्चिद्विश्वमर्णवत्तपस्वान् ॥८॥
 एवा महान्बृहदिवो अयर्वावौचस्त्वा तन्वमिन्द्रमेव ।
 स्वसारौ मातरिभ्वरी अग्निरे हिन्वन्ति चैने शर्वसा वर्धयन्ति च ॥९॥

इमा । ब्रह्म । बृहत् । इदिवः । कृणवत् । इन्द्राय । शूषम् । अग्निः । स्वः । ऽसाः ।
 महः । गोत्रस्य । क्षयति । स्वः । राजा । तुरः । चित् । विश्वम् । अर्णवत् । तपस्वान् ॥८॥
 एव । महान् । बृहत् । इदिवः । अयर्वा । अवौचत् । स्वाम् । तन्वम् । इन्द्रम् । एव ।
 स्वसारौ । मातरिभ्वरी इति । अग्निरे इति । हिन्वन्ति । च । एने इति । शर्वसा । वर्धयन्ति । च ॥

(१) कृषीयं सूक्तम्

(१-११) पञ्चमर्षस्तस्य सूरस्य बृहदिवोऽपर्षा जग्निः । (१-२) वयमग्निदीपवोर्केचोर्विश्वयोऽग्निः, (१-४) कृषीपा-
 यतुज्योतिषाः, (५) कृणवन् इति गोप्रायणः, (६, ९-१०) पत्नीपत्नीवत्पत्नीयां पिबे देवाः, (७) सप्तम्या लोकाः,
 (८, ११) अहन्वेद्यदसोयेन्द्रो देवताः । (१, १-२, ११) वयमर्षस्तस्य सूरस्य बृहदिवोऽपर्षा जग्निः ।
 विदुः, (२) विवीपाया मुनिविदुः, (१०) दक्षन्वाय सिण्डुमती ज्योतिः ।

ममग्निं वर्चो विदुषेभ्यस्तु वयं त्वेन्धानास्तन्वम् पुषेम ।
 मह्यं नमन्तां प्रदिशुध्वतस्त्वयान्यक्षेण धृतना जयेम ॥१॥
 अग्ने मनुं प्रतिजुदन्परेषां त्वं नो गोपाः परि पाहि विश्वतः ।
 अपाञ्चो यन्तु निवता दुरस्यवोमेषां चित्तं प्रबुधां वि नेशत् ॥२॥
 मम देवा विदुवे सन्तु सर्व इन्द्रवन्तो मरुतो विष्णुरग्निः ।
 ममान्तरिक्षमुरुलोकमस्तु मह्यं वार्तः पवतां कामायास्मै ॥३॥

मम । अग्ने । वर्चः । विदुषेभ्यः । अस्तु । वयम् । त्वा । इन्धानाः । तन्वम् । पुषेम ।
 मह्यम् । नमन्ताम् । प्रऽदिशः । चतस्रः । त्वया । अधिऽअक्षेण । धृतनाः । जयेम ॥ १ ॥
 अग्ने । मनुम् । प्रतिजुदन् । परेषाम् । त्वम् । नः । गोपाः । परि । पाहि । विश्वतः ।
 अपाञ्चः । यन्तु । निवता । दुरस्यवः । अमा । एषाम् । चित्तम् । प्रऽबुधाम् । वि । नेशत् ॥ २ ॥
 मम । देवाः । विदुवे । सन्तु । सर्वे । इन्द्रवन्तः । मरुतः । विष्णुः । अग्निः ।
 मम । अन्तरिक्षम् । उरुलोकम् । अस्तु । मह्यम् । वार्तः । पवताम् । कामाय । अस्मै ॥ ३ ॥

V.2.8 The wisest, the foremost, the most enlightened person repeats these prayers to gratify the Lord of resplendence. He dominates over the great self-luminous folds of regions and throws open all his doors of divine knowledge and treasure. (Also R̥g. X.120.8)

V.2.9 Thus the great and most enlightened one, the divine wisdom repeats his praise to our Lord on resplendence. The spotless sisters, the streaming channels of consciousness, who are his mothers go to Lord of resplendence, speak high of Him and impel Him onward (for our support). (Also R̥g. X.120.9)

Agniḥ

V.3.1 O fire divine, may there be glory for me in battles; enkindling you, may we develop our body. May all the four mid-regions bow to me; with you as our leader, may we conquer the invading hordes. (Also R̥g. X.128.1)

V.3.2 O fire divine, diminishing the enthusiasm of (our) opponents and becoming our protector, may you guard us on all sides. May those vile persons, who deserve to be kept at distance, go down. May their thinking power be lost, even when they are awake. (Also R̥g. X.128.6)

Devāḥ

V.3.3 May all the bounties of Nature be on my side in the battle - the cloud-bearing winds led by the resplendent lightning, the sun and the fire. May the extensive mid-space be mine. May the wind blow for fulfilment of my this desire. (Also R̥g. X.128.2)

मर्षं यजन्तां मम यानीष्टाकूतिः सुत्या मनसो मे अस्तु ।
 एनो मा नि गी कतमघ्नाहं विश्वे देवा अभि रक्षन्तु मेह ॥४॥
 मयि देवा द्रविणमा यजन्तां मय्याशीरस्तु मयि देवहूतिः ।
 देवा होतारः सनिषन् एतदरिष्टाः स्याम तन्वा सुवीराः ॥५॥
 देवीः षड्वीरु नः कृणोत विश्वे देवास इह मादयध्वम् ।
 मा नो विददभिमा मो अशस्तिर्मा नो विददजिना द्वेष्या या ॥६॥
 तिस्रो देवीर्महि नः शर्म यच्छत प्रजयै नस्तन्वे यश्च पुष्टम् ।
 मा हास्महि प्रजया मा तनूभिर्मा रघाम द्विषते सोम राजन् ॥७॥
 उरुव्यचा नो महिषः शर्म यच्छत्वस्मिन्हवे पुरुहुतः पुरुशु ।
 स नः प्रजयै हर्यश्च मृदेन्द्र मा नो रीरिषो मा परा दाः ॥८॥
 धाता विधाता सुर्वनस्य यस्पतिर्देवः सविताभिमातिषाहः ।
 आदित्या रुद्रा अश्विनोभा देवाः पान्तु यजमानं निष्कृथात् ॥९॥

मर्षम् । यजन्ताम् । मम । यानि । इष्टा । आऽकूतिः । सुत्या । मनसः । मे । अस्तु ।
 एनः । मा । नि । गीम् । कतमत् । चन । अहम् । विश्वे । देवाः । अभि । रक्षन्तु । मा । इह ॥ ४ ॥
 मयि । देवाः । द्रविणम् । आ । यजन्ताम् । मयि । आऽशीः । अस्तु । मयि । देवहूतिः ।
 देवाः । होतारः । सनिषन् । नः । एतत् । अरिष्टाः । स्याम् । तन्वा । सुवीराः ॥ ५ ॥
 देवीः । षट् । उर्वीः । लरु । नः । कृणोत । विद्वे । देवासुः । इह । मादयध्वम् ।
 मा । नः । विदत् । अभिऽभाः । मो इति । अशस्तिः । मा । नः । विदत् । वृजिना । द्वेष्या । या ॥ ६ ॥
 तिस्रः । देवीः । महि । नः । शर्म । यच्छत । प्रऽजयै । नः । तन्वे । यत् । च । पुष्टम् ।
 मा । हास्महि । प्रऽजया । मा । तनूभिः । मा । रघाम । द्विषते । सोम । राजन् ॥ ७ ॥
 उरुऽव्यचाः । नः । महिषः । शर्म । यच्छतु । अस्मिन् । हवे । पुरुऽहुतः । पुरुऽशु ।
 सः । नः । प्रऽजयै । हरिऽअस्तु । मृद । इन्द्र । मा । नः । रिरिषः । मा । परा । दाः ॥ ८ ॥
 धाता । विऽधाता । सुर्वनस्य । यः । पतिः । देवः । सविता । अभिमातिऽसाहः ।
 आदित्याः । रुद्राः । अश्विनो । उभा । देवाः । पान्तु । यजमानम् । निऽकृथात् ॥ ९ ॥

V.3.4 Whatever is pleasing to me, let those be offered to me. Let the intense wish of my heart come true. May I not be addicted to any vice. May all the bounties of Nature protect me here from all the sides. (Also Rg. X.128.4)

Dravinodāḥ

V.3.5 May the bounties of Nature bestow wealth on me. May I have the blessings of the enlightened ones and the power to invoke them. May the divine invokers grant this to us. May we be unharmed in body and have good sons. (Also Rg. X.128.3)

Viśvedevah

V.3.6 O divine six extensive quarters, may you make wide space for us. O all the enlightened ones, revel here. May not any defeat come to us, nor ill-fame; may not the hateful sin come to us. (Also Rg. X.128.5)

Somaḥ

V.3.7 O you three divinities, may you grant us great happiness and all that which is nourishing for our bodies and for our offsprings. May we not be deprived of children, our own bodies. O blissful lustrous Lord, may we not be subdued by our foes.

Indrah

V.3.8 May the great Lord having immense power, invoked respectfully at the sacrifice, grant us happiness with plenty of food. O Lord of swift steeds, as such may you be gracious to our progeny. O resplendent Lord, may you not harass us. May you not leave us at the mercy of others. (Also Rg. X.128.8)

V.3.9 May the creator, the sustainer, and the inspirer Lord, who, the subduer of arrogant adversaries, is the Lord of all beings, old sages, adult sages, and both the divine healers protect (me) the sacrificer from perdition. (Also Rg. X.128.7)

ये नः सुपन्ना अप ते भवन्तिन्द्राग्निभ्यामव वाधामहे एनान् ।
 आदित्या रुद्रा उपरिस्पृशो न उग्रं चेतारमधिराजमक्रत ॥१०॥
 अर्वाश्वमिन्द्रममुतो हवामहे यो गोजिह्वनजिदंश्चजिघः ।
 इमं नो यज्ञं विहवे शृणोत्वस्माकममूर्हयश्च मेदी ॥११॥

ये । नः । सऽपन्नाः । अप । ते । भवन्तु । इन्द्राग्निभ्याम् । अव । वाधामहे । एनान् ।
 आदित्याः । रुद्राः । उपरिस्पृशः । नः । उग्रम् । चेतारम् । अधिराजम् । अक्रत ॥ १० ॥
 अर्वाश्वम् । इन्द्रम् । अमुतः । हवामहे । यः । गोजिह्व । धनजिह्व । अश्वजिह्व । यः ।
 इमम् । नः । यज्ञम् । विहवे । शृणोतु । अस्माकम् । अभुः । हरिऽअश्व । मेदी ॥ ११ ॥

(१) चतुर्थं सूक्तम्

(१-१०) इशर्वस्यास्य सक्तस्य शुग्मक्षिण मयिः । इहो यन्मनासमज देवते । (१-४, ७-९)

प्रथमादिचतुर्केषां तत्तन्मादित्यस्य चतुष्टुप्, (५) पञ्चम्या धुरिगुष्टुप्, (६) षष्ठ्या
 गाथमी, (१०) दसम्याश्च षष्ठिगम्यां निष्टवृष्टुप् क्त्वांसि ॥

यो गिरिष्वजायथा वीरुधां बलवत्तमः । कुष्टेहि तक्मनाशन तक्मानं नाशयन्ति ॥१॥
 सुपर्णसुवने गिरौ जातं द्विमवतस्परि । धनैरभि श्रुत्वा यन्ति विदुहि तक्मनाशनम् ॥२॥
 अश्वत्थो देवसदनस्तृतीयस्यामितो दिवि । तत्रामृतस्य चक्षणं देवाः कुष्ठमवन्त ॥३॥

यः । गिरिषु । अजायथाः । वीरुधाम् । बलवत्तमः ।
 कुष्ठं । आ । इहि । तक्मनाशन । तक्मानम् । नाशयन् । इतः ॥ १ ॥
 सुपर्णसुवने । गिरौ । जातम् । द्विमवतः । परि ।
 धनैः । अभि । श्रुत्वा । यन्ति । विदुः । हि । तक्मनाशनम् ॥ २ ॥
 अश्वत्थः । देवसदनः । तृतीयस्याम् । इतः । दिवि ।
 तत्र । अमृतस्य । चक्षणम् । देवाः । कुष्ठम् । अवन्त ॥ ३ ॥

Draviṇodā

- V.3.10** May those who are our rivals, be away from us. With the help of the resplendent king and the adorable army chief, we drive them off. Old and adult sages, who are high above us, have made our over-lord formidable and conscientious. (Also Rg. X.128.9)

Indraḥ

- V.3.11** We call the resplendent Lord from here to come hitherward, Him, who is conqueror of cows, conqueror of wealth and conqueror of horses. May he take note of our this sacrifice in the battle. O Lord of swift steeds, you have been our affectionate friend.

Cure for leprosy (Kuṣṭha—A skin disease)

- V.4.1** O kuṣṭha (costus speciosus), you, who grow on the mountains, are the most potent among plants. O banisher of fever, may you come driving the fever away from here. (kuṣṭha is a plant used for cure of Takman—a type of skin-disease) (Takman = shrinking; name of disease or of a class of diseases accompanied by skin-eruptions)
- V.4.2** Having heard that his kuṣṭha had grown on the snowy mountains, where eagles breed (or where the herbs with fine leaves grow), people throng with money, as they know for certain that this is the banisher of fever.
- V.4.3** In the third heaven from here, there is the aśvattha (the holy fig tree, *Ficus religiosa*) tree, the seat of the enlightened ones. There the enlightened ones find the kuṣṭha plant just as an embodiment of immortality.

हिरण्ययी नोरचरद्विरण्यवन्धना दिवि ।
 तत्रामृतस्य पुष्यं देवाः कुष्ठमवन्वत ॥४॥
 हिरण्ययाः पन्थान आसन्नरित्राणि हिरण्यया ।
 नावो हिरण्ययासन्त्याभिः कुष्ठं निरावहन् ॥५॥
 इमं मे कुष्ठं पूरुषं तमा वह तं निष्कुरु । तमु मे अगदं कृधि ॥६॥
 देवेभ्यो अर्थि जातोसि सोमस्यासि सखा हितः ।
 स प्राणाय व्यानाय चक्षुषे मे अस्मै मृड ॥७॥
 उदद जातो हिमवतः स प्राच्यां नीयसे जनम् ।
 तत्र कुष्ठस्य नामान्युत्तमानि वि भेजिरे ॥८॥
 उत्तमो नाम कुष्ठास्युत्तमो नाम ते पिता ।
 यक्ष्मं च सर्वं नाशय तन्मानं चारसं कृधि ॥९॥

हिरण्ययी । नोः । अचरत् । हिरण्यवन्धना । दिवि ।
 तत्र । अमृतस्य । पुष्यम् । देवाः । कुष्ठम् । अवन्वत ॥ ४ ॥
 हिरण्ययाः । पन्थानः । आसन् । अरित्राणि । हिरण्यया ।
 नावः । हिरण्ययीः । आसन् । याभिः । कुष्ठम् । निःआवहन् ॥ ५ ॥
 इमम् । मे । कुष्ठं । पूरुषम् । तम् । आ । वह । तम् । निः । कुरु ।
 तम् । कुं इति । मे । अगदम् । कृधि ॥ ६ ॥
 देवेभ्यः । अर्थि । जातः । असि । सोमस्य । असि । सखा । हितः ।
 सः । प्राणाय । व्यानाय । चक्षुषे । मे । अस्मै । मृड ॥ ७ ॥
 उदद । जातः । हिमवतः । सः । प्राच्याम् । नीयसे । जनम् ।
 तत्र । कुष्ठस्य । नामानि । उत्तमानि । वि । भेजिरे ॥ ८ ॥
 उत्तमः । नाम । कुष्ठ । असि । उत्तमः । नाम । ते । पिता ।
 यक्ष्मम् । च । सर्वम् । नाशय । तन्मानम् । च । अरसम् । कृधि ॥ ९ ॥

- V.4.4** There moves a golden boat with golden tackle in heaven. There the enlightened ones find the kuṣṭha plant, the flower of immortality.
- V.4.5** Golden are the (water) ways, golden are oars; golden are boats where with they carry the kuṣṭha.
- V.4.6** O kuṣṭha, may you bring off this man of mine; may you relieve him; may you make this man of mine fully free from disease.
- V.4.7** You are born from the bounties of Nature. You are a benign companion of Soma, the king of medicinal herbs. As such may you be gracious to inbreath, to through-breath and to the vision of this man of mine.
- V.4.8** Grown in the north on the snowy mountain, you are carried east-ward to the people. There the kuṣṭha medicine comes to be used under various celebrated names.
- V.4.9** O kuṣṭha, most celebrated by name you are; most celebrated by name is your father. May you drive away all wasting diseases and render fever powerless.

शीर्षामयमुपहृत्यामक्षयोस्तन्वोऽर्पः । कुष्ठस्तत्सर्वं निष्करद्वैवं समह वृण्यम् ॥१०॥

शीर्षाऽआमयम् । उपहृत्याम् । अक्षयोः । तन्वाः । रपः ।

कुष्ठः । तत् । सर्वम् । निः । कृत् । दैवम् । समह । वृण्यम् ॥ १० ॥

(५) पञ्चमं सूक्तम्

(१-९) नवर्षस्यास्य सूक्तस्यायर्षा ऋषिः । लाक्षा देवता । भद्रुषु उन्मः ॥

रात्री माता नमः पितार्यमा ते पितामहः ।
सिलाची नाम वा असि सा देवानामसि स्वसा ॥१॥
यस्त्वा पिबति जीवति त्रायसे पुरुषं त्वम् ।
भर्त्री हि शश्वतामसि जनानां च न्यञ्जनी ॥२॥
वृक्षंवृक्षमा रोहसि वृषण्यन्तीव कन्यला ।
जयन्ती प्रत्यातिष्ठन्ती स्पर्णी नाम वा असि ॥३॥
यद्वण्डेन यदिष्वा यद्वारुहरसा कृतम् ।
तस्य त्वमसि निष्कृतिः सेमं निष्कृधि पूरुषम् ॥४॥

रात्री । माता । नमः । पिता । अर्यमा । ते । पितामहः ।

सिलाची । नाम । वै । असि । सा । देवानाम् । असि । स्वसा ॥ १ ॥

यः । त्वा । पिबति । जीवति । त्रायसे । पुरुषम् । त्वम् ।

भर्त्री । हि । शश्वताम् । असि । जनानाम् । च । निऽअञ्जनी ॥ २ ॥

वृक्षम्वृक्षम् । आ । रोहसि । वृषण्यन्तीऽइव । कन्यला ।

जयन्ती । प्रतिऽआतिष्ठन्ती । स्पर्णी । नाम । वै । असि ॥ ३ ॥

यत् । दण्डेन । यत् । इष्वा । यत् । वा । अरुः । हरसा । कृतम् ।

तस्य । त्वम् । असि । निऽकृतिः । सा । इमम् । निः । कृधि । पूरुषम् ॥ ४ ॥

- V.4.10** Diseases of head, defects of eyes, and maladies of the body, all that the kuṣṭha relieves, as well as it is a divine tonic (for virility i.e., vṛṣṇyam.)

Lākṣā or Lac

- V.5.1** Night is (your) mother, cloud (your) father, and the sun of Vaiśākha month (aryaman) is your grand father Surely your name is silāchī. As such, you are sister of the bounties of Nature.
- V.5.2** He, who drinks you, lives (long). You save man. You are sustainer of all and a secure shelter for people.
- V.5.3** You cling to each and every tree like a passionate maiden; you are conquering, standing fast and, verily, sparaṇī (the winner) by name.
- V.5.4** Whatever injury has been caused by a staff, by an arrow or by fire, you are a relief therefor. May you grant relief to this man.

भद्रात्सुभ्राक्षिर्स्तिष्ठत्यश्वत्थात्खदिराद्भवात् । भद्रात्सुभ्रोर्धात्वर्णात्सा न एष्यरुन्धति ॥५॥

हिरण्यवर्णे सुभगे सूर्यवर्णे वपुष्टमे । रुतं गच्छासि निष्कृते निष्कृतिर्नाम वा असि ॥६॥

हिरण्यवर्णे सुभगे शुष्ये लोमशवक्षणे ।

अपामसि स्वसां लाक्षे वार्तो ह्यत्मा बभूव ते ॥७॥

सिलाची नाम कानीनोर्जवधु पिता तव ।

अश्वो यमस्य यः श्यावस्तस्य ह्यस्त्रास्सुक्षिता ॥८॥

अश्वस्यास्त्रः संपतिता सा वृक्षो अभि सिष्यदे ।

सुरा पतत्रिणीं भूत्वा सा न एष्यरुन्धति ॥९॥

भद्रात् । सुभ्रात् । निः । तिष्ठसि । अश्वत्थात् । खदिरात् । भवात् ।

भद्रात् । न्यभ्रोर्धात् । र्णात् । सा । नः । आ । इहि । अरुन्धति ॥ ५ ॥

हिरण्यवर्णे । सुभगे । सूर्यवर्णे । वपुःस्तमे ।

रुतम् । गच्छासि । निःस्कृते । निःस्कृतिः । नाम । वै । असि ॥ ६ ॥

हिरण्यवर्णे । सुभगे । शुष्ये । लोमशवक्षणे ।

अपाम् । असि । स्वसां । लाक्षे । वार्तः । ह । आत्मा । बभूव । ते ॥ ७ ॥

सिलाची । नाम । कानीनः । अर्जवधु । पिता । तव ।

अश्वः । यमस्य । यः । श्यावः । तस्य । ह । अस्त्रा । असि । सुक्षिता ॥ ८ ॥

अश्वस्य । अस्त्रः । सम्पतिता । सा । वृक्षान् । अभि । सिष्यदे ।

सुरा । पतत्रिणीं । भूत्वा । सा । नः । आ । इहि । अरुन्धति ॥ ९ ॥

- V.5.5** You arise from beneficent plaksa (waved leaf fig tree, *Ficus infectoria*), aśvatha (holy fig tree, *Ficus religiosa*), khadira (*Acacia catechu*), dhava (*Grislea tomentosa*), and from beneficent nyagrodha (Banian tree, *Ficus indica*) and parna (flame of the forest, *Butea Frondosa*) As such, may you come to us, O curer of injuries (Cf. Av. IV 37.4)
- V.5.6** O gold-coloured (hiranya varna), bringer of good fortune, sun-coloured and most beneficial for body, O relieving one, may you reach the wound (or injury), verily, nṣkṛti (reliever) is your name.
- V.5.7** O gold coloured, bringer of good fortune, potent, and hairy-bodied, you are sister of waters. O lac (lākṣā), the wind is, verily, your soul. (Lākṣā = a plant on which the cochineal insect, which produces the red dye is found)
- V.5.8** Silāchī is your name. O goat-brown, your begetter is beneficial for eye-balls. Verily, you have been sprinkled with the blood of the fast moving horse of the ordainer Lord (Yama).
- V.5.9** Dripping horse's blood, she glided towards the trees. As such, O healer of wounds, may you come to us oozing (patatṛiṇī) and falling (arundhati).

(१) षष्ठं सूक्तम्

(१-१७) ऋतुर्गार्धस्वाद्य सुतस्याचर्षा क्षयिः । (१) मयमयो ब्रह्मादित्यः, (२) द्वितीयायाः द्यौर्षिः, (३-७) दृतीयाचतुर्थ्यो ह्यगन्ताः, (५-८) पञ्चम्याद्विषतसुतां सोमागन्तौ, (९) मयमा हेतिः, (१०) ब्रह्मन्ना भयिः, (११-१५) एकादस्याद्विषतसुतां सर्वात्मा द्यौ रेषताः । (१, ९) मयमान्वम्योक्षिषुः, (९) द्वितीयाया अगुहृत्, (१) तृतीयाया बगती, (५) चतुर्थ्याः पञ्चम्यादगुहृत्क्षयिषुः, (५) बगती, (५-७) पञ्चम्याद्विषतस्य भिषदा विषद्व्यापयी, (८) ब्रह्मन्ना एकावसताया विषवार्च्यवृषुः, (१०) ब्रह्मन्नाः प्रसारयद्भिः, (११-१५) एकादस्यादि पचत्व वक्षिः, (१५) ऋतुर्गार्धस्वाद्य स्वपाद् वक्षिस्त्वन्धिः ॥

ब्रह्म जज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्वि सीमन्तः सुरुचो वेन आचः ।
 स बुध्या उपमा जस्य विद्याः सतश्च योनिमसतश्च वि वः ॥१॥
 अनासा ये वः प्रथमा यानि कर्माणि चक्रिरे ।
 वीराहो अत्र मा दमन्तर्द्ध एतत्पुरो दधे ॥२॥
 सहस्रधार एव ते समस्वरन्द्बो नाके मधुजिह्वा असुश्वतः ।
 तस्य स्पशो न नि भिषन्ति भूर्णयः पदेपदे पाशिनः सन्ति सेतवे ॥३॥
 पर्यु पु प्र धन्वा वाजसातये परि वृत्राणि सुक्षणिः ।
 द्विपस्तदध्यर्णवेनयसे सनिस्तो नामासि त्रयोदशो मात इन्द्रस्य गृहः ॥४॥
 न्वेतेनारात्सीरसौ स्वाहा ।
 तिग्मायुधौ तिग्महेती सुशेवौ सोमार्हद्रौ सु मूढत नः ॥५॥

ब्रह्म । जज्ञानम् । प्रथमम् । पुरस्तात् । वि । सीमन्तः । सुरुचः । वेनः । आचः ।
 सः । बुध्याः । उपमाः । अस्य । विद्याः । सतः । च । योनिम् । असतः । च । वि । वः ॥
 अनासाः । ये । वः । प्रथमाः । यानि । कर्माणि । चक्रिरे ।
 वीरान् । नः । अत्र । मा । दमन् । तत् । वः । एतत् । पुरः । दधे ॥ २ ॥
 सहस्रधारे । एव । ते । सम् । अस्वरन् । द्विषः । नाके । मधुजिह्वाः । असुश्वतः ।
 तस्य । स्पशः । न । नि । भिषन्ति । भूर्णयः । पदेऽपदे । पाशिनः । सन्ति । सेतवे ॥ ३ ॥
 परि । ऊं इति । सु । प्र । धन्व । वाजसातये । परि । वृत्राणि । सुक्षणिः । द्विषः । तत् ।
 अधि । अर्णवेन । ईयसे । सनिस्त । नाम । असि । त्रयोऽदशः । मासः । इन्द्रस्य । गृहः ॥४॥
 नु । एतेन । अरात्सीः । असौ । स्वाहा ।
 तिग्मऽआयुधौ । तिग्महेतो इति तिग्मऽहेती । सुशेवौ । सोमार्हद्रौ । इह । सु । मूढतम् । नः ॥५॥

Brahma - Aditya

- V.6.1** The supreme Lord was the first knower, pre-existing all. The beneficial one from the summit enlightens beautiful worlds. He illuminates the regions, mid-regions, the worlds existing therein and the womb of the existent and non-existent. (Also Yv. XIII.3; Av. IV.1.1)

Karma

- V.6.2** None have attained (anāpta) to those of old, those who accomplished holy acts for you. Let them not harm your young heroes here, and for this reason I set before you this. (Also Av. IV.7.7)

Group of Rudras

- V.6.3** In the thousand streamed one they resounded (samasvaran) together in the firmament (nākaḥ) of the sky (divaḥ), they, the honey-tongued (madhu-jihva), unhindered. His zealous (bhūrṇi) spies work not. In every place are they with fetters or ties (pāśāni). (Also Rg. IX.73.4)
- V.6.4** Round about, you run forward to take possession of the winning booty, round about overpowering vṛtrāṇi or adversaries. Thereafter, you proceed to suppress the haters by a sea-route (arṇava). Weakling (sanisrasa) by name, of course, you are, the thirteenth month, Indra's house (trayodaśaḥ masaḥ, indrasya gṛhaḥ).

Soma - Rudra Pair

- V.6.5** Surely with this you, so and so, have achieved success (nvetenārāt-sīrasau), Svāhū. O blissful Lord and terrible punisher, having sharpened weapons and sharpened missiles, may both of you, worthy of worship, be very kind and gracious to us here.

अ॒वे॒तेना॒रा॒त्सी॒रसो॒ स्वाहा॑ ।
 ति॒ग्मायु॑धौ ति॒ग्महे॑ती सु॒शेवो॒ सोमा॑स्त्रावि॒ह सु मृ॑द॒तं नः ॥६॥
 अ॒वे॒तेना॒रा॒त्सी॒रसो॒ स्वाहा॑ ।
 ति॒ग्मायु॑धौ ति॒ग्महे॑ती सु॒शेवो॒ सोमा॑स्त्रावि॒ह सु मृ॑द॒तं नः ॥७॥
 मु॒मु॒क्तम॒स्मान्दु॑रि॒ताद॑व॒यालु॑पे॒या य॒ज्ञम॒मृत॑म॒स्मास्तु॑ ध॒त्तम् ॥८॥
 चक्षु॑षो हे॒ते म॒नसो॑ हे॒ते ब्र॒ह्म॒णो हे॒ते तप॑सश्च हे॒ते ।
 मे॒न्या मे॒निर॑स्यमे॒नय॑स्ते सं॒न्तु ये॒ऽसौ अ॑भ्य॒घाय॑न्ति ॥९॥
 यो॒ऽस्मा॑भ्रक्षु॒षा म॒नसा॑ चि॒त्याकृ॑त्या च॒ यो अ॑घा॒युर॑भि॒दासा॑त् ।
 त्वं तान॑मे॒ मे॒न्यामे॒नीन्कृ॑णु॒ स्वाहा॑ ॥१०॥
 इन्द्र॑स्य गृहो॒सि । तं त्वा॑ प्र॒प॒द्ये तं त्वा॑ प्र॒विशामि॑ सर्व॒गुः सर्व॑पू॒रुषः॑
 सर्वा॑त्मा॒ सर्व॑तनूः॒ सह॑ यन्मे॒स्ति तेन॑ ॥११॥

अ॒वे । ए॒तेन॑ । ० ॥ ६ ॥

अ॒वे । ए॒तेन॑ । ० ॥ ७ ॥

मु॒मु॒क्तम् । अ॒स्मान् । दुः॒ऽद॒तात् । अ॒व॒यात् । जु॒षे॒र्याम् । य॒ज्ञम् । अ॒मृत॑म् । अ॒स्मास्तु॑ । ध॒त्तम् ॥
 चक्षु॑षः । हे॒ते । म॒नसः॑ । हे॒ते । ब्र॒ह्म॒णः । हे॒ते । तप॑सः । च॒ । हे॒ते ।
 मे॒न्याः । मे॒निः । अ॒सि । अ॒मे॒नयः॑ । ते । सं॒न्तु । ये । अ॒स्मान् । अ॒भि॒ऽअ॒घाय॑न्ति ॥ ९ ॥
 यः । अ॒स्मान् । च॒क्षु॒षा । म॒नसा॑ । चि॒त्या । आ॒कृ॒त्या । च॒ । यः । अ॒घ॒ऽयुः । अ॒भि॒ऽदा॑सात् ।
 त्वम् । तान् । अ॒ग्ने । मे॒न्या । अ॒मे॒नीन् । कृ॑णु । स्वाहा॑ ॥ १० ॥
 इन्द्र॑स्य । गृ॒हः । अ॒सि । तम् । त्वा॑ । प्र॒ । प॒द्ये । तम् । त्वा॑ । प्र॒ । वि॒शामि॑ । सर्व॑ऽगुः ।
 सर्व॑ऽपु॒रुषः॑ । सर्व॑ऽआ॒त्मा । सर्व॑ऽतनूः । सह॑ । यन् । मे॒ । अ॒स्ति । तेन॑ ॥ ११ ॥

V.6.6 With this you, so and so, you have failed to achieve complete success (avaitenarāt-sīrasau). Svāhā. O blissful Lord (Soma) and terrible punisher (Rudra), having sharpened weapons (tigma āyudha) and sharpened missiles (tigma hetī) may both of you, worthy of worship, be kind and gracious to us here. (tigma = sharpened; āyudha = weapon , hetī = missile).

V.6.7 With this you, so and so, have committed offence (apaitenarat-sīrasau). Svāhā. O blissful Lord and terrible punisher, having sharpened weapons and sharpened missiles, may both of you, worthy of worship, be kind and gracious to us here.

V.6.8 May both of you free us from reprehensible sin. May you accept our offering. My you bestow immortality on us.

Heti - Missile

V.6.9 O missile of vision, missile of mind, missile of knowledge and missile of austerities, you are the weapon of weapons. May they become weaponless who commit sins against us. (Cakṣuse hete = missile of vision; manaso hete = missile of mind; brahmaṇo hete = missile of knowledge)

Agniḥ

V.6.10 Who-so-ever sinful persons try to enslave us with eye, with mind, with thought and with design, O adorable Lord, may you make them weaponless with your weapon.

All-designating Rudraḥ

V.6.11 You are the abode of the resplendent Lord. To you as such, I approach. I enter you as such, with all my senses (gau), with all my manly activity, with all my soul, with all my body and with all whatever is mine.

इन्द्रस्य शर्मोसि । तं त्वा प्र पथे तं त्वा प्र विंशामि सर्वगुः सर्वपूरुषः
सर्वोत्मा सर्वतनूः सुह यन्मेस्ति तेन ॥१२॥

इन्द्रस्य वर्मोसि । तं त्वा प्र पथे तं त्वा प्र विंशामि सर्वगुः सर्वपूरुषः
सर्वोत्मा सर्वतनूः सुह यन्मेस्ति तेन ॥१३॥

इन्द्रस्य वरूपमसि । तं त्वा प्र पथे तं त्वा प्र विंशामि सर्वगुः सर्वपूरुषः
सर्वोत्मा सर्वतनूः सुह यन्मेस्ति तेन ॥१४॥

इन्द्रस्य । शर्म । अस्ति । ० ॥ १२ ॥

इन्द्रस्य । वर्म । अस्ति । ० ॥ १३ ॥

इन्द्रस्य । वरूपम् । अस्ति । ० ॥ १४ ॥

(७) ताम्रं सूक्तम्

(१-१०) इतर्यस्यास्य सप्तस्यापरा कपिः । (१-३, १-१०) वयमादिपुत्रस्य वयमादिपुत्राणां पत्न्याः,

(४-५) कर्तृवीर्यश्रमोश्च सप्तसती देवताः । (१) वयमाया विपद्भर्मा कस्तूरपङ्क्तिः, (१-३, ५,

७-१०) त्रितीयसहस्रीयापञ्चमीनां सप्तम्यादिपुत्रस्य वयमादिपुत्राणां,

(४) कर्तृवीर्यश्रमोश्च सप्तसती देवताः । (१) वयमाया विपद्भर्मा कस्तूरपङ्क्तिः

आ नो मरु मा परिष्ठा अराते मा नो रक्षीर्दक्षिणां नीयमानाम् ।

नमो वीर्त्साया असमृद्धये नमो अस्त्वरतये ॥१॥

यमराते पुरोधस्ते पुरुषं परिगृपिणम् ।

नमस्ते तस्मै कृष्णो मा वनि व्यययीर्मम ॥२॥

प्र णो वनिर्द्वैवहृता दिवा नक्तं च कल्पताम् ।

अरातिमनुप्रेमो वयं नमो अस्त्वरतये ॥३॥

आ । नुः । मरु । मा । परि । स्थाः । अराते । मा । नुः । रक्षीः । दक्षिणाम् । नीयमानाम् ।

नमः । विर्त्सायै । असमृद्धये । नमः । अस्तु । अरातये ॥ १ ॥

यम् । अराते । पुरः । उधत्ते । पुरुषम् । परिगृपिणम् ।

नमः । ते । तस्मै । कृष्णः । मा । वनिम् । व्यययीः । मम ॥ २ ॥

प्र । नुः । वनिः । देवः । उहृता । दिवा । नक्तम् । च । कल्पताम् ।

अरातिम् । अनुप्रेमः । वयम् । नमः । अस्तु । अरातये ॥ ३ ॥

- V.6.12** You are the shelter of the resplendent Lord. To you as such, I approach. I enter you as such, with all my senses (gau), with all my manly activity, with all my soul, with all my body and with all whatever is mine.
- V.6.13** You are the armour of the resplendent Lord. To you as such, I approach. I enter you as such with all my senses (gau), with all my manly activity, with all my soul, with all my body and with all whatever is mine.
- V.6.14** You are the protective shield of the resplendent Lord. To you as such, I approach. I enter you as such with all my senses (gau), with all my manly activity, with all my soul, with all my body and with all whatever is mine.

Arti - Niggards

- V.7.1** O niggardliness (arāte), may you bestow wealth on us, but do not encircle us. May you not bar our rightful dues from being brought to us. Let our homage be to the frustrating unwealthiness; let our homage be to the niggardliness.
- V.7.2** O niggardliness, whomsoever a prating man you bring to prominence, to him we bow in reverence. May you not frustrate my heart's desire.
- V.7.3** May your heart's desire, created by the divinities, be fulfilled day and night. We hereby approach the niggardliness. To niggardliness we pay our homage.

सरस्वतीमनुमतिं भगं यन्तो हवामहे ।
 वाचं जुष्टां मधुमतीमवादिषं देवानां देवहूतिषु ॥४॥
 यं याचाम्यहं वाचा सरस्वत्या मनोयुजा ।
 श्रद्धा तमय विन्दतु दत्ता सोमेन बभ्रुणा ॥५॥
 मा वृनिं मा वाचं नो वीत्सीकुमाविन्दुगामी आ भरतां नो वरुनि ।
 सर्वे नो अय दित्सन्तोरातिं प्रति ह्येत ॥६॥
 पुरोपेक्षसमृद्धे वि ते हेति नयामसि ।
 वेदं त्वाहं निमीर्वन्तीं नितुदन्तीमराते ॥७॥
 उत नम्रा बोभ्रुवती स्वप्नया संचसे जन्म ।
 अराते चित्तं वीत्सन्त्याकृतिं पुरुषस्य च ॥८॥
 या महती महोन्माना विश्वा आशा व्यानशे ।
 तस्यै हिरण्यकेश्यै निमैत्या अकरं नमः ॥९॥

सरस्वतीम् । अनुऽमतिम् । भगम् । यन्तः । हवामहे ।
 वाचम् । जुष्टाम् । मधुमतीम् । अवादिषम् । देवानाम् । देवऽहूतिषु ॥ ४ ॥
 यम् । याचामि । अहम् । वाचा । सरस्वत्या । मनऽयुजा ।
 श्रद्धा । तम् । अय । विन्दतु । दत्ता । सोमेन । बभ्रुणा ॥ ५ ॥
 मा । वृनिम् । मा । वाचम् । नः । वि । ईत्सीः । उभौ । इन्द्रागामी इति । आ । भरताम् । नः । वरुनि ।
 सर्वे । नः । अय । दित्सन्तः । अरातिम् । प्रति । ह्येत ॥ ६ ॥
 पुरः । अप । इष्टि । असम्ऽसृद्धे । वि । ते । हेतिम् । नयामसि ।
 वेदं । त्वा । अहम् । निमीर्वन्तीम् । नितुदन्तीम् । अराते ॥ ७ ॥
 उत । नम्रा । बोभ्रुवती । स्वप्नऽया । संचसे । जन्म ।
 अराते । चित्तम् । विऽईत्सीन्ती । आऽकृतिम् । पुरुषस्य । च ॥ ८ ॥
 या । महती । महाऽउन्माना । विश्वाः । आशाः । विऽआनशे ।
 तस्यै । हिरण्यऽकेश्यै । निऽऽकृत्यै । अकरम् । नमः ॥ ९ ॥

Sarasvatī

V.7.4 Moving forward, we hereby invoke the learning divine (śarasvatī); the assent (anumatī), and the prosperity (bhaga) At the invocations of the enlightened ones. I have uttered sweet words, which are pleasing to the enlightened ones.

V.7.5 Whomsoever I beg with words full of learning divine and with sincerity of mind, may faith, granted by the sustainer blissful Lord, come to him today.

Arati - Niggards

V.7.6 May you not frustrate my desire, nor my words. May the Lord resplendent and adorable bestow plenty of riches on us. May all those, who are willing to give gifts to us give up niggardliness today.

V.7.7 O destitution, go away far from here. We turn away your weapon. O niggardliness, I know you as weakening or debilating and torturing (nimīvantīm) or *excruciating (nitudantīm)

V.7.8 O niggardliness, even becoming stark naked, you haunt people even in their dreams, frustrating the thinking and intending of a man.

V.7.9 Who, being mighty and vast, pervades all the regions, to her the golden-haired wretchedness, I have bowed in reverence.

हिरण्यवर्णां सुभगा हिरण्यकशिपुर्मही । तस्यै हिरण्यद्रापयेरात्रा अकरं नमः ॥१०॥

हिरण्यवर्णा । सुभगा । हिरण्यकशिपुः । मही ।

तस्यै । हिरण्यद्रापये । अरात्र्यै । अकरम् । नमः ॥ १० ॥

(८) अथर्व हस्तम्

(१-२) नवर्षस्यास्य धृक्स्थावर्षां क्रतिः । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्केचोरपि, (३) द्वितीयाया विन्दे देवाः, (४-५) चतुष्पादि-
नव्यध्वेन्द्रो देवताः । (१, ५, ८) प्रथमापचम्यहनीनामनुहुप्, (२) द्वितीयायास्त्वयसागा वद्वया वगती, (३-४)
द्वितीयायाः पूर्वोत्तिष्ठन्वासाहिः, (५) त्रयसा गास्त्यसाहिः, (६) चतुष्पा हनुष्मिगमां पच्यारहिः, (७) नवम्याय
ध्वयसागा वद्वया हनुष्मिगमां वगती वन्द्यन्ति ॥

वेद्वतेनेध्वेन देवेभ्य आज्यं वह । अग्ने तौ इह मादय सर्व आ यन्तु मे हवम् ॥१॥

इन्द्रा याहि मे हवमिदं करिष्यामि तच्छृणु ।

इम ऐन्द्रा अतिसरा आकृतिं सं नमन्तु मे ।

तेभिः शक्रेम वीर्यं जातवेदस्तनूवशिन् ॥२॥

यदुसावमुत देवा अदेवः संश्विकीर्षति ।

मा तस्यामिर्हव्यं वाशीरुर्व देवा अस्य मोषं गुर्ममैव हवमेतन् ॥३॥

अतिं धावतातिसरा इन्द्रस्य वचसा हत ।

अविं वृक इव मभीत स घो जीवन्मा मोचि प्राणमस्यापि नक्षत ॥४॥

वैकद्वक्तेर्न । ध्वेन । देवेभ्यः । आज्यम् । वह ।

अग्ने । तान् । इह । मादय । सर्वे । आ । यन्तु । मे । हवम् ॥ १ ॥

इन्द्र । आ । याहि । मे । हवम् । इदम् । करिष्यामि । तत् । शृणु ।

इमे । ऐन्द्राः । अतिःसराः । आकृतिम् । सम् । नमन्तु । मे ।

तेभिः । शक्रेम् । वीर्यम् । जातवेदः । तनूवशिन् ॥ २ ॥

यत् । असी । अमर्षः । देवाः । अदेवः । सन् । चिकीर्षति । मा । तस्य । अग्निः ।

हव्यम् । वाशीव । हवन् । देवाः । अस्य । मा । उप । गुः । मर्म । एव । हवम् । आ । इतन् ॥ ३ ॥

अतिं । धावत । अतिःसराः । इन्द्रस्य । वचसा । हत ।

अविम् । वृकः इव । मभीत । सः । वः । जीवन् । मा । मोचि । प्राणम् । अस्य । अपि । नक्षत ॥ ४ ॥

- V.7.10** Gold-colored, prosperous, mighty, supported on golden pillows and clad in golden fabrics - to her, the niggardliness, I have bowed in reverence.

Agniḥ

- V.8.1** O sacrificial fire, with the burning wood of vikaṅkata (Flacourtia sapida), may you carry the purified butter to the bounties of Nature. May you make them revel here. May all of them come at my call. (vikaṅkata = a fuel for sacrifices, the fire -yajñas)

- V.8.2** O resplendent Lord, come to my sacrifice. Listen what I shall do. May these far-reaching influences of the resplendent Lord incline towards my intention. With those, O knower of all, O Lord of the body, may we be able to win heroic vigour.

All Bounties of Nature

- V.8.3** O enlightened ones, what that undivine person wants to perform there, may the sacrificial fire not carry his oblation. May the enlightened ones not go to him. May they come only unto my invocation.

Indraḥ

- V.8.4** Run forward, O vanguard soldiers, slay at the command of the resplendent king (Indra); kill (the enemy) just as a wolf worries a sheep. I let him not escape alive from you. Shut even his breath fast.

यममी पुरोदधिरे ब्रह्माणमर्पभूतये । इन्द्र स ते अधस्पदं तं प्रत्यस्यामि मृत्यवे ॥५॥

यदि प्रेयुर्देवपुरा नष्ट वर्माणि चक्रिरे ।

तनुपानं परिपानं कृष्णाना यदुपोचिरे सर्वं तदरुसं कृधि ॥६॥

यानसावतिसरांश्चकार कृणवन् यान् ।

त्वं नानिन्द्र वृत्रहन्प्रतीचः पुनरा कृधि ययामुं तृणहां जनम् ॥७॥

ययेन्द्र उवाचर्चनं लब्ध्वा चुक्रे अधस्पदम् ।

कृष्वेहमधरांस्तथामृच्छभृतीभ्यः समाम्या ॥८॥

अत्रैनानिन्द्र वृत्रहन्प्रो मर्मेणि विध्य । अत्रैवेनानिभि तिष्ठेन्द्र मेघां हं तव ।

अनु त्वेन्द्रा रमामहे स्याम सुमती तव ॥९॥

यन् । अमी इति । पुरःऽदधिरे । ब्रह्माणम् । अर्पऽभूतये ।

इन्द्र । स । ते । अधःऽस्पदम् । तम् । प्रति । अस्यामि । मृत्यवे ॥ ५ ॥

यदि । प्रेयुः । देवपुराः । नष्ट । वर्माणि । चक्रिरे ।

तनुऽपानम् । परिऽपानम् । कृष्णानाः । यत् । उपऽउचिरे । सर्वम् । तत् । अरुसम् । कृधि ॥ ६ ॥

यान् । असौ । अतिऽसरान् । चकार । कृणवत् । च । यान् ।

त्वम् । तान् । इन्द्र । वृत्रऽहन् । प्रतीचः । पुनः । आ । कृधि । यया । अमुम् । तृणहान् । जनम् ॥७॥

यया । इन्द्रः । उवाचर्चनम् । लब्ध्वा । चुक्रे । अधःऽस्पदम् ।

कृष्वे । अहम् । अधरान् । तथा । अमुन् । शश्वतीभ्यः । समाम्यः ॥ ८ ॥

अत्र । एनान् । इन्द्र । वृत्रऽहन् । उग्रः । मर्मेणि । विध्य । अत्र । एव । एनान् । अभि ।

तिष्ठ । इन्द्र । मेदी । अहम् । तव । अनु । त्वा । इन्द्र । आ । रमामहे । स्याम । सुमती । तव ॥ ९ ॥

(९) नवमं सूक्तम्

(१-८) अहर्मेस्तास्य सूक्तस्य नष्टां क्रतिः । वास्तोमतिर्विस्ताः । (१, ५) प्रपसापब्रह्मोर्कचोर्देवी इहवी, (२, १)

द्वितीयापब्रह्मोर्देवी विह्वृत्, (१-५) द्वितीयापब्रह्मोर्देवी वगवी, (७) सप्तम्याः पञ्चपदा विपुष्पिण्यह्वती-

यया पञ्चपदा वगती, (८) अहम्यास्य प्रपसापया वृत्रहन्तिचिद्वृत्रतीगम्यतिवगती कृष्णांति ॥

द्विवे स्वाहा ॥१॥

द्विवे । स्वाहा ॥१॥

- V.8.5** May that wise one, whom they have appointed as a priest for causing injury, O resplendent king, let him go under your feet. I hereby throw him to death.
- V.8.6** If they have moved forward against the enlightened ones, have made the prayer (knowledge) their armour, and for making an all round defence for their bodies, whatever they utter, may you make all that powerless.
- V.8.7** What persons he had made his vanguard soldiers, and whom he is likely to make; may you, O resplendent Lord, slayer of the evil, turn them back again from all, so that they may kill him.
- V.8.8** As the resplendent Lord, seizing the boastful one, lowers him in rank and prestige, so do I subdue those persons for all the coming years.
- V.8.9** O resplendent Lord, slayer of evil, may you, the fierce, pierce these (enemies) through their vitals. May you defeat them just here, O resplendent Lord. Your ally am I. We act according to you, O resplendent Lord. May we be in your good grace.

Vāstoṣpatih

- V.9.1** I dedicate it to sky.

पृथिव्यै स्वाहा ॥२॥ अन्तरिक्षाय स्वाहा ॥३॥
 अन्तरिक्षाय स्वाहा ॥४॥ दिवे स्वाहा ॥५॥ पृथिव्यै स्वाहा ॥६॥
 सूर्यो मे चक्षुर्वानः प्राणोऽन्तरिक्षमात्मा पृथिवी शरीरम् ।
 अस्तूतो नामाहमयमस्मि स आत्मानं नि दधे द्यावापृथिवीभ्यां गोपीधाय ॥७॥
 उदायुरुद्धुः सुकृतसुकृत्यामुन्मनीषामुदिन्द्रियम् ।
 आयुष्कृदायुष्पत्नी स्वधावन्तो गोपा मे स्तं गोपायतं मा ।
 आत्मसदो मे स्तं मा मा हिंसिष्टम् ॥८॥

पृथिव्यै । स्वाहा ॥२॥ अन्तरिक्षाय । स्वाहा ॥३॥

अन्तरिक्षाय । स्वाहा ॥४॥ दिवे । स्वाहा ॥५॥ पृथिव्यै । स्वाहा ॥ ६ ॥

सूर्यः । मे । चक्षुः । वान्तः । प्राणः । अन्तरिक्षम् । आत्मा । पृथिवी । शरीरम् । अस्तूतः ।
 नाम । अहम् । अयम् । अस्मि । सः । आत्मानम् । नि । दधे । द्यावापृथिवीभ्याम् । गोपीधाय ॥
 उत् । आयुः । उत् । कर्म । उत् । कृतम् । उत् । कृत्याम् । उत् । मुनीषाम् । उत् । इन्द्रियम् ।
 आयुःऽकृत् । आयुष्पत्नीत्यायुःऽपत्नी । स्वधाऽवन्तो । गोपा । मे । स्तम् । गोपायतम् । मा ।
 आत्मऽसदो । मे । स्तम् । मा । मा । हिंसिष्टम् ॥ ८ ॥

V.9.2 I dedicate it to earth.

V.9.3 I dedicate it to midspace (antarikṣa).

V.9.4 I dedicate it to midspace.

V.9.5 I dedicate it to sky.

V.9.6 I dedicate it to earth.

V.9.7 The sun is my vision, the wind my breath, the atmosphere my soul and the earth my body. Here, I am ever-unconquered. As such, I place myself under the care of heaven and earth for protection.

V.9.8 O makers and protectors of long life, full of comforts, may you two become my protectors. May you protect me leading my life upward (udāyuh), my strength upward (balaṃ), my accomplishment (kṛta) upward, my actions (kṛtya) upward, my understanding upward and vigour of my sense-organs upward. May you be established in my self (ātma sadā me stām). May you never injure me (mā mā hiṃsiṣṭam).

(१०) दशमं सूक्तम्

(१-८) आर्षत्याम्य सूक्तस्य त्रयम् ऋषिः । धाम्नोऽप्यतिर्वेत्ता । (१-९) प्रथमादिपद्वृत्तां यवमज्या विपदा
गायत्री, (७) सप्तम्या यवमज्या ककुप्, (८) अष्टम्याश्च पुरोहितद्विपदपद्वृत्तमर्षा
वराहस्यवसना वतुष्यदातिव्रगती उन्दांति ॥

अ॒श्म॒व॒र्म मे॒सि यो मा॒ प्रा॒च्या दि॒शो घ्रा॒युर॑भि॒दासा॑त् । ए॒तत्स॑ ऋ॒च्छात् ॥१॥
अ॒श्म॒व॒र्म मे॒सि यो मा॒ दक्षि॑णाया दि॒शो घ्रा॒युर॑भि॒दासा॑त् । ए॒तत्स॑ ऋ॒च्छात् ॥२॥
अ॒श्म॒व॒र्म मे॒सि यो मा॒ प्र॒ती॒च्या दि॒शो घ्रा॒युर॑भि॒दासा॑त् । ए॒तत्स॑ ऋ॒च्छात् ॥३॥
अ॒श्म॒व॒र्म मे॒सि यो मो॒र्दी॒च्या दि॒शो घ्रा॒युर॑भि॒दासा॑त् । ए॒तत्स॑ ऋ॒च्छात् ॥४॥
अ॒श्म॒व॒र्म मे॒सि यो मा॒ ध्रु॒वाया॑ दि॒शो घ्रा॒युर॑भि॒दासा॑त् । ए॒तत्स॑ ऋ॒च्छात् ॥५॥
अ॒श्म॒व॒र्म मे॒सि यो मो॒र्ध्वाया॑ दि॒शो घ्रा॒युर॑भि॒दासा॑त् । ए॒तत्स॑ ऋ॒च्छात् ॥६॥
अ॒श्म॒व॒र्म मे॒सि यो मा॒ दि॒शाम्न॑न्त॒र्देशे॑भ्यो घ्रा॒युर॑भि॒दासा॑त् । ए॒तत्स॑ ऋ॒च्छात् ॥७॥

अ॒श्म॒व॒र्म मे॒ । मे॒ । अ॒सि॒ । यः । मा॒ । प्रा॒च्याः । दि॒शः । अ॒घ॒ऽयुः । अ॒भि॒ऽदासा॑त् ।
ए॒तत् । सः । ऋ॒च्छात् ॥ १ ॥

० मा॒ । दक्षि॑णायाः । दि॒शः । ०० ॥ २ ॥

० मा॒ । प्र॒ती॒च्याः । दि॒शः । ०० ॥ ३ ॥

० मा॒ । उ॒र्दी॒च्याः । दि॒शः । ०० ॥ ४ ॥

० मा॒ । ध्रु॒वायाः । दि॒शः । ०० ॥ ५ ॥

० मा॒ । ऊ॒र्ध्वायाः । दि॒शः । ०० ॥ ६ ॥

अ॒श्म॒व॒र्म मे॒ । मे॒ । अ॒सि॒ । यः । मा॒ । दि॒शाम् । अ॒न्तः॒ऽदेशे॑भ्यः । अ॒घ॒ऽयुः । ०० ॥ ७ ॥

Vāstoṣpatih

- V.10.1** You are my stone-hard armour. Whosoever wicked assails me from the eastern quarter (region), let him have to face it
- V.10.2** You are my stone-hard armour. Whosoever wicked one assails me from the southern region, let him have to face it.
- V.10.3** You are my stone-hard armour. Whosoever wicked assails me from the western region, let him have to face it.
- V.10.4** You are my stone-hard armour. Whosoever wicked assails me from the northern region, let him have to face it.
- V.10.5** You are my stone-hard armour. Whosoever wicked one assails me from the downward region, let him have to face it.
- V.10.6** You are my stone-hard armour. Whosoever wicked one assails me from the upward region, let him have to face it.
- V.10.7** You are my stone-hard armour. Whosoever wicked one assails me from the mid-regions (middle of the regions, corners - antardeśa), let him have to face it.

बृहता मन उर्प ह्रये मातरिर्धना प्राणापानौ ।
 सूर्याचक्षुरन्तरिक्षाच्छ्रोत्रं पृथिव्या शरीरम् ।
 सरस्वत्या वाचमुर्प ह्रयामहे मनोऽयुजा ॥८॥

बृहता । मनः । उर्प । ह्रये । मातरिर्धना । प्राणापानौ । सूर्यात् । चक्षुः । अन्तरिक्षात् ।
 श्रोत्रम् । पृथिव्याः । शरीरम् । सरस्वत्या । वाचम् । उर्प । ह्रयामहे । मनःऽयुजा ॥ ८ ॥

(११) एकादशं सूक्तम्

(१-११) एकस्मिन्स्यैव सूक्तस्याधर्षा कविः । वक्त्रो देवता । (१) प्रथमर्षो भुरिधिरुग्रः, (२, ४-५, ७-१०) द्वितीयाचक्षुरर्षिपथमीमांसासम्प्रदायिचतस्रपाथ चिदुग्रः, (३) तृतीयायाः पट्टिः, (४) चतुर्था वाचपदातिशङ्करी, (११) एकादशपाथं प्रयत्नानां यद्वरायतिष्ठन्त्यसि ॥

कथं महे असुरायाव्वीरिह कथं पित्रे हरये त्वेपनृम्णाः ।
 पृश्नि वरुण दक्षिणां ददावान्पुनर्मघ त्वं मनसाचिकित्सी ॥१॥
 न कामेन पुनर्मघो भवामि सं चक्षे कं पृश्निमेतामुपजि ।
 केन नु त्वमथर्वन्काव्येन केन जातेनासि जातवेदाः ॥२॥
 सत्यमहं गभीरः काव्येन सत्यं जातेनासि जातवेदाः ।
 न मे दासो नायौ महित्वा व्रतं मीमायु यदहं धरिष्ये ॥३॥
 न त्वदन्यः कुवित्तरो न मेघया धीरतरो वरुण स्वधावन् ।
 त्वं ता विश्वा भुवनानि वेत्य स चिन्नु त्वजनो मायी विभाय ॥४॥

कथम् । महे । असुराय । अव्वीः । इह । कथम् । पित्रे । हरये । त्वेपनृम्णाः ।
 पृश्निम् । वरुण । दक्षिणाम् । ददावान् । पुनःऽमघ । त्वम् । मनसा । अचिकित्सीः ॥१॥
 न । कामेन । पुनःऽमघः । भवामि । सम् । चक्षे । कम् । पृश्निम् । एताम् । उर्प । अजे ।
 केन । नु । त्वम् । अथर्वन् । काव्येन । केन । जातेन । असि । जातवेदाः ॥ २ ॥
 सत्यम् । अहम् । गभीरः । काव्येन । सत्यम् । जातेन । असि । जातवेदाः ।
 न । मे । दासः । न । आयौः । महित्वा । व्रतम् । मीमायु । यत् । अहम् । धरिष्ये ॥३॥
 न । त्वत् । अन्यः । कुवित्तरोः । न । मेघया । धीरतरोः । वरुण । स्वधाऽवन् । त्वम् ।
 ता । विश्वा । भुवनानि । वेत्य । सः । चित् । नु । त्वत् । जनः । मायी । विभाय ॥४॥

V.10.8 I ask for the mind from the great one, in-breath and out breath from the atmospheric wind, O sight from the sun, body from the earth. We ask for the speech full of thought from the learning divine.

Varuṇaḥ

V.11.1 In what manner did you talk to the great life enjoyer here; in what manner, O terrible in might, to your pale-coloured father? O venerable one, having given the spotted cow as sacrificial fee, you thought in your mind to take that back, O desirous of becoming rich again.

V.11.2 I do not become rich again due to desire (greed). To whom should I show ? I take this cow back for contemplation. O undisturbed one, by what poetry (fore-sight) and by what creation have you become knower of all beings ?

V.11.3 Truly, I am profound with omnivision; truly due to the creation I am knower of all the beings. Neither a slave, nor a master with his might can violate the law that I shall lay down.

V.11.4 O self-dependent venerable Lord, there is no one better omnivisioned than yourself, nor courageous with wisdom. You know all that exists. Therefore, a wily person is surely afraid of you.

त्वं ह्यङ्ग वरुण स्वधावन्विश्वा वेत्य जनिमा सुप्रणीते ।
 किं रजस एना पुरो अन्यदस्त्येना किं परेणावरमसुर ॥५॥
 एकं रजस एना पुरो अन्यदस्त्येना पर एकेन दुर्णशं चिदुर्वाक् ।
 तत्ते विद्वान्वरुण प्र ब्रवीम्यधोवचसः पणयो भवन्तु
 नीचैर्वासा उप सर्पन्तु भूमिम् ॥६॥
 त्वं ह्यङ्ग वरुण ब्रवीषि पुनर्मघेष्ववधानि भूरि
 मो पु पणिरिभ्येदुतावततो भुन्मा त्वा वोचन्नराधसं जनासः ॥७॥
 मा मा वोचन्नराधसं जनासः पुनस्ते पृश्नि जरितर्ददामि ।
 स्तोत्रं मे विश्वमा याहि शचीमिरन्तर्विश्वासु मानुषीषु दिक्षु ॥८॥
 आ ते स्तोत्राण्युपतानि यन्त्वन्तर्विश्वासु मानुषीषु दिक्षु ।
 देहि नु मे यन्मे अर्दत्तो अस्मि युज्यो मे सप्तपदः सखासि ॥९॥
 समा नौ वन्धुर्वरुण समा जा वेदाहं तथन्नाविषा समा जा ।
 ददामि तद्यत्ते अर्दत्तो अस्मि युज्यस्ते सप्तपदः सखासि ॥१०॥

त्वम् । हि । अङ्ग । वरुण । स्वधाऽवन् । विस्वा । वेत्य । जनिम् । सुऽप्रणीते । किम् ।
 रजसः । एना । पुरः । अन्यत् । अस्ति । एना । किम् । परेण । अवरम् । असुर ॥ ५ ॥
 एकम् । रजसः । एना । पुरः । अन्यत् । अस्ति । एना । पुरः । एकेन । दुःऽनशम् ।
 चित् । उर्वाक् । तत् । ते । विद्वान् । वरुण । प्र । ब्रवीमि । अधऽवचसः । पणयः ।
 भवन्तु । नीचैः । दासाः । उप । सर्पन्तु । भूमिम् ॥ ६ ॥

त्वम् । हि । अङ्ग । वरुण । ब्रवीषि । पुनःऽप्रघेषु । अवधानि । भूरि । मो इति । सु ।
 पणीन् । अभि । एतावतः । भुत् । मा । त्वा । वोचन् । अराधसम् । जनासः ॥ ७ ॥

मा । मा । वोचन् । अराधसम् । जनासः । पुनः । ते । पृश्निम् । जरितः । ददामि ।
 स्तोत्रम् । मे । विश्वम् । आ । याहि । शचीभिः । अन्तः । विश्वासु । मानुषीषु । दिक्षु ॥ ८ ॥

आ । ते । स्तोत्राणि । उदऽपतानि । यन्तु । अन्तः । विश्वासु । मानुषीषु । दिक्षु ।
 देहि । नु । मे । यत् । मे । अर्दत्तः । अस्मि । युज्यः । मे । सप्तपदः । सखा । अस्मि ॥ ९ ॥

समा । नौ । वन्धुः । वरुण । समा । जा । वेदं । अहम् । तत् । यत् । नौ । एषा । समा । जा ।
 ददामि । तत् । यत् । ते । अर्दत्तः । अस्मि । युज्यः । ते । सप्तपदः । सखा । अस्मि ॥ १० ॥

- V.11.5** O self-dependent venerable Lord, you know all that is born or would be born (all generations - past, present and future). O unerring one, what exists beyond this region, please tell me; also tell me, what more remote is than that which we take as the remotest.
- V.11.6** There is one else beyond this matter (rajas or welkin). That, which is nearer than that distant beyond one, is also difficult to attain. Knowing this well, O venerable Lord, I declare it to you. May the niggards be of suppressed speech. May the slaves behave more humbly on the earth.
- V.11.7** O dear venerable Lord, as you say that there are a lot of vices in those who try to regain wealth, so may you not become one of these niggards (paṇis); may not the people call you an ungenerous donor.
- V.11.8** Let not the people call me an ungenerous donor. O singer of praises, I give you again a spotted cow. With your intellectual powers carry over all my praises to all the mid-quarters, wherever the human beings inhabit.
- V.11.9** May your praises rising upwards go to all the mid-quarters, wherever the human beings inhabit. Grant me what you have not given me as yet. You are suited to me. You are my trusted friend having walked seven steps along with me.
- V.11.10** O venerable Lord, one and same is the connecting bond between both of us; same is our origin. I know well about this common origin of both of us. I give you what was not given as yet. I am suited to you. I am your trusted friend having walked seven steps along with you.

देवो देवार्यं गृणते वंयोधा विप्रो विप्राय स्तुवते सुमेधाः ।
अजीजनो हि वरुण स्वधावन्नयर्वाणं पितरं देवर्बन्धुम् ।
तस्मा उ राधः कृणुहि सुप्रशस्तं सखा नो असि परमं च बन्धुः ॥११॥

देवः । देवार्यं । गृणते । वयःऽधाः । विप्रः । विप्राय । स्तुवते । सुमेधाः ।
अजीजनः । हि । वरुण । स्वधाऽनु । अयर्वाणम् । पितरम् । देवर्बन्धुम् ।
तस्मै । ऊ इति । राधः । कृणुहि । सुप्रशस्तम् । सखा । नः । असि । परमम् । च । बन्धुः ॥ ११॥

(१२) वाक्वां वृक्षम्

(१-११) पञ्चादपर्यन्तास्य श्रुतस्याङ्गिरा ऋषिः । जातवेदा अग्निर्वेत्ता । (१-२, ४-११) प्रपगाद्वितीययो-
र्ऋषोऽथतृतीयाद्याद्याय विष्णुः, (१) इतीमासाथ षड्विंशत्यधी ॥

समिद्धो अथ मनुषो दुरोणे देवो देवान्यजसि जातवेदः ।
आ च वह मित्रमहश्चिक्त्वान्तं द्रुतः कविरसि प्रचेताः ॥१॥
तनूनपात्पथ श्रुतस्य यानान्मघ्वा समञ्जन्स्वदया सुजिह्व ।
मन्मानि धीभिरुत यज्ञमृन्धन्देवत्रा च कृणुह्यध्वरं नः ॥२॥
आजुह्वान ईद्व्यो वन्द्यश्वा याह्यध्वे वसुभिः सुजोषाः ।
त्वं देवानामसि यद्वा होता स एनान्यक्षीषितो यजीयान् ॥३॥
प्राचीनं बर्हिः प्रदिशा पृथिव्या वस्तोरस्या वृज्यते अग्ने अह्वानम् ।
व्यु प्रयते वितरं वरीयो देवेभ्यो अर्दितये स्योनम् ॥४॥

समिद्धः । अथ । मनुषः । दुरोणे । देवः । देवान् । यजसि । जातुऽवेदः ।
आ । च । वह । मित्रऽमहः । चिक्त्वान् । त्वम् । द्रुतः । कविः । असि । प्रऽचेताः ॥ १ ॥
तनून्पात् । पथः । श्रुतस्य । यानान् । मघ्वा । समऽअञ्जन् । स्वदय । सुजिह्व ।
मन्मानि । धीभिः । उत । यज्ञम् । श्रन्धन् । देवऽत्रा । च । कृणुहि । अध्वरम् । नः ॥ २ ॥
आजुह्वानः । ईद्व्यः । वन्द्यः । च । आ । याहि । अग्ने । वसुऽभिः । सुजोषाः ।
त्वम् । देवानाम् । असि । यद्वा । होता । सः । एनान् । यक्षि । इषितः । यजीयान् ॥ ३ ॥
प्राचीनम् । बर्हिः । प्रदिशा । पृथिव्याः । वस्तोः । अस्याः । वृज्यते । अग्ने । अह्वानम् ।
वि । ऊ इति । प्रयते । वितरम् । वरीयः । देवेभ्यः । अर्दितये । स्योनम् ॥ ४ ॥

V.11.11 You are life-bestower, enlightened one for the praise-singing enlightened one You are a sage (vipra), full of wisdom, for the praising sage. O self-dependent (ajījana) venerable Lord, you have made the undisturbed one (atharvāṇam) an elder and friend of the enlightened ones. For him, may you show praise-worthy generosity. You are our friend and the closest kin.

Agniḥ

V.12.1 Kindled (samiddha) this day in the home (dureṇe) of man (mānus), thou, a god, O Jātavedas, dost sacrifice to the gods; and dost thou bring (them), understanding it, O thou of friendly might; thou art a forethoughtful messenger, poet. (Samiddha). (Also Yv. XXIX.25)

V.12.2 O Tanūnapāt (son of thyself ?), do thou anointing with honey (madhu) the roads that go to right eousness (ṛta), sweeten them, O well-tongued one; prospering (ṛndhan) with prayers (dhī) the devotions (manmāni) and the sacrifice, put (kr) thou also among the gods our service (adhvara). (Tanūnapāt) (Also Yv. XXIX.26).

V.12.3 Making oblation do thou, O Agni, to be praised and to be greeted, come in accord with the Vasus. Thou art invoker (hoṭr) of the gods, O youthful one (yahva); do thou, sent forth, skilled sacrificer (yajīyān), sacrifice to them (īyah) (Also Yv. XXIX.28)

V.12.4 The forward barhiḥ, through the fore-region of the earth, is wreathed on this dawn (vastu), at the beginning (agra) of the days; it spreads out abroad more widely, pleasant to the gods, to Aditi. (barhiḥ) (Also Yv. XXIX.29)

व्यचस्वतीरुर्विया वि श्रयन्तां पतिभ्यो न जनयः शुग्भमानाः ।
 देवीर्द्वारो बृहतीर्विश्वमिन्वा देवेभ्यो भवत सुप्रायणाः ॥५॥
 आ सुष्वर्यन्ती यजते उपोके उपासानक्ता सदता नि योनौ ।
 दिव्ये योषणे बृहती सुरुक्मे अधि श्रियं शुक्रपिशं दधनि ॥६॥
 दैव्या होतांरा प्रथमा सुवाचा मिमांसा यज्ञं मनुषो यजध्वै ।
 प्रचोदयन्ता विदथेषु कारु प्राचीनं ज्योतिः प्रदिशा दिशन्ता ॥७॥
 आ नो यज्ञं भारती तूर्यमिद्विडा मनुष्वदिह चेतयन्ती ।
 तिस्रो देवीर्वहिरिदं स्योनं सरस्वतीः स्वपसः सदन्ताम् ॥८॥
 य इमे द्यावापृथिवी जनित्री रूपैरपि शत्रुर्वनानि विश्वा ।
 तमद्य होतरिषितो यजीयान्देवं त्वष्टारमिह यक्षि विद्वान् ॥९॥
 उपावस्यज त्मन्या समञ्जन्देवानां पार्थ ऋतुया हवींषि ।
 वनस्पतिः शमिता देवो अग्निः स्वदन्तु हव्यं मधुना घृतेन ॥१०॥

व्यचस्वतीः । उर्विया । वि । श्रयन्ताम् । पतिभ्यः । न । जनयः । शुग्भमानाः ।
 देवीः । द्वारः । बृहतीः । विश्वमिन्वाः । देवेभ्यः । भवत । सुप्रायणाः ॥ ५ ॥
 आ । सुष्वर्यन्ती इति । यजते इति । उपोके इति । उपसानक्ता । सदन्ताम् । नि । योनौ । दिव्ये इति ।
 योषणे इति । बृहती इति । सुरुक्मे इति । सुरुक्मे । अधि । श्रियम् । शुक्रपिशम् । दधनि इति ॥ ६ ॥
 दैव्या । होतांरा । प्रथमा । सुवाचा । मिमांसा । यज्ञम् । मनुषः । यजध्वै ।
 प्रचोदयन्ता । विदथेषु । कारु इति । प्राचीनम् । ज्योतिः । प्रदिशा । दिशन्ता ॥ ७ ॥
 आ । नः । यज्ञम् । भारती । तूर्यम् । एतु । इडा । मनुष्वत् । इह । चेतयन्ती ।
 तिस्रः । देवीः । वहिः । आ । इदम् । स्योनम् । सरस्वतीः । सुअपसः । सदन्ताम् ॥ ८ ॥
 यः । इमे इति । द्यावापृथिवी इति । जनित्री इति । रूपैः । अपि शत्रु । मुर्वनानि । विश्वा ।
 तम् । अद्य । होतः । इषितः । यजीयान् । देवम् । त्वष्टारम् । इह । यक्षि । विद्वान् ॥ ९ ॥
 उपवस्यज । त्मन्या । समञ्जन् । देवानाम् । पार्थः । ऋतुया । हवींषि ।
 वनस्पतिः । शमिता । देवः । अग्निः । स्वदन्तु । हव्यम् । मधुना । घृतेन ॥ १० ॥

- V.12.5** Expansive let them open (vi-śri) widely, like wives adorned for their husbands; ye great, divine, all furthering doors, be ye favourable to the advance of the gods. (devīr dvāraḥ). (Also Yv. XXIX.30)
- V.12.6** Let Dawn and Night (uṣāsānaktā), dripping (susvayantī) worshipful, close, sit down here in the lair (yoni) - the two heavenly, great, well-shining women, putting on beauty (śrī) with bright adornment. (uṣāsā-naktā) (Also Yv. XXIX.31)
- V.12.7** The (two) invokers of the gods (daivya-hotārā) first, well-voiced, shaping (mimānā) the sacrifice for man (manusa) to sacrifice, urging forward at the councils (vidatha), the (two) singers (kārū), pointing out forward light through the fore-region. (daivya-hotārā). (Also Yv. XXIX.32)
- V.12.8** Unto our sacrifice let Bhāratī come quickly, let Idā, taking note here in human fashion; let the three goddesses, (tisro devīḥ) wellworking, sit upon this pleasant barhiṣ - (also) Sarasvatī. (tisro-devīḥ - Idā, Bhāratī and Sarasvatī). (Also Yv. XXIX.33)
- V.12.9** To him, god Tvaṣṭṛ, who adorned with forms (rūpaiḥ-apainśad) these two generatresses, heaven-and-earth, (and) all existences, do thou today, O invoker, sent forth, skilled sacrificer, sacrifice here, understanding it. (Tvaṣṭṛ) (Also Yv. XXIX.34)
- V.12.10** In thy way (tmanyā) anointing them, pour thou down upon (upāva-śri) the track of the gods the oblations in due season; let the forest tree (vanaspati), the queller (śamitā), god Agni, relish (svadantu) the oblation with honey, with ghee. (Vanaspati) (Also Yv. XXIX.35)

सुषो जातो व्यमिमीत यज्ञमग्निर्देवानामभवत्पुरोगाः ।
अस्य होतुः प्रशिष्यतस्य वाचि स्वाहाहृतं हविर्वेदन्तु देवाः ॥११॥

सुषः । जातः । वि । अमिमीत । यज्ञम् । अग्निः । देवानाम् । अभवत् । पुरःणाः ।
अस्य । होतुः । प्रशिषि । कृतस्य । वाचि । स्वाहाऽकृतम् । हविः । अदन्तु । देवाः ॥११॥

(११) बभोवर्षं सूक्तम्

(१-११) एषामसर्षस्तास्य सूक्तस्य परम्परावृत्तिः । तस्यको देवता । (१, १) प्रपयादूर्ध्वपोकपोर्यगती,

(२) द्वितीयाया मास्ताप्यङ्गिः, (४, ७, ८) पतुर्भीततम्यहमीनामनुकृष्ट, (५) वयम्याभिद्वष्ट,

(६) पतयाः पय्याप्यङ्गिः, (७) वयम्या भुक्तिवगती, (१०-११) वयम्ये-

कादवयोष निष्ठावयी क्न्वांसि ॥

दुदिर्हि मह्यं वरुणो दिवः कविर्वचोभिरुग्नेर्नि रिणामि ते विषम् ।
स्वातमस्वातमुत सक्तमग्रभूमिरेव धन्वन्नि जजस्त ते विषम् ॥१॥
यत्ते अपौदकं विषं तत्त एतास्वग्रमम् ।
गृहामि ते मध्यमसुतमं रसमुतावमं भियसा नेशदादु ते ॥२॥
वृषा मे रवो नर्मसा न तन्यतुः उग्नेर्नि ते वचसा बाध आदु ते ।
अहं तमस्य नृभिरग्रमं रसं तमस इव ज्योतिरुदेतु सूर्यः ॥३॥
चक्षुषा ते चक्षुर्हन्मि विषेण हन्मि ते विषम् ।
अहे म्रियस्व मा जीवीः प्रत्यगभ्येति त्वा विषम् ॥४॥

दुदिः । हि । मह्यम् । वरुणः । दिवः । कविः । वचःऽभिः । उग्नेः । नि । रिणामि । ते । विषम् ।
स्वातम् । अस्वातम् । उत । सक्तम् । अग्रभूमिः । इराऽऽव । धन्वन् । नि । जजस्त । ते । विषम् ॥१॥
यत् । ते । अपऽउदकम् । विषम् । तत् । ते । एतासु । अग्रमम् । गृहामि । ते । मध्यमम् ।
उत्ऽउतम् । रसम् । उत । अग्रमम् । भियसा । नेशत् । आत् । ऊं इति । ते । ॥ २ ॥
वृषा । मे । रवः । नर्मसा । न । तन्यतुः । उग्नेर्नि । ते । वचसा । बाधे । आत् । ऊं इति ।
ते । अहम् । तम् । अस्य । नृभिः । अग्रमम् । रसम् । तमसऽऽव । ज्योतिः । उत् ।
एतु । सूर्यः ॥ ३ ॥

चक्षुषा । ते । चक्षुः । हन्मि । विषेण । हन्मि । ते । विषम् ।

अहे । म्रियस्व । मा । जीवीः । प्रत्यक् । अभि । एतु । त्वा । विषम् ॥ ४ ॥

- V.12.11** At once, when born, he determined (vyamimita) the sacrifice; Agni became foremost of the gods; at the direction of this invoker, at the voice of righteousness (ṛta), let the gods eat the oblation made with 'hail'. (svāhā kṛtam havih) (Also Yv. XXIX.36).

Āprī-hymns · This set of eleven or twelve verses is known as Āprī hymns; the Nirukta, chapter VIII is entirely devoted to the Āprīs. The eleven Āprīs are: (i) Samiddhaḥ agniḥ, (ii) naraśaṁsa, (iii) īdah, (iv) bariḥ, (v) devīo-dvarah, (vi) uṣāsā-naktā, (viii) three devih—idā, bhāratī and sarasvatī, (ix) tvaṣṭr, (x) vanaspati and (xi) svāhū kṛti oblation. All these terms glorify fire. (For Āprī hymns, see Rg. I.13; I.142; I.188 etc.)

Cure for Snake Poison

- V.13.1** The venerable Lord, the poet of heaven, has given me (this power). With my formidable words, I draw out your poison. Dug deep, or undug, or just adhering, all that I hereby seize. Like a streamlet in a desert, your poison has disappeared.
- V.13.2** Your poison, that is dehydrating, I seize within these. I take your mid-most, and upmost power. Let the lowest power disappear due to my fear alone.
- V.13.3** Powerful is my voice like thunder of the cloud. With formidable words, I drive it away for you from you. I have seized that power of his with men. May he raise himself like the sun out of darkness.
- V.13.4** With eye, I counter your eye; with poison, I counter your poison. O do not die; do live. Let your poison come back to you quickly.

कैरात पृश्न उपतृष्य वस्र आ मे शृणुतासिता अलीकाः ।
 मा मे सस्युः स्तामानमपि पाताश्रावयन्तो नि विषे रमध्वम् ॥५॥
 असितस्य तैमातस्य वभ्रोरपौदकस्य च ।
 सात्रासाहस्याहं मन्योरव ज्यामिव धन्वनो वि मुञ्चामि रथौ इव ॥६॥
 आलिङ्गी च विलिङ्गी च पिता च माता च ।
 विश्व वः सर्वतो बन्ध्वरसाः किं करिष्यथ ॥७॥
 उरुगूलाया दुहिता जाता दास्यसिक्न्या ।
 प्रतङ्कं दद्रुषीणां सर्वासामरसं विषम् ॥८॥
 कूर्णा धावित्तद्वन्वीहिरेवचरन्तिका ।
 याः काश्चेमाः खनित्रिमास्तसामरसतमं विषम् ॥९॥
 ताबुवं न ताबुवं न घेत्वमसि ताबुवंम् । ताबुवेनारसं विषम् ॥१०॥

कैरात । पृश्ने । उपतृष्य । वभ्रो इति । आ । मे । शृणुत । असिताः । अलीकाः ।
 मा । मे । सस्युः । स्तामानम् । अपि । स्पात । आऽश्रावयन्तः । नि । विषे । रमध्वम् ॥
 असितस्य । तैमातस्य । वभ्रोः । अपऽउदकस्य । च ।
 सात्राऽसहस्य । अहम् । मन्योः । अवं । ज्याम्ऽइव । धन्वनः । वि । मुञ्चामि । रथौऽइव ॥६॥
 आऽलिङ्गी । च । विलिङ्गी । च । पिता । च । माता । च ।
 विश्व । वः । सर्वतः । बन्धु । अरसाः । किम् । करिष्यथ ॥ ७ ॥
 उरुऽगूलायाः । दुहिता । जाता । दासी । असिक्न्या ।
 प्रतङ्कम् । दद्रुषीणाम् । सर्वासाम् । अरसम् । विषम् ॥ ८ ॥
 कूर्णा । धावित् । तत् । अन्वीत् । गिरेः । अवऽचरन्तिका ।
 याः । काः । च । इमाः । खनित्रिमाः । तासाम् । अरसऽतमम् । विषम् ॥ ९ ॥
 ताबुवंम् । न । ताबुवंम् । न । घ । इत् । त्वम् । असि । ताबुवंम् ।
 ताबुवेन । अरसम् । विषम् ॥ १० ॥

V.13.5 O krait (kairat), O spotted one, O grass-dweller, O brown, O black ones, O wicked ones, listen to my words carefully. Do not stay even in the proximity of my friend's house. Making your sounds hear all around, delight in poison away from us.

V.13.6 The fury of the black snake, of taimāta (the snake being in wet places), of the brown snake, of the snake that lives away from water, and of the all-conquering snake, I hereby slacken, just as a string from the bow or like (unyoking of) chariot.

V.13.7 Āligī (that sticks while biting) and viligī (that does not stick after biting), their father and mother (i.e., male and female), we thoroughly know your relations; you are powerless. What will you do ?

V.13.8 The daughter of the urugūla (a broad-necked snake) has become the maid-servant of the black-skinned she-snake. The poison of all those she-snakes, that creep close fearlessly, is powerless.

V.13.9 Thus said the quick-eared hedgehog, moving about the foot-hills; whosoever female reptiles live digging down the earth, their poison is most powerless. (ineffective).

V.13.10 Tābuva is not (real) tābuva. And you tābuva are certainly not the genuine one. By tābuva the poison becomes powerless.

तस्तुवं न तस्तुवं न घेत्वमसि तम्रुवम् । तस्तुवेनारुतं विषम् ॥११॥

तस्तुवंम् । न । तस्तुवंम् । न । घ । इत् । त्वम् । असि । तस्तुवंम् ।
तस्तुवेन । अरुतम् । विषम् ॥ ११ ॥

(१४) चतुर्थं सूत्रम्

(१-११) मनोवर्णस्यास्य तत्तत्त्वं शुभं प्रणिः । (१-१२) यवनादितीक्ष्णयोर्ध्वेनोपदि, (१-१३) एकीपादेका-
दस्यमात्रं हृत्पादपरिहारं वेत्ते । (१-१४, ४, १-१५, ५) यवनादितीक्ष्णयोर्ध्वेनोपदिस्तद्विषयविषयानुरूपम्,

(१, ५, १५) एकीपादस्यैवैवसीमां युरिण्युत्तुम्, (८) यवनादिपदा रिपव्युत्तुम्,

(१०) यवनादि निष्कर्मिण्युत्तुम्, (११) यवनादिपदा साद्री निष्कर्मिण्युत्तुम्,

(१२) मनोवर्णस्यास्य तत्तत्त्वं शुभं प्रणिः ।

सुपुर्णस्त्वान्वविन्दत्सुकरस्त्वान्नसा ।
विप्सौषधे त्वं दिप्सन्तुमवं कृत्याकृतं जहि ॥१॥
अवं जहि यातुधानान्वं कृत्याकृतं जहि ।
अयो यो अस्मान्दिप्सन्ति तमु त्वं जहोषधे ॥२॥
रिष्यंस्तेव परीक्षासं परिहृत्य परि त्वचः ।
कृत्यां कृत्याकृतं देवा निष्कर्मिव प्रति मुञ्चत ॥३॥
पुनः कृत्यां कृत्याकृतं हस्तगृह्य परां णय ।
समक्षमस्मा आ वेहि यया कृत्याकृतं हनत् ॥४॥

सुपुर्णः । त्वा । अन् । अविन्दत् । सुकरः । त्वा । अखनत् । नसा ।
दिप्स । ओषधे । त्वम् । दिप्सन्तम् । अवं । कृत्याऽकृतम् । जहि ॥ १ ॥

अवं । जहि । यातुऽधानान् । अवं । कृत्याऽकृतम् । जहि ।
अयो इति । यः । अस्मान् । दिप्सन्ति । तम् । ऊं इति । त्वम् । जहि । ओषधे ॥ २ ॥

रिष्यंस्तेव । परिऽक्षासम् । परिऽकृत्यं । परि । त्वचः ।
कृत्याम् । कृत्याऽकृतं । देवाः । निष्कर्मऽव । प्रति । मुञ्चत ॥ ३ ॥

पुनः । कृत्याम् । कृत्याऽकृतं । हस्तऽगृह्यं । परां । णय ।
सम्ऽअक्षम् । अस्मै । आ । वेहि । यया । कृत्याऽकृतम् । हनत् ॥ ४ ॥

- V.13.11** Tastuva is not (real) tastuva. And you tastuva are certainly not the genuine one. By tastuva the poison becomes powerless.

Vanaspatih

- V.14.1** The eagle (suparṇa) has discovered you and the wild boar has dug you out with his snout. O herb, may you injure and may you kill the maker of fatal contrivances.

- V.14.2** Kill the tormentors and kill the maker of fatal contrivances. And whosoever seeks to injure us, may you kill him. O medicinal herb.

- V.14.3** Having cut a strip of his skin going around (his neck), as if it were of an antelope, O enlightened ones, may you send the fatal contrivance back to the applier of the fatal contrivance like a niṣka (a golden ornament worn around the neck).

- V.14.4** Taking the fatal contrivance by hand, may you send it back to him, who had made it. May you put it just before him, so that it kills maker of the fatal contrivance.

कृत्याः संन्तु कृत्याकृते शपथः शपथीयते ।
 सुखो रथ इव वर्ततां कृत्या कृत्याकृतं पुनः ॥५॥
 यदि स्त्री यदि वा पुमान्कृत्यां चुकार पाप्मने ।
 तामु तस्मै नयामस्वभ्रमिवाभ्रान्निधान्या ॥६॥
 यदि वासि देवकृता यदि वा पुरुषैः कृता ।
 तां त्वा पुनर्णयामसीन्द्रेण सयुजा वयम् ॥७॥
 अग्ने पृतनाषाद् पृतनाः सहस्व ।
 पुनः कृत्यां कृत्याकृते प्रतिहरणेन हरामसि ॥८॥
 कृतव्यधनि विध्य तं यश्चकार तमिह ।
 न त्वामर्चकुपे वयं वृधाय सं शिशीमहि ॥९॥
 पुत्र इव पितरं गच्छ स्वज इवामिष्टितो दश ।
 बन्धमिवावक्रामी गच्छ कृत्यै कृत्याकृतं पुनः ॥१०॥

कृत्याः । संन्तु । कृत्याऽकृते । शपथः । शपथीयते ।
 सुखः । रथऽइव । वर्तताम् । कृत्या । कृत्याऽकृतम् । पुनः ॥ ५ ॥
 यदि । स्त्री । यदि । वा । पुमान् । कृत्याम् । चुकार । पाप्मने ।
 ताम् । ऊं इति । तस्मै नयामसि । अस्वमस्व । अस्वऽअभिधान्या ॥ ६ ॥
 यदि । वा । असि । देवऽकृता । यदि । वा । पुरुषैः । कृता ।
 ताम् । त्वा । पुनः । नयामसि । इन्द्रेण । सयुजा । वयम् ॥ ७ ॥
 अग्ने । पृतनाषाद् । पृतनाः । सहस्व ।
 पुनः । कृत्याम् । कृत्याऽकृते । प्रतिहरणेन । हरामसि ॥ ८ ॥
 कृतव्यधनि । विध्य । तम् । यः । चकार । तम् । इत् । अहि ।
 न । त्वाम् । अर्चकुपे । वयम् । वृधाय । सम् । शिशीमहि ॥ ९ ॥
 पुत्रऽइव । पितरम् । गच्छ । स्वजऽइव । अभिऽस्थितः । दश ।
 बन्धम्ऽइव । अवक्रामी । गच्छ । कृत्यै । कृत्याऽकृतम् । पुनः ॥ १० ॥

V.14.5 May the fatal contrivances be for him, who makes fatal contrivances; may the cause be for the curser. Like a pleasure-giving chariot, may the fatal contrivance go back to its maker.

V.14.6 If a woman or a man has made a fatal contrivance for some evil purpose, we hereby conduct the fatal contrivance back to him like a horse with a horse-halter.

V.14.7 O fatal contrivance, you have been made by some enlightened one, or you have been made by men. you, as such, we in companionship of the resplendent Lord, lead you back again.

V.14.8 O adorable leader, conqueror of invading hordes, may you conquer the invaders. We lead the fatal contrivance back to him again, who had made that fatal contrivance, by means of a counter-measure.

V.14.9 O capable of piercing, may you pierce him. Smite him, who has made you, We do instigate you to slay the person who has not made you.

V.14.10 Go like a son to his father. Bite like a trampled constrictor. Tread down on him like a bond. O fatal contrivance, may you go to your maker.

उदेणीव चारुण्यमिस्कन्दं मृगीव । कृत्या कर्तारमृच्छतु ॥११॥

इष्वा ऋजीयः पततु घावापृथिवी तं प्रति ।

सा तं मृगमिव गृह्णातु कृत्या कृत्याकृतं पुनः ॥१२॥

अभिर्वितु प्रतिकूलमनुकूलमिवोदकम् ।

मुखो रय इव वर्ततां कृत्या कृत्याकृतं पुनः ॥१३॥

उद् । एणीऽईव । चारुणी । अभिऽस्कन्दम् । मृगीऽईव । कृत्या । कर्तारम् । अृच्छतु ॥११॥

इष्वाः । ऋजीयः । पततु । घावापृथिवी इति । तम् । प्रति ।

सा । तम् । मृगम्ऽईव । गृह्णातु । कृत्या । कृत्याऽकृतम् । पुनः ॥ १२ ॥

अग्निऽईव । एतु । प्रतिऽकूलम् । अनुकूलम्ऽइव । उदकम् ।

मुखः । रयऽइव । वर्तताम् । कृत्या । कृत्याऽकृतम् । पुनः ॥ १३ ॥

(१५) पञ्चपां तुल्यम्

(१-११) एकद्वयार्धस्यास्य सूक्तस्य विचामिन् शक्तिः । मधुसौमित्रैरेवम् । (१-४, १, १०-११) द्वयवार्ध-
तुल्यस्य पञ्चदशान्येकादशान्याष्टयामनुष्टुप्, (५) चतुर्व्याः पुनस्तादृशती, (५, ७-९) पञ्चम्या
सप्तम्यादितुल्यस्य च भुरिगनुष्टुप् कर्माति ।

एकां च मे दशं च मेपवत्कारं ओषधे ।

ऋतंजातु ऋतावरि मधुं मे मधुला करः ॥१॥

द्वे च मे विंशतिश्च मेपवत्कारं ओषधे ।

ऋतंजातु ऋतावरि मधुं मे मधुला करः ॥२॥

एका । च । मे । दश । च । मे । अपवत्कारः । ओषधे ।

ऋतंजाति । ऋतंवरि । मधु । मे । मधुला । करः ॥ १ ॥

द्वे इति । च । मे । विंशतिः । च । ० ॥

V.14.11 Up like a she-deer or timid antelope, like a she cow elephant (vāraṇī) or like a leaping hind, may this fatal contrivance go to its applicer.

V.14.12 O heaven and earth, may this fatal contrivance fly straighter than an arrow towards him; may it (she) catch that applicer of the fatal contrivance again just like a beast of chase.

V.14.13 Like fire towards an adversary, and like water towards a favourably inclined friend, like a pleasure-giving chariot, may the fatal contrivance go back to the applicer of the fatal contrivance again.

Madhuta herb (Sweet)

V.15.1 One (female) of mine and ten of mine are averters of disaster, O herb. O born of right and preserver of right, being sweet yourself, may you create sweetness for me. (1-->10)

V.15.2 Two (females) of mine and twenty of mine are averters of disaster, O herb. O born of right and preserver of right, being sweet yourself, may you create sweetness for me. (2-->20)

तिस्रश्च मे त्रिंशच्च मेपवत्कारं ओषधे ।
 ऋतं जातु ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥३॥
 चतस्रश्च मे चत्वारिंशच्च मेपवत्कारं ओषधे ।
 ऋतं जातु ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥४॥
 पञ्च च मे पञ्चाशच्च मेपवत्कारं ओषधे ।
 ऋतं जातु ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥५॥
 षट् च मे षष्टिश्च मेपवत्कारं ओषधे ।
 ऋतं जातु ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥६॥
 सप्त च मे सप्ततिश्च मेपवत्कारं ओषधे ।
 ऋतं जातु ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥७॥
 अष्ट च मेष्टीतिश्च मेपवत्कारं ओषधे ।
 ऋतं जातु ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥८॥

तिस्रः । च । मे । त्रिंशत् । च । ० ॥

चतस्रः । च । मे । चत्वारिंशत् । च । ० ॥

पञ्च । च । मे । पञ्चाशत् । च । ० ॥

षट् । च । मे । षष्टिः । च । ० ॥

सप्त । च । मे । सप्ततिः । च । ० ॥

अष्ट । च । मे । अष्टीतिः । च । ० ॥

- V.15.3** Three (females) of mine and thirty of mine are averters of disaster, O herb. O born of right and preserver of right, being sweet yourself, may you create sweetness for me. (3-->30)
- V.15.4** Four (females) of mine and forty of mine are averters of disaster, O herb. O born of right and preserver of right, being sweet yourself, may you create sweetness for me. (4-->40)
- V.15.5** Five (females) of mine and fifty of mine are averters of disaster, O herb. O born of right and preserver of right, being sweet yourself, may you create sweetness for me. (5-->50)
- V.15.6** Six (females) of mine and sixty of mine are averters of disaster, O herb. O born of right and preserver of right, being sweet yourself, may you create sweetness for me. (6-->60)
- V.15.7** Seven (females) of mine and seventy of mine are averters of disaster, O herb. O born of right and preserver of right, being sweet yourself, may you create sweetness for me. (7-->70)
- V.15.8** Eight (females) of mine and eighty of mine are averters of disaster, O herb. O born of right and preserver of right, being sweet yourself, may you create sweetness for me. (8-->80)

नवं च मे नवतिश्च मेपवृत्कारं ओषधे ।
 ऋतंजातु ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥९॥
 दशं च मे शतं च मेपवृत्कारं ओषधे ।
 ऋतंजातु ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥१०॥
 शतं च मे सहस्रं चापवृत्कारं ओषधे ।
 ऋतंजातु ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥११॥

नवं । च । मे । नवतिः । च । ० ॥

दशं । च । मे । शतम् । च । ०० ॥ १० ॥

शतम् । च । मे । सहस्रम् । च । अपवृत्कारः । ओषधे ।

ऋतंजाते । ऋतावरि । मधु । मे । मधुला । करः ॥ ११ ॥

(११) षोडशं सूक्तम्

(१-११) एकवृत्तवृत्तस्य सूक्तस्य विन्धामिन् ऋषिः । एकवृत्तो देवता । (१, ४-५, ७-१०) प्रथमा-
 ऋषीणाममीमांसुषां तत्त्वम्यादिषत्तत्त्वम्यां साम्युष्णिग्, (१-३, ५) द्वितीयाद्वितीयादीनाम्-
 सुर्वेदुष्, (११) एकादश्याभ्यामुरी गायत्री ऽभ्यांति । तर्वा एकादश्याः ॥

यथैकवृषोसि सृजार्सोसि ॥१॥ यदि द्विवृषोसि सृजार्सोसि ॥२॥
 यदि त्रिवृषोसि सृजार्सोसि ॥३॥ यदि चतुर्वृषोसि सृजार्सोसि ॥४॥

यदि । एकवृषः । असि । सृज । अरसः । असि ॥१॥

यदि । द्विवृषः । असि । ०० ॥

यदि । त्रिवृषः । असि । ०० ॥३॥

यदि । चतुर्वृषः । असि । ०० ॥ ४ ॥

- V.15.9** Nine (females) of mine and ninety of mine are averters of disaster, O herb. O born of right and preserver of right, being sweet yourself, may you create sweetness for me. (9-->90)
- V.15.10** Ten (females) of mine and a hundred of mine are averters of disaster, O herb. O born of right and preserver of right, being sweet yourself, may you create sweetness for me. (10-->100)
- V.15.11** A hundred of mine and a Thousand of mine are averters of disaster, O herb. O born of right and preserver of right, being sweet yourself, may you create sweetness for me. (100-->1000)

Eka - Vṛṣaḥ

- V.16.1** If you have one power, then create (more powers). You are powerless.
- V.16.2** If you have two powers, then create (more powers). You are powerless.
- V.16.3** If you have three powers, then create (more powers). You are powerless.
- V.16.4** If you have four powers, then create (more powers). You are powerless.

यदि पञ्चवृषोसि सृजार्सोसि ॥५॥ यदि षड्वृषोसि सृजार्सोसि ॥६॥
 यदि सप्तवृषोसि सृजार्सोसि ॥७॥ यथाष्टवृषोसि सृजार्सोसि ॥८॥
 यदि नववृषोसि सृजार्सोसि ॥९॥ यदि दशवृषोऽसि सृजार्सोसि ॥१०॥
 यथैकादशोसि सोपौदकोसि ॥११॥

यदि । पञ्चऽवृषः । असि । ०० ॥५॥

यदि । षट्ऽवृषः । असि । ०० ॥ ६ ॥

यदि । सप्तऽवृषः । असि । ०० ॥ ७ ॥

यदि । अष्टऽवृषः । असि । ०० ॥ ८ ॥

यदि । नवऽवृषः । असि । ०० ॥ ९ ॥

यदि । दशऽवृषः । असि । ०० ॥ १० ॥

यदि । एकादशः । असि । सः । अपऽउदकः । अस्ति ॥ ११ ॥

V.16.5 If you have five powers, then create (more powers). You are powerless.

V.16.6 If you have six powers, then create (more powers). You are powerless.

V.16.7 If you have seven powers, then create (more powers). You are powerless.

V.16.8 If you have eight powers, then create (more powers). You are powerless.

V.16.9 If you have nine powers, then create (more powers). You are powerless.

V.16.10 If you have ten powers, then create (more powers). You are powerless.

V.16.11 If you have eleven powers, then you are out of water.

(१७) सामर्थ्यं सूक्तम्

(१-१८) महादशर्षत्वात्स्य सूक्तस्य मयोभूर्कपि । महाभाषा देवता । (१-१) प्रथमादि
पदेषां मिदुषः, (७-१८) सप्तम्यादिहायकानाञ्चानुपुष्पं छन्दसी ॥

तेविदन्प्रथमा ब्रह्मकिल्बिषेकूपारः सलिलो मातरिश्वा ।
वीडुहंरास्तप उग्रं मयोभूरापो देवीः प्रथमजा ऋतस्य ॥१॥
सोमो राजा प्रथमो ब्रह्मजायां पुनः प्रार्थच्छदहणीयमानः ।
अनुवर्तिता वरुणो मित्र आसीदुग्निर्होता हस्तगृह्णा निनाय ॥२॥
हस्तेनैव ग्राह्य आधिरस्या ब्रह्मजायेति चेदवोचत् ।
न दूताय ग्रहेया तस्य एषा तथा राष्ट्रं गुपितं क्षत्रियस्य ॥३॥
यामाहुस्तारकेषा विकिशीति दुच्छुनां ग्राममवपयमानाम् ।
सा ब्रह्मजाया वि दुनोति राष्ट्रं यत्र प्रापादि शश उत्क्षुपीमान् ॥४॥
ब्रह्मचारी चरति वेविषद्विषः स देवानां भवत्येकमङ्गम् ।
तेन जायामन्वविन्दुहस्पतिः सोमेन नीतां जुह्वी न देवाः ॥५॥
देवा वा एतस्याभवदन्त पूर्वे सप्तऋषयस्तपसा ये निषेदुः ।
भीमा जाया ब्राह्मणस्यापनीता दुर्धा दधाति परमे व्योमिन् ॥६॥

ते । अदन् । प्रथमाः । ब्रह्मऽकिल्बिषे । अकूपारः । सलिलः । मातरिश्वा ।
वीडुहंराः । तपः । उग्रम् । मयःऽभूः । आपः । देवीः । प्रथमऽजाः । ऋतस्य ॥ १ ॥
सोमः । राजा । प्रथमः । ब्रह्मऽजायाम् । पुनः । प्र । अयच्छत् । अहणीयमानः ।
अनुऽवर्तिता । वरुणः । मित्रः । आसीत् । अग्निः । होता । हस्तगृह्ण । आ । निनाय ॥
हस्तेन । एव । ग्राह्यः । आधिः । अस्याः । ब्रह्मऽजाया । इति । च । इत् । अवोचत् ।
न । दूताय । ग्रहेया । तस्ये । एषा । तथा । राष्ट्रम् । गुपितम् । क्षत्रियस्य ॥ ३ ॥
यान् । आहुः । तारका । एषा । विकिशीति । इति । दुच्छुनाम् । ग्रामम् । अवपयमानाम् ।
सा । ब्रह्मऽजाया । वि । दुनोति । राष्ट्रम् । यत्र । प्रऽअपादि । शशः । उत्क्षुपीऽमान् ॥४॥
ब्रह्मऽचारी । चरति । वेविषत् । विषः । सः । देवानाम् । भवति । एकम् । अङ्गम् । तेन ।
जायाम् । अनु । अविन्दत् । वृहस्पतिः । सोमेन । नीताम् । जुह्वीम् । न । देवाः ॥
देवाः । वै । एतस्याम् । अवदन्त । पूर्वे । सप्तऽऋषयः । तपसा । ये । निषेदुः ।
भीमा । जाया । ब्राह्मणस्य । अपनीता । दुर्धाम् । दधाति । परमे । विऽओमिन् ॥६॥

Brahma - Jāyā

- V.17.1** They were the first to denounce the outrage of the intellectual - the boundless ocean, the wind, the one of fierce rage (fire), the one emitting intense heat (sun), benign heavenly waters, first born of the eternal law.
- V.17.2** The Lord of devotional bliss (Soma) is the first to give back the wife of the intellectual without cherishing any malice. There the venerable Lord and the friendly Lord are the followers and the invoker fire-divine leads her seizing by hand.
- V.17.3** She is to be led by hand to her place, of some one says that she is an intellectual's wife (brahma-jāyā). She is not fit to be sent with a messenger. In this manner the kingdom of a warrior prince is saved.
- V.17.4** She, whom they call a meteor with dishevelled-hair (vikeṣṭī) falling upon the village with misfortune, is indeed the wife of an intellectual (brahma-jāyā). She disturbs the kingdom, where a hare (śaśa) with meteors (ulkuṣṭī) arrives.
- V.17.5** The seeker of knowledge moves about serving the people. As such he becomes a part of the enlightened ones. By him, the supreme Lord obtains a procreating wife led away by the devotional bliss (somena), just as the enlightened ones get a ladleful of Soma.
- V.17.6** The enlightened ones of old have said about her, even the seven sages, who sit for austere penance terrible is an intellectual's wife abducted away. She causes discomfort even in the highest places.

ये गर्भी अवपद्यन्ते जगद्यज्ञपलुप्यते ।
 वीरा ये तृहन्ते मिथो ब्रह्मजाया हिनस्ति तान् ॥७॥
 उत यत्पतये दश स्त्रियाः पूर्वे अब्राह्मणाः ।
 ब्रह्मा चेदस्तुमप्रहीत्स एव पतिरेकधा ॥८॥
 ब्राह्मण एव पतिर्न राजन्योऽत्र न वैश्यः ।
 तत्सूर्यः प्रजुवन्निति पञ्चम्यो मानवेभ्यः ॥९॥
 पुनर्वै देवा अददुः पुनर्मनुष्याः अददुः ।
 राजानः सत्यं गृह्णाना ब्रह्मजाया पुनर्ददुः ॥१०॥
 पुनर्दाय ब्रह्मजायां कृत्वा देवैर्निकृष्टिषम् ।
 ऊर्जं पृथिव्या भक्तोऽग्रायमुपासते ॥११॥
 नास्य जाया शतवाही कल्याणी तल्पमा शये ।
 यस्मिन्नाष्ट्रे निरुध्यते ब्रह्मजायाचित्या ॥१२॥

ये । गर्भीः । अवपद्यन्ते । जगत् । यत् । च । अपलुप्यते ।
 वीराः । ये । तृहन्ते । मिथः । ब्रह्मजाया । हिनस्ति । तान् ॥ ७ ॥
 उत । यत् । पतयः । दश । स्त्रियाः । पूर्वे । अब्राह्मणाः ।
 ब्रह्मा । च । इत् । हस्तम् । अप्रहीत् । सः । एव । पतिः । एकधा ॥ ८ ॥
 ब्राह्मणः । एव । पतिः । न । राजन्यः । न । वैश्यः ।
 तत् । सूर्यः । प्रजुवन् । एति । पञ्चभ्यः । मानवेभ्यः ॥ ९ ॥
 पुनः । वै । देवाः । अददुः । पुनः । मनुष्याः । अददुः ।
 राजानः । सत्यम् । गृह्णानाः । ब्रह्मजायाम् । पुनः । ददुः ॥ १० ॥
 पुनः । दाय । ब्रह्मजायाम् । कृत्वा । देवैः । निकृष्टिषम् ।
 ऊर्जम् । पृथिव्याः । भक्त्वा । अग्रायम् । उप । आसते ॥ ११ ॥
 न । अस्य । जाया । शतवाही । कल्याणी । तल्पम् । आ । शये ।
 यस्मिन् । राष्ट्रे । निरुध्यते । ब्रह्मजाया । अचित्या ॥ १२ ॥

- V.17.7** The embryos that abort, the cattle that perish; and the warriors that strike each other, it is the wife of the intellectual that destroys them.
- V.17.8** Even if there have been ten non-intellectual (abrāhmaṇāḥ) husbands of a woman previously, and latter an intellectual seizes her hand, then he alone is her husband.
- V.17.9** Only the intellectual is her husband, not the warrior prince and nor the businessman (vaiśya) - thus the sun comes proclaiming to five types of men (pañcabhyo mānavebhyah).
- V.17.10** Surely the enlightened ones restored her again; again the men restored. The princes, realizing the truth restored the wife of the intellectual again.
- V.17.11** Restoring back the wife of the intellectual, having become free from sin through the enlightened ones, sharing the vigour of earth, they occupy wide-extending realms.
- V.17.12** Not on his bed lies his wedded good wife, who has brought a hundred (śatavāhī) dowers, in whose domain (rāṣṭre) an intellectual's wife is detained thoughtlessly.

न विकर्णः पृथुशिवास्तस्मिन्वेष्मनि जायते ।
 यस्मिन्नाष्ट्रे निरुध्यते ब्रह्मजायाचित्या ॥१३॥
 नास्य क्षत्ता निष्कर्मिवः सुनानमित्यग्रतः ।
 यस्मिन्नाष्ट्रे निरुध्यते ब्रह्मजायाचित्या ॥१४॥
 नास्य श्वेतः कृष्णकर्णो धुरि युक्तो मंहीयते ।
 यस्मिन्नाष्ट्रे निरुध्यते ब्रह्मजायाचित्या ॥१५॥
 नास्य क्षेत्रे पुष्करिणी नाण्डीकं जायते विसम् ।
 यस्मिन्नाष्ट्रे निरुध्यते ब्रह्मजायाचित्या ॥१६॥
 नास्ये पृश्निं वि दूहन्ति येत्या दोहमुपासते ।
 यस्मिन्नाष्ट्रे निरुध्यते ब्रह्मजायाचित्या ॥१७॥
 नास्य धेनुः कल्याणी नानुद्धान्तसंश्लेष्टे धुरम् ।
 विजानिर्यत्र ब्राह्मणो रात्रिं वसति प्रापया ॥१८॥

न । विऽकर्णः । पृथुऽशिवाः । तस्मिन् । वेष्मनि । जायते । यस्मिन्००॥ १३ ॥
 न । अत्य । क्षत्ता । निष्कर्मिवः । सुनानाम् । एति । अग्रतः । यस्मिन्००॥ १४ ॥
 न । अत्य । श्वेतः । कृष्णऽकर्णः । धुरि । युक्तः । मंहीयते । यस्मिन्००॥ १५ ॥
 न । अत्य । क्षेत्रे । पुष्करिणी । न । आण्डीकम् । जायते । विसम् । यस्मिन्००॥ १६ ॥
 न । अस्मै । पृश्निम् । वि । दूहन्ति । ये । अत्याः । दोहम् । उपऽआसते । यस्मिन्००॥ १७ ॥
 न । अत्य । धेनुः । कल्याणी । न । अनुद्धान् । संश्लेष्टे । धुरम् ।
 विऽजानिः । यत्र । ब्राह्मणः । रात्रिम् । वसति । प्रापया ॥ १८ ॥

- V.17.13** Not a big-eared and large-headed son is born in his house, in whose domain an intellectual's wife is detained thoughtlessly.
- V.17.14** Not his warrior adorning his neck with a golden ornament (niṣka) goes before young girls, in whose domain an intellectual's wife is detained thoughtlessly.
- V.17.15** Not his black-eared white horse shows off when harnessed to the chariot, in whose domain an intellectual's wife is detained thoughtlessly.
- V.17.16** Not in his land is a lotus-pond, nor the lotus-seeds as large as an egg grow, in whose domain an intellectual's wife is detained thoughtlessly.
- V.17.17** Not for him they, who look after her milking, milk the spotted cow nicely, in whose domain an intellectual's wife is detained thoughtlessly.
- V.17.18** Not his milch-cow brings any profit, nor his draft-ox bears the yoke, where an intellectual, separated from wife, spends a night miserably.

(१८) अष्टमस्कं सूक्तम्

(१-१५) षड्विंशत्यार्षास्तस्य सूक्तस्य मयोभूर्जनिः । ब्राह्मणो ब्राह्मणस्य देवते । (१-३, १-७, १०-११, १४-१५)

अथमारिदुषस्य षड्विंशत्यार्षास्तस्य मयोभूर्जनिः । अथमारिदुषस्य षड्विंशत्यार्षास्तस्य मयोभूर्जनिः । (५) अथमारिदुषस्य षड्विंशत्यार्षास्तस्य मयोभूर्जनिः । (५) अथमारिदुषस्य षड्विंशत्यार्षास्तस्य मयोभूर्जनिः ।

नैतां तै देवा अददुस्तुभ्यं नृपते अत्तवि ।

मा ब्राह्मणस्य राजन्यं गां जिघत्सो अनाद्याम् ॥१॥

अक्षद्विगुणं राजन्यं पाप आत्मपराजितः ।

स ब्राह्मणस्य गार्मथादथ जीवानि मा श्वः ॥२॥

आविष्टिताघविषा पृदाकूर्वि चर्मणा ।

सा ब्राह्मणस्य राजन्यं तृष्टेया गौरनाद्या ॥३॥

निर्वै क्षत्रं नयति हन्ति वर्चोऽग्निरिवारब्धो वि दुनोति सर्वम् ।

यो ब्राह्मणं मन्यते अन्नमेव स विषस्य पिबति तैमातस्य ॥४॥

य एनं हन्ति मृदुं मन्यमानो देवपीयूषधनकामो न चित्तात् ।

सं तस्येन्द्रो हृदयेमिभिन्ध उभे एनं द्विष्टो नर्मसी चरन्तम् ॥५॥

न । एताम् । ते । देवाः । अददुः । तुभ्यम् । नृपते । अत्तये ।

मा । ब्राह्मणस्य । राजन्यं । गाम् । जिघत्सुः । अनाद्याम् ॥ १ ॥

अक्षद्विगुणः । राजन्यं । पापः । आत्मपराजितः ।

सः । ब्राह्मणस्य । गाम् । अद्यात् । अथ । जीवानि । मा । श्वः ॥ २ ॥

आविष्टिता । अघविषा । पृदाकूऽव । चर्मणा ।

सा । ब्राह्मणस्य । राजन्यं । तृष्टा । एषा । गौः । अनाद्या ॥ ३ ॥

निः । वै । क्षत्रम् । नयति । हन्ति । वर्चः । अग्निऽव । आरब्धः । वि । दुनोति ।

सर्वम् । यः । ब्राह्मणम् । मन्यते । अन्नम् । एव । सः । विषस्य । पिबति । तैमातस्य ॥४॥

यः । एनम् । हन्ति । मृदुम् । मन्यमानः । देवपीयूषः । धनकामः । न । चित्तात् ।

सम् । तस्य । इन्द्रः । हृदये । अग्निम् । इन्धु । उभे इति । एनम् । द्विष्टः । नर्मसी इति ।

चरन्तम् ॥ ५ ॥

Brahma - Gavi

- V.18.1** O lord of men, the bounties of nature have not given you this (cow) to eat. O prince, do not desire to eat, an intellectual's cow (brahma-gavī), which indeed is not eatable.
- V.18.2** If a prince, spoiled at dice, miserable and self-defeated, eats up an intellectual's cow, may he, living today, not be living tomorrow.
- V.18.3** Like a deadly poisonous snake covered with cow-hide, this cow of the intellectual, O prince, is bitter to taste. Verily, it is not eatable.
- V.18.4** She (the intellectual's cow) takes away the fighting spirit, destroys the valour, and like fire enkindled, she burns up everything. Whosoever thinks an intellectual to be just his food, surely he drinks the deadly adder's poison.
- V.18.5** Whoever a divider of the enlightened ones smites him (the intellectual) thoughtlessly, thinking him to be feeble, with a desire to grab money, the resplendent Lord makes fire burn in his heart and both heaven and earth. hate him as he moves about.

न ब्राह्मणो हिंसितव्योऽग्निः प्रियतनोरिव ।
 सोमो ह्यस्य दायाद इन्द्रो अस्याभिः शस्तिपाः ॥६॥
 शतापांस्तु नि गिरति तां न शक्नोति निःस्विदन् ।
 अन्नं यो ब्राह्मणं मत्स्वः स्वाहृषीति मन्यते ॥७॥
 जिह्वा ज्या भवति कुल्मलं वाङ्माडीका दन्तास्तर्पसाभिर्दिग्धाः ।
 तेभिर्ब्रह्मा विध्यति देवपीयून् हृत्कुलैर्धनुर्भिरुद्वज्रैः ॥८॥
 तीक्ष्णेष्वो ब्राह्मणा हेतिमन्तो यामस्यन्ति शरव्यांश्च न सा मृषा ।
 अनुहाय तर्पसा मन्युना चोत दुरादवं भिन्दन्त्येनम् ॥९॥
 ये सहस्रमराजन्नासन्दशशता उत ।
 ते ब्राह्मणस्य गां जुग्ध्वा वैतह्व्याः परामवन् ॥१०॥
 गौरेव तान्हन्यमाना वैतह्व्यो अवातिरत् ।
 ये केसरप्राक्न्धायाश्चरमाजामपेचिरन् ॥११॥

न । ब्राह्मणः । हिंसितव्यः । अग्निः । प्रियतनोऽइव ।
 सोमः । हि । अस्य । दायादः । इन्द्रः । अस्य । अभिशस्तिपाः ॥ ६ ॥
 शतऽअपांष्टाम् । नि । गिरति । ताम् । न । शक्नोति । निःस्विदम् ।
 अन्नम् । यः । ब्राह्मणम् । मत्स्वः । स्वाहृ । अग्निः । इति । मन्यते ॥ ७ ॥
 जिह्वा । ज्या । भवति । कुल्मलम् । वाक् । माडीकाः । दन्ताः । तर्पसा । अभिऽदिग्धाः ।
 तेभिः । ब्रह्मा । विध्यति । देवऽपीयून् । हृत्कुलैः । धनुऽभिः । देवऽज्रैः ॥८॥
 तीक्ष्णऽइषवः । ब्राह्मणाः । हेतिमन्तः । याम् । अस्यन्ति । शरव्याम् । न । सा । मृषा ।
 अनुहाय । तर्पसा । मन्युना । च । उत । दुरात् । अवं । भिन्दन्ति । एनम् ॥ ९ ॥
 ये । सहस्रम् । अराजन् । आसन् । दशशताः । उत ।
 ते । ब्राह्मणस्य । गाम् । जुग्ध्वा । वैतह्व्याः । परा । अभवन् ॥ १० ॥
 गौः । एव । तान् । हन्यमाना । वैतह्व्यान् । अवं । अतिरत् ।
 ये । केसरऽप्राक्न्धायाः । चरमऽअजाम् । अपेचिरन् ॥ ११ ॥

- V.18.6** An intellectual should not be harmed, like fire of one's own beloved body. The blissful Lord is his close relation and the resplendent Lord is his protector from curses.
- V.18.7** He swallows it (the speech) with a hundred barbs (śatāpāṣṭhām); though suffering intense pain he is unable to ensure it, who, the fool, while eating the food of the intellectuals, thinks it to be very tasty. (or can not digest the cow that bristles with a hundred barbs=Śatāpāṣṭhām ni girati)
- V.18.8** The tongue becomes the bow-string, the speech the arrow's neck, and the teeth sharpened with heat becomes arrow-heads; with those bows, strengthened with spirit and sped by the enlightened ones, an intellectual pierces the abusers of the enlightened ones.
- V.18.9** The shower of arrows, which the intellectuals, equipped with sharp arrows and missiles, discharge, never fails. Pursuing with heat and zeal, they pierce him through even from a distance.
- V.18.10** Those a thousand, who behaved as kings, or who were ten hundred, they misappropriators of the sacrificial offerings, having devoured the intellectual's cow, suffered defeat inconceivably.
- V.18.11** The cow herself, while being slaughtered, destroyed those misappropriators of sacrificial offerings, who cooked even the last she-goat of kesarprābandha.

एकशतं ता जनता या भूमिर्व्यधिनुत ।
 प्रजां हिंसित्वा ब्राह्मणीमसंभूयं पराभवन् ॥१२॥
 देवपीयुश्चरति मर्त्येषु गरगीर्णो भवत्यस्त्रिभूयान् ।
 यो ब्राह्मणं देववन्धुं हिनस्ति न स पितृयाणमप्येति लोकम् ॥१३॥
 अग्निर्वै नः पदवायः सोमो दायाद उच्यते ।
 हुन्ताभिः शस्तेन्द्रस्तथा तद्देधसो विदुः ॥१४॥
 इषुरिव दिग्धा नृपते पृदाकूरिव गोपते ।
 सा ब्राह्मणस्येषुर्घोरा तया विध्यति पीर्यतः ॥१५॥

एकशतम् । ताः । जनताः । याः । भूमिः । विऽअधूनुत ।
 प्रजाम् । हिंसित्वा । ब्राह्मणीम् । असम्भूयम् । परा । अभवन् ॥ १२ ॥
 देवऽपीयुः । चरति । मर्त्येषु । गरगीर्णः । भवति । अस्त्रिभूयान् ।
 यः । ब्राह्मणम् । देवऽवन्धुम् । हिनस्ति । न । सः । पितृऽयानम् । अपि । एति । लोकम् ॥
 अग्निः । वै । नः । पदऽवायः । सोमः । दायादः । उच्यते ।
 हुन्ता । अभिऽशस्ता । इन्द्रः । तथा । तत् । वेधसः । विदुः ॥ १४ ॥
 इषुऽइव । दिग्धा । नृऽपते । पृदाकूऽइव । गोऽपते ।
 सा । ब्राह्मणस्य । इषुः । घोरा । तया । विध्यति । पीर्यतः ॥ १५ ॥

(१२) एकोनविंशं सूक्तम्

(१-१५) पञ्चवर्षस्यास्य सूक्तस्य मयोभूकृतिः । ब्राह्मणी ब्राह्मणाय देवते । (१, १-१, ८-१५) पञ्चमर्षस्तृतीयादि-
 चतस्र्यन्वहम्याचक्ष्णामाप्नुवन्, (२) द्वितीयाया विषद पुरस्ताद्ब्रह्मती, (५) सप्तम्याभ्योपरिष्टाद्ब्रह्मती कृत्वाति ॥

अतिमात्रमवर्धन्त नोदिव दिवमस्पृशन् ।
 भृगुं हिंसित्वा सृजया वैतद्व्याः पराभवन् ॥१॥
 ये ब्रूहत्सामानमाङ्गिरसमार्पयन्ब्राह्मणं जनाः ।
 पेतवस्तेषां भुभयादुमविस्तेऽकान्यावयत् ॥२॥

अतिऽमात्रम् । अवर्धन्त । न । उत्स्व । दिवम् । अस्पृशन् ।
 भृगुम् । हिंसित्वा । सृजया । वैतद्व्याः । परा । अभवन् ॥ १ ॥
 ये । ब्रूहत्सामानम् । आङ्गिरसम् । आपयन् । ब्राह्मणम् । जनाः ।
 पेतवः । तेषाम् । उभयादम् । अविः । तोकानि । आवयत् ॥ २ ॥

V.18.12 Hundred and one were the folk, whom the earth shook off. Having violated their intellectual subjects, they were defeated inconceivably.

V.18.13 A derider of the enlightened ones moves about among men, as if, he has swallowed poison. He becomes composed mostly of bones. Who-so smites an intellectual, the kin of the enlightened ones, he does not reach even the sphere of the elders.

V.18.14 The fire-divine is, verily, our guide. The devotional bliss is called our heir. The resplendent Lord is the slayer and curser on our behalf - so the wise ones know.

V.18.15 O Lord of men, full of poison like an arrow, and like an adder, O lord of kine, she (the speech) is a terrible arrow of the intellectual, with which he pierces the abuser.

Brahma-Gavī

V.19.1 The conquerors by aggression grew exceedingly strong. As if, they touched even the sky. Having done harm to the shining intellectual (bhṛgu), the misappropriators of sacrificial offerings suffered defeat.

V.19.2 Whosoever scathed the great Sama singer, the intellectual, shining like burning coal, the wild beast consumed their infants with his two rows of teeth.

ये ब्राह्मणं प्रत्यर्षीवन् ये चास्मिन्कुल्कर्मापिरे ।
 अस्ते मर्चे कृत्यायाः केशान्खादन्त आसते ॥३॥
 ब्रह्मगवी पुच्यमाना यावत्साभि विजङ्गहे ।
 तेजो राष्ट्रस्य निर्हन्ति न वीरो जायते वृषा ॥४॥
 क्रूरमस्या आशसनं तृष्टं पिशितमस्यते ।
 क्षीरं यदस्याः पीयते तद्वै पितृषु किल्बिषम् ॥५॥
 उग्रो राजा मन्यमानो ब्राह्मणं यो जिघत्सति ।
 परा तस्तिच्यते राष्ट्रं ब्राह्मणो यत्र जीयते ॥६॥
 अष्टापर्दी चतुरक्षी चतुःश्रोत्रा चतुर्हनुः ।
 व्यास्या द्विर्जिह्वा भूत्वा सा राष्ट्रमव धनुते ब्रह्मज्यस्य ॥७॥
 तद्वै राष्ट्रमा स्रवति नारं भिन्नामिवोदकम् ।
 ब्रह्माणं यत्र हिसन्ति तद्राष्ट्रं हन्ति दुच्छुर्ना ॥८॥

ये । ब्राह्मणम् । प्रतिऽअर्षीवन् । ये । वा । अस्मिन् । कुल्कम् । ईषिरे ।
 अस्ते । ते । मर्चे । कृत्यायाः । केशान् । खादन्तः । आसते ॥ ३ ॥
 ब्रह्मगवी । पुच्यमाना । यावत् । सा । अभि । विऽजङ्गहे ।
 तेजः । राष्ट्रस्य । निः । हन्ति । न । वीरः । जायते । वृषा ॥ ४ ॥
 क्रूरम् । अस्याः । आऽशसनम् । तृष्टम् । पिशितम् । अस्पते ।
 क्षीरम् । यत् । अस्याः । पीयते । तत् । वै । पितृषु । किल्बिषम् ॥ ५ ॥
 उग्रः । राजा । मन्यमानः । ब्राह्मणम् । यः । जिघत्सति ।
 परा । तत् । तिच्यते । राष्ट्रम् । ब्राह्मणः । यत्र । जीयते ॥ ६ ॥
 अष्टापर्दी । चतुऽअक्षी । चतुऽश्रोत्रा । चतुऽहनुः ।
 द्विऽआस्या । द्विऽजिह्वा । भूत्वा । सा । राष्ट्रम् । अव । धनुते । ब्रह्मऽज्यस्य ॥ ७ ॥
 तत् । वै । राष्ट्रम् । आ । स्रवति । नारम् । भिन्नामिव । उदकम् ।
 ब्रह्माणम् । यत्र । हिसन्ति । तत् । राष्ट्रम् । हन्ति । दुच्छुर्ना ॥ ८ ॥

- V.19.3** Whosoever spit on (insult) an intellectual, or who seek to impose taxes on him, they sit in the middle of a stream of blood chewing hair.
- V.19.4** So long as the afflicted speech of an intellectual quivers in throes, it destroys the vital spirit of the nation and no powerful hero is born there.
- V.19.5** Terrible is her cutting into pieces, her bitter flesh is fit to be thrown away. Whatever her milk is drunk, that is considered a sin by the elders.
- V.19.6** An arrogant formidable king, who wants to devour an intellectual, and the country, where an intellectual suffers defeat, is completely drained out.
- V.19.7** Becoming eight-footed, four-eyed, four-eared, four-jawed, two-mouthed and two-tongued, she shatters down his kingdom, whoever does wrong to an intellectual.
- V.19.8** That verily springs a leak in the kingdom just as water in a broken boat. That smites with misfortune the kingdom, where they do harm to any intellectual.

तं वृक्षा अपं सेधन्ति छायां नो मोपगा इति ।
 यो ब्राह्मणस्य सचनमभि नारद मन्यते ॥९॥
 विषमेतदेवकृतं राजा वरुणोब्रवीत् ।
 न ब्राह्मणस्य गां जग्ध्वा राष्ट्रे जागार कश्चन ॥१०॥
 नवैव ता नवतयो या भूमिर्व्यधूनुत ।
 प्रजां हिंसित्वा ब्राह्मणीमसंभन्य पराभवन् ॥११॥
 यां मृतायानुब्रूयन्ति कुरु पदयोपनीम् ।
 तद्वै ब्रह्मज्य ते देवा उपस्तरणमब्रुवन् ॥१२॥
 अश्रूणि कृपमाणस्य यानि जीतस्य वावृतुः ।
 तं वै ब्रह्मज्य ते देवा अपां भागमधारयन् ॥१३॥
 येन मृतं स्तूपयन्ति श्मश्रूणि येनोन्दते ।
 तं वै ब्रह्मज्य ते देवा अपां भागमधारयन् ॥१४॥

तम् । वृक्षाः । अपं । सेधन्ति । छायाम् । नः । मा । उपं । गाः । इति ।
 यः । ब्राह्मणस्य । सत् । धनम् । अभि । नारद । मन्यते ॥ ९ ॥
 विषम् । एतत् । देवऽकृतम् । राजा । वरुणः । अब्रवीत् ।
 न । ब्राह्मणस्य । गाम् । जग्ध्वा । राष्ट्रे । जागार । कः । चन ॥ १० ॥
 नव । एव । ताः । नवतयः । या । भूमिः । विऽअधूनुत ।
 प्रऽजाम् । हिंसित्वा । ब्राह्मणीम् । असम्भन्यम् । परा । अभवन् ॥ ११ ॥
 याम् । मृताय । अनुब्रूयन्ति । कुरु । पदयोपनीम् ।
 तत् । वै । ब्रह्मज्य । ते । देवाः । उपस्तरणम् । अब्रुवन् ॥ १२ ॥
 अश्रूणि । कृपमाणस्य । यानि । जीतस्य । वावृतुः ।
 तम् । वै । ब्रह्मज्य । ते । देवाः । अपाम् । भागम् । आधारयन् ॥ १३ ॥
 येन । मृतम् । स्तूपयन्ति । श्मश्रूणि । येन । उन्दते ।
 तम् । वै । ब्रह्मज्य । ते । देवाः । अपाम् । भागम् । आधारयन् ॥ १४ ॥

- V.19.9** Even the trees repel him saying, "do not come to our shade"
O Nārada, who appropriates arrogantly the good wealth of an
intellectual.
- V.19.10** This is the poison prepared by the bounties of Nature, so has
proclaimed the venerable king. Having devoured the cow of
an intellectual no one wakes up in the kingdom.
- V.19.11** Verily they were nine ninety, whom the earth shook off.
Having violated their intellectual subjects, they suffered
defeat inconceivably.
- V.19.12** The track-effacing broom, which they tie to a dead person,
that, O scatter of intellectuals, will be your bedding, so the
enlightened ones have decreed.
- V.19.13** The tears of the person being wronged, which flow when he
is defeated, O scatter of intellectuals, are your share of
water, that the bounties of Nature have fixed.
- V.19.14** Where-with they bathe the dead, and where-with they
moisten beards, that, O scatter of intellectuals, is your share
of water, that the bounties of Nature have fixed.

न वर्षं मैत्रावरुणं ब्रह्मज्यमभि वर्षति ।
नास्मै समितिः कल्पते न मित्रं नयते वशम् ॥१५॥

न । वर्षम् । मैत्रावरुणम् । ब्रह्मज्यम् । अभि । वर्षति ।

न । अस्मै । सम्पूतिः । कल्पते । न । मित्रम् । नयते । वशम् ॥ १५ ॥

(२०) विंशं सूक्तम्

(१-१२) द्वादशार्पण्यास्य सूक्तस्य मन्त्राः कथिताः । वानस्पत्यद्वन्द्वमिदं वृत्ता । (१) अथमर्थो
ब्रह्मणी, (२-१२) द्वितीयार्पणदशानाम् मिथुनं वृत्तम् ।

उच्चैर्धोषो दुन्दुभिः सत्त्वनायन्वानस्पत्यः संमृत उस्त्रियाभिः ।
वार्व क्षुण्वानो दमयन्त्सपत्नान्तिह इव जेष्यन्नभि तंस्तनीहि ॥१॥
सिंह इवास्तानीद्वयो विवन्दोभिक्रन्दन्नृषभो वासितामिव ।
वृषा त्वं वध्रयस्ते सपत्ना ऐन्द्रस्ते शुष्मो अभिमातिष्ठाहः ॥२॥
वृषेव युये सहसा विद्वानो गव्यन्नभि र्व संघनाजित् ।
शुचा विध्य हृदयं परेषां हित्वा ग्रामान्प्रच्युता यन्तु शत्रवः ॥३॥
संजयन्पूतना ऊर्ध्वमायुर्गृह्णा गृह्णानो बहुधा वि चक्ष्व ।
दैवीं वार्व दुन्दुभ आ गुरस्व वेधाः शत्रूणामुप भरस्व वेदः ॥४॥

उच्चैःधोषः । दुन्दुभिः । सत्त्वनायन् । वानस्पत्यः । सम्मृतः । उस्त्रियाभिः ।
वार्वम् । क्षुण्वानः । दमयन् । सपत्नान् । सिंहः । इव । जेष्यन् । अभि । तंस्तनीहि ॥१॥
सिंहः । इव । अस्तानीत् । द्वयोः । विवन्दः । अभिक्रन्दन् । नृषभः । वासिताम् । इव ।
वृषा । त्वम् । वध्रयः । ते । सपत्नाः । ऐन्द्रः । ते । शुष्मः । अभिमातिष्ठः ॥ २ ॥
वृषो । इव । युये । सहसा । विद्वानः । गव्यन् । अभि । र्व । संघनाजित् ।
शुचा । विध्य । हृदयम् । परेषाम् । हित्वा । ग्रामान् । प्रच्युताः । यन्तु । शत्रवः ॥ ३ ॥
सम्पूतनाम् । पूतनाः । ऊर्ध्वमायुः । गृह्णाः । गृह्णानः । बहुधा । वि । चक्ष्व ।
दैवीम् । वार्वम् । दुन्दुभे । आ । गुरस्व । वेधाः । शत्रूणाम् । उप । भरस्व । वेदः ॥ ४ ॥

- V.19.15** The rain caused by sun and ocean does not fall on (the domain of) the scather of intellectuals. The war council (samiti) does not favour him, nor can he bring the friends under his control (win the support of his friends).

Wood-carved War-drum

- V.20.1** Carved out of wood and held tight with leather straps, loud-noised is the war-drum (dundubhi), augmentor of strength; whetting your voice, subduing the rivals, seeking victory, may you roar all around like a lion.
- V.20.2** Made of wood and fastened skillfully, (the war-drum) roars like a lion, like a bull bellowing for a cow; (O war-drum) you are powerful; your rivals are impotent; your foe-conquering might is indeed that of the resplendent Lord.
- V.20.3** O winner of plentiful booty arriving suddenly, like a mighty bull seeking cows, may you roar all around. May you pierce the heart of our enemies with grief. Having been dislodged may our enemies flee leaving their villages.
- V.20.4** Conquering the invading hordes, loud-roarer, capturing those who deserve to be captured, may you look around in many ways. O war-drum, being pious, may you utter the divine speech. May you fetch the enemy's wealth to us.

दुन्दुभेर्वाचं प्रयतां वदन्तीमाशृण्वती नाथिता घोषबुद्धा ।
 नारी पुत्रं धावतु हस्तगृह्यामित्रा भीता समरे वधानाम् ॥५॥
 पूर्वो दुन्दुभे प्र वदासि वाचं भूम्याः पृष्ठे वद रोचमानः ।
 अमित्रसेनामभिजज्जमानो द्युमर्द द दुन्दुभे सुनृतावत् ॥६॥
 अन्तरेमे नमसी घोषो अस्तु पृथक्ते ध्वनयो यन्तु शीर्षम् ।
 अभि क्रन्द स्तनयोत्पिपानः श्लोककृन्मित्रतूर्याय स्वर्धौ ॥७॥
 धीभिः कृतः प्र वदाति वाचमुद्धर्षय सत्त्वनामायुधानि ।
 इन्द्रमेदी सत्त्वनो नि ह्वयस्व मित्रैरमित्रा अव जह्वनीहि ॥८॥
 समक्रन्दनः प्रवदो धृष्णुषेणः प्रवेदुःकृद्बहुधा ग्रामघोषी ।
 श्रेयो वन्वानो वयुनानि विद्वान्कीर्ति बहुभ्यो वि हर द्विराजे ॥९॥
 श्रेयःकेतो वसुजित्सर्हीयान्संग्रामजित्संशितो ब्रह्मणासि ।
 अंशुर्नव ग्रावाधिषवणे अद्रिर्गन्धर्वदुन्दुभेधि नृत्य वेदः ॥१०॥

दुन्दुभेः । वाचम् । प्रयताम् । वदन्तीम् । आशृण्वती । नाथिता । घोषबुद्धा ।
 नारी । पुत्रम् । धावतु । हस्तगृह्य । आमित्रा । भीता । समरे । वधानाम् ॥ ५ ॥
 पूर्वैः । दुन्दुभे । प्र । वदासि । वाचम् । भूम्याः । पृष्ठे । वद । रोचमानः ।
 अमित्रसेनाम् । अमिजज्जमानः । द्युमर्द । दुन्दुभे । सुनृतावत् ॥ ६ ॥
 अन्तरा । इमे इति । नमसी इति । घोषः । अस्तु । पृथक् । ते । ध्वनयः । यन्तु । शीर्षम् ।
 अभि । क्रन्द । स्तनय । उत्पिपानः । श्लोककृत् । मित्रस्तूर्याय । सुवर्धौ ॥ ७ ॥
 धीभिः । कृतः । प्र । वदाति । वाचम् । उत् । हर्षय । सत्त्वनाम् । आयुधानि ।
 इन्द्रमेदी । सत्त्वनः । नि । ह्वयस्व । मित्रैः । अमित्रान् । अव । जह्वनीहि ॥ ८ ॥
 समक्रन्दनः । प्रवदः । धृष्णुसेनः । प्रवेदुःकृत् । बहुधा । ग्रामघोषी ।
 श्रेयः । वन्वानः । वयुनानि । विद्वान् । कीर्तिम् । बहुभ्यः । वि । हर । द्विराजे ॥ ९ ॥
 श्रेयःकेतः । वसुजित् । सर्हीयान् । संग्रामजित् । समश्रितः । ब्रह्मणा । असि ।
 अंशुर्नव । ग्रावा । अधिषवने । अद्रिः । गन्धर्व । दुन्दुभे । अधि । नृत्य । वेदः ॥ १० ॥

- V.20.5** Hearing all around, the loudly spoken voice of the war-drum, let the woman of the enemy, frightened, suppliant, wakened by the roar, flee seizing her son by hand, in the clash of deadly weapons.
- V.20.6** O war-drum, you utter your voice first. Speak on the surface of earth shining brightly. Crushing the enemy's army on all the sides, O war-drum, may you speak loudly and pleasantly.
- V.20.7** May there be loud noise between these two firmaments. May your sounds spread quickly in all directions. Growing in vehemence and earning glory, may you roar and thunder, so that the victory for friends may be achieved (assured).
- V.20.8** Made with skills, the drum utters clearly a speech. (O drum), raise up the weapons of powerful warriors. Gladdener of the army chief, call up the powerful warriors and with the help of the friends crush down the enemies.
- V.20.9** Resonant, loud-speaking, accompanied by a conquering army, rouser, making proclamations in villages for various purposes, winning real happiness, knowing all the ways, (O drum), may you distribute glory to many in the battle of two kings.
- V.20.10** O ensign of real happiness, winner of treasures, mighty, winner of battle, you have been whetted by the intellectual; as at the time of pressing out the crushing stones dance on the stalks of same plant, so, O war-drum, may you dance upon our enemy's possessions.

शत्रुपाप्नीपाईभिमातिपाहो गुवेषणः सहमान उद्भित् ।
 वाग्वीव मन्त्रं प्र भरस्व वाचं सांग्रामजित्यायेषमुद्देह ॥११॥
 अच्युतच्युत्समदो गर्भिष्ठो मृधो जेता पुरएतायोष्यः ।
 इन्द्रेण गुप्तो विदया निचिक्यद्दद्योतनो द्विपतां याहि शीर्भम् ॥१२॥

शत्रुपाद् । नीपाद् । अभिमातिऽसहः । गोऽएपणः । सहमानः । उद्भित् ।
 वाग्वीऽव । मन्त्रम् । प्र । भरस्व । वाचम् । सांग्रामजित्याय । ईर्षम् । उत् । वृद् । इह ॥ ११ ॥
 अच्युतऽच्युत् । सऽमदः । गर्भिष्ठः । मृधः । जेता । पुरऽएता । अयोष्यः ।
 इन्द्रेण । गुप्तः । विदया । निऽचिक्यत् । द्दत्ऽद्योतनः । द्विपताम् । याहि । शीर्भम् ॥ १२ ॥

(२१) एकविंशं सूक्तम्

(१-१२) द्वादशार्चन्यास्य सूक्तस्य महा कविः । (१-२) प्रथमार्चनार्च्यं वानस्पत्यद्वन्द्वमिह, (१०-१२) द्वादशमार्चि-
 त्वस्य चादित्याद्ययो देवताः । (१, ४-५) प्रथमार्चनृषीपञ्चमीनां पञ्चापङ्क्तिः, (२-३, ७-१०)
 द्वितीयाकृतीमयोः सप्तम्यादित्यतस्तृणाञ्जनुद्वि, (६) षष्ठ्या जगती, (११) एकप्रस्था
 इतितीगर्भा विष्टु, (१५) द्वादश्याश्च विष्टा धवमप्या गायत्री कथ्यन्ति ।

विहृदयं वैमनस्यं वदामित्रेषु दुन्दुभे ।
 विहृषं कश्मशं भयममित्रेषु नि दध्मस्यैवैनान्दुन्दुभे जहि ॥१॥
 उद्वेपमाना मनसा चक्षुषा हृदयेन च ।
 धावन्तु बिभ्यतोमित्राः प्रत्रासेनाज्यं हुते ॥२॥
 वानस्पत्यः संमृत उस्त्रियाभिर्विश्वगोत्र्यः ।
 प्रत्रासममित्रेभ्यो वृदाज्येनाभिर्घोरितः ॥३॥

विहृदयम् । वैमनस्यम् । वद । अमित्रेषु । दुन्दुभे ।
 विहृषम् । कश्मशम् । भयम् । अमित्रेषु । नि । दध्मसि । अत्र । एनान् । दुन्दुभे । जहि ॥
 उद्वेपमानाः । मनसा । चक्षुषा । हृदयेन । च ।
 धावन्तु । बिभ्यतः । अमित्राः । प्रऽत्रासेन । आज्ये । हुते ॥ २ ॥
 वानस्पत्यः । सम्ऽमृतः । उस्त्रियाभिः । विश्वगोत्र्यः ।
 प्रऽत्रासम् । अमित्रेभ्यः । वृद् । आज्येन । अभिर्घोरितः ॥ ३ ॥

V.20.11 Conqueror of enemy, always victorious, conqueror of arrogant foes, seeker of booty, overpowering and up-rooting. O drum, as an orator speaks his counsel, so may you speak vigour to us here for winning the battle.

V.20.12 Overthrower of unoverthrown, always ready to join the battle, conqueror of foes, moving in forefront, irresistible, protected by the resplendent Lord, knowing well the skills of war, burning hearts of our malicious enemies. (O drum), may you move (towards them) quickly.

Wood-carved War-drum

V.21.1 O war-drum, may you utter disheartening (noise) and estrangement of minds among our enemies. We put in our enemies malice, discord and fear. May you, O drum, smite them down.

V.21.2 Trembling badly in their mind, eye and heart, terrified, may the enemies flee out of fear as soon as the purified butter is poured (into sacrificial fire).

V.21.3 Made out of wood, kept tight with leather straps, common to all clans, smeared with purified butter, may you utter terror for our enemies.

यया मृगाः संविजन्ते आरण्याः पुरुषादधि ।
 एवा त्वं दुन्दुभेमित्रानभि क्रन्दु प्र त्रासयाथो चित्तानि मोहय ॥४॥
 यया वृकादजावयो धावन्ति बहु बिभ्यतीः ।
 एवा त्वं दुन्दुभेमित्रानभि क्रन्दु प्र त्रासयाथो चित्तानि मोहय ॥५॥
 यया श्येनात्पतत्रिणः संविजन्ते अहर्दिवि सिंहस्य स्तनयोर्यया ।
 एवा त्वं दुन्दुभेमित्रानभि क्रन्दु प्र त्रासयाथो चित्तानि मोहय ॥६॥
 परामित्रान्दुन्दुभिना हरिणस्याजिनेन च । सर्वे देवा अतित्रसन्त्ये संप्रामत्येदति ॥७॥
 यैरिन्द्रः प्रक्रीडते पद्मोषेच्छायया सह । तेरमित्रास्त्रसन्तु नोमी ये यन्त्यनीकुशः ॥८॥
 ज्याघ्रोषा दुन्दुभयोभि क्रोशन्तु या दिशः ।
 सेनाः पराजिता यतीरमित्राणामनीकुशः ॥९॥

यया । मृगाः । सम्ऽविजन्ते । आरण्याः । पुरुषात् । अधि । एव । त्वम् ।
 दुन्दुभे । अमित्रान् । अभि । क्रन्दु । प्र । त्रासय । अथो इति । चित्तानि । मोहय ॥ ४ ॥
 यया । वृकात् । अजऽअवयः । धावन्ति । बहु । बिभ्यतीः । एव० ॥ ५ ॥
 यया । श्येनात् । पतत्रिणः । सम्ऽविजन्ते । अहऽदिवि । सिंहस्य । स्तनयोः । यया । एव० ॥
 परा । अमित्रान् । दुन्दुभिना । हरिणस्य । अजिनेन । च ।
 सर्वे । देवाः । अतित्रसन् । ये । सम्ऽप्रामत्ये । ईशते ॥ ७ ॥
 यैः । इन्द्रः । प्रऽक्रीडते । पद्मोषैः । छायाया । सह ।
 तैः । अमित्राः । त्रसन्तु । नः । अमी इति । ये । यन्ति । अनीकुशः ॥ ८ ॥
 ज्याघ्रोषाः । दुन्दुभयः । अभि । क्रोशन्तु । याः । दिशः ।
 सेनाः । पराजिताः । यतीः । अमित्राणाम् । अनीकुशः ॥ ९ ॥

- V.21.4** As the beasts of the forest run away in terror from man, even so, O drum, may you roar towards the enemies, frighten them thoroughly and then confuse their minds.
- V.21.5** Just as goats and sheep run away in great fear from the wolf, even so, O drum, may you roar towards the enemies, frighten them thoroughly and then confuse their minds.
- V.21.6** As the birds fly away in terror from a hawk day by day, as from a lion's roar, even so, O drum, may you roar towards the enemies, frighten them thoroughly and then confuse their minds.
- V.21.7** With the drum and with the skin of the dear, may all the enlightened ones, who are masters of the battle, frighten the enemies away.
- V.21.8** With the resounding noises of foot-steps, with which the army chief plays his game along with the shadow, may our enemies get frightened, who move forth in troops.
- V.21.9** O sun, may you take away their vision, O beams of light, run after them. The power of arms having gone, let the fetters be tied on (their feet).

आदित्य चक्षुरा दत्स्व मरीचयोनु धावत ।

पुत्सङ्गिनीरा सजन्तु विगति बाहुवीर्ये ॥१०॥

यूयमुग्रा मरुतः पृश्निमातर इन्द्रेण युजा प्र मृणीत शत्रून् ।

सोमो राजा वरुणो राजा महादेव उत मृत्युरिन्द्रः ॥११॥

एता देवसेनाः सूर्यकेतवः सचेतसः । अमित्राभ्यो जयन्तु स्वाहा ॥१२॥

आदित्य । चक्षुः । आ । दत्स्व । मरीचयः । अनु । धावत ।

पुत्सङ्गिनीः । आ । सजन्तु । विगति । बाहुवीर्ये ॥ १० ॥

यूयम् । उग्राः । मरुतः । पृश्निमातरः । इन्द्रेण । युजा । प्र । मृणीत । शत्रून् ।

सोमः । राजा । वरुणः । राजा । महादेवः । उत । मृत्युः । इन्द्रः ॥ ११ ॥

एताः । देवसेनाः । सूर्यकेतवः । सचेतसः । अमित्रान् । नः । जयन्तु । स्वाहा ॥ १२ ॥

(२२) द्वाविंशं सूक्तम्

(१-१५) चतुर्दशर्पस्यास्य सूक्तस्य श्रवणिरा कविः । तपन्नाराभो देवता । (१) प्रथमर्षे अग्निश्चक्षुः, (२) द्वितीयाया-
किङ्क, (३-५, ८-१५) कृतीयास्तृतीयोऽष्टादिनषानाम् उडुप्, (५) पञ्चम्याथ विराट् पञ्चाक्षरी कर्मांसि ।

अमिस्तक्मानमर्ष बाधतामितः सोमो ग्रावा वरुणः पूतदक्षाः ।

वेदिर्वर्हिः समिधः शोशुचाना अप द्वेषांस्यमुया भवन्तु ॥१॥

अयं यो विश्वान्हरितान्कृणोष्युच्छोचयन्मिहिवामिदुन्वन् ।

अथा हि तक्मन्नरसो हि भूया अथा न्यङ्घराइ वा परेहि ॥२॥

अग्निः । तक्मानम् । अर्ष । बाधताम् । इतः । सोमः । ग्रावा । वरुणः । पूतदक्षाः ।

वेदिः । वर्हिः । समिधः । शोशुचानाः । अर्ष । द्वेषांसि । अमुया । भवन्तु ॥ १ ॥

अयम् । यः । विश्वान् । हरितान् । कृणोषि । उतऽशोचयन् । अग्निः । इव । अमिदुन्वन् ।

अर्ष । हि । तक्मन् । अरसः । हि । भूयाः । अर्ष । न्यङ्घ । अघराइ । वा । परी । इहि ॥ २ ॥

V.21.10 O sun, may you take away their vision. Beams of light, may you run close after them. The power of arms having been subdued, may the foot-binding ropes be bound around.

V.21.11 O formidable storm-troopers, sons of mother-earth, may you crush the enemies with the resplendent Lord as your ally. The shining (rājā) blissful Lord, the shining venerable Lord, the great enlightened one, the death and also the resplendent Lord.

V.21.12 May these hosts divine, having sun on their banners (sūrya-ketavaḥ), one minded, conquer our enemies. Svāhā. (hail).

Cure for fever

V.22.1 May the sacrificial fire, Soma herb, the crushing stone, the venerable Lord skilled in purifying, the sacrificial altar, the sacred grass and brightly glowing fuel sticks (samidhaḥ) drive the fever away from here. May the malignancies keep at a distance away yonder.

V.22.2 O fever, may you, who make all the persons yellow, heating them up and causing pain all over like fire, now become powerless (weak); now may you go down or vanish far below.

यः पुरुषः पारुषेयो विध्वंस इवारुणः ।
 तक्मानं विश्वधावीर्याधराञ्च परां सुव ॥३॥
 अधराञ्च प्र हिणोमि नमः कृत्वा तक्मने ।
 शक्म्भरस्य मुष्टिहा पुनरितु महावृषान् ॥४॥
 ओको अस्य मूर्जवन्त ओको अस्य महावृषाः ।
 यावज्जातस्तक्मंस्तावानसि बलिहकेषु न्योचुरः ॥५॥
 तक्मन्व्यालि वि गद व्यङ्ग मूरि यावय ।
 दासीं निष्टकरीमिच्छ तां वज्रेण समर्पय ॥६॥
 तक्मन्मूर्जवतो गच्छ बलिहकान्वा परस्तराम् ।
 शुद्रामिच्छ प्रफर्व्य तां तक्मन्वीवि धूनुहि ॥७॥
 महावृषान्मूर्जवतो बन्ध्वंश्चि परेत्य ।
 प्रैतानि तक्मने ब्रूमो अन्यक्षेत्राणि वा इमा ॥८॥

यः । पुरुषः । पारुषेयः । अवध्वंसः । ईव । अरुणः ।
 तक्मानम् । विश्वधाऽवीर्यं । अधराञ्चम् । परां । सुव ॥ ३ ॥
 अधराञ्चम् । प्र । हिणोमि । नमः । कृत्वा । तक्मने ।
 शक्मऽभरस्य । मुष्टिऽहा । पुनः । एतु । महाऽवृषान् ॥ ४ ॥
 ओकः । अस्य । मूर्जऽवन्तः । ओकः । अस्य । महाऽवृषाः ।
 यावत् । जातः । तक्मन् । तावान् । असि । बलिहकेषु । निऽओचुरः ॥ ५ ॥
 तक्मन् । विऽआलि । वि । गद । विऽअङ्ग । मूरि । यावय ।
 दासीम् । निऽस्तकरीम् । इच्छ । ताम् । वज्रेण । सम् । अर्पय ॥ ६ ॥
 तक्मन् । मूर्जऽवतः । गच्छ । बलिहकान् । वा । परऽस्तराम् ।
 शुद्राम् । इच्छ । प्रऽफर्व्यम् । तान् । तक्मन् । विऽईव । धूनुहि ॥ ७ ॥
 महाऽवृषान् । मूर्जऽवतः । बन्धु । अद्भि । पराऽइत्ये ।
 प्र । एतानि । तक्मने । ब्रूमः । अन्यऽक्षेत्राणि । वै । इमा ॥ ८ ॥

- V.22.3** May you, O potent in all aspects, send away downwards the fever, which is violent, affecting the joints and is ruddy like dust.
- V.22.4** Having bowed in reverence to the fever, I send it downwards. May this boxer killer of vegetable growers go again to the regions of much rain-fall.
- V.22.5** Its abode is where the mūñja grass grows; its abode is the region of much rain-fall; O fever, as soon as you were born, you have been visible among the Balhikas.
- V.22.6** O fever, vicious, much poisonous, distorter of limbs, may you go far away. Seek her, who does not move about, as your maid-servant and strike her with your adamantite weapon.
- V.22.7** O fever, may you go to the region, where the mūñja grass grows; or may you go even farther to Balhikas. Seek there some wanton (prapharvya) maid-servant and shake her severely.
- V.22.8** Having gone far away, may you eat up the regions of much rain-fall and the regions, where the mūñja grass grows, your own kins. We allow these regions to fever or other regions even farther than these.

अन्येऽत्रे न रमसे वृशी सन्मृडयासि नः ।
 अर्भूदु प्रायेस्तत्त्वा स गमिष्यति बर्हिहकान् ॥९॥
 यत्त्वं शीतोर्थो रुरः सह कासावेपयः ।
 भीमास्तेतवमन्देतयस्ताभिः स्म परि वृद्धिनः ॥१०॥
 मा स्मेतात्सस्त्रींकुरुया बलासे कासमुद्युगम् ।
 मा सातोर्वादिः पुनस्तत्त्वा तवममुर्प ब्रुवे ॥११॥
 तवमन्म्रात्रा बलासेन स्वस्त्रा कासिकया सह ।
 पाप्मा भ्रातृव्येण सह गच्छामुमरणं जनम् ॥१२॥
 तृतीयकं वितृतीयं सदुन्दिमुत शारदम् ।
 तवमानं शीतं रुरं प्रैष्मं नाशय वार्षिकम् ॥१३॥
 गन्धारिम्यो मूर्जवत्प्रयोद्धेम्यो मगधेम्यः ।
 प्रैष्यन्जनमिव शेवधि तवमानं परि दधसि ॥१४॥

अन्येऽत्रे । न । रमसे । वृशी । सन् । मृडयसि । नः ।
 अर्भूत् । कुं इति । प्रऽअर्थः । त्वमा । सः । गमिष्यति । बर्हिहकान् ॥ ९ ॥
 यत् । त्वम् । शीतः । अयो इति । रुरः । सह । कासा । अवेपयः ।
 भीमाः । ते । त्वमन् । हेतयः । ताभिः । स्म । परि । वृद्धिः । नः ॥ १० ॥
 मा । स्म । एतान् । सस्त्रीन् । कुरुयाः । बलासेम् । कासम् । उतऽयुगम् ।
 मा । स्म । अतः । अर्वाद् । आ । तेः । पुनः । तत् । त्वा । त्वमन् । उर्प । ब्रुवे ॥ ११ ॥
 तवमन् । भ्रात्रा । बलासेन । स्वस्त्रा । कासिकया । सह ।
 पाप्मा । भ्रातृव्येण । सह । गच्छ । अमुम् । अरणम् । जनम् ॥ १२ ॥
 तृतीयकम् । विऽतृतीयम् । सदुम्ऽदिम् । उत । शारदम् ।
 तवमानम् । शीतम् । रुरम् । प्रैष्मम् । नाशय । वार्षिकम् ॥ १३ ॥
 गन्धारिऽम्यः । मूर्जवत्ऽम्यः । अद्धेम्यः । मगधेम्यः ।
 प्रऽप्रेष्यन् । जनम्ऽव । शेवऽधिम् । तवमानम् । परि । दधसि ॥ १४ ॥

V.22.9 You do not delight in other's region. Being under control, you bring happiness to us. The fever has agreed to our request and to Balhikas it will go.

V.22.10 You, that come with shivering, or with aching, and that shake the patient with cough, O fever, terrible are your weapons; with them may you keep away from us.

V.22.11 May you not these your companions - the wasting disease (balāsa), the cough and collapse (udyuga). Do not come nearer than this to us, this I request you once again.

V.22.12 O fever, along with your brother, the wasting disease (balāsa), with your nephew, the eruption (pāpmā), may you go to so and so stranger people.

V.22.13 May you drive away all types of fevers enlisted below :
 (i) tṛtiyakam - tertian, (ii) viṛtiyam-intermittent, (iii) Sadamdīm - constant, (iv) śārdam-autumnal, (v) takmānam - pertaining to skin eruptions, (vi) śītam - in cold, (vii) rūram - that comes in śīśira (cold winters), (viii) graiṣmam - in summers, (ix) vārṣikam - during rains.

V.22.14 To those of Ganahār, to those of Moojvan, those of Aṅgas, and to those of Magadha, we hereby send fever, as one sends a treasure to another person.

(२३) मयोविषां सूक्तम्

(१-१३) मयोदकर्षत्यास्य सूक्तस्य कृष्ण ऋषिः । इन्द्रायमो देवा देवताः । (१-१२) मयमावि-
दायशर्षामनुष्टुप्, (१३) मयोदस्याश्च शिरादनुष्टुप् उन्पत्तिः ॥

ओते मे यावापृथिवी ओता देवी सरस्वती ।
 ओतौ म इन्द्रश्चाग्निश्च किमि जम्भयतामिति ॥१॥
 अत्येन्द्र कुमारस्य किमीन्धनपते जहि ।
 हुता विश्वा अरातय उग्रेण वर्चसा मम ॥२॥
 यो अक्ष्यौ परिस्पर्षति यो नासे परिसर्षति ।
 दतां यो मध्यं गच्छति तं किमि जम्भयामसि ॥३॥
 सरूपौ द्वौ विरूपौ द्वौ कृष्णौ द्वौ रोहितौ द्वौ ।
 बभ्रुश्च बभ्रुर्कर्णश्च गृध्रः कोकश्च ते हुताः ॥४॥
 ये किमयः शितिकक्षा ये कृष्णाः शितिबाहवः ।
 ये के च विश्वरूपास्तान्किमीन्जम्भयामसि ॥५॥
 उत्पुस्तात्सूर्य एति विश्वदृष्टो अदृष्टहा ।
 दृष्टान् च प्रदृष्टान् च सर्वांश्च प्रमृणन्किमीन् ॥६॥

ओते इत्याऽऽते । मे । यावापृथिवी इति । आऽऽता । देवी । सरस्वती ।
 आऽऽतौ । मे । इन्द्रः । च । अग्निः । च । किमिम् । जम्भयताम् । इति ॥ १ ॥
 अत्य । इन्द्र । कुमारस्य । किमीन् । धनऽपते । जहि ।
 हुताः । विश्वाः । अरातयः । उग्रेण । वर्चसा । मम ॥ २ ॥
 यः । अक्ष्यौ । परिऽस्पर्षति । यः । नासे इति । परिऽस्पर्षति ।
 दताम् । यः । मध्यम् । गच्छति । तम् । किमिम् । जम्भयामसि ॥ ३ ॥
 सरूपौ । द्वौ । विरूपौ । द्वौ । कृष्णौ । द्वौ । रोहितौ । द्वौ ।
 बभ्रुः । च । बभ्रुऽकर्णः । च । गृध्रः । कोकः । च । ते । हुताः ॥ ४ ॥
 ये । किमयः । शितिकक्षाः । ये । कृष्णाः । शितिबाहवः ।
 ये । के । च । विश्वरूपाः । तान् । किमीन् । जम्भयामसि ॥ ५ ॥
 उत् । पुस्तात् । सूर्यः । एति । विश्वदृष्टः । अदृष्टहा ।
 दृष्टान् । च । प्रदृष्टान् । च । सर्वांश्च । प्रमृणन् । किमीन् ॥ ६ ॥

Indra and others

- V.23.1** Heaven and earth are gracious to me, the learning divine is gracious, and the lightning and fire, both are gracious to me. May they destroy the worm.
- V.23.2** O resplendent Lord, master of riches, may you kill the worms of this boy. All the distressing worms have been destroyed by my formidable utterance (or *vacasā* herb *Acours colamus*).
- V.23.3** The one, that moves about in his two eyes, the one that moves into his nose and the one that goes to the midst of his teeth, that worm, we hereby destroy completely.
- V.23.4** Two of the same form, two of different forms, two black, two red, the brown and the brown-eared, the vulture and the wolf, these have been killed.
- V.23.5** The worms that have white sides, or that are black with white arms, and whosoever are of various shapes and forms, all those worms we hereby utterly destroy.
- V.23.6** There in the east up rises the sun, seen by all and killer of the unseen, killing the seen as well as the unseen, and crushing all sorts of worms.

येवापासुः कष्कषाम एजुत्काः शिपवितुकाः ।
 दृष्टश्च हन्यतां किमिरुतादृष्टश्च हन्यताम् ॥७॥
 हुतो येवापः किमीणां हुतो नदनिमोत ।
 सर्वाङ्नि मप्सुषाकरं दृषदा खल्वीं इव ॥८॥
 त्रिशीर्षाणं त्रिकुदं किमिं सारङ्गमर्जुनम् ।
 शृणाम्यस्य पृष्टीरपि वृश्चामि यच्छिरः ॥९॥
 अत्रिवह्नः किमयो हन्मि कष्वजमदभिवत् ।
 अगस्त्यस्य ब्रह्मणा सं पिनप्यहं किमीन् ॥१०॥
 हुतो राजा किमीणामुतैषां स्पपतिर्हुतः ।
 हुतो हुतमाता किमिर्हुतभ्राता हुतस्वसा ॥११॥
 हुतासौ अस्य वेशसौ हुतासुः परिवेशसः ।
 अथो ये क्षुल्लुका इव सर्वे ते किमयो हुताः ॥१२॥

येवापासः । कष्कषासः । एजुत्काः । शिपवितुकाः ।
 दृष्टः । च । हन्यताम् । किमिः । उत । अदृष्टः । च । हन्यताम् ॥ ७ ॥
 हुतः । येवापः । किमीणाम् । हुतः । नदनिमा । उत ।
 सर्वाङ् । नि । मप्सुषा । अकरम् । दृषदा । खल्वान् इव ॥ ८ ॥
 त्रिशीर्षाणम् । त्रिकुदम् । किमिन् । सारङ्गम् । अर्जुनम् ।
 शृणामि । अस्य । पृष्टीः । अपि । वृश्चामि । यत् । शिरः ॥ ९ ॥
 अत्रिज्वत् । वः । किमयः । हन्मि । कष्वज्वत् । जमदग्निज्वत् ।
 अगस्त्यस्य । ब्रह्मणा । सम् । पिनप्यि । अहम् । किमीन् ॥ १० ॥
 हुतः । राजा । किमीणान् । उत । एषाम् । स्पपतिः । हुतः ।
 हुतः । हुतमाता । किमिः । हुतभ्राता । हुतस्वसा ॥ ११ ॥
 हुतासः । अस्य । वेशसः । हुतासः । परिवेशसः ।
 अथो इति । ये । क्षुल्लुका इव । सर्वे । ते । किमयः । हुताः ॥ १२ ॥

- V.23.7** Yavasa, kaskasa, ejatka and śipavitnuka, are the various kinds of worms. Let such a worm be killed when seen; even when unseen let it be killed. (worms : yevāśāṣaḥ, kaśkaśāḥ, śipavintukāḥ-visible to eyes and non-visible)
- V.23.8** Among the worms the yevāśaḥ have been killed; nadaniman also has been killed. I have crushed all of them to pieces, just as grains (grams) with stones.
- V.23.9** I hereby kill the worm having three heads and three humps, veriegated and white-coloured. I break its ribs and cutt off what is its head.
- V.23.10** I kill you worms, as old sages and seers like Atri (free from triple bondage); as Kanva (seer, an embodiment of wisdom), and Jamadagni (flaring like fire), had killed in the past. I crush the worms to a fine powder, with the same contrivance, once introduced by Agastya, the renowned physician (Also see Av.II. 32.3)
- V.23.11** The king of worms; - the most prominent one, has been destroyed; the one who was the Lord of them has been slain. Also that worm has been slain whose mother, brother and sister— the whole family, has been annihilated. (Also Av. II.32.4)
- V.23.12** His dependents have also been destroyed; all his neighbours around him are destroyed. His little-one progeny also does not exist; it is all dead. (Also Av. II.32.5)

- V.23.13** Of all the male worms and of all the female worms including insects, I hereby crush the head with a stone and burn their mouth with fire.

Divinities - numerous

- V.24.1** The inspirer Lord (Savitṛ) is the Lord of impulses (prasavānamdhipatiḥ) may he favour me in this prayer (brahmāṇi); in this rite (karmāṇi); in this priestly representation (asyām purodhāyām); in firm standing (pratiṣṭhāyām); in this intent (asyām chittayām); in this design (asyām ākūtyām); in this benediction (āśiṣi) in this invocation of the divinities (devadūtyām). Svāhā (hail).

- V.24.2** The fire (Agni) is the lord of vegetation; may he favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm-standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

- V.24.3** Heaven and earth (dyāvā-prthivī) are the queens of donors; may they two favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

वरुणोपामधिपतिः स मावत ।
 अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
 चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥४॥
 मित्रावरुणौ वृष्ट्याधिपती तौ मावताम् ।
 अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
 चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥५॥
 मरुतः पर्वतानामधिपतयस्ते मावन्तु ।
 अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
 चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥६॥
 सोमो वीरुधामधिपतिः स मावतु ।
 अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
 चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥७॥
 वायुरन्तरिक्षस्याधिपतिः स मावतु ।
 अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
 चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥८॥

वरुणः । अपाम् । अधिपतिः । सः । मा । अवतु । ० ॥ ४ ॥

मित्रावरुणौ । वृष्ट्याः । अधिपती इत्यधिपती । तौ । मा । अवताम् । ० ॥ ५ ॥

मरुतः । पर्वतानाम् । अधिपतयः । ते । मा । अवन्तु । ० ॥ ६ ॥

सोमः । वीरुधाम् । अधिपतिः । सः । मा । अवतु । ० ॥ ७ ॥

वायुः । अन्तरिक्षस्य । अधिपतिः । सः । मा । अवतु । ० ॥ ८ ॥

- V.24.4** The ocean (Varuṇa) is the Lord of waters; may he favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.
- V.24.5** The sun and the ocean (Mitra and Varuṇa) are the lords of rain; may they two favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.
- V.24.6** The cloud-bearing winds (Maruts) are the lords of mountains; may they favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.
- V.24.7** The king of medicinal herbs (Soma) is the lord of plants; may he favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.
- V.24.8** The cosmic wind (Vāyu) is the lord of the midspace; may he favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

सूर्यश्चक्षुषामधिपतिः स मावतु ।
 अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
 चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥९॥
 चन्द्रमा नक्षत्राणामधिपतिः स मावतु ।
 अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
 चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥१०॥
 इन्द्रो दिवोधिपतिः स मावतु ।
 अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
 चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥११॥
 मरुतां पिता पशूनामधिपतिः स मावतु ।
 अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
 चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥१२॥
 मृत्युः प्रजानामधिपतिः स मावतु ।
 अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
 चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥१३॥

सूर्यः । चक्षुषाम् । अधिपतिः । सः । मा । अवतु । ० ॥ ९ ॥
 चन्द्रमाः । नक्षत्राणाम् । अधिपतिः । सः । मा । अवतु । ० ॥ १० ॥
 इन्द्रः । दिवः । अधिपतिः । सः । मा । अवतु । ० ॥ ११ ॥
 मरुताम् । पिता । पशूनाम् । अधिपतिः । सः । मा । अवतु । ० ॥ १२ ॥
 मृत्युः । प्रजानाम् । अधिपतिः । सः । मा । अवतु । ० ॥ १३ ॥

- V.24.9** The Sun (Sūrya) is lord of the eye; may he favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm-standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.
- V.24.10** The moon (Candrama) is the lord of asterisms; may he favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm-standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.
- V.24.11** The resplendent Lord (Indra) is the lord of heaven; may he favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm-standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.
- V.24.12** The father of cloud-bearing winds (Marutām-pitā) is the lord of animals; may he favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm-standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.
- V.24.13** Death (Mrtyu) is the lord of creatures; may he favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm-standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

यमः पितॄणामधिपतिः स मावतु ।
 अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायांमस्यां प्रतिष्ठायांमस्यां
 चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥१४॥
 पितरः परे ते मावन्तु ।
 अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायांमस्यां प्रतिष्ठायांमस्यां
 चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥१५॥
 तता अवरि ते मावन्तु ।
 अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायांमस्यां प्रतिष्ठायांमस्यां
 चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥१६॥
 ततस्ततामहास्ते मावन्तु ।
 अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायांमस्यां प्रतिष्ठायांमस्यां
 चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा ॥१७॥

यमः । पितॄणाम् । अधिपतिः । सः । मा । अवतु । ० ॥ १४ ॥

पितरः । परे । ते । मा । अवन्तु । ० ॥ १५ ॥

तताः । अवरि । ते । मा । अवन्तु । ० ॥ १६ ॥

ततः । ततामहाः । ते । मा । अवन्तु । ० ॥ १७ ॥

(२५) पञ्चविंशं सूक्तम्

(१-१३) यमोदगार्भस्यास्य एकस्य गत्वा क्रमिः । योनिर्गर्भो मन्मोक्त देवाश्च देवताः । (१-१२) यममादि-
 ब्रह्मसर्वास्तुष्टु, (१३), यमोदगस्याश्च विषाद् पुस्त्यामृहवी कन्दसी ॥

पर्वतादिवो योनेरङ्गादङ्गात्समाभृतम् । शेषो गर्भस्य रेतोधाः सरौ पूर्णमिवा दधत् ॥१॥

पर्वतात् । दिवः । योनेः । अङ्गात् अङ्गात् । सम आभृतम् ।

शेषः । गर्भस्य । रेतः श्वाः । सरौ । पुर्णम् ईव । आ । दधत् ॥ १ ॥

V.24.14 The ordainer Lord (Yama) is the lord of elders; may he favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm-standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

V.24.15 Elders (Pitṛ) are seniors (pare); may they favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm-standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

V.24.16 Fathers (tataḥ) are junior (avare); may they favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm-standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

V.24.17 Fathers become grand fathers (tatas-tatāmahāḥ); may they favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm-standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

(Each verse devoted to a separate Divinity - From Śaviṛ to Tatāmahāḥ)

Yoni, Garbha and Earth etc.

V.25.1 Brought from the mountain (or from clouds), from the womb of the sky, and from each and every part of the body, the germ of an embryo is laid by the male organ just like a feather on an arrow. [Cloud and mountain both]

ययेयं पृथिवी मही भूतानां गर्भमादधे । पुत्रा दधामि ते गर्भं तस्मै त्वामवसे हुवे ॥२॥

गर्भं धेहि सिनीवाल्लि गर्भं धेहि सरस्वति ।

गर्भं ते अश्विनोभा धत्तां पुष्करस्रजा ॥३॥

गर्भं ते मित्रावरुणौ गर्भं देवो बृहस्पतिः ।

गर्भं त इन्द्रश्चाग्निश्च गर्भं धाता दधातु ते ॥४॥

विष्णुर्योनिं कल्पयतु त्वष्टा रूपाणि पिशतु ।

आ सिञ्चतु प्रजापतिर्धाता गर्भं दधातु ते ॥५॥

यद्देव राजा वरुणो यद्वा देवी सरस्वती ।

यदिन्द्रो बृत्रहा वेद तद्गर्भकरणं पिब ॥६॥

गर्भो अस्योषधीनां गर्भो वनस्पतीनाम् ।

गर्भो विश्वस्य भूतस्य सो अग्ने गर्भमेह धाः ॥७॥

यया । इयम् । पृथिवी । मही । भूतानाम् । गर्भम् । आऽदधे ।

एव । आ । दधामि । ते । गर्भम् । तस्मै । त्वाम् । अवसे । हुवे ॥ २ ॥

गर्भम् । धेहि । सिनीवाल्लि । गर्भम् । धेहि । सरस्वति ।

गर्भम् । ते । अश्विना । उभा । आ । धत्ताम् । पुष्करऽस्रजा ॥ ३ ॥

गर्भम् । ते । मित्रावरुणौ । गर्भम् । देवः । बृहस्पतिः ।

गर्भम् । ते । इन्द्रः । च । अग्निः । च । गर्भम् । धाता । दधातु । ते ॥ ४ ॥

विष्णुः । योनिम् । कल्पयतु । त्वष्टा । रूपाणि । पिशतु ।

आ । सिञ्चतु । प्रजापतिः । धाता । गर्भम् । दधातु । ते ॥ ५ ॥

यत् । वेद । राजा । वरुणः । यत् । वा । देवी । सरस्वती ।

यत् । इन्द्रः । बृत्रहा । वेद । तत् । गर्भऽकरणम् । पिब ॥ ६ ॥

गर्भः । असि । ओषधीनाम् । गर्भः । वनस्पतीनाम् ।

गर्भः । विश्वस्य । भूतस्य । सः । अग्ने । गर्भम् । आ । इह । धाः ॥ ७ ॥

- V.25.2** As this great earth receives the germ of all the beings, so I set the germ in you. I call upon you for protection of that embryo.
- V.25.3** May you set the embryo, O night of new moon (Sinhāvali); may you set the embryo O learning divine (Sarasvatī). May both the healers (Aśvināu), adorned with blue lotus-garlands, set the embryo within you.
- V.25.4** May the sun and the ocean (mitra-varuṇa pair) set the embryo within you; may the supreme Lord divine (Bṛhaspati) set the embryo; may the Lord resplendent (Indra) and adorable (Agni) set the embryo in you; may the sustainer Lord (dhātā) set the embryo within you.
- V.25.5** May the omnipresent lord (Viṣṇu) prepare the womb (for pregnancy); may the supreme architect (Tvāṣṭṛ) make proper forms; may the Lord of creatures (Prajāpati) pour it well; may the sustainer (dhātā) Lord set your embryo.
- V.25.6** Drink this embryo-stabilizing portion (beverage), which is the sovereign venerable Lord (Rājā Varuṇa), which is known to the learning divine (Sarasvatī) and which is known to the resplendent Lord (Indra), the destroyer of nescience (vṛtrahā)
- V.25.7** O biological fire (Agni), you are the embryo of medicinal herbs; you are the embryo of trees; you are the embryo of all the existence; as such may you set the embryo here.

अधि स्कन्द वीर्यस्व गर्भमा धेहि योन्याम् ।
 वृषासि वृष्णवान्प्रजायै त्वा नयामसि ॥८॥
 वि जिह्रीष्व बार्हत्सामे गर्भस्ते योनिमा शयाम् ।
 अदृष्टे देवाः पुत्रं सोमपा उभयाविनम् ॥९॥
 धातुः श्रेष्ठेन रूपेणास्या नार्यी गवीन्योः ।
 पुमांसं पुत्रमा धेहि दशमे मासि सूतवे ॥१०॥
 त्वष्टः श्रेष्ठेन रूपेणास्या नार्यी गवीन्योः ।
 पुमांसं पुत्रमा धेहि दशमे मासि सूतवे ॥११॥
 सवितुः श्रेष्ठेन रूपेणास्या नार्यी गवीन्योः ।
 पुमांसं पुत्रमा धेहि दशमे मासि सूतवे ॥१२॥
 प्रजापते श्रेष्ठेन रूपेणास्या नार्यी गवीन्योः ।
 पुमांसं पुत्रमा धेहि दशमे मासि सूतवे ॥१३॥

अधि । स्कन्द । वीर्यस्व । गर्भम् । आ । धेहि । योन्याम् ।
 वृषा । असि । वृष्णवान् । प्रजायै । त्वा । आ । नयामसि ॥ ८ ॥
 वि । जिह्रीष्व । बार्हत्सामे । गर्भः । ते । योनिम् । आ । शयाम् ।
 अदृष्टः । ते । देवाः । पुत्रम् । सोमपाः । उभयाविनम् ॥ ९ ॥
 धातुः । श्रेष्ठेन । रूपेण । अस्याः । नार्यीः । गवीन्योः ।
 पुमांसम् । पुत्रम् । आ । धेहि । दशमे । मासि । सूतवे ॥ १० ॥
 त्वष्टः । श्रेष्ठेन । ०० ॥ ११ ॥
 सवितुः । श्रेष्ठेन । ०० ॥ १२ ॥
 प्रजापते । श्रेष्ठेन । ०० ॥ १३ ॥

V.25.8 Get up. Move vigorously. Set the embryo well in the womb. O virile one, you are full of manly vigour. We have brought you here for progeny's sake.

V.25.9 O woman, skilled in recitation of bṛhat-sāman, be fully prepared; let an embryo set in your womb. The enlightened ones, the enjoyers of devotional bliss (the Soma-drinkers), have blessed you with a son that will partake of both (i.e., he would be a protector of both)

V.25.10 O sustainer Lord (dhātṛ), within the two groins of this woman, may you place a male child with the best of forms, due to be born in the tenth month.

V.25.11 O supreme architect (Tvāṣṭṛ), within the two groins of this woman, may you place a male child with the best of forms, due to be born in the tenth month.

V.25.12 O inspirer Lord (Savitṛ), within the two groins of this woman, may you place a male child with the best of forms, due to be born in the tenth month.

V.25.13 O Lord of creatures (Prajapati), within the two groins of this woman, may you place a male child with the best of forms, due to be born in the tenth month.

(२६) पक्षिणां सूक्तम्

(१-१५) द्वावशर्षस्यास्य सूक्तस्य दशैकाः ऋषिः । वास्तोष्मतिर्वह्नयोः मन्त्रोक्तः वा देवताः । (१, ५) यथमापन्नम्योर्ध्वयोः
 विषदार्जुमिह । (२, ४, १-८, १०-११) द्वितीयावतुष्योः पठयादितुषस्य दशम्येकावस्योऽयं विषदा
 प्रावाप्त्या वृहती. (३) तृतीयायास्त्रिषदा विराज्जापमी, (५) नवम्यास्त्रिषदा पिपीलिकमप्या पुर
 उष्णिह (यता एकावसानाः), (१२) द्वादश्याय पुरातिष्ठकरी ऋग्यजुः वगती उन्वांसि ॥

यजूंषि यज्ञे स॒मिधः॑ स्वाहा॒भिः प्र॒विद्वानि॒ह वो॑ युनक्तु ॥१॥
 युनक्तु॑ देवः स॒विता प्र॒जान॑स्मि॒न्यज्ञे म॑हिषः स्वाहा ॥२॥
 इन्द्र॑ उ॒क्ष्याम॒दान्य॑स्मि॒न्यज्ञे प्र॒विद्वान्यु॑नक्तु सुयुजः स्वाहा ॥३॥
 प्रैषा॑ य॒ज्ञे नि॒विदुः॑ स्वाहा॒ शिष्टाः प॑र्णीभिर्वहते॒ह यु॒क्ताः ॥४॥
 छन्दा॑ंसि य॒ज्ञे म॒रुतः॑ स्वाहा॒ माते॑र्व पु॒त्रं पि॑पृते॒ह यु॒क्ताः ॥५॥
 ए॒यम॑गन्व॒र्हिषा प्रो॑क्षणीभि॒र्यज्ञं त॑न्वा॒नादि॑तिः स्वाहा ॥६॥
 विष्णु॑र्युनक्तु बहु॒धा त॑पां॒स्यस्मि॒न्यज्ञे सु॒युजः॑ स्वाहा ॥७॥

यजूंषि । य॒ज्ञे । स॒म॒ऽइधः॑ । स्वाहा । अ॒ग्निः । प्र॒ऽविद्वान् । इ॒ह । वोः । यु॒नक्तु ॥ १ ॥
 यु॒नक्तु । दे॒वः । स॒वि॒ता । प्र॒ऽजानन् । अ॒स्मिन् । य॒ज्ञे । म॒हि॒षः । स्वाहा ॥ २ ॥
 इन्द्रः । उ॒क्ष्याम॒दानि॑ । अ॒स्मिन् । य॒ज्ञे । प्र॒ऽविद्वान् । यु॒नक्तु । सु॒युजः॑ । स्वाहा ॥ ३ ॥
 प्र॒ऽष्ठाः । य॒ज्ञे । नि॒वि॒दः । स्वाहा । शि॒ष्टाः । प॑र्णीभिः । व॒ह॒तु । इ॒ह । यु॒क्ताः ॥ ४ ॥
 छन्दा॑ंसि । य॒ज्ञे । म॒रु॒तः । स्वाहा । मा॒ता॒ऽइव॑ । पु॒त्रम् । पि॑पृ॒तु । इ॒ह । यु॒क्ताः ॥ ५ ॥
 आ । इ॒यम् । अ॒गन् । ब॒र्हिषा॑ । प्र॒ऽउ॒क्षणी॑भिः । य॒ज्ञम् । त॑न्वा॒ना । अ॒दि॒तिः । स्वाहा ॥ ६ ॥
 विष्णुः । यु॒नक्तु । बहु॒धा । त॑पां॒सि । अ॒स्मिन् । य॒ज्ञे । सु॒युजः॑ । स्वाहा ॥ ७ ॥

Divinities - Agni to Bṛhaspatiḥ

- V.26.1** O sacrificial hymns (yajuṣ) and sacrificial fuel wood (samidha), may you be used in sacrifice. Svāhā May the fore-knowing fire divine (pra-vidvān) use you here.
- V.26.2** May the divine inspirer lord (savitr). knowing everything, use important things (mahīṣaḥ) in this sacrifice. Svāhā
- V.26.3** May the resplendent self, fore-knowing use appropriate delighting praise-songs (luktha) in this sacrifice.
- V.26.4** O servants appointed in this sacrifice, knowing (your work well), carry out your duties along with your wives as directed (instructed).
- V.26.5** O cloud-bearing winds (maruts), may you perfect the sacred verses; just as a mother makes her son perfect. Svāhā.
- V.26.6** This mother, eternity (aditi) has come here extending the sacrifice with sacred grass and sprinklings (of water). Svāhā.
- V.26.7** May the omnipresent lord (viṣṇu) use appropriate heating processes in various ways in this sacrifice. Svāhā.

त्वष्टा युनक्तु बहुधा नु रूपा अस्मिन्यज्ञे सुयुजः स्वाहा ॥८॥
 भगो युनक्ताशिपो न्वस्मा अस्मिन्यज्ञे प्रविद्वान्युनक्तु सुयुजः स्वाहा ॥९॥
 सोमो युनक्तु बहुधा पयोस्मिन्यज्ञे सुयुजः स्वाहा ॥१०॥
 इन्द्रो युनक्तु बहुधा वीर्याग्निस्मिन्यज्ञे सुयुजः स्वाहा ॥११॥
 अश्विना ब्रह्मणा यातमर्वाञ्चौ वषट्कारेण यज्ञं वर्धयन्तौ ।
 बृहस्पते ब्रह्मणा याध्वर्वाद् यज्ञो अयं स्वर्गिदं यजमानाय स्वाहा ॥१२॥

त्वष्टा । युनक्तु । बहुधा । नु । रूपाः । अस्मिन् । यज्ञे । सुयुजः । स्वाहा ॥ ८ ॥
 भगः । युनक्तु । आशिपः । नु । अस्मै । अस्मिन् । यज्ञे । प्रविद्वान् । युनक्तु । सुयुजः । स्वाहा ।
 सोमः । युनक्तु । बहुधा । पयोसि । अस्मिन् । यज्ञे । सुयुजः । स्वाहा ॥ १० ॥
 इन्द्रः । युनक्तु । बहुधा । वीर्याग्नि । अस्मिन् । यज्ञे । सुयुजः । स्वाहा ॥ ११ ॥
 अश्विना । ब्रह्मणा । आ । यातम् । अर्वाञ्चौ । वषट्कारेण । यज्ञम् । वर्धयन्तौ ।
 बृहस्पते । ब्रह्मणा । आ । याहि । अर्वाद् । यज्ञः । अयम् । स्वर्गः । इदम् । यजमानाय । स्वाहा ॥ १२ ॥

(२७) समिधो भवन्त्युर्ध्वा

(१-१५) दादशर्षपास्य सूक्तस्य ब्रह्म कविः । अभिर्दिष्टाः । (१) प्रथमर्षो इक्ष्वाकिर्मा विदुषः, (२) द्वितीयाया दिपदा साक्षी भुरिगुहती, (३) तृतीयाया दिपदाची इक्ष्वा, (४) चतुर्थ्या दिपदा साक्षी भुरिगुहती, (५) पञ्चम्या दिपदा साक्षी विदुषः, (६) षष्ठ्या दिपदा विपदापरी, (७) सप्तम्या दिपदा साक्षी इक्ष्वा (द्वितीयादिषोडशवसानाः), (८) अष्टम्याः संस्तारपक्षिः, (९) नवम्याः बृहस्पत्युगार्मा पपतिवगती, (१०-१२) दशम्यादिषत्व च पुनः त्रिभिश्च कन्यसिः ।

ऊर्ध्वा अस्य समिधो भवन्त्युर्ध्वा शुक्रा शोचीष्यमे ।

धुमत्तमा सुप्रतीकः ससंस्तनुनपादसुरो भूरिपाणिः ॥१॥

ऊर्ध्वाः । अस्य । समुद्रध्रः । भवन्ति । ऊर्ध्वा । शुक्रा । शोचीषि । अग्नेः ।
 धुमत्तमा । सुप्रतीकः । सज्जन्तुः । तनुजपात् । अष्टरः । भूरिपाणिः ॥ १ ॥

- V.26.8** May the supreme architect (tvastṛ) use appropriate forms also in various ways in this sacrifice. Svāhā.
- V.26.9** May the lord of all round prosperity (bhaga) use blessings for this sacrificer in this sacrifice. May He, the fore-knowing (pra-vidvan), use them appropriately. Svāhā
- V.26.10** May the blissful Lord (soma) use appropriate waters (milks) in various ways in this sacrifice Svāhā.
- V.26.11** May the resplendent Lord (indra) use his appropriate vigours in various ways in this sacrifice. Svāhā
- V.26.12** O two healers (aśvinau), may you come hitherward with knowledge, augmenting this sacrifice with (vaṣaṭ) utterance. O Lord supreme, may you come hither with knowledge. May this sacrifice be a heaven for this sacrificer. Svāhā.

Agniḥ
(Āpri-Hymn)

- V.27.1** Uplifting are the kindling woods of this fire divine; uplifting and most enlightening are the brilliant glows of this, who is of fair face, accompanied with offspring, preserver of bodies, bestower of life and liberal handed. (also Yv. XXVII.11) (Samidha)

देवो देवेषु देवः पयो अनक्ति मन्त्रं घृतेन ॥२॥
 मध्वा यज्ञं नक्षति प्रैणानो नराशंसो अग्निः सुकृदेवः सविता विश्ववारः ॥३॥
 अच्छायमेति शर्वसा घृता चिदीर्दानो वह्निर्ममसा ॥४॥
 अग्निः सुचो अघ्वरेषु प्रयक्षु स यक्षदस्य महिमानमग्नेः ॥५॥
 तुरी मुन्द्रासु प्रयक्षु वसवश्चातिष्ठन्वसुधातरश्च ॥६॥
 द्वारो देवीरन्वस्य विश्वे भूतं रक्षन्ति विश्वर्हा ॥७॥
 उरुज्यचसाग्नेर्धाप्ता पत्यमाने ।
 आ सुस्वर्यन्ती यजते उपाके उपासानक्तेम यज्ञमवतामध्वरं नः ॥८॥

देवः । देवेषु । देवः । पयः । अनक्ति । मन्त्रं । घृतेन ॥ २ ॥

मध्वा । यज्ञम् । नक्षति । प्रैणानः । नराशंसः । अग्निः ।

सुकृत् । देवः । सविता । विश्ववारः ॥ ३ ॥

अच्छ । अयम् । एति । शर्वसा । घृता । चित् । ईर्दानः । वह्निः । नर्मसा ॥ ४ ॥

अग्निः । सुचः । अघ्वरेषु । प्रयक्षु । सः । यक्षत् । अस्य । महिमानम् । अग्नेः ॥ ५ ॥

तुरी । मुन्द्रासु । प्रयक्षु । वसवः । च । अनिष्ठन् । वसुधातरः । च ॥ ६ ॥

द्वारः । देवीः । अनु । अस्य । विश्वे । भूतम् । रक्षन्ति । विश्वर्हा ॥ ७ ॥

उरुज्यचसा । अग्नेः । धाम्ना । पत्यमाने इति । आ । सुस्वर्यन्ती इति । यजते इति ।

उपाके इति । उपासानकर्ता । इमम् । यज्ञम् । अवताम् । अध्वरम् । नः ॥ ८ ॥

- V.27.2** May the Lord, bounteous among the bounties of Nature, bedew our paths with honey and purified butter. (Also Yv. XXVII.12) (Tanūnapāt)
- V.27.3** The adorable Lord, praised by men, performer of righteous deeds, bounteous, the inspirer, and the bestower of grace on all, being pleased, fills the sacrifice with sweetness. (Also Yv. XXVII.13) (Narāśansa)
- V.27.4** Having been adored with purified butter of homage, He comes hither well with might, the supporter of all (vahnī). (Also Yv. XXVII.14) (Īdā)
- V.27.5** As the ladles move in proceeding sacrifices, the sacrificer adores the majesty of this adorable Lord. (Also Yv. XXVII.14 and 15)
- V.27.6** (He is) a swimmer in the pleasant offerings; there stand the bestowers of wealth and even the bigger treasure-giver.
- V.27.7** All the divine doors protect in all the ways the sacred vow of the sacrificer. (Also Yv. XXVII.16) (devīr-dvārah)
- V.27.8** May dawn and night, ruling from the far extending realm of the adorable Lord, coming towards us, accordant with each other, keeping close, protect this our sacrifice which is free from violence. (Also Yv. XXVII.16 and 17) (uṣāsānakū)

देवा होतार ऊर्ध्वमध्वरं नोभेर्जिह्वयाभि गृणत गृणता नः स्विष्टये ।
 तिस्रो देवीर्वहिरिदं संदन्तामिडा सरस्वती मुही भारती गृणाना ॥९॥
 तमस्तुरीपमहृतं पुरुक्षु । देवं त्वष्टा रायस्पोषं वि ष्य नाभिमस्य ॥१०॥
 वनस्पतेर्व सृजा रराणः । तमना देवेभ्यो अग्निर्हव्यं शमिता स्वदयतु ॥११॥
 अग्ने स्वाहा कृणुहि जातवेदः । इन्द्राय यज्ञं विश्वे देवा हविरिदं जुपन्ताम् ॥१२॥

देवाः । होतारः । ऊर्ध्वम् । अध्वरम् । नः । अग्नेः । जिह्वया । अभि । गृणत । गृणत ।
 नः । सुऽस्विष्टये । तिस्रः । देवीः । वहिः । आ । इदम् । सन्दन्ताम् । इडा । सरस्वती ।
 मुही । भारती । गृणाना ॥ ९ ॥

तत् । नः । तुरीपम् । अतऽमुतम् । पुरुक्षु । देवं । त्वष्टः । रायः । पोषम् । वि ।
 स्य । नाभिम् । अस्य ॥१०॥

वनस्पते । अत्र । सृज । रराणः । तमना । देवेभ्यः । अग्निः । हव्यम् । शमिता । स्वदयतु ॥
 अग्ने । स्वाहा । कृणुहि । जातवेदः । इन्द्राय । यज्ञम् । विश्वे । देवाः । हविः । इदम् ।
 जुपन्ताम् ॥ १२ ॥

(२८) अष्टाविंशं सूक्तम्

(१-१५) षतुर्दशर्षत्यास्य सूक्तस्याधर्षा ऋचिः । अग्न्याध्वो अग्नोत्तमिहृथ देवताः । (१-५, ८, ११, १५) प्रथमादि-
 पञ्चर्षायहोम्येऽध्वोऽग्नीषतुर्दशीनाञ्च जिह्वुः, (५) षष्ठ्याः पञ्चपदातिराकरी, (७, ९-१०, १२) सप्तमीनवमी-
 दशमीद्वादशीनां ककुम्भत्वनुदृष्टं, (११) वयोदस्याथ जुः अग्निरु अन्दांसि ॥

नवं प्राणान्नवभिः सं मिमीते दीर्घायुत्वाय शतशारदाय ।

हरिते त्रीणि रजते त्रीण्ययसि त्रीणि तपसाविष्टितानि ॥१॥

अग्निः सूर्यश्चन्द्रमा भूमिरापो द्यौरन्तरिक्षं प्रदिशो दिशश्च ।

आर्तवा ऋतुभिः संविदाना अनेन मा त्रिवृता पारयन्तु ॥२॥

नवं । प्राणान् । नवऽभिः । सम् । मिमीते । दीर्घायुत्वाय । शतशारदाय ।

हरिते । त्रीणि । रजते । त्रीणि । अयसि । त्रीणि । तपसा । आऽविष्टितानि ॥१॥

अग्निः । सूर्यः । चन्द्रमाः । भूमिः । आपः । द्यौः । अन्तरिक्षम् । प्रदिशः । दिशः । च ।

आर्तवाः । ऋतुऽभिः । समऽविदानाः । अनेन । मा । त्रिवृता । पारयन्तु ॥ २ ॥

- V.27.9** O divine priests (daivā hotārā), may you raise our this sacrifice to lofty heights and may you praise it with the tongues of sacrificial fire; praise for our successful sacrifice. May the three great divinities, the Sarasvati, Mahī and Bhārati, praised by all, be seated at this sacrificer. (Also Yv. XXVII.18 and 19) (Tisro-devih)
- V.27.10** O divine universal architect (tvaṣṭṛ), may you pour on us that quick-coming and wonderful abundance of riches which resides in the multitude. May you release the central knot of this sacrificer. (Also Yv. XXVII.20) (Tvaṣṭṛ)
- V.27.11** O Lord of forests (vanaspati), rejoicing by yourself among the bounties of Nature, grant us those sacrificial provisions, which the soothing fire makes tasty. (Also Yv. XXVII.21) (vanaspati)
- V.27.12** O adorable Lord, knower of all beings, may make the sacrifice dedicated (svāhā-kṛnu) to the resplendent Lord. May all the enlightened ones enjoy these offerings. (Also Yv. XXVII.22) (Svāhā-kṛu)

Tri-vṛt and Agni

- V.28.1** He combines nine vital breaths with nine (sense organs) for lengthening the life up to a hundred autumns. Three in gold, three in silver and three in iron (copper) have been enclosed by heat.
- V.28.2** May fire, sun, moon, earth, waters, sky, midspace, intermediate quarters and quarters, parts of the year, accordant with seasons, carry me across with this triple (tri-vṛta) combination.

त्रयः पोषास्त्रिवृतिं श्रयन्तामनक्तं पूषा पर्यसा घृतेन ।
 अन्नस्य भूमा पुरुषस्य भूमा भूमा पशूनां त इह श्रयन्ताम् ॥३॥
 इममादित्या वसुना समुक्षतेममग्ने वर्धय वावृधानः ।
 इममिन्द्र सं रज वीर्येणिासिन्निवृच्छयतां पोषयिष्णु ॥४॥
 भूमिं धा पातु हरितेज विश्वभृदग्निः पिपृत्वयसा सृजोषाः ।
 वीरुद्विष्टे अर्जुनं संविद्वानं दक्षं दधातु सुमनस्यमानम् ॥५॥
 त्रेधा जातं जन्मनिदं हिरण्यमग्नेरेकं प्रियतमं यभूव सोमस्यैकं हिंसितस्य परापतत् ।
 अपामेकं वेधसां रेतं आहुस्तत्ते हिरण्यं त्रिवृदुत्स्वायुषे ॥६॥
 व्यायुषं जमदग्नेः कृश्यपस्य व्यायुषम् ।
 त्रेधा मृतस्य चक्षणं व्रीण्यायैपि तेकरम् ॥७॥
 त्रयः सुपर्णास्त्रिवृता यदायन्नेकाक्षरमभिसंभूय शक्ताः ।
 प्रयौहन्मृत्युममृतेन साकमन्तर्दधाना दुरितानि विश्वा ॥८॥

त्रयः । पोषाः । त्रिवृति । श्रयन्ताम् । अनक्तं । पूषा । पर्यसा । घृतेन ।
 अन्नस्य । भूमा । पुरुषस्य । भूमा । भूमा । पशूनाम् । ते । इह । श्रयन्ताम् ॥ ३ ॥
 इमम् । आदित्याः । वसुना । सम् । उक्षत । इमम् । अग्ने । वर्धय । ववृधानः ।
 इमम् । इन्द्र । सम् । सृज । वीर्येणि । अस्मिन् । त्रिवृत् । श्रयताम् । पोषयिष्णु ॥ ४ ॥
 भूमिः । स्वा । पातु । हरितेन । विश्वभृत् । अग्निः । पिपृत् । अयसा । सृजोषाः ।
 वीरुद्विष्टः । ते । अर्जुनम् । समुद्विदानम् । दक्षम् । दधातु । सुमनस्यमानम् ॥ ५ ॥
 त्रेधा । जातम् । जन्मना । इदम् । हिरण्यम् । अग्नेः । एकम् । प्रियतमम् । यभूव । सोमस्य ।
 एकम् । हिंसितस्य । परा । अपतत् । अपाम् । एकम् । वेधसां । रेतः । आहुः । तत् । ते ।
 हिरण्यम् । त्रिवृत् । अस्तु । आयुषे ॥ ६ ॥
 त्रिऽआयुषम् । जमत् अग्नेः । कृश्यपस्य । त्रिऽआयुषम् ।
 त्रेधा । अमृतस्य । चक्षणम् । व्रीणि । आयुषि । ते । अक्षरम् ॥ ७ ॥
 त्रयः । सुपर्णाः । त्रिवृता । यत् । आयन् । एकऽअक्षरम् । अभिऽसंभूय । शक्ताः ।
 प्रति । औहन् । मृत्युम् । अमृतेन । साकम् । अन्तऽदधानाः । दुऽदुरितानि । विश्वा ॥ ८ ॥

V.28.3 May the tree prosperities (bhūmā) lie in this triple combination (tri-vṛti). May the nourisher Lord enrich you with milk and purified butter. May opulence of food (annasya-bhūma), opulence of men (purusasya-bhūmā), and opulence of cattle (pasūnām-bhūmā) be at this place of yours.

V.28.4 O suns (of twelve months), may you sprinkle this person with riches. O sacrificial fire, growing yourself, may you exalt this person. O resplendent Lord, may you infuse him with manly vigour. May this nourishing triple combination (tri-vṛta) be (well) established.

V.28.5 May earth, the supporter of all protect you with the yellow (gold), may the sacrificial fire, in concord, enrich you with iron; and your white one (silver), obtained from the plants, put strength in you, giving pleasure.

V.28.6 This gold is of three types (tredhā jātam) due to methods of its production. One of them has become dearest to the fire; the other one comes out of the crushed soma plant; the other one is said to be the seed of pious waters (deeds); may that gold, worn three-fold, bring you a long life.

V.28.7 Men full of vital heat (jamdagneh); live three spans of life (trya-yuṣam); men of vision (kaśyapasya); also live three spans of life. This is the three-fold taste (view) of immortality (amṛtasya cakṣanam). I have made three spans of life for you.

V.28.8 When the three mighty eagles come in the form of the triple thread joining in one single letter, they dispel the death away with ambrosia, making all the evils vanish.

दिवस्त्वा पातु हरितं मध्यात्वा पात्वर्जुनम् ।
 भूम्या अयस्मय पातु प्रागाद्वेयपुरा अयम् ॥९॥
 इमास्तिमो देवपुरास्तास्त्वा रक्षन्तु सर्वतः ।
 तास्त्वं विभ्रद्वर्चस्व्युत्तरो द्विपता भव ॥१०॥
 पुरं देवानाममृतं हिरण्यं य आविधे प्रथमो देवो अग्रे ।
 तस्मै नमो दश प्राचीः कृणोम्यनु मन्यतां त्रिवृदावधे मे ॥११॥
 आ त्वा चृतत्वर्यमा पुषा बृहस्पतिः ।
 अहर्जातस्य यत्नाम् तेन त्वार्तिं चृतामसि ॥१२॥
 ऋतुभिर्द्वर्तवेरायुषे वर्चसे त्वा ।
 समत्सरस्य तेजसा तेन सहनु कृण्वसि ॥१३॥
 घृतादुत्प्लुप्तं मधुना समक्तं भूमिद्वहमच्युते पारयिष्णु ।
 भिन्दत्सपत्नानधरांश्च कृण्वदा मा रोह महते सौभगाय ॥१४॥

दिवः । त्वा । पातु । हरितम् । मध्यात् । त्वा । पातु । अर्जुनम् ।
 भूम्याः । अयस्मयम् । पातु । प्र । अगात् । देवपुराः । अयम् ॥ ९ ॥
 इमाः । तिस्रः । देवपुराः । ताः । त्वा । रक्षन्तु । सर्वतः ।
 ताः । त्वम् । विभ्रत् । वर्चस्वी । उत्तरः । द्विपताम् । भव ॥ १० ॥
 पुरम् । देवानाम् । अमृतम् । हिरण्यम् । यः । आज्ञे । प्रथमः । देवः । अग्रे ।
 तस्मै । नमः । दश । प्राचीः । कृणोमि । अनु । मन्यताम् । त्रिवृत् । आज्ञे । मे ॥ ११ ॥
 आ । त्वा । चृतु । अर्थमा । आ । पुषा । आ । बृहस्पतिः ।
 अहःजातस्य । यत् । नाम । तेन । त्वा । अति । चृतामसि ॥ १२ ॥
 ऋतुभिः । त्वा । अर्तवैः । आयुषे । वर्चसे । त्वा ।
 समत्सरस्य । तेजसा । तेन । समसहनु । कृण्वसि ॥ १३ ॥
 घृतात् । उत्प्लुप्तम् । मधुना । समर्क्तम् । भूमिद्वहम् । अच्युतम् । पारयिष्णु ।
 भिन्दत् । सपत्नान् । अधरान् । च । कृण्वत् । आ । मा । रोह । महते । सौभगाय ॥ १४ ॥

- V.28.9 May the yellow one (gold) protect you from sky; may the white one (silver) protect you from the midspace; may the one made of iron protect you from the earth. This person has reached the fortress of the enlightened ones
- V.28.10 These are three fortresses of the enlightened ones. May those defend you from all the sides. Holding those, may you become glorious and superior to malicious enemies.
- V.28.11 This golden (thread) is the immortal stronghold of the enlightened ones. To that enlightened one, who fastened it in the beginning, I pay my homage joining all the ten fingers. May he approve this triple-fastening of mine.
- V.28.12 May the ordainer Lord, the nourisher Lord and the Lord supreme fasten you. Whichever is the name of the day-born, with that we fasten you securely (carefully).
- V.28.13 With the seasons, with the parts of the seasons, and with the splendour of the whole year, we hereby unite you for long life and lustre.
- V.28.14 Taken out of purified butter, anointed with honey, firm as earth, unshaken and triumphant, battering the enemies and putting them down, may you ascend me for bringing all round great prosperity.

(२९) एकोनविंशं सूक्तम्

(१-१५) यजुर्वेदार्चस्वास्त्य सूक्तस्य पातन क्रमः । आतवेदा भन्वोत्त वा वेष्टताः । (१-२, ४, ९-११)

अथमादितीयाभ्युपनीमाष्टां यजुर्वेदपञ्चमं विदुर्, (२) क्षीयायास्त्रिपदा विपद्वायवी,

(५) यजुर्वेदः पुरोतिमगती विपद्गती, (१२) दाक्षया भुरिगयुधुर्,

(११, १५) यजुर्वेदपञ्चमोऽनुधुर्, (१४) आतर्वेदमाथ

अनुधुर् यजुर्वेदती ककुम्भमनुधुर् अन्दासि ।

पुरस्ताद्युक्तो वह जातवेदोभे विद्धि क्रियमाणं यथेदम् ।

त्वं भिषग्भेषजस्यासि कर्ता त्वया गामश्च पुरुषं सनेम ॥१॥

तथा तदभे कृणु जातवेदो विश्वेभिर्देवैः सह संविदानः ।

यो नो दिदेव यतमो जघास यथा सो अस्य परिधिष्पताति ॥२॥

यथा सो अस्य परिधिष्पताति तथा तदभे कृणु जातवेदः ।

विश्वेभिर्देवैः सह संविदानः ॥३॥

अक्ष्योऽनि विध्य हृदयं नि विध्य जिह्वां नि तृन्धि प्र दत्तो मृणीहि ।

पिशाचो अस्य यतमो जघासाभे यविष्ठ प्रति तं मृणीहि ॥४॥

यदस्य हृतं विहृतं यत्पराभृतमात्मनो जुगध यतमत्पिशाचैः ।

तदभे विद्वान्पुनरा भर त्वं शरीरे मांसमसुमेरयामः ॥५॥

पुरस्तात् । युक्तः । वह । जातवेदः । अग्ने । विद्धि । क्रियमाणम् । यथा । इदम् ।

त्वम् । भिषक् । भेषजस्य । असि । कर्ता । त्वया । गाम् । अश्वम् । पुरुषम् । सनेम ॥ १ ॥

तथा । तत् । अग्ने । कृणु । जातवेदः । विश्वेभिः । देवैः । सह । सम्-विदानः ।

यः । नः । दिदेव । यतमः । जघास । यथा । सः । अस्य । परिधिः । पताति ॥ २ ॥

यथा । सः । अस्य । परिधिः । पताति । तथा । तत् । अग्ने । कृणु । जातवेदः ।

विश्वेभिः । देवैः । सह । सम्-विदानः ॥ ३ ॥

अक्ष्योऽनि । नि । विध्य । हृदयम् । नि । विध्य । जिह्वाम् । नि । तृन्धि । प्र । दत्तः । मृणीहि ।

पिशाचः । अस्य । यतमः । जघास । अग्ने । यविष्ठ । प्रति । तम् । मृणीहि ॥ ४ ॥

यत् । अस्य । हृतम् । विहृतम् । यत् । पराभृतम् । आत्मनः । जुगधम् । यतम् । पिशाचैः ।

तत् । अग्ने । विद्वान् । पुनः । आ । भर । त्वम् । शरीरे । मांसम् । असुम् । आ । ईरयामः ॥ ५ ॥

Jāṭavedāḥ

- V.29.1** O biological fire, knower of all the born organisms, having been taken care of in advance, may you undertake this. May you know how all this is being done. You are the healer and maker of the curing remedy. Through you, may we get our cow, horse and man (healthy).
- V.29.2** O biological fire, knower of all the born organisms, accordant with all the bounties of Nature, may you manage it so, that whosoever consumes us, let its protective enclosure fall down.
- V.29.3** That its protective enclosure falls down, may you manage it so, O biological fire, knower of all the born organisms, being accordant with all the bounties of Nature.
- V.29.4** Pierce its both the eyes; pierce its heart; cut off its tongue, and crush its teeth, O biological fire, the most youthful, whosoever blood-sucker has consumed this man, may you destroy him completely.
- V.29.5** Whatever of his body has been robbed, plundered, whatever is taken away and devoured by blood-suckers, may you O biological fire, knowing well, put flesh again on his body. We hereby infuse life in him.

आ॒मे सु॒प॒क्वे श॒बले॑ वि॒प॒क्वे यो मा॑ पि॒शा॒चो अ॒ग्नि द॒द॒म्भ ।
 तद्वा॒त्मना॑ प्र॒जया॑ पि॒शा॒चा वि या॑तयन्ताम॒ग्दो॒ऽयम॑स्तु ॥६॥
 क्षी॒रे मा॑ म॒न्ये य॑त॒मो द॒द॒म्भाकृ॑ष्ट॒प॒च्ये अ॒ग्नि धान्ये॑ऽयः ।
 तद्वा॒त्मना॑ प्र॒जया॑ पि॒शा॒चा वि या॑तयन्ताम॒ग्दो॒ऽयम॑स्तु ॥७॥
 अ॒पा मा॑ पा॒ने य॑त॒मो द॒द॒म्भ क्र॒व्यापा॑त॒नां श॒र्य॑ने श॒र्या॑नम् ।
 तद्वा॒त्मना॑ प्र॒जया॑ पि॒शा॒चा वि या॑तयन्ताम॒ग्दो॒ऽयम॑स्तु ॥८॥
 दि॒वा मा॑ न॒क्तं य॑त॒मो द॒द॒म्भ क्र॒व्यापा॑त॒नां श॒र्य॑ने श॒र्या॑नम् ।
 तद्वा॒त्मना॑ प्र॒जया॑ पि॒शा॒चा वि या॑तयन्ताम॒ग्दो॒ऽयम॑स्तु ॥९॥
 क्र॒व्या॒र्द॒म॒ग्ने रु॒धिरं॑ पि॒शा॒चं म॒नो॒हनं॑ ज॒हि जा॒तवे॑दः ।
 तमि॒न्द्रो वा॒जी व॒ज्रेण॑ ह॒न्तु च्छि॒न॒त्तु सोमः॑ शि॒रो अ॒स्य धृ॒ष्णुः ॥१०॥
 स॒ना॒र्द॒मे मृ॒ण॒सि या॒तु॒धा॒ना॒न्न त्वा॑ रक्षी॑सि पृ॒त॒ना॒सु जि॒ग्युः ।
 स॒ह॒स्र॑रा॒न॒नु द॒ह क्र॒व्या॒दो मा॑ ते हे॒त्या मु॒क्ष॒त दै॒व्या॒याः ॥११॥

आ॒मे । सु॒प॒क्वे । श॒बले॑ । वि॒प॒क्वे । यः । मा॑ । पि॒शा॒चः । अ॒ग्नि॑ । द॒द॒म्भ ।
 तत् । आ॒त्म॒ना॑ । प्र॒ज॒या॑ । पि॒शा॒चाः । वि । या॒त॒य॒न्ता॒म् । अ॒ग्दः । अ॒य॒म् । अ॒स्तु ॥ ६ ॥
 क्षी॒रे । मा॑ । म॒न्ये । य॑त॒मः । द॒द॒म्भ । अ॒कृ॒ष्ट॒प॒च्ये । अ॒ग्नि॑ । धान्ये॑ । यः । ॥७॥
 अ॒पा॒म् । मा॑ । पा॒ने । य॑त॒मः । द॒द॒म्भ । क्र॒व्य॒ऽअ॒त् । या॒त॒ना॒म् । श॒र्य॑ने । श॒र्या॑नम् । ॥८॥
 दि॒वा । मा॑ । न॒क्त॒म् । य॑त॒मः । द॒द॒म्भ । क्र॒व्य॒ऽअ॒त् । या॒त॒ना॒म् । श॒र्य॑ने । श॒र्या॑नम् । ॥९॥
 क्र॒व्य॒ऽअ॒र्द॒म् । अ॒ग्ने॑ । रु॒धिर॑म् । पि॒शा॒चम् । म॒नः॒ऽह॒न॑म् । ज॒हि॑ । जा॒त॒वे॒दः ।
 तम् । इ॒न्द्रः । वा॒जी । व॒ज्रेण॑ । ह॒न्तु । छि॒न॒त्तु । सोमः॑ । शि॒रः । अ॒स्य॑ । धृ॒ष्णुः ॥१०॥
 स॒ना॒त् । अ॒ग्ने॑ । मृ॒ण॒सि॑ । या॒तु॒धा॒ना॒न् । न । त्वा॑ । रक्षी॑सि । पृ॒त॒ना॒सु । जि॒ग्युः ।
 स॒ह॒स्र॑रा॒न् । अ॒नु॑ । द॒ह॒ । क्र॒व्य॒ऽअ॒र्दः । मा॑ । ते॒ । हे॒त्याः । मु॒क्ष॒त॒ । दै॒व्या॒याः ॥ ११ ॥

- V.29.6** Whosoever a blood-sucker injures me through my unripe, well riped, half-ripe, or over-riped food, let those blood-suckers themselves along with their progeny be removed. May this person be free from disease.
- V.29.7** Whosoever injures me through milk, through butter-milk and who through the consumption of food-grains growing without cultivation, let those blood-suckers themselves along with their progeny be removed. May this person be free from disease.
- V.29.8** Whosoever a flesh-eater injures me through drinking waters lying in the bed of severe pains, let those blood-suckers along with their progeny be removed. May this person be free from disease.
- V.29.9** Whosoever a flesh-eater injures me in the day or at night lying in the bed of severe pains, let those blood-suckers themselves along with their progeny be removed. May this person be free from disease.
- V.29.10** O biological fire, knowing all the born organisms, may you kill the flesh-eating, red blood-sucker, that destroys will-power. May the mighty resplendent Lord slay it with thunderbolt; may the courageous blissful Lord chop off its head.
- V.29.11** O biological fire, you have always been crushing the pain-causing viruses; the germs cannot conquer you in struggles. May you burn the flesh eaters down to their roots. May they not escape your divine weapon.

समाहर् जातवेदो यद्धृतं यत्परांशृतम् ।
 गात्राण्यस्य वर्धन्तामंशुरिवा प्यायतामयम् ॥१२॥
 सोमस्येव जातवेदो अंशुरा प्यायतामयम् ।
 अग्ने विरुध्निनं मेघ्यमयुक्ष्मं कृणु जीवतु ॥१३॥
 एतास्ते अग्ने समिधः पिशाचजम्भनीः ।
 तास्त्वं जुषस्व प्रति चैना गृहाण जातवेदः ॥१४॥
 तार्ष्टुधीरग्ने समिधुः प्रति गृहाह्वरिषा ।
 जहातु कृव्याद्रूपं यो अस्य मांसं जिहीर्यति ॥१५॥

समऽआहर् । जातऽवेदः । यत् । हृतम् । यत् । पराऽशृतम् ।
 गात्राणि । अस्य । वर्धन्ताम् । अंशुऽश्व । आ । प्यायताम् । अयम् ॥ ॥
 सोमस्यऽश्व । जातऽवेदः । अंशुः । आ । प्यायताम् । अयम् ।
 अग्ने । विरुध्निनम् । मेघ्यम् । अयुक्ष्मम् । कृणु । जीवतु ॥ १३ ॥
 एताः । ते । अग्ने । समऽइधः । पिशाचजजम्भनीः ।
 ताः । त्वम् । जुषस्व । प्रति । च । एताः । गृहाण । जातऽवेदः ॥ १४ ॥
 तार्ष्टुअधीः । अग्ने । समऽइधः । प्रति । गृहाहि । अरिषा ।
 जहातु । कृव्याद्रूपम् । यः । अस्य । मांसम् । जिहीर्यति ॥ १५ ॥

(३०) चित्तं सूक्तम्

(१-१७) सप्तशतस्यैव सूक्तस्योन्मेषनं क्रमिः । मन्त्रोत्तर आधुष्य देवताः । (१) प्रथमर्षेः कव्यालङ्कारः ।
 (१-८, १०-११, १३, १५-१७) द्वितीयाविसृष्ट्यां इत्यन्वेकावसीमपोवसीपज्जासीपोवसीपावसुपु ।
 (१) नमस्य भुरिगुपुपु । (१२) वावपवाव्यामवा विरुध्नी । (१४) कर्तृत्वा विरुध्नी ।
 (१५) सप्तशतस्यैव मन्त्रस्यैव देवता वगती कन्वाति ॥

आवर्तस्त आवर्तः परावर्तस्त आवर्तः ।

इहैव भव मा नु गा मा पूर्वाननु गाः पितृनुसं वधामि ते इदम् ॥१॥

आऽवर्तः । ते । आऽवर्तः । पराऽवर्तः । ते । आऽवर्तः । इह । एव । भव । मा । नु ।
 गाः । मा । पूर्वा । अनु । गाः । पितृन् । असुम् । वधामि । ते । इदम् ॥ १ ॥

V.29.12 O knower of all the born organisms, may you bring (gather), again what has been robbed and what has been taken away
May the limbs of this person grow and may this person swell like a tendril of Soma plant (or the rays of moon). (Soma = moon, also a rare herb or creeper)

V.29.13 O knower of all the born organisms, may this person swell like a tendril of Soma plant (like the rays of moon). O biological fire, may you make this person powerful, discrete, and free from consumption. May he live.

V.29.14 O biological fire, these are your fuel-sticks, killer of blood-suckers. May you accept these and consume them, O knower of all.

V.29.15 O biological fire, may you accept these thirst-increasing fuel-sticks with your heat. May the flesh-eater, that wants to grab the flesh of this person, quit his body.

Ayuh - span of life

V.30.1 From proximity to your proximity, from far distance to your proximity, I bind your life fast. Stay just here, Do not depart. Do not go after your earlier ancestors.

यत्वाभिचेरुः पुरुषः स्वो यदरणे जनः ।
 उन्मोचनप्रमोचने उभे वाचा वदामि ते ॥२॥
 यद्द्रोहिथ शेषिषे स्त्रिये पुंसे अचित्त्वा ।
 उन्मोचनप्रमोचने उभे वाचा वदामि ते ॥३॥
 यदेनसो मातृकृताच्छेषे पितृकृताश्च यत् ।
 उन्मोचनप्रमोचने उभे वाचा वदामि ते ॥४॥
 यत्ते माता यत्ते पिता जामिभ्राता च सर्जितः ।
 प्रत्यक्सेवस्व भेषजं जरदष्टिं कृणोमि त्वा ॥५॥
 इहैधि पुरुष सर्वेण मनसा सह ।
 दृत्तो यमस्य मानु गा अधि जीवपुरा इहि ॥६॥
 अनुहृतः पुनरोहि विद्वानुदर्यने पृथः ।
 आरोहणमाक्रमणं जीर्वतोजीवतोऽर्यनम् ॥७॥

यत् । त्वा । अभिऽचेरुः । पुरुषः । स्वः । यत् । अरणः । जनः ।
 उन्मोचनप्रमोचने इत्युन्मोचनऽप्रमोचने । उभे इति । वाचा । वदामि । ते ॥ २ ॥
 यत् । द्रोहिथ । शेषिषे । स्त्रिये । पुंसे । अचित्त्वा । ० ॥३॥
 यत् । एनसः । मातृऽकृतात् । शेषे । पितृऽकृतात् । च । यत् । ० ॥४॥
 यत् । ते । माता । यत् । ते । पिता । जामिः । भ्राता । च । सर्जितः ।
 प्रत्यक् । सेवस्व । भेषजम् । जरदऽष्टिम् । कृणोमि । त्वा ॥ ५ ॥
 सह । एधि । पुरुष । सर्वेण । मनसा । सह ।
 दृत्तो । यमस्य । मा । मानु । गा । अधि । जीवऽपुराः । इहि ॥ ६ ॥
 अनुऽहृतः । पुनः । आ । इहि । विद्वान् । उत्ऽअर्यनम् । पृथः ।
 आरोहणम् । आऽक्रमणम् । जीर्वतःऽजीवतः । अर्यनम् ॥ ७ ॥

- V.30.2 If any man, whether your kinsman or a stranger has made some fatal application on you, for that I tell you ways of both release and deliverance in my words.
- V.30.3 If you have acted with malice or cursed a woman or a man thoughtlessly, for that I tell you ways of both release and deliverance in my words.
- V.30.4 If you are lying in bed due to any sin committed by your mother or by your father, for that I tell you ways of both release and deliverance in my words.
- V.30.5 What medicines your mother, your father, your sister and your brother prepare, take that carefully. I make you above to reach old age.
- V.30.6 O man, stay here with all your spirit. Do not follow the two messengers of death (the ordainer Lord). Come unto the fortress of the living.
- V.30.7 Being called back and knowing the ascent of the path, may you come again, Moving upward (ārohaṇam) moving forward (ākramaṇam) (ascent and aggression) is the way of each and every living being.

मा विभेर्न मरिष्यसि जरदंष्टिं कृणोमि त्वा ।
 निरवोचमहं यक्ष्ममङ्गेभ्यो अङ्गञ्चरं तव ॥८॥
 अङ्गभेदो अङ्गञ्चरो यश्च ते हृदयामयः ।
 यक्ष्मः श्येन इव प्रापसहाचा साढः परस्तराम् ॥९॥
 ऋषी बोधप्रतीबोधवस्त्वप्नो यश्च जागृविः ।
 तौ ते प्राणस्य गोप्तारौ दिवा नक्तं च जागृताम् ॥१०॥
 अयमभिरुपसर्ध इह सूर्य उदेतु ते ।
 उदेहि मृत्योर्गम्भीरात्कृष्णाच्चित्तमसस्पर्हि ॥११॥

नमो यमाय नमो अस्तु मृत्यवे नमः पितृभ्य उत ये नयन्ति ।
 उत्पारणस्य यो वेद तमग्निं पुरो दधेसा अरिष्टतातये ॥१२॥
 ऐतु प्राण ऐतु मन ऐतु चक्षुरयो बलम् ।
 शरीरमस्य सं विद्वां तत्पद्मशं प्रति तिष्ठतु ॥१३॥

मा । विभेः । न । मरिष्यसि । जरत्ऽअष्टिम् । कृणोमि । त्वा ।
 निः । अथोचम् । अहम् । यक्ष्मम् । अङ्गेभ्यः । अङ्गञ्चरम् । तव ॥ ८ ॥
 अङ्गभेदः । अङ्गञ्चरः । यः । च । ते । हृदयऽआमयः ।
 यक्ष्मः । श्येनऽईव । प्र । अपप्तत् । वाचा । साढः । परऽतराम् ॥ ९ ॥
 ऋषी इति । बोधऽप्रतीबोधौ । अस्वप्नः । यः । च । जागृविः ।
 तौ । ते । प्राणस्य । गोप्तारौ । दिवा । नक्तम् । च । जागृताम् ॥ १० ॥
 अयम् । अग्निः । उपऽसर्धः । इह । सूर्यः । उत । एतु । ते ।
 उतऽअरिहि । मृत्योः । गम्भीरात् । कृष्णात् । चित् । तमसः । पर्हि ॥ ११ ॥
 नमः । यमाय । नमः । अस्तु । मृत्यवे । नमः । पितृऽभ्यः । उत । ये । नयन्ति ।
 उत्ऽपारणस्य । यः । वेद । तम् । अग्निम् । पुरः । दधे । जुस्यै । अरिष्टऽजातये ॥ १२ ॥
 आ । एतु । प्राणः । आ । एतु । मनः । आ । एतु । चक्षुः । अथो इति । बलम् ।
 शरीरम् । अस्य । सम् । विद्वां । तत् । पत्ऽपद्मशम् । प्रति । तिष्ठतु ॥ १३ ॥

V.30.8 Do not be afraid. (Fear not). You will not die. I make you able to reach old age. I have driven consumption, waster of limbs, out of your limbs with my words. (nirvocam aham)

V.30.9 Aching in the limbs, wasting of the limbs, the pain in the heart you were suffering from, and the consumption, has flown far away like a falcon forced by my potent words. (prāpap-tad vācā)

V.30.10 Apprehension (bodha) and recognition (prati-bodha) are the two seers, never-sleeping and always awake. May those two, protectors of your life, keep awake day and night.

V.30.11 This sacrificial fire deserves sitting by (worship). Here may the sun rise for you. May you come up out of the deep black darkness of death.

V.30.12 Homage be to the ordainer Lord (Yama). Homage be to the elders also who guide. I have honoured first the adorable Lord, who knows how to get across, for safe preservation of this man.

V.30.13 May the vital breath come to him, may the mind come, may the sight and the strength also come to him. May his body get restored and may that stand on its two feet.

प्राणेनाग्निं चक्षुषा सं ह्यजेमं समीरय तन्वाद्भु सं वलेन ।
 वेत्यामृतस्य मा नु गान्मा नु भूमिगृहो भुवत् ॥१४॥
 मा ते प्राण उपे दसन्मो अपानोपि धायि ते ।
 सूर्यस्त्वाधिपतिर्मृत्योस्तदायच्छतु रग्निभिः ॥१५॥
 इयमन्तर्वदति जिह्वा वद्धा पनिष्पदा ।
 त्वया यक्षम् निरवोचं शतं रोपीश्च तक्मनः ॥१६॥
 अयं लोकः प्रियर्तमो देवानामपराजितः ।
 यस्मै त्वमिह मृत्यवे दिष्टः पुरुष जज्ञिषे ।
 स च त्वानुं ह्वयामसि मा पुरा जुरसो मृथाः ॥१७॥

प्राणेन । अग्ने । चक्षुषा । सम् । सृग् । इमम् । सम् । ईरय । तन्वा । सम् । वलेन ।
 वेत्ये । अमृतस्य । मा । नु । गात् । मा । नु । भूमिगृहः । भुवत् ॥ १४ ॥
 मा । ते । प्राणः । उपे । दसत् । मो इति । अपानः । अपि । धायि । ते ।
 सूर्यः । त्वा । अधिपतिः । मृत्योः । उत्तदायच्छतु । रग्निभिः ॥ १५ ॥
 इयम् । अन्तः । वदति । जिह्वा । वद्धा । पनिष्पदा ।
 त्वया । यक्षम् । निः । अवोचम् । शतम् । रोपीः । च । तक्मनः ॥ १६ ॥
 अयम् । लोकः । प्रियर्तमः । देवानाम् । अपराजितः । यस्मै । त्वम् । इह । मृत्यवे ।
 दिष्टः । पुरुष । जज्ञिषे । स । च । त्वा । अनुं । ह्वयामसि । मा । पुरा । जुरसे । मृथाः ॥

(३१) एकविंशं सूक्तम्

(१-१३) दादशायन्त्यास्य सूक्तस्य शुक्ल ऋषिः । हृत्वाक्षणं देवता । (१-१०) प्रथमविंशत्यर्थात्तुष्टु ।

(११) एकादश्या हृत्तीगर्भात्तुष्टु । (१३) दादशयाश्च पञ्चाहृत्ती उन्मांसि ॥

या ते चक्रुरामे पात्रे यां चक्रुर्मिश्रधान्ये ।
 आमे मांसे कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥१॥

याम् । ते । चक्रुः । आमे । पात्रे । याम् । चक्रुः । मिश्रधान्ये ।
 आमे । मांसे । कृत्याम् । याम् । चक्रुः । पुनः । प्रति । हरामि । ताम् ॥ १ ॥

V.30.14 O adorable Lord, may you unite this man with vital breath and with sight. Unite him with body and strength (O man), now you have attained immortality. Do not depart. Do not become a dweller of the house under earth.

V.30.15 May your in-breath (prāna) not come to a stop. May your out-breath (apāna) not become covered (obstructed). May the sun, the overlord, raise you up out of death with his rays.

V.30.16 This tongue, utterer of words, even though tied down, speaks within. With my words I have driven the consumption and a hundred aches of fever out of you.

V.30.17 This world, the unconquered one, is dearest to the enlightened ones. O man, from the sure death, destined for which you were born here, we call you back. May you not die before reaching old age (purā jarasah).

Fatal Contrivance and taking it away

V.31.1 What fatal contrivance they have put for you in unbaked vessel, what they have put in the mixed food-grains, and what they have put in raw meat, that I hereby take away and send it back again.

यां ते चक्रुः कृक्वाकावजे वा यां कुरीरिणि ।
 अव्यां ते कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥२॥
 यां ते चक्रुरेकशफे पशुनासुभयादति ।
 गर्दभे कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥३॥
 यां ते चक्रुरमुलायां वलगं वा नराच्याम् ।
 क्षेत्रे ते कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥४॥
 यां ते चक्रुर्गाहपत्ये पूर्वाभावुत दुश्चितः ।
 शालायां कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥५॥
 यां ते चक्रुः सुभायां यां चक्रुरधिदेवने ।
 अक्षेष्टु कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥६॥
 यां ते चक्रुः सेनायां यां चक्रुरिष्वायुधे ।
 दुन्दुभी कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥७॥

याम् । ते । चक्रुः । कृक्वाकाव॑जे । अ॒जे । वा । याम् । कुरी॑रिणि ।

अव्या॑म् । ते । कृत्या॑म् । ० ॥ २ ॥

याम् । ते । चक्रुः । एक॑शफे । प॒शुना॑म् । उ॒भया॑दति ।

ग॒र्दभे॑ । कृत्या॑म् । ० ॥ ३ ॥

याम् । ते । चक्रुः । अ॒मुला॑याम् । व॒लगम् । वा । न॒राच्या॑म् ।

क्षेत्रे॑ । ते । कृत्या॑म् । ० ॥ ४ ॥

याम् । ते । चक्रुः । गा॒ह॒प॒त्ये । पूर्वा॑ऽअ॒ग्नौ । उ॒त । दुः॒चितः॑ ।

शा॒ला॒या॒म् । कृत्या॑म् । ० ॥ ५ ॥

याम् । ते । चक्रुः । सु॒भा॒या॒म् । याम् । चक्रुः । अ॒धि॒दे॒व॒ने ।

अ॒क्षे॒ष्टु । कृत्या॑म् । ० ॥ ६ ॥

याम् । ते । चक्रुः । से॒ना॒या॒म् । याम् । चक्रुः । इ॒ष्टु॒आ॒यु॒धे ।

दु॒न्दु॒भी । कृत्या॑म् । ० ॥ ७ ॥

V.31.2 What fatal contrivance they have put for you in a peacock, in a goat or in a horned ram, and what they have put in sheep, that I hereby take away and send it back again.

V.31.3 What fatal contrivance they have put for you in one-hoofed animal, in cattle that have two sets of teeth, and what they have put in a donkey, that I hereby take away and send it back again.

V.31.4 What fatal contrivance they have put for you in a rootless herb (amūlāyām) a hidden contrivance in narācī (a plant), and what they have put in your field, that I hereby take away and send it back again.

V.31.5 What fatal contrivance those evil-minded put for you in your house-hold (gārhapatya) fire, in the eastern fire (pūrvāgni) and what they have put in the half (śālā) of sacrifice, that I hereby take away and send it back again.

V.31.6 What fatal contrivance they have put for you in the assembly hall (sabhā), what they have put in the gambling board (adhidevane) and what they have put in the dice (akṣeṣu), that I hereby take away and send it back again.

V.31.7 What fatal contrivance they have put for you in your army, what they have put in arrows (iṣu) and weapons (āyudha) and what they have put in your war drum (dundubhau), that I hereby take away and send it back again.

यां ते कृत्यां कृषेवद्वधुः स्मशाने वा निचख्लुः ।
 सन्ननि कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥८॥
 यां ते चक्रुः पुरुषास्थे अग्नौ संकसुके च याम् ।
 ओक्ते निर्दाहं कृष्यादं पुनः प्रति हरामि ताम् ॥९॥
 अपथेना जभारैणां तां पथेतः प्र हिण्मसि ।
 अधीरो मर्याधीरेभ्यः सं जभाराचित्वा ॥१०॥
 यश्चकार न शशाकं कर्तुं शश्रे पादमहुरिम् ।
 चकार भद्रमसमभ्यमभगो भगवद्भ्यः ॥११॥
 कृत्याकृतौ वलगिनं मूलिनं शपथेय्यम् ।
 इन्द्रस्तं हन्तु महता वधेनाग्निविध्यस्त्वस्तया ॥१२॥

याम् । ते । कृत्याम् । कृषे । अ॒व॒ऽद्व॒धुः । स्म॒शा॒ने । वा । नि॒ऽच॒ख॒लुः ।
 स॒न्न॒नि । कृत्याम् । याम् । च॒क्रुः । पु॒नः । प्र॒ति । ह॒रामि॒ । ताम् ॥ ८ ॥

याम् । ते । च॒क्रुः । पु॒रु॒षा॒ऽस्थे । अ॒ग्नौ । स॒म॒ऽक॒सु॒के । च । याम् ।
 ओ॒क्ते । नि॒ऽदा॒हम् । कृ॒ष्या॒दम् । पु॒नः । प्र॒ति । ह॒रामि॒ । ताम् ॥ ९ ॥

अ॒प॒थे॒न । आ । ज॒भार॒ । ए॒नाम् । ताम् । प॒था । इ॒तः । प्र । हि॒ण्म॒सि ।
 अ॒धी॒रः । म॒र्या॒ऽधी॒रे॒भ्यः । स॒म् । ज॒भार॒ । अ॒चि॒त्वा ॥ १० ॥

यः । च॒कार॒ । न । श॒शा॒कं । क॒र्तुम् । श॒श्रे । पा॒दम् । अ॒ङ्गु॒रि॒म् ।
 च॒कार॒ । भ॒द्रम् । अ॒स॒म॒भ्यम् । अ॒भगः । भ॒गव॑त्॒ऽभ्यः ॥ ११ ॥

कृत्या॒ऽकृत॑म् । व॒ल॒गि॒नम् । मु॒लि॒नम् । श॒प॒थे॒य्यम् ।

इ॒न्द्रः । तम् । ह॒न्तु । म॒ह॒ता । व॒धे॒न । अ॒ग्निः । वि॒ध्य॒तु । अ॒स्तया॑ ॥ १२ ॥

॥ इति पथर्षं काण्डम् ॥

[पथ्यकाण्डे सूक्तानि ३१, अक्षः ३७६]

V.31.8 What fatal contrivance they have placed for you in the well (kūpe) or what they have buried in the cremation ground (śmaśāne), and what they have put in your dwelling place (sadmani), that I hereby take away and send back again.

V.31.9 What fatal contrivance they have put for you in human bone (puruṣāsthe) and what they have put in the destructive (samkasuke) fire, this destroying, causing violent burning and flesh-eating (kravyādam) one, that I hereby take away and send it back again.

V.31.10 He brought this fatal contrivance in a wrong way. We despatch it from here in a proper way. That unwise man brought it unwisely for the wise one.

V.31.11 He, who did it, could not accomplish it, He has injured only a quarter of a finger. That fortunate one has done good for us, the fortunate ones.

V.31.12 The maker of fatal contrivance, inflicter of secret violence, applier of herbal roots, and imposer cursing, may the king kill him with his great weapon and may the commander of the army pierce him with his missile

Here ends kānda V
Hymns 31, Verses 376

सहस्रधामन्विशिखान्विग्रीवां छायाया त्वम् ।
 प्रति स्म चक्रुषे कृत्वां प्रियां प्रियावति हर ॥४॥
 अनयाहमोषध्या सर्वाः कृत्वा अदूदुषम् ।
 यां क्षेत्रे चक्रुषां गोषु यां वा ते पुरुषेषु ॥५॥
 यश्चकार न शशाकं कर्तुं शश्रे पार्दमङ्गुरिम् ।
 चकार भद्रमस्मभ्यमात्मने तपनं तु सः ॥६॥
 अपामार्गोऽपं मार्ष्टु क्षेत्रियं शपथंश्च यः ।
 अपाहं यातुधानीरप सर्वा अराय्यः ॥७॥
 अपमृज्यं यातुधानानप सर्वा अराय्यः ।
 अपामार्गं त्वया वयं सर्वं तदपं मृज्महे ॥८॥

सहस्रधामन् । विशिखान् । विग्रीवान् । शायय । त्वम् ।
 प्रति । स्म । चक्रुषे । कृत्याम् । प्रियाम् । प्रियावति । हर ॥ ४ ॥
 अनया । अहम् । ओषध्या । सर्वाः । कृत्याः । अदूदुषम् ।
 याम् । क्षेत्रे । चक्रुः । याम् । गोषु । याम् । वा । ते । पुरुषेषु ॥ ५ ॥
 यः । चकार । न । शशाकं । कर्तुम् । शश्रे । पार्दम् । अङ्गुरिम् ।
 चकार । भद्रम् । अस्मभ्यम् । आत्मने । तपनम् । तु । सः ॥ ६ ॥
 अपामार्गः । अपं । मार्ष्टु । क्षेत्रियम् । शपथः । च । यः ।
 अपं । अहं । यातुधानीः । अपं । सर्वाः । अराय्यः ॥ ७ ॥
 अपमृज्यं । यातुधानान् । अपं । सर्वाः । अराय्यः ।
 अपामार्गं । त्वया । वयम् । सर्वम् । तत् । अपं । मृज्महे ॥ ८ ॥

(१९) एकोनविंशं सूक्तम्

(१-८) अथर्वस्यास्य सूक्तस्य शुक्र ऋषिः । अपामार्गवन्सतिर्देवता । (१, ३-८) प्रथमवर्ष-

स्तीपादिषण्णाद्यानुष्टुप्, (३) द्वितीयापाथ पथ्यापङ्क्तिः छन्दसी ॥

उतो अत्यवन्धुकृदुतो असि नु जामिकृत् ।
 उतो कृत्याकृतः प्रजां नडमिवा छिन्धि वार्षिकम् ॥१॥

उतो इति । असि । अवन्धुकृत् । उतो इति । असि । नु । जामिकृत् ।
 उतो इति । कृत्याकृतः । प्रजाम् । नडम् इव । आ । छिन्धि । वार्षिकम् ॥ १ ॥

Kāṇḍa VI

षष्ठं काण्डम्

अथ पष्ठं काण्डम् ॥

(१) प्रथमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्यापवां क्रमिः । सविता देवता । (१) प्रथमपर्वलिपदा पिपीलिकमध्य ।
ताम्री वगती. (२-३) द्वितीयाद्वितीययोश्च पिपीलिकमध्य । पूर उष्णिफ उन्वसी ॥

द्रोषो गाय बृहद्गाय धुमद्देहि । आथर्वण स्तुहि देवं सवितारम् ॥१॥
तमुं द्रुहि यो अन्तः सिन्धौ सूनुः । सत्यस्य युवानमद्रोघवाचं सुशेवम् ॥२॥
स धा नो देवः सविता साविषदमृतानि भूरि । उभे सुष्टुती सुगातवे ॥३॥

द्रोषो इति । गाय । बृहत् । गाय । धुम् । स्तुहि ।
आथर्वण । स्तुहि । देवम् । सवितारम् ॥ १ ॥
तम् । कुं । इति । स्तुहि । यः । अन्तः । सिन्धौ । सूनुः ।
सत्यस्य । युवानम् । अद्रोघवाचम् । सुशेवम् ॥ २ ॥
सः । धु । नुः । देवः । सविता । साविषत् । अमृतानि । भूरि ।
उभे इति । सुस्तुती इति सुस्तुती । सुगातवे ॥ ३ ॥

(२) द्वितीयं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्यापवां क्रमिः । सोमो वनस्सविदेवता । परोष्णिफ उन्वः ॥

इन्द्राय सोममृत्विजः सुनोता च धावत । स्तोतुर्यो वचः शृणवद्द्वै च मे ॥१॥

इन्द्राय । सोमम् । मृत्विजः । सुनोत । आ । च । धावत
स्तोतुः । यः । वचः । शृणवत् । द्वैम् । च । मे ॥ १ ॥

Savita

VI.1.1 Sing in the evening (dōṣaḥ); sing loudly for long; adopt the shining one. O persevering devotee, praise the divine inspirer Lord.

VI.1.2 Praise him, who is the impeller towards truth in the midst of the ocean, who is young, is free from malicious speech, and is bestower of bliss.

VI.1.3 May He, the divine inspirer Lord, indeed, bestow plenty of ambrosia (amṛtāni) on us, so that we may travel along both the paths comfortably.

Somaḥ - Vanaspatih

VI.2.1 O performers of sacrifices according to seasons, press out devotional bliss and clean it carefully for the resplendent Lord, who will listen to the words and invocation of mine, an adorer.

आ यं विशन्तीन्द्वो ययो न वृक्षमन्वसः । विरंश्चिन्वि मृधो जहि रक्षस्विनीः ॥२॥
सुनोता सोमपात्रे सोममिन्द्राय वज्रिणे । युवा जेतेशानः स पुरुष्टुतः ॥३॥

आ । यम् । विशन्ति । इन्द्वः । वयः । न । वृक्षम् । अन्वसः ।

विरंश्चिन् । वि । मृधः । जहि । रक्षस्विनीः ॥ २ ॥

सुनोत । सोमपात्रे । सोमम् । इन्द्राय । वज्रिणे ।

युवा । जेता । ईशानः । सः । पुरुष्टुतः ॥ ३ ॥

(१) क्लीयं सूक्तम्

(१-३) वृक्षस्यास्य मृतस्याधर्षा कफिः । सुनोता देवतः । (१) मयमर्षः
पप्पावृद्धी, (१-३) द्वितीयाक्षीययोश्च अगती इन्द्वी ॥

पातं न इन्द्रापूषणादितिः पान्तु मरुतः ।
अपां नपात्सिन्धवः सप्त पातन् पातु नो विष्णुस्त द्यौः ॥१॥
पातां नो द्यावापृथिवी अभिष्टये पातु ग्रावा पातु सोमो नो अंहसः ।
पातु नो देवी सुभगा सरस्वती पात्वग्निः शिवा ये अस्य प्रायवः ॥२॥
पातां नो देवाभिनो शुभस्पती उषासानक्षेत्र न उरुष्यताम् ।
अपां नपादभिहुती गयस्य चिदेव त्वष्टर्वर्धय सर्वज्ञातये ॥३॥

पातम् । नः । इन्द्रापूषणा । अदितिः । पान्तु । मरुतः ।

अपाम् । नपात् । सिन्धवः । सप्त । पातन् । पातु । नः । विष्णुः । उत । द्यौः ॥ १ ॥

पाताम् । नः । द्यावापृथिवी इति । अभिष्टये । पातु । ग्रावा । पातु । सोमः । नः । अंहसः ।

पातु । नः । देवी । सुभगा । सरस्वती । पातु । अग्निः । शिवाः । ये । अस्य । प्रायवः ॥

पाताम् । नः । देवा । अभिनो । शुभः । पातां इति । उषासानक्षेत्र । उत । नः ।

उरुष्यताम् । अपाम् । नपात् । अभिहुती इत्यभिहुती । गयस्य । चित् । देव । त्वष्टुः ।

वर्धय । सर्वज्ञातये ॥ ३ ॥

VI.2.2 O exuberant hero, to whom go the drops of nourishing devotional bliss from all around, as the birds to a tree, may you destroy demoniac enemies

VI.2.3 Press out devotional bliss carefully for the resplendent Lord, the enjoyer of devotional bliss, wielder of his adamantune weapon. He is young, victorious, overloading and praised by all.

Indra - Pūsan Pair

VI.3.1 May the Lord resplendent and nourisher protect us; may the existence indivisible (earth - aditi) and the cloud-bearing winds (maruts) protect. May the grandson of waters (i.e., apām napāt or fire) and seven rivers (sindhavaḥ) protect us. May the sacrifice (viṣṇuḥ) and the sky protect us. (Yajño vai viṣṇuḥ - viṣṇu - yajna = sacrifice)

VI.3.2 May heaven and earth protect us for assistance (abhiṣṭaye); may the mountain (grāvā) protect; may the devotional bliss protect us from sin. May the heavenly learning divine, full of good fortune, protect us. May the adorable Lord, and his benign protecting powers preserve us.

VI.3.3 May the two divine healers (aśvinau) protect us. May dawn and night (uṣāsā-naktā), mistresses of light, also, bring happiness to us. May the grand-son of waters (i.e., the fire) protect our house from any damage; O cosmic architect (tvaṣṭṛ), may you exalt us for our all-round expansion.

(४) पार्ष्ण सूक्तम्

(१-२) वृषस्यास्य सूक्तस्यापर्वा ऋषिः । पार्ष्णोऽस्य देवताः । (१) प्रथमपर्वः पथ्याह्वती, (२) द्वितीयापाः
तस्तारपङ्क्तिः, (३) तृतीयापास्य विपदा विपद्वापयी छन्दांसि ॥

त्वष्टा मे दैव्यं वचः पर्जन्यो ब्रह्माणस्पतिः ।
पुत्रैर्भ्रातृभिरदितिर्नु पातु नो दुस्तरं त्रायमाणं सहः ॥१॥
अंशो भगो वरुणो मित्रो अर्यमादितिः पान्तु मरुतः ।
अप तस्य द्वेपौ गमेदभितुतो यावयच्छुमन्तितम् ॥२॥
धिये समश्विना प्रावतं न उरुष्या ण उरुमुल्लप्रयच्छन् ।
द्यौर्दृष्टिर्तर्थावय दृच्छुना या ॥३॥

त्वष्टा । मे । दैव्यम् । वचः । पर्जन्यः । ब्रह्मणः । पतिः ।
पुत्रैः । भ्रातृभिरः । अदितिः । नु । पातु । नः । दुस्तरम् । त्रायमाणम् । सहः ॥ १ ॥
अंशः । भगः । वरुणः । मित्रः । अर्यमा । अदितिः । पान्तु । मरुतः ।
अप । तस्य । द्वेपः । गमेत् । अभिदुतः । यवयत् । शत्रुम् । अन्तितम् ॥२॥
धिये । सम् । अश्विना । प्र । अवतम् । नः । उरुष्य । नः ।
उरुदम् । अप्रयुच्छन् । द्यौः । पितः । यवय । दृच्छुना । या ॥ ३ ॥

(५) पञ्चमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्यापर्वा ऋषिः । (१, ३) प्रथमाह्वतीपयोर्गोरोरभिः, (२) द्वितीयापाभेन्द्रो
देवते । (१, ३) प्रथमाह्वतीपयोरनुहुः, (२) द्वितीयापास्य भुरिगनुहुः छन्दांसि ॥

उदेनसुतरं नयाभे घृतेनाहुत । समेन वचसा सृज प्रजया च बहुं कृधि ॥१॥
इन्द्रेमं प्रतरं कृधि सजातानामसदृशी । रायस्पोषेण सं सृज जीवातवे जरसे नय ॥२॥

उत् । एनम् । उत्तरम् । नय । अग्ने । घृतेन । आहुत ।
सम् । एनम् । वचसा । सृज । प्रजया । च । बहुम् । कृधि ॥ १ ॥
इन्द्र । इमम् । प्रतरम् । कृधि । सजातानाम् । असत् । वशी ।
रायः । पोषेण । सम् । सृज । जीवातवे । जरसे । नय ॥ २ ॥

Tvaṣṭr and others

VI.4.1 May the supreme mechanic, the Lord supreme and the Lord of rains listen to my godly prayers. May the indivisible one (aditi, the earth), along with her sons and brothers, protect our saving power, difficult to overcome.

VI.4.2 May the Lord of illumination (aṁśah), the Lord of wealth and glory (bhagah), the venerable Lord, the friendly Lord, the eternal law-giver, the indivisible one (aditi) and cloud-bearing winds protect us. May the injuring malice of that (foe) be removed far and may that enemy be cast away from us.

VI.4.3 May you, O twins divine, protect us for good actions (dhiye). O wide-moving, may you guard us with unceasing care. O Heaven, our father, keep misfortunes whatsoever away from us.

Agni

VI.5.1 O fire divine, augmented with oblations of clarified butter, may you lift this (sacrificer) up higher and higher. May you endow him with lustre and bless him with plenty of offsprings

Indra

VI.5.2 O resplendent Lord, may you augment this sacrificer, so that he may have sway over his kinsmen. May you endow him with riches and nourishment; lead him to ripe old age for (enjoyment of) long life.

यस्य कृष्णो हविर्गृहे तममे वर्धया त्वम् । तस्मै सोमो अधि ब्रवदयं च ब्रह्मणस्पतिः ॥३॥

यस्य । कृष्णः । हविः । गृहे । तम् । अग्ने । वर्धय । त्वम् ।
तस्मै । सोमः । अधि । ब्रवत् । अयम् । च । ब्रह्मणः । पतिः ॥ ३ ॥

(१) पञ्च सूक्तम्

(१-३) दृषत्यान्य सूक्तस्यायर्वा ऋषिः । (१) प्रथमर्चो ब्रह्मणस्पतिः, (२-३) द्वितीयाद्वितीययोश्च सोमो वेपते । अनुष्टुप् छन्दः ॥

योऽस्मान्ब्रह्मणस्पतेर्देवो अभिमन्यते । सर्वं ते रन्धयासि मे यजमानाय सुन्वते ॥१॥
यो नः सोम सुशंसिनो दुःशंस आदिदेशति । वज्रेणास्य मुखे जहिस संपिष्टो अपायति ॥२॥
यो नः सोमाभिदासति सनाभिर्यश्च निष्टयः । अप तस्य वलं तिर महीव योवैधुत्मना ॥३॥

यः । अस्मान् । ब्रह्मणः । पुते । अदेवः । अभिऽमन्यते ।
सर्वम् । तम् । रन्धयासि । मे । यजमानाय । सुन्वते ॥ १ ॥
यः । नः । सोम । सुऽशंसिनः । दुःशंसः । आऽदिदेशति ।
वज्रेण । अस्य । मुखे । जहि । सः । समऽपिष्टः । अप । अयति ॥ २ ॥
यः । नः । सोम । अभिऽदासति । सनाभिः । यः । च । निष्टयः ।
अप । तस्य । वलम् । तिर । महीऽव । यौः । वैधुत्मना ॥ ३ ॥

(७) सप्तमं सूक्तम्

(१-३) दृषत्यान्य सूक्तस्यायर्वा ऋषिः । (१-२) प्रथमद्वितीययोर्ऋचोः सोमः, (३) द्वितीयायाश्च विभे
देवा देवताः । (१) प्रथमाया निष्ठायामी, (२-३) द्वितीयाद्वितीययोश्च गायत्री छन्दसी ॥

येन सोमार्दितिः पथा मित्रा वा यन्त्यद्गृहः । तेना नोवसा गृहि ॥१॥

येन । सोम । अर्दितिः । पथा । मित्राः । वा । यन्ति । अद्गृहः ।
तेन । नः । अवसा । आ । गृहि ॥ १ ॥

Agni

VI.5.3 In whose house we perform sacrifice, O adorable Lord, may you augment him in every way. May the blissful Lord bless him and so also this Lord of divine knowledge (brahmaṇaspati)

Brahmaṇaspati

VI.6.1 O lord of knowledge divine, whosoever an undivine person plans to harm us, may you subjugate every such person to one, the sacrificer, the offerer of devotional bliss.

Soma

VI.6.2 Whoever a person of bad (ill) fame wants to Lord it over us, the persons of good fame, may you, O blissful Lord, strike on his face with your adamantinc weapon, so that being crushed, he may vanish.

VI.6.3 O blissful Lord, whosoever a person whether a kinsman or a stranger, wants to enslave us, may you draw away his strength with your killing weapon just like the mighty sky.

Soma

VI.7.1 O blissful Lord, by which path-way the earth and the suns (ādityāḥ of twelve months) move never hostile (to each other), thereby may you come to us with help.

येन सोम साहन्त्यासुराब्रून्धयांसि नः । तेनानोअधि वोचत ॥२॥
येन देवा असुराणामोजांस्यवृणीध्वम् । तेनानुः शर्म यच्छत ॥३॥

येन । सोम । साहन्त्य । असुरान् । ब्रून्धयांसि । नः ।
तेन । नुः । अधि । वोचत ॥ २ ॥
येन । देवाः । असुराणाम् । ओजांसि । अवृणीध्वम् ।
तेन । नुः । शर्म । यच्छत ॥ ३ ॥

(८) अहमं मृतम्

(१-५) वृक्षस्यास्य मृतस्य अहममिहिति । कामात्मा देवता । अप्वापस्त्रिगुणम् ॥

यथा वृक्षं लिबुजा समुन्तं परिपस्त्वजे ।
एवा परि प्वजस्व मां यथा मां कामिन्यसो यथा मन्नापणा अस्तः ॥१॥
यथा सुवर्णः प्रपतन्पक्षौ निहन्ति भूम्याम् ।
एवा नि हन्मि ते मनो यथा मां कामिन्यसो यथा मन्नापणा अस्तः ॥२॥
यद्येमे यावापृथिवी सृष्टः प्रयेति सूर्यः ।
एवा पर्येमि ते मनो यथा मां कामिन्यसो यथा मन्नापणा अस्तः ॥३॥

यथा । वृक्षम् । लिबुजा । समुन्तम् । परिपस्त्वजे । एव । परि । प्वजस्व । माम् । यथा
माम् । कामिनी । अस्तः । यथा । मत् । न । अप्पणाः । अस्तः ॥ १ ॥

यथा । सुवर्णः । प्रपतन् । पक्षौ । निहन्ति । भूम्याम् ।
एव । नि । हन्मि । ते । मनः । यथा । माम् । कामिनी । अस्तः । यथा ।
मत् । न । अप्पणाः । अस्तः ॥२॥

एव । परि । रमि । ते । मनः । यथा । माम् । कामिनी । अस्तः ।
यथा । मत् । न । अप्पणाः । अस्तः ॥ ३ ॥

VI.7.2 O blissful Lord, O overpowering one, by what force you put the life-giving powers (asuras) under our control, thereby may you incite us.

Viśvedevāḥ

VI.7.3 O bounties of Nature, whereby you keep captive the vigours of the life-giving powers, thereby may you give us comfort.

Kāma (Love) - Ātman

VI.8.1 As a creeper embraces a tree on all its sides, so do embrace me, so that you may be desirous of me, so that you may never be deserting (going away from) me.

VI.8.2 As an eagle, when taking off, strikes his wings down on the earth, so I strike your mind, so that you may be desirous of me, so that you may never be deserting (going away from) me.

VI.8.3 As the sun reaches these two, heaven and earth, at once, so I reach your mind, so that you may be desirous of me, so that you may never be deserting (going away from) me.

(९) नवमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्याग्न्यं सूक्तस्य नमस्तर्कितं । कामात्मा वेवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥
 वाञ्छ मे तन्वम् । पादौ वाञ्छाक्ष्यौ३ वाञ्छ सक्ष्यौ ।
 अक्ष्यौ वृषण्यन्त्याः केशा मां ते कामेन शुष्यन्तु ॥१॥
 मम त्वा दोषणिश्रिषं कृणोमि हृदयश्रिषम् ।
 यथा मम कतावसो मम चित्तमुपायसि ॥२॥
 यासां नाभिरुरेहणं हृदि संवननं कृतम् ।
 गावो घृतस्य मातरोम् सं वानयन्तु मे ॥३॥

वाञ्छ । मे । तन्वम् । पादौ । वाञ्छ । अक्ष्यौ । वाञ्छ । सक्ष्यौ ।
 अक्ष्यौ । वृषण्यन्त्याः । केशाः । माम् । ते । कामेन । शुष्यन्तु ॥ १ ॥
 मम । त्वा । दोषणिश्रिषम् । कृणोमि । हृदयश्रिषम् ।
 यथा । मम । कतावसो । मम । चित्तम् । उपआयसि ॥ २ ॥
 यासां । नाभिः । आसुरेहणम् । हृदि । सम्वननम् । कृतम् ।
 गावः । घृतस्य । मातरः । अम् । सम् । वानयन्तु । मे ॥ ३ ॥

(१०) दशमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्याग्न्यं सूक्तस्य नमस्तर्कितं । (१) प्रथमचोऽग्निः, (२) द्वितीयाया वायुः, (३) तृतीयायाश्च सूर्यो वेवता । (१) प्रथमायाः सामी त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयायाः प्राचापस्या इदती, (३) तृतीयायाश्च सामी इदती छन्दांसि । सर्वे द्विपदाः ॥

पृथिव्यै श्रोत्राय वनस्पतिभ्योऽग्नयेधिपतये स्वाहा ॥१॥
 प्राणायान्तरिक्षाय वयोभ्यो वायवेधिपतये स्वाहा ॥२॥
 दिवे चक्षुषे नक्षत्रेभ्यः सूर्याधिपतये स्वाहा ॥३॥

पृथिव्यै । श्रोत्राय । वनस्पतिभ्यः । अग्नये । अग्निधिपतये । स्वाहा ॥ १ ॥
 प्राणाय । अन्तरिक्षाय । वयोभ्यः । वायवे । अग्निधिपतये । स्वाहा ॥ २ ॥
 दिवे । चक्षुषे । नक्षत्रेभ्यः । सूर्याय । अग्निधिपतये । स्वाहा ॥ ३ ॥

Kāma (Love) - Ātman

VI.9.1 May you long for my body, for my feet; may you long for my eyes and my thighs. Let eyes and hair of yours, passionately desirous of me, parch me (śuśyantū) with an intense desire for you.

VI.9.2 I make you cling to my arms, make you cling to my heart, so that you will be one in desire with me and will be one in thought with me (shall be pleasing to my heart).

VI.9.3 Kissing is whose relationship (nābhiḥ), and conciliation is in heart, may the cows, mothers of butter, make that maiden inclined towards me. (They whose navel is a licking - yasyām nābhiḥ āreṇam)

Agni

VI.10.1 For hearing (śrotrāya) to the earth, to the vegetation, and to the fire, their overlord, I dedicate.

Vāyu

VI.10.2 For breath, to the midspace, to the birds, and to the wind, their overlord, I dedicate.

Āditya

VI.10.3 For vision to the sky, to the stars and to the sun, their overlord, I dedicate.

(११) एकादशं सूक्तम्

(१-५) एषस्यास्य सूक्तस्य प्रजापतिर्देविः । रेतो मन्त्रोक्ता वा वेवताः । मनुष्यं कृत्वा ॥

शमीमंश्चत्य आरुद्वस्तत्र पुंसुर्वनं कृतम् । तद्वै पुत्रस्य वेदं न तत्स्त्रीष्वामरामसि ॥१॥
 पुंसि वै रेतो भवति तत्स्त्रियामनु सिच्यते । तद्वै पुत्रस्य वेदं न तत्प्रजापतिरब्रवीत् ॥२॥
 प्रजापतिरनुमतिः सिनीवाल्यचीकृपत् । स्त्रैर्पुत्रमन्यत्र दधत्पुमांससु दधद्दिह ॥३॥

शमीम् । अश्चत्यः । आरुद्वः । तत्र । पुमसुर्वनम् । कृतम् ।
 तत् । वै । पुत्रस्य । वेदनम् । तत् । स्त्रीषु । आ । भरामसि ॥ १ ॥
 पुंसि । वै । रेतः । भवति । तत् । स्त्रियाम् । अनु । सिच्यते ।
 तत् । वै । पुत्रस्य । वेदनम् । तत् । प्रजापतिः । अब्रवीत् ॥ २ ॥
 प्रजापतिः । अनुमतिः । सिनीवाली । अचीकृपत् ।
 स्त्रैर्पुत्रम् । अन्यत्र । दधत् । पुमांसम् । ऊं इति । दधत् । इह ॥ ३ ॥

(१२) द्वादशं सूक्तम्

(१-५) एषस्यास्य सूक्तस्य गङ्गामनुविः । तप्तको वेवताः । मनुष्यं कृत्वा ॥

परि धामिव सूर्योहीनां जनिमागमम् ।
 रात्री जगदिवान्यहंसात्तेना ते वारये विषम् ॥१॥
 यद्वह्मभिर्यहर्षिभिर्यहर्विवितं पुरा ।
 यन्मृतं भव्यमासन्वत्तेना ते वारये विषम् ॥२॥
 मध्वा पृश्ने नद्यः पर्वता गिरयो मधु ।
 मधु परुष्णी शीपाला शमास्ते अस्तु शं हृदे ॥३॥

परि । धामिद्व । सूर्यः । अहीनाम् । जनिम । अगमम् ।
 रात्री । जगत् । इव । अन्यत् । अंसात् । तेन । ते । वारये । विषम् ॥ १ ॥
 यत् । ब्रह्मभिः । यत् । ऋषिभिः । यत् । देवैः । विदितम् । पुरा ।
 यत् । भुतम् । भव्यम् । आसन्वत् । तेन । ते । वारये । विषम् ॥ २ ॥
 मध्वा । पृश्ने । नद्यः । पर्वताः । गिरयः । मधु ।
 मधु । परुष्णी । शीपाला । शम् । आस्ते । अस्तु । शम् । हृदे ॥ ३ ॥

Retas

VI.11.1 *Aśvattha* (holy fig tree) mounted on a *śamī* (*Mimosa* *sumā*). There a male birth is assured. That is certainly the obtainment of a son. That we administer to women.

VI.11.2 In the male, of course, the semen is formed. That, afterwards, is discharged into the female. That surely is the begetter of a son, so the Lord of offsprings (*Prajāpati*) has proclaimed.

As given in the Verse

VI.11.3 The Lord of creatures, mutual consent, (*anumati*) and active life (*sinīvālī*) give shape (to the embryo). May they put a male here and the birth of girl elsewhere.

Cure for Poison

VI.12.1 As the sun reaches the sky and as the night reaches all the world other than the sun, so I reach the race of snakes. With that (knowledge), I ward off your poison.

VI.12.2 Which was discovered by the learned, by the seers and by the enlightened ones in the days of old; which is of the past and will be in future also, with that (knowledge), O you having a mouth, I ward off your poison.

VI.12.3 I fill it with honey. Rivers, mountains and hills are sweet. Sweet are the *paruṣṇī* and the *śīpālā*. May it be soothing to mouth and soothing to heart. (Rivers (*nadyaḥ*) as *Gangā* or *Paruṣṇi*; mountains as *Himālaya*; *śīpālā* as *śaivāla*, a water grass; *giri* as the foot-hills of the mountains). (Cf. The *nadyaḥ* hymn of the *R̥gveda* X.75.5)

(११) पयोवशां सप्तम

(१-१) वृषस्यास्य सृक्स्याचरां कफिः । मृत्योर्वेता । अग्निरुप इन्द्रः ॥

नमो देववधेभ्यो नमो राजवधेभ्यः ।
 अयो ये विश्यानां वधास्तेभ्यो मृत्यो नमोस्तु ते ॥१॥
 नमस्ते अधिवाकाय परावाकाय ते नमः ।
 सुमत्यै मृत्यो ते नमो दुर्मत्यै त इदं नमः ॥२॥
 नमस्ते यातुधानेभ्यो नमस्ते भेषजेभ्यः ।
 नमस्ते मृत्यो मूलेभ्यो ब्राह्मणेभ्य इदं नमः ॥३॥

नमः । देवऽवधेभ्यः । नमः । राजऽवधेभ्यः ।
 अयो इति । ये । विश्यानाम् । वधाः । तेभ्यः । मृत्यो इति । नमः । अस्तु । ते ॥ १ ॥
 नमः । ते । अधिऽवाकाय । पराऽवाकाय । ते । नमः ।
 सुऽमत्यै । मृत्यो इति । ते । नमः । दुऽमत्यै । ते । इदम् । नमः ॥ २ ॥
 नमः । ते । यातुऽधानेभ्यः । नमः । ते । भेषजेभ्यः ।
 नमः । ते । मृत्यो इति । मूलेभ्यः । ब्राह्मणेभ्यः । इदम् । नमः ॥ ३ ॥

(१४) पतङ्गसं सप्तम

(१-१) वृषस्यास्य सृक्स्या वधुगिह्वर कफिः । बलासो देवता । अग्निरुप इन्द्रः ॥

अस्थिरुसं परुरुसमास्थितं हृदयामयम् । बलासु सर्वं नाशपाङ्गेष्वप्यश्व पर्वसु ॥१॥
 निर्बलासं बलासिनः क्षिणोमि मुष्करं यथा । छिनइयस्य बन्धनं मूलमुर्वावा इव ॥२॥
 निर्बलासेतः प्र पताशुंगः शिशुको यथा । अयो इष्ट इव हायनोप द्राक्षवीरहा ॥३॥

अस्थिऽरुसम् । परुऽरुसम् । आऽस्थितम् । हृदयऽआमयम् ।
 बलासम् । सर्वम् । नाशम् । अङ्गेऽस्याः । यः । च । पर्वऽसु ॥ १ ॥
 निः । बलासम् । बलासिनः । क्षिणोमि । मुष्करम् । यथा ।
 छिनाभिः । अत्य । बन्धनम् । मूलम् । उर्वावाऽइव ॥ २ ॥
 निः । बलासु । इतः । प्र । पतु । आशुंगः । शिशुकः । यथा ।
 अयो इति । इष्टऽइव । हायनः । अप । द्राहि । अवीरऽहा ॥ ३ ॥

Mṛtyu : Death

- VI.13.1** Our homage be to the weapons of the bounties of Nature; our homage be to the weapon of the rulers; then to the weapons, that belong to common people, and to you, O death, let our homage be. (deva-vadhebhyaḥ, rājā-vadhebhyaḥ and viśyānām vadhebhyaḥ refer to the weapons of the three varṇas.)
- VI.13.2** Our homage be to your blessings and to your curses; let our homage be. O death, homage be to your good-will and to your ill-will, let this our homage be. (adhivāka = blessing; parāvāka = curse; sumatyai = good will; durmatyai = ill-will)
- VI.13.3** Our homage be to your tormenting diseases and to your remedies; let our homage be. Our homage be, O death, to your root causes and to the men of knowledge; let this our homage be. (yātvadhāna = tormenting disease; bheṣaja = remedy or medicine]

Bone - Weakening : Balāsaḥ

- VI.14.1** May you remove the bone-weakening and the joint-weakening malady, the firmly seated heart-trouble and all the wasting disease, that lies in limbs and in joints.
- VI.14.2** I destroy the consumption of the consumptive patient, as if it were a thief (Muṣkara = thief). I cut off its root like the stalk of a melon or gourd (urvaru).
- VI.14.3** O wasting disease (balāsa), run away fast from here, like a fast galloping foal (āśuṅga). Then like grass, growing annually, disappear hence without harming our men or children (śiśukaḥ).

(१५) पञ्चदशं सूक्तम्

(१-३) वृक्षस्यास्य सुक्तस्योद्देशकः कविः । वनस्पतिर्देवता । अत्रुह्युर् उन्वा ॥

उत्तमो अयोषधीनां तवं वृक्षा उपस्तयः ।
 उपस्तिरस्तु सोऽनु साकुं यो असौ अभिदासति ॥ १ ॥
 सर्वन्धुश्चासवन्धुश्च यो असौ अभिदासति ।
 तेषां सा वृक्षाणामिवाहं भूयासमुत्तमः ॥ २ ॥
 यथा सोम ओषधीनामुत्तमो हविषी कृतः ।
 तलाशा वृक्षाणामिवाहं भूयासमुत्तमः ॥ ३ ॥

उत्त॒मः । अ॒सि । ओष॑धीनाम् । त॒वं । वृ॒क्षाः । उप॒स्त॒यः ।
 उप॒स्ति॒रस्तु॑ । सः । अ॒त्मा॒कम् । यः । अ॒त्मान् । अ॒भि॒दा॒सति॑ ॥ १ ॥
 स॒र्व॒न्धुः । च । अ॒स॒व॒न्धुः । च । यः । अ॒त्मान् । अ॒भि॒दा॒सति॑ ।
 तेषा॑म् । सा । वृ॒क्षा॒णा॒म् । अ॒हम् । भू॒या॒सम् । उत्त॒मः ॥ २ ॥
 यथा॑ । सोमः । ओष॑धीनाम् । उत्त॒मः । ह॒विषा॑म् । कृतः ।
 त॒ला॒शा । वृ॒क्षा॒णा॒म् । अ॒हम् । भू॒या॒सम् । उत्त॒मः ॥ ३ ॥

(१६) षोडशं सूक्तम्

(१-४) ऋषीण्यस्यास्य सूक्तस्य स्तौनकः कविः । मन्मोक्षधन्वना वा देवता । (१) वयमर्थो निवृत्तिरवा गापयी, (२) द्वितीयावा अत्रुह्यु, (३) क्षीयावा वृक्षतीगर्भो कुरुम्यत्रुह्यु, (४) ऋषीणां निषदा वसिष्ठा गापयी उन्वांसि ॥

आव॒यो अना॑वयो रंस॒स्त उग्र॑ आव॒यो । आ ते॑ क॒र॒म्भम॑ग्रसि ॥ १ ॥
 वि॒ह॒ह्यो नाम॑ ते पि॒ता मु॒दाव॑ती नाम॑ ते मा॒ता ।
 स हि॒न् त्वम॑सि यस्त्वमा॒त्मान्मा॑वयः ॥ २ ॥

आव॒यो इति॑ । अना॑वयो इति॑ । र॒सः । ते । उ॒ग्रः । आ॒व॒यो इति॑ ।
 आ । ते । क॒र॒म्भम् । अ॒ग्र॒सि ॥ १ ॥
 वि॒ह॒ह्यलः॑ । नाम॑ । ते । पि॒ता । मु॒दाव॑ती । नाम॑ । ते । मा॒ता ।
 सः । हि॒न् । त्वम् । अ॒सि । यः । त्वम् । आ॒त्मान्म् । आ॒व॒यः ॥ २ ॥

Vanaspati (herb)

VI.15.1 You are noblest of the herbs. All the trees are subordinate to you. May he be subordinate to us, whosoever wants to enslave us.

VI.15.2 Whosoever, whether with kinsmen or without kinsmen, want to enslave us, among them, may I become uppermost, just as that herb is among the trees.

VI.15.3 Just as soma is made best among herbal oblations and talāśa among trees, so may I become upper-most.

As in the Verses

VI.16.1 O ābayu (fit for eating), O anābayu (unfit for eating), your sap is strong. O ābayu, we eat your broth with relish.

VI.16.2 Vihalha is your father's name; your mother's name is Madāvatī. Surely it is he, and not you, who have let yourself to be consumed.

तौर्विलिकेवैलयावायमैलव ऐलयीत् । बभ्रुश्च बभ्रुकर्णश्चापेहि निराल ॥३॥
अलसालीसि पूर्वी सिलाञ्जालास्युत्तरा । नीलागलसाला ॥४॥

तौर्विलिके । अव । इलय । अव । अयम् । ऐलय । ऐलयीत् ।

बभ्रुः । च । बभ्रुकर्ण । च । अप । इहि । निः । आल ॥ ३ ॥

अलसाला । असि । पूर्वा । सिलाञ्जाला । असि । उत्तरा । नीलागलसाला ॥ ४ ॥

(१७) सामदशो सूक्तम्

(१-७) ऋक्वेदस्यास्य सूक्तस्याधर्वा ऋषिः । गर्भहृत्तं देवता । भगवन् छन्दः ॥

यथेयं पृथिवी मही भूतानां गर्भमादधे ।

एवा ते ध्रियतां गर्भोऽनु सृत्तुं सवितवे ॥१॥

यथेयं पृथिवी मही दाधारेमान्वनस्पतीन् ।

एवा ते ध्रियतां गर्भोऽनु सृत्तुं सवितवे ॥२॥

यथेयं पृथिवी मही दाधार पर्वतान्निरीन् ।

एवा ते ध्रियतां गर्भोऽनु सृत्तुं सवितवे ॥३॥

यथेयं पृथिवी मही दाधार विष्टितं जगत् ।

एवा ते ध्रियतां गर्भोऽनु सृत्तुं सवितवे ॥४॥

यथा । इयम् । पृथिवी । मही । भूतानाम् । गर्भम् । आऽदधे ।

एव । ते । ध्रियताम् । गर्भः । अनु । सृत्तुम् । सवितवे ॥ १ ॥

यथा । इयम् । पृथिवी । मही । दाधार । इमान् । वनस्पतीन् । एव ॥ १० ॥ २ ॥

यथा । इयम् । पृथिवी । मही । दाधार । पर्वतान् । निरीन् । एव ॥ १० ॥ ३ ॥

यथा । इयम् । पृथिवी । मही । दाधार । विऽस्थितम् । जगत् । एव ॥ १० ॥ ४ ॥

VI.16.3 O tauvilika, may you calm down (avelaya) This painful eye disease, a racket (aṭabāh) has subsided. O powerful brown one and the brown-eared one, get out of here O nirāla.

VI.16.4 Formerly you are alasālā; later you are silāñjālā, and then nīlāgalasālā.

Development of Garbha (Embryo)

VI.17.1 As this vast earth receives the germ of would-be beings, so may your embryo form and develop for birth under favourable conditions.

VI.17.2 As this vast earth bears these mighty trees, so may your embryo form and develop for birth under favourable conditions.

VI.17.3 As this vast earth bears the hills and the mountains, so may your embryo form and develop for birth under favourable conditions.

VI.17.4 As this vast earth bears the multifarious (viṣṭhitam) living beings, so may your embryo form and develop for birth under favourable conditions.

(१८) महादशं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य मृतस्यापरां ऋषिः । ईर्ष्याविनाशनं देवता । मनुहुर् छन्दः ॥

ईर्ष्यायां ध्राजिं प्रथमां प्रथमस्या उतापरां ।
 अग्निं हृदय्यं शोकं तं ते निर्वीपयामसि ॥१॥
 यथा भूमिर्मृतमना मृतान्मृतमनस्तथा ।
 यथोत मनुष्यो मन एवेर्ष्योर्मृतं मनः ॥२॥
 अदो यत्ते हृदि श्रितं मनस्कं पतयिष्णुकम् ।
 ततस्त ईर्ष्यां मुञ्चामि निरूप्माणं दत्तेरिव ॥३॥

ईर्ष्यायाः । ध्राजिम् । प्रथमाम् । प्रथमस्याः । उत । अपराम् ।
 अग्निम् । हृदय्यम् । शोकम् । तम् । ते । निः । विपयामसि ॥ १ ॥
 यथा । भूमिः । मृतमनाः । मृतात् । मृतमनःस्तथा ।
 यथा । उत । मनुष्यः । मनः । एव । ईर्ष्योः । मृतम् । मनः ॥ २ ॥
 अदः । यत् । ते । हृदि । श्रितम् । मनःस्कम् । पतयिष्णुकम् ।
 ततः । ते । ईर्ष्याम् । मुञ्चामि । निः । रूप्माणम् । दत्तेरिव ॥ ३ ॥

(१९) पञ्चोत्तरिंशं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य मृतस्य शान्तातिर्ऋषिः । पञ्चमा मन्त्रोत्तरं वा देवताः ।

(१) प्रथमर्षोऽनुष्टुप्, (२-३) द्वितीयाक्षीययोश्च गायत्री छन्दसी ॥

पुनन्तु मा देवजुनाः पुनन्तु मनवो धिया ।
 पुनन्तु विश्वा भूतानि पर्वमानः पुनातु मा ॥१॥
 पर्वमानः पुनातु मा क्रत्वे दक्षाय जीवसे । अर्यो अरिष्टतातये ॥२॥
 उभाभ्यां देव सवितः पवित्रेण सवेन च । अस्मान्पुनीहि चक्षसे ॥३॥

पुनन्तु । मा । देवजुनाः । पुनन्तु । मनवः । धिया ।
 पुनन्तु । विश्वा । भूतानि । पर्वमानः । पुनातु । मा ॥ १ ॥
 पर्वमानः । पुनातु । मा । क्रत्वे । दक्षाय । जीवसे ।
 अर्यो इति । अरिष्टतातये ॥ २ ॥
 उभाभ्याम् । देव । सवितः । पवित्रेण । सवेन । च ।
 अस्मान् । पुनीहि । चक्षसे ॥ ३ ॥

Jealousy: its removal

VI.18.1 The first impulse of jealousy, and the other following the first one, the fire and sorrow of your heart - that we extinguish.

VI.18.2 As the earth is lifeless-minded, more lifeless -minded even than the dead; as is the mind of a dying person, so lifeless is the mind of the jealous.

VI.18.3 Out of that fluttering mind which harbours your heart, I relinquish your jealousy like heat out of a bellow.

As given in the Verses

VI.19.1 May the enlightened persons purify me, may the meditating men purify me. May all the beings purify me; may the purifier Lord purify me

VI.19.2 May the purifier Lord purify me for good actions, dexterity and long life as,well as for augmenting well-being.

VI.19.3 O impeller Lord, with both the cleansing and straining, may you purify us, so that we may see.

(५०) विंशं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य वृषभक्षिप कविः । परुषनाशनं मन्त्रोक्तञ्च वेदताः । (१) वृषभक्षिः-
तिवगती, (२) द्वितीयायाः कङ्कमती वस्तवपरिहृ, (३) कवीयायाश्च सतः पङ्क्तिस्तन्नासि ॥

अग्नेरिवास्त्य दहंत एति शुष्मिण उतेव मृतो विलुपन्नपायति ।
 अन्यमस्मदिच्छतु कं चिद्व्रतस्तत्पूर्वधाय नमो अस्तु त्वमने ॥१॥
 नमो रुद्राय नमो अस्तु त्वमने नमो राज्ञे वरुणाय त्विषीमते ।
 नमो दिवे नमः पृथिव्यै नम ओषधीभ्यः ॥२॥
 अयं यो अभिशोचयिष्णुर्विश्वा रूपाणि हरिता कृणोषि ।
 तस्मै तेरुणाय बभ्रवे नमः कृणोमि वन्याय त्वमने ॥३॥

अग्नेःऽइव । अस्त्य । दहंतः । एति । शुष्मिणः । उतऽइव । मृतः । विऽलुपन् । अर्प । अयति ।
 अन्यम् । अस्मत् । इच्छतु । कम् । चित् । अव्रतः । तत्पूर्वधाय । नमः । अस्तु । त्वमने ॥ १ ॥
 नमः । रुद्राय । नमः । अस्तु । त्वमने । नमः । राज्ञे । वरुणाय । त्विषीमते ।
 नमः । दिवे । नमः । पृथिव्यै । नमः । ओषधीभ्यः ॥ २ ॥

अयम् । यः । अभिऽशोचायिष्णुः । विश्वा । रूपाणि । हरिता । कृणोषि ।
 तस्मै । ते । अरुणाय । बभ्रवे । नमः । कृणोमि । वन्याय । त्वमने ॥ ३ ॥

(३१) एकविंशं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य शक्रातिर्कविः । वज्रभा वेदताः । अनुष्टुप् छन्दः ॥

इमा यास्तिस्रः पृथिवीस्तासां ह भूमिस्तमा ।
 तासामधि त्वचो अहं भेषजं समु जग्रभम् ॥१॥
 श्रेष्ठमसि भेषजानां वसिष्ठं वीरुधानाम् ।
 सोमो भग इव यामेषु देवेषु वरुणो यथा ॥२॥
 रेवतीरनाष्टपः सिपासर्वः सिषासय ।
 उत स्य केशदंष्ट्रीरयो ह केशवर्धनीः ॥३॥

इमाः । याः । तिस्रः । पृथिवीः । तासाम् । ह । भूमिः । उतऽस्तमा ।
 तासाम् । अधि । त्वचः । अहम् । भेषजम् । समु । जं इति । जग्रभम् ॥ १ ॥
 श्रेष्ठम् । अस्ति । भेषजानाम् । वसिष्ठम् । वीरुधानाम् ।
 सोमः । भगऽइव । यामेषु । देवेषु । वरुणः । यथा ॥ २ ॥
 रेवतीः । अनाष्टपः । सिषासर्वः । सिषासय ।
 उत । स्य । केशदंष्ट्रीः । अयो इति । ह । केशवर्धनीः ॥ ३ ॥

Cure of Yakṣma

VL20.1 Like the heat of this mighty burning fire, (the fever) comes; and then like a mad person, crying out it goes away. May this unruly one, seek some one other than us for killing with intense heat. Our homage be to the fever.

VL20.2 Our homage be to the terrible punisher; to the fever let our homage be; homage be to the brilliant sovereign venerable Lord. Homage to heaven, homage to earth, homage to medicinal herbs.

VL20.3 You, who burning vehemently, make all the faces pale, to you, red and brown, the forest-fever, I bow in reverence. (Vanyay-takman=forest fever)

Candramāh : Moons

VL21.1 Out of these three wide-spreading realms that exist, the earth is certainly the best. From the skin of those (realms), I have picked up the remedy.

VL21.2 You are the best among medicines, most desirable among plants; as the moon is Lord among the stars (Yama) and the ocean among the bounties of nature.

VL21.3 O (remedies) richly endowed, never-failing, willing to cure, may you wish to cure (us). Surely you are strengtheners of hair as well as increaser of hair-growth.

(२१) एषोर्विंशं सूक्तम्

(१-१) दधत्वात्य सृष्टस्य शान्तातिर्केचि । आशित्यरस्मिर्नरतो वा देवताः । (१. १)

प्रथमाद्वितीययोर्केचोविदुः, (२) द्वितीयायाश्च चतुर्थया सुरिण्वगती उन्मत्ती ।

कृष्णं नित्यान् हरयः सुपर्णा अपो वसाना दिवमुत्पतन्ति ।

त आर्ववृष्टन्तसर्दनाइतस्यादिद्धतेन पृथिवीं व्युद्भिः ॥१॥

पर्यस्वतीः कृणुयाप ओषधीः शिवा यदेजया मरुतो रुक्मवक्षसः ।

ऊर्जं च तत्र सुमतिं च पिन्वत यत्र नरो मरुतः सिधया मधु ॥२॥

उदमुतो मरुतस्तौ इयर्त वृष्टिर्वा विश्वा निवर्तस्पृणाति ।

एजति ग्लहा कुन्येवि तुन्नैर् तुन्दाना पत्येव जाया ॥३॥

कृष्णम् । निडयानम् । हरयः । सुडपर्णाः । अपः । वसानाः । दिवम् । उत् । पतन्ति ।

ते । आ । अत्रवृष्टन् । सर्दनात् । श्रुतस्य । आत् । इत् । घृतेन । पृथिवीम् । वि । उद्भिः ।

पर्यस्वती । कृणुय । अपः । ओषधीः । शिवाः । यत् । एजय । मरुतः । रुक्मवक्षसः ।

ऊर्जम् । च । तत्र । सुडमतिम् । च । पिन्वत । यत्र । नरः । मरुतः । सिधय । मधु ॥

उदमुत । मरुतः । तान् । इयर्त । वृष्टिः । या । विश्वाः । निडवर्तः । स्पृणाति ।

एजति । ग्लहा । कुन्या । उच्च । तुन्ना । एरम् । तुन्दाना । पत्याश्च । जाया ॥३॥

(२१) एषोर्विंशं सूक्तम्

(१-१) दधत्वात्य सृष्टस्य शान्तातिर्केचि । आपो देवताः । (१) प्रथमार्णवदुः, (२) द्वितीयायाश्चिपदा

गायत्री, (३) कृतीयायाश्च चतुर्थया सुरिण्वगती उन्मत्ती ।

ससुर्पीस्तदुपसो दिवा नक्तं च ससुर्पीः । वरेण्यक्रतुरहमपो देवीरूपं ह्ये ॥१॥

ओता आपः कर्मण्या मुञ्चन्वितः प्रणीतये । सद्यः कृष्णन्वेतवे ॥२॥

देवस्य सवितुः सवे कर्म कृष्णन्तु मानुषाः । शं नो भवन्त्वप ओषधीः शिवाः ॥३॥

ससुर्पीः । तत् । अपसः । दिवा । नक्तम् । च । ससुर्पीः ।

वरेण्यक्रतुः । अहम् । अपः । देवीः । उप । ह्ये ॥ १ ॥

आडर्ताः । आपः । कर्मण्याः । मुञ्चन्तु । इतः । प्रडनीतये । सद्यः । कृष्णन्तु । एतवे ॥

देवस्य । सवितुः । सवे । कर्म । कृष्णन्तु । मानुषाः ।

शम् । नः । भवन्तु । अपः । ओषधीः । शिवाः ॥ ३ ॥

hair as well as increaser of hair-growth

Rays of the Āditya - the Sun

VI.22.1 The smooth-gliding waters (of the rain, the solar rays) clothing the waters with a dark cloud, ascend to heaven. They come down again from the dwelling of the rain, and immediately moisten the earth with water. (Also Rg. I.164 4 with variation)

Marut

VI.22.2 O golden-breasted cloud-bearing winds, when you move, you make the waters and the plants rich with sap and render them beneficial. O manly heroes, may you pour vigour and wisdom wherever you shower sweetness.

VI.22.3 O cloud-bearing winds, may you send the water-laden clouds, the rain, that will fill all the flowing streams. Let the thunder rush about, like a maiden heart, to the cloud like a wife being beaten by a husband. (tundana patyeva Jāyā)

Āpaḥ - Waters

VI.23.1 Those flowing streams, and the divine waters flowing day and night in streams, I, of excellent actions, hereby call to me.

VI.23.2 May the waters, seeping through and fit for treatment, release me from this (miserable state) for recoupment. May they quickly make me able to move about.

VI.23.3 Let men perform their action at the impulsion of the impeller Lord. May the gracious waters become for us remedies

(२५) षष्ठ्यर्थोक्तम्

(१-१) दृषत्यास्य सूक्तस्य शान्तातिर्कथिः । आपो वेयताः । मनुहुष ऊनः ॥

हिमवतः प्र स्रवन्ति सिन्धौ समह संगमः ।
 आपो ह मह्यं तदेवीर्ददन्द्दद्योतभेषजम् ॥१॥
 यन्मे अक्ष्योराद्विद्योत पाण्योः प्रपदोश्च यत् ।
 आपस्तत्सर्वं निष्करन्मिषजां सुभिषक्तमाः ॥२॥
 सिन्धुपत्नीः सिन्धुराज्ञीः सर्वा या नद्यः स्थनं ।
 दत्त नस्तस्य भेषजं तेना वो भुनजामहे ॥३॥

हिमवतः । प्र । स्रवन्ति । सिन्धौ । संगमः । समऽगमः ।
 आपः । ह । मह्यम् । तत् । देवीः । ददन् । ददद्योतऽभेषजम् ॥ १ ॥
 यत् । मे । अक्ष्योः । आऽद्विद्योतं । पाण्योः । प्रपदोः । च । यत् ।
 आपः । तन् । सर्वम् । निः । करन् । मिषजाम् । सुभिषक्स्तमाः ॥ २ ॥
 सिन्धुपत्नीः । सिन्धुराज्ञीः । सर्वाः । याः । नद्यः । स्थनं ।
 दत्त । नः । तस्य । भेषजम् । तेन । वः । भुनजामहे ॥ ३ ॥

(२५) षष्ठ्यर्थोक्तम्

(१-१) दृषत्यास्य सूक्तस्य शुभयोष कथिः । मन्याविनाशनं वेयताः । मनुहुष ऊनः ॥

पञ्च च याः पञ्चाशच्च संयन्ति मन्या अमि ।
 इतस्ताः सर्वा नश्यन्तु वाका अपचितामिव ॥१॥
 सप्त च याः सप्ततिश्च संयन्ति ग्रैव्या अमि ।
 इतस्ताः सर्वा नश्यन्तु वाका अपचितामिव ॥२॥
 नव च या नवतिश्च संयन्ति स्कन्ध्या अमि ।
 इतस्ताः सर्वा नश्यन्तु वाका अपचितामिव ॥३॥

पञ्च । च । याः । पञ्चाशत् । च । सम्यन्ति । मन्याः । अमि ।
 इतः । ताः । सर्वाः । नश्यन्तु । वाकाः । अपचितामिऽइव ॥ १ ॥
 सप्त । च । याः । सप्ततिः । च । सम्यन्ति । ग्रैव्याः । अमि ।
 इतः । ताः । सर्वाः । नश्यन्तु । वाकाः । अपचितामिऽइव ॥ २ ॥
 नव । च । याः । नवतिः । च । सम्यन्ति । स्कन्ध्याः । अमि ।
 इतः । ताः । सर्वाः । नश्यन्तु । वाकाः । अपचितामिऽइव ॥ ३ ॥

giving relief

Āpah - Waters

VI.24.1 They stream out from the snowy mountain, and meet the ocean some where. May those divine waters give me the remedy for burnings in heart.

VI.24.2 Whatever burning was there in my eyes and in soles of my feet, the waters, the best healer among healers, have removed all that.

VI.24.3 O rivers, all of you are wives and queens of ocean. May you give us a remedy for this disease, so that we may enjoy you.

Cure for Manyā : Region of Napes

VI.25.1 The five and the fifty (pains), that go towards region of nape (back of neck), may all of them vanish from here like noises of noxious flying insects (apacitam). (5-->50) (manyā-abhi-towards nape)

VI.25.2 The seven and the seventy (pains), that go towards the region of neck, may all of them vanish from here like noises of noxious flying insects. (7-->70) (graivya abhi-towards neck)

VI.25.3 The nine and the ninety (pains), that go towards the region of neck, may all of them vanish from here like noises of

(११) अग्निं सूक्तम्

(१-१) एषस्वाप्त्य सूनस्य वृषा क्रपिः । यमो नैवेतिरा देवता । भगवद्गुणः ॥

अव मा पाप्मन्त्तज वशी सन्मृडयासि नः ।

आ मा भद्रस्य लोके पाप्मन्वेहाविदुतम् ॥१॥

यो नः पाप्मन् जहासि तर्गु त्वा जहामो वयम् ।

पयामनु व्यावर्तनेन्य पाप्मानु पद्यताम् ॥२॥

अन्यत्रास्मद्व्यच्युत सहस्राक्षो अमर्त्यः ।

य द्वेषाम तर्ह्यच्छतु यम् द्विप्मस्तमिजहि ॥३॥

अव । मा । पाप्मन् । सूज । वशी । सन् । मृडयासि । नः ।

आ । मा । भद्रस्य । लोके । पाप्मन् । वेहि । अविदुतम् ॥ १ ॥

यः । नः । पाप्मन् । न । जहासि । तम् । त्व । अहिम् । वयम् ।

पयाम् । अनु । विऽआवर्तने । अन्यम् । पाप्मान् । पद्यताम् ॥ २ ॥

अन्यत्र । अस्मत् । नि । व्यच्युत् । सहस्रऽअक्षः । अमर्त्यः ।

यम् । द्वेषाम । तम् । तर्ह्यच्छतु । यम् । कुं इति । द्विप्मः । तम् । इत् । जहि ॥ ३ ॥

(२०) सप्तविंशं सूक्तम्

(१-१) एषस्वाप्त्य सूनस्य वृषा क्रपिः । यमो नैवेतिरा देवता । (१, १) यमो-

क्षीयवोर्नैवेतिरा देवता, (२) द्वितीयाप्याय विदुत् पश्यती ॥

देवाः कुपोतं इषितो यदिच्छन्दुतो निश्नीत्या इदमाज्जगाम ।

तस्मा अर्चाम कृण्वाम निष्कृतिं शं नो अस्तु द्विपदे शं चतुष्पदे ॥१॥

शिवः कुपोतं इषितो नो अस्वन्नागा देवाः शकुनो गृहं नः ।

अग्निर्हि विप्रो जुपतां हविर्नः परि ह्वेतिः पक्षिणी नो वृणक्तु ॥२॥

ह्वेतिः पक्षिणी न दमाति अस्मान् आष्टी इति पदम् कृणुते अग्निधाने ।

शिवो गोम्यं उत पुरुषेभ्यो नो अस्तु मा नो देवा इह हिंसीत्कुपोतः ॥३॥

देवाः । कुपोतः । इषितः । यत् । इच्छन् । दतुः । निऽअक्षत्याः । इदम् । आऽज्जगाम ।

तस्मा । अर्चाम । कृण्वाम । निऽअक्षतिम् । शम् । नः । अस्तु । द्विऽपदे । शम् । चतुऽपदे ॥ १ ॥

शिवः । कुपोतः । इषितः । नः । अस्तु । अनागाः । देवाः । शकुनः । गृहम् । नः ।

अग्निः । हि । विप्रः । जुपताम् । हविः । नः । परि । ह्वेतिः । पक्षिणी । नः । वृणक्तु ॥ २ ॥

ह्वेतिः । पक्षिणी । न । दमाति । अस्मान् । आष्टी इति । पदम् । कृणुते । अग्निऽधाने ।

शिवः । गोम्यः । उत । पुरुषेभ्यः । नः । अस्तु । मा । नः । देवाः । इह । हिंसीत् । कुपोतः ॥३॥

Pāpman (Wickedness)

VI.26.1 O wickedness (pāpman) may you leave us free. Exerting control over us, you make us happy. O wickedness, may you establish me unharmed in the world of goodness (bhadrasya loka).

VI.26.2 O wickedness (pāpman), surely we leave you, who does not leave us. At the turning point of the ways, may the wickedness follow some other one.

VI.26.3 May the thousand-eyed and immortal (wickedness) dwell somewhere else other than with us. May it go to him, whom we hate. May you destroy him, whom we hate.

Yamaḥ : Nir-ṛtiḥ (Perdition)

VI.27.1 O enlightened ones, this dispatched pigeon (kapota), the messenger of calamity, who has arrived here seeking this place, we look after his comforts, and remove his fatigue. May there be weal for our bipeds and weal for our quadrupeds.

VI.27.2 May this dispatched pigeon (kapota) be good to us, a harmless bird, O enlightened ones, that has come seeking our house. May the wise adorable Lord accept our offerings. May this winged weapon (hetih) leave us unharmed!

VI.27.3 May this winged weapon not harm us. I settle on the fire place in the kitchen. May it be propitious to our cows and to our men. O enlightened ones, may this pigeon (kapota) do not harm to us here.

(१८) अष्टाविंशं सूक्तम्

(१-१) एषस्यास्य सुकृत्य द्युर्गन्धिः । यमो निर्वर्तिर्वा देवता । (१) यममर्षिद्विद्वद् ।

(१) द्वितीयाया अग्निरुद्, (१) द्वितीयाया अग्निरुद् इत्यादि ॥

ऋचा कपोतं नुदत प्रणोदुमिषं मर्दन्तः परि गां नयामः ।
 संलोभयन्तो दुरिता पदानि हित्वा न ऊर्जं प्र पदात्पथिष्ठः ॥१॥
 परीमेदुमिर्मर्षत परीमे गामनिषत ।
 देवेष्वकृत श्रवः क इमौ आ दधर्षति ॥२॥
 यः प्रथमः प्रवर्तमाससाद बहुभ्यः पन्थामनुपस्पृशानः ।
 योऽस्येते हिपदो यमनुपदस्तस्मै यमाय नमो अस्तु मृत्यवे ॥३॥

ऋचा । कपोतम् । नुदत । प्रणोदम् । मर्दन्तः । परि । गाम् । नयामः ।
 संलोभयन्तः । दुःऽदता । पदानि । हित्वा । नः । ऊर्जम् । प्र । पदात् । पथिष्ठः ॥ १ ॥
 परि । इमे । अग्निम् । अर्षत । परि । इमे । गाम् । अनेषत ।
 देवेषु । अकृत । श्रवः । कः । इमान् । आ । दधर्षति ॥ २ ॥
 यः । प्रथमः । प्रवर्तम् । आऽससाद । बहुभ्यः । पन्थाम् । अनुऽपस्पृशानः ।
 यः । अस्य । ईशे । द्विऽपदः । यः । चतुऽपदः । तस्मै । यमाय । नमः । अस्तु । मृत्यवे ॥ ३ ॥

(१९) अष्टाविंशं सूक्तम्

(१-१) एषस्यास्य सुकृत्य द्युर्गन्धिः । यमो निर्वर्तिर्वा देवता । (१-१) यममर्षिद्विद्वद्-

कपोतविपद्वापथी, (१) द्वितीयाया अग्निरुद् इत्यादि ॥

अमृद्देतिः पतत्रिणी न्येत्ति यदुल्लको वदति मोघमेतत् ।
 यद्वा कपोतः पदममौ कृणोति ॥१॥
 यौ ते दूतौ निर्व्रत इदमेतोप्रहितौ प्रहितौ वा गृह नोः ।
 कपोतोल्लुकाभ्यामर्पदं तदस्तु ॥२॥

अमृद् । हेतिः । पतत्रिणी । नि । एतु । यत् । उल्लकः । वदति ॥ मोघम् । एतत् ।
 यत् । वा । कपोतः । पदम् । अमौ । कृणोति ॥ १ ॥

यौ । ते । दूतौ । निःऽकृते । इदम् । आऽदतः । अत्रऽहितौ । प्रऽहितौ । वा । गृहम् । नः ।
 कपोतऽल्लुकाभ्याम् । अर्पदम् । तत् । अस्तु ॥ २ ॥

Yamah : Nir-ṛtiḥ (Perdition)

VI.28.1 Send forth the pigeon, worthy for despatch, with vedic verses. Enjoying food, we make him go all around the earth. Obliterating the tracks of evil, leaving vigour for us, may he, the fleet-winged, fly forth.

VI.28.2 They have approached the adorable Lord. They have sent (him) around the earth. They have gained glory among the enlightened ones. Who can venture to assail them ?

VI.28.3 Who, exploring the path for many, reached the heavenly height first of all; who is the lord of all these bipeds and quadrupeds - to him, the controller, the death, be our homage (namah astu).

Yamah : Nir-ṛtiḥ (Perdition)

VI.29.1 On them yonder, may this winged weapon fall. What the owl (ulūka) screeches, or the pigeon makes its track into the fire, may that be ineffective.

VI.29.2 These two messenger of yours, O perdition (nir-ṛti), whether sent or not sent by you, come to our house, may that house remain free from the tracks of the pigeon and the owl.

अवैरऽहृत्यायेदमा पपत्यात्सुवीरताया इदमा संसथात् ।
 पराद्वेच परां वद पराचीमनु संवर्तम् ।
 यथा यमस्य त्वा गृहेरसं प्रतिचारकशानामूर्कं प्रतिचारकशान् ॥३॥

अवैरऽहृत्यार्थ । इदम् । आ । पपत्यात् । सुऽवीरतायै । इदम् । आ । ससुथात् ।
 पराद्व । एव । परा । वद । पराचीम् । अनु । समऽवर्तम् ।
 यथा । यमस्य । त्वा । गृहे । असम् । प्रतिऽचारकशान् । अभूर्कम् । प्रतिऽचारकशान् ॥३॥

(१०) विशं सप्तम्

(१-१) वृक्षस्यास्य वृक्षस्योपरिपञ्चम मणिः । कपी देवता । (१) वृक्षमर्थो वगती, (२) द्वितीयाया-
 जिह्वम्, (३) तृतीयायाश्च चतुर्थया वृक्षस्यवृद्धम् इत्यति ।

देवा इमं मधुना संयुतं यवं सरस्वत्यामधि मणार्चचर्कपुः ।
 इन्द्र आसीत्सीरपतिः शतक्रतुः कीनाशा आसन्मरुतः सुदानवः ॥१॥
 यस्ते मदोवक्त्रेशो विक्रेशो येनाभिहस्यं पुरुषं कृणोषि ।
 आरात्त्वद्वन्या वनानि वृक्षि त्वं शमि शतवल्शा वि रोह ॥२॥
 बृहत्पलाशे सुभगे वर्षेवृद्ध ऋतावरि ।
 मातेव पुत्रेभ्यो मृदु केशेभ्यः शमि ॥३॥

देवाः । इमम् । मधुना । समऽयुतम् । यवम् । सरस्वत्याम् । अधि । मणौ । अचर्कपुः ।
 इन्द्रः । आसीत् । सीरऽपतिः । शतऽक्रतुः । कीनाशाः । आसन् । मरुतः । सुदानवः ॥ १ ॥
 यः । ते । मदः । अवऽक्त्रेशः । विऽक्त्रेशः । येन । अभिऽहस्यम् । पुरुषम् । कृणोषि ।
 आरात् । त्वत् । अन्या । वनानि । वृक्षि । त्वम् । शमि । शतऽवल्शा । वि । रोह ॥२॥
 बृहत्पलाशे । सुभगे । वर्षेऽवृद्धे । ऋतऽवरि ।
 माताऽदेव । पुत्रेभ्यः । मृदु । केशेभ्यः । शमि ॥ ३ ॥

VI.29.3 May it fly in here never to (bring the rows of) slaying of our heroes, may it come with good (news) of our heroes. Unpleasant speech may you speak to the region afar towards the low depths, so that in the house of the controller (death), they see you as powerless. May they see you quite empty.

Śami

VI.30.1 The enlightened ones obtained by ploughing this barley (as if) mixed with honey near the river Sarasvatī on the land good as a jewel. The resplendent Lord, performer of hundreds of selfless actions, was the master of the plough and the cloud-bearing winds, the liberal bestowers of gifts, were the ploughmen.

VI.30.2 The intoxication is yours, which makes hair grow and increase and which enables a man to smile. I cut off other trees from your proximity. O śami, (*Mimosa suma*), may you grow up with hundreds of branches.

VI.30.3 O śami, having large leaves, fortunate one, growing in the land, O righteous one, may you be pleasing to hair like a mother to her sons.

(११) वृक्षविना मूलम्

(१-१) वृक्षस्यास्य मूलस्तोत्रपरिचयः कथिः । गौरिवत्ता । यापनी इत्यः ॥

आयं गौः पृथ्विरक्रीदसदन्मातरं पुरः । पितरं च प्रपन्त्स्वः ॥१॥
 अन्तर्भरति रोचना अस्य प्राणादपानतः । व्युत्थ्यन्मह्विषः स्वः ॥२॥
 विशद्दाम्ना वि रजति वाक्पतङ्गो अशिश्रियत् । प्रति वस्तोरहर्गुभिः ॥३॥

आ । अयम् । गौः । पृथ्विः । अक्रीदत् । असदत् । मातरम् । पुरः ।

पितरम् । च । प्रपन् । स्वः ॥ १ ॥

अन्तः । चरति । रोचना । अस्य । प्राणात् । अपानतः । वि । व्युत्थ्यत् । मह्विषः । स्वः ॥

विशत् । धाम् । वि । रजति । वाक् । पतङ्गः । अशिश्रियत् ।

प्रति । वस्तोः । अहः । गुडभिः ॥ ३ ॥

(१२) वृक्षविना मूलम्

(१-१) वृक्षस्यास्य मूलस्तु (१-२) वृक्षस्याद्वितीयवर्जितोऽन्तः, (३) क्रीडायाश्चाप्यर्था कथी ।

(१) वृक्षीया अक्षिः, (२) द्वितीयाया खः, (३) क्रीडायाश्च मित्रावरुणौ देवताः ॥

(१, २) वृक्षमाक्रीडयोजिह्वत्, (३) द्वितीयस्याथ वस्तोरहर्गुभिरुत्पत्तिः ॥

अन्तर्द्वि जुहुता स्वेदुतर्धातुधानसर्पणं धृतेन ।
 आराद्धसौति प्रति ददृ त्वमग्ने न नो गृहाणामुप तीतपासि ॥१॥
 रुद्रो वो मीवा अशरैत्पिशाचाः पृष्टीर्वीर्यं शृणातु यातुधानाः ।
 वीरुहो विश्वतोर्वीर्या यमेन समजीगमत् ॥२॥
 अर्मय मित्रावरुणाविहास्तु नोर्विषाग्निणो नुदते प्रतीचः ।
 मा ज्ञातारं मा प्रतिष्ठां विदन्त मियो विज्ञाना उप यन्तु मृत्युम् ॥३॥

अन्तः । ऽद्वि । जुहुत् । सु । एतत् । यातुधानः । अर्मयम् । धृतेन ।

आरात् । रक्षसि । प्रति । ददृ । त्वम् । अग्ने । न । नः । गृहाणाम् । उप । तीतपासि ॥ १ ॥

रुद्रः । वः । मीवाः । अशरैत् । पिशाचाः । पृष्टीः । वः । अर्षिः । शृणातु । यातुऽधानाः ।

वीरुत् । वः । विश्वतोऽर्वीर्या । यमेन । सम । अजीगमत् ॥ २ ॥

अर्मयम् । मित्रावरुणौ । इह । अस्तु । नः । अर्चिषा । अग्निणः । नुदतम् । प्रतीचः ।

मा । ज्ञातारम् । मा । प्रतिऽस्याम् । विदन्त । मियोः । विऽज्ञानाः । उप । यन्तु । मृत्युम् ॥ ३ ॥

Gauh - Earth

VI.31.1 This fire, having strange-coloured flames, moves. He sits down before the mother (earth) in the form of domestic fire and goes to the father, the sky as well (in the form of the sun i.e., Svah) (Also Yv. III.6)

VI.31.2 The radiance of this fire penetrates within just as out-breath comes from in-breath. Thus the great fire illuminates the sun (Svah). (Also Yv. III.7)

VI.31.3 He resides in thirty places. Praise goes to the fire divine every day in the festive morning. (Also Yv. III.8)

Agnih

VI.32.1 In the blazing fire pour this destroyer of tormenting germs profusely along with the purified butter. O fire, may you burn the germs of wasting diseases far and near. May you not be so hot for our houses.

Rudrah

VI.32.2 O blood-suckers, the terrible punisher (rudra) has broken your necks. May he, O tormenting germs, crush your ribs also. The plant, having all sorts of power, has made you approach the death.

Mitra - Varuṇa Pair

VI.32.3 O Lord friendly and venerable (Mitra-Varuṇa) may there be freedom from fear for us here. May you thrust back the devourers with your glare. May they not reach the wise one, nor the stability. Attacking each other, may they go down to death.

(३३) अथर्वसंस्कृतम्

(१-३) इषस्यास्य भूतत्वं जातिक्रयनं क्रयिः । इन्द्रो देवताः । (१, ३) अथमादतीषषी-
क्रयोरग्रापरी, (२) द्वितीयायाश्चातुष्टुप् छन्दसौ ॥

यस्येदमा रजो युजस्तुजे जना वनं स्वः । इन्द्रस्य रन्त्यं बृहन् ॥१॥

नाष्टेषु आ दष्टेषु धृषाणो धृषितः शवः ।

पुरा यथा व्यधिः श्रव इन्द्रम्य नाष्टेषु शवः ॥२॥

सनो ददातु तां रयिमुर्कं पिशङ्गसदृशम् । इन्द्रः पतित्तुविष्टमो जनेष्वा ॥३॥

यस्य । इदम् । आ । रजः । युजः । तुजे । जनाः । वनम् । स्वः । इन्द्रस्य । रन्त्यम् ।
बृहत् ॥ १ ॥न । आऽष्टेषु । आ । दष्टेषु । धृषाणः । धृषितः । शवः ।
पुरा । यथा । व्यधिः । श्रवः । इन्द्रस्व । न । आऽष्टेषु । शवः ॥ २ ॥सः । नः । ददातु । ताम् । रयिन् । उरुम् । पिशङ्गसदृशम् ।
इन्द्रः । पतिः । तुविष्टमः । जनेषु । आ ॥ ३ ॥

(३४) अथर्वसंस्कृतम्

(१-५) पञ्चमस्यास्य सूक्तस्य धातनं क्रयिः । अग्निर्वेदता । गायत्री छन्दः ॥

प्राप्तये वाचमीरय वृषभार्य क्षितीनाम् । स नः पर्षदति द्विषः ॥१॥

यो रक्षांसि निजूर्वत्यग्निस्तिग्मेन शोचिषा । स नः पर्षदति द्विषः ॥२॥

प्र । अग्नये । वाचम् । ईरय । वृषभार्य । क्षितीनाम् ।

सः । नः । पर्षत् । अति । द्विषः ॥ १ ॥

यः । रक्षांसि । निजूर्वति । अग्निः । तिग्मेन । शोचिषा । सः । नः ॥ २ ॥

Indrah

VI.33.1 Whose this pleasing force is mobilized for destruction of enemies, O men, worship the great and beautiful light of the resplendent Lord.

VI.33.2 He is never dared against (nādhṛṣa). His daring strength dares against the darers. As in the old days, the tormenting glorious strength of the resplendent Lord, has never been dared against.

VI.33.3 The resplendent Lord is the mightiest (master) Lord among the people. May He bestow on us the vast wealth of golden colour (piśaṅga saṇḍṛṣam).

Agnih

VI.34.1 Direct your speech to the adorable Lord, showerer of bounties on these worlds. May He get us past our enemies well-protected.

VI.34.2 The adorable Lord, who destroys the harmful influences (raksas) with His intense blaze, may He get us past our enemies well-protected.

यः परंस्याः परावर्तस्तिरो धन्वातिरोचते । स नः पर्षदति द्विषः ॥३॥
 यो विश्वाभि विपश्यति भुवना सं च पश्यति । स नः पर्षदति द्विषः ॥४॥
 यो अस्य पारे रजसः शुक्रो अग्निरजायत । स नः पर्षदति द्विषः ॥५॥

यः । परंस्याः । परावर्तः । तिरः । धन्व । अतिरोचते । सः । नः । ०॥ ३ ॥

यः । विश्व । अभि । विपश्यति । भुवना । सम् । च । पश्यति । सः । नः । ०॥ ४ ॥

यः । अस्य । पारे । रजसः । शुक्रः । अग्निः । अजायत । सः । नः । ०॥५॥

(१५) पञ्चमिषां सूक्तम्

(१-३) वषट्पास्य सूक्तस्य कौशिक क्रमि । वैश्वानरो देवता । गायत्री छन्दः ॥

वैश्वानरो न ऊतय आ प्र यातु परावर्तः । अग्निर्नः सुष्टुतीरुप ॥१॥

वैश्वानरो न आगमदिसं यज्ञं सजूरुप । अग्निरुक्थेष्वांसु ॥२॥

वैश्वानरोद्गिरसां स्तोममुक्थं च चारुपत् । ऐषु युसं स्वर्यिमत् ॥३॥

वैश्वानरः । नः । ऊतये । आ । प्र । यातु । परावर्तः ।

अग्निः । नः । सुष्टुतीः । उप ॥ १ ॥

वैश्वानरः । नः । आ । अगमत् । इमम् । यज्ञम् । सजूरुः । उप ।

अग्निः । उक्थेषु । अंहसु ॥ २ ॥

वैश्वानरः । अग्निरसाम् । स्तोमम् । उक्थम् । च । चारुपत् ।

आ । ऐषु । युम्नम् । स्वर्यिः । यमत् ॥ ३ ॥

VI.34.3 Who shines across the places remoter than remote, may He get us past our enemies well-protected.

VI.34.4 Who looks towards all carefully and who observes all the beings at a time, may He get us past our enemies well-protected.

VI.34.5 Who, the bright fire, appears beyond this firmament, may He get us past our enemies well-protected.

Vaiśvānara : Cosmic Man

VI.35.1 May the adorable Lord, benefactor of all men, come from afar for our succour and listen to our nice praises.

VI.35.2 The adorable Lord, benefactor of all men, has come to this sacrifice of ours with friendly feeling hearing our praise-songs in the time of distress.

VI.35.3 The benefactor of all men shapes the praises and songs of austere wise ope (angiras), and sets shining light in them

(३१) ऋषिः सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्यागर्वा ऋषिः । मन्त्रिदेवता । गायत्री छन्दः ॥

ऋतावानं वैश्वानरमृतस्य ज्योतिषस्पतिम् । अजस्रं घर्ममीमहे ॥१॥
 स विश्वा प्रति चाकृष ऋतुस्तृजते वृशी । यज्ञस्य वयं उत्तिरन् ॥२॥
 अग्निः परेषु धामसु कामो भूतस्य भव्यस्य । सम्राट्को वि राजति ॥३॥

ऋतावानम् । वैश्वानरम् । ऋतस्य । ज्योतिषः । पतिम् । अजस्रम् । घर्मम् । ईमहे ॥१॥
 सः । विश्वा । प्रति । चाकृषे । ऋतून् । उत् । सृजते । वृशी ।
 यज्ञस्य । वयः । उत्तिरन् ॥ २ ॥
 अग्निः । परेषु । धामसु । कामः । भूतस्य । भव्यस्य ।
 सम्राट् । एकः । वि । राजति ॥ ३ ॥

(३२) सप्तमिषो सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्यागर्वा ऋषिः । चन्द्रमा देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

उप प्रागात्सहस्राक्षो युक्ता शपथो रयम् ।
 शतारमन्विच्छन्मम वृक इवाविमतो गृहम् ॥१॥
 परि णो वृद्धि शपथ हृदमभिरिवा दहनम् ।
 शतारमत्र नो जहि दिवो वृक्षमिवाशनिः ॥२॥
 यो नः शपादशपतः शपतो यश्च नः शपात् ।
 शुने पेष्टमिवावक्षामं तं प्रत्यस्यामि मृत्यवे ॥३॥

उप । प्र । अगात् । सहस्रऽअक्षः । युक्त्वा । शपथः । रयम् ।
 शतारम् । अनुऽच्छन् । मम । वृकःऽइव । अविऽमतः । गृहम् ॥ १ ॥
 परि । नः । वृद्धिः । शपथः । हृदम् । अग्निःऽइव । दहनम् ।
 शतारम् । अत्र । नः । जहि । दिवः । वृक्षम्ऽइव । अशनिः ॥ २ ॥
 यः । नः । शपात् । अशपतः । शपतः । यः । च । नः । शपात् ।
 शुने । पेष्टम्ऽइव । अवक्षामम् । तम् । प्रति । अस्यामि । मृत्यवे ॥ ३ ॥

Agnih

VI.36.1 We pray to the benefactor of all men, the righteous (r̥tāvān), the lord of the light of eterna: law blazing ceaselessly.

VI.36.2 He has shaped all (the creatures) and He the controlling one creates the seasons, furthering the vigour of the sacrifice.

VI.36.3 The adorable Lord, the desire of all the beings and would-be beings, shines in distant abodes as the only sovereign ruler

Candramāh

VI.37.1 The thousand-eyed curse, having yoked his chariot, has come here seeking him, who cursed me, just as a wolf goes to the house of a sheep-owner.

VI.37.2 O curse, may you leave us unharmed, like a burning fire a pond. May you destroy him here, who has cursed us (śaptāram) just as thunder-bolt of the sky destroys a tree.

VI.37.3 Whoever curses us while we do not curse and who curses us while we curse him, the base one, I throw to death like a bone to a dog.

(१८) भस्त्रभिर्वा सूक्तम्

(१-४) वृद्धमप्यास्य सूक्तमप्यास्यं कविः । वृद्धमपिस्तिविरां देवता । विदुषु ऽप्यम् ॥

सिंहे व्याघ्र उत या पृदाकी त्विषिरुभौ ब्राह्मणे सूर्ये या ।
 इन्द्रं या देवी सुभगा जजान सा न ऐतु वर्चसा संविदाना ॥१॥
 या हस्तिनि द्वीपिनि या हिरण्ये त्विषिरुप्सु गोषु या पुरुषेषु ।
 इन्द्रं या देवी सुभगा जजान सा न ऐतु वर्चसा संविदाना ॥२॥
 रथे अक्षेष्टृषमस्य वाजे वाते पर्जन्ये वरुणस्य शुष्मे ।
 इन्द्रं या देवी सुभगा जजान सा न ऐतु वर्चसा संविदाना ॥३॥
 राजन्ये दुन्दुभावार्यतायामश्वस्य वाजे पुरुषस्य मायौ ।
 इन्द्रं या देवी सुभगा जजान सा न ऐतु वर्चसा संविदाना ॥४॥

सिंहे । व्याघ्रे । उत । या । पृदाकी । त्विषिः । अग्नौ । ब्राह्मणे । सूर्ये । या ।
 इन्द्रम् । या । देवी । सुऽभगा । जजान । सा । नः । आ । एतु । वर्चसा । समऽविदाना ॥ १ ॥
 या । हस्तिनि । द्वीपिनि । या । हिरण्ये । त्विषिः । अप्सु । गोषु । या । पुरुषेषु ।
 इन्द्रम् । या । देवी । सुऽभगा । जजान । सा । नः । आ । एतु । वर्चसा । समऽविदाना ॥
 रथे । अक्षेष्टृ । ऋषभस्य । वाजे । वाते । पर्जन्ये । वरुणस्य । शुष्मे ।
 इन्द्रम् । या । देवी । सुऽभगा । जजान । सा । नः । आ । एतु । वर्चसा । समऽविदाना ॥३॥
 राजन्ये । दुन्दुभौ । आऽर्यतायाम् । अश्वस्य । वाजे । पुरुषस्य । मायौ ।
 इन्द्रम् । या । देवी । सुऽभगा । जजान । सा । नः । आ । एतु । वर्चसा । समऽविदाना ॥

(१९) एकोनशतारिषां सूक्तम्

(१-३) वृद्धमप्यास्य सूक्तमप्यास्यं कविः । वृद्धमपिस्तिविरां देवता । (१) प्रथमर्षो
 वसन्ती, (२) द्वितीयापास्त्रिषु, (३) तृतीयापाश्चानुषु ऽप्यन्वसि ॥

यशो हविर्वर्धतामिन्द्रजुतं सहस्रवीर्यं सुभृतं सहस्कृतम् ।
 प्रसस्त्रीणमनु दीर्घाय चक्षसे हविष्मन्तं मा वर्धय ज्येष्ठतातये ॥१॥

यशः । हविः । वर्धताम् । इन्द्रऽजुतम् । सहस्रऽवीर्यम् । सुऽभृतम् । सहऽस्कृतम् ।
 प्रऽसस्त्रीणम् । अनु । दीर्घाय । चक्षसे । हविष्मन्तम् । मा । वर्धय । ज्येष्ठतातये ॥ १ ॥

Tviṣṭh (Brilliance)

- VI.38.1** The energetic brilliance, which is there in lion, in tiger, and even in snake, in fire, in a holy person and in the sun; which divine and fortunate gives birth to the resplendent one, may she come to us overflowing with lustre.
- VI.38.2** The energetic brilliance which is there in elephant, in leopard, in gold, and even in waters, in cows and in many persons; which divine and fortunate gives birth to the resplendent one, may she come to us overflowing with lustre.
- VI.38.3** The energetic brilliance, which is there in chariot, in dice, in the strength of bull, in storm, in rain-cloud, and in the vehemence of ocean; which divine and fortunate gives birth to the resplendent one, may she come to us overflowing with lustre.
- VI.38.4** Brilliance that is in a nobility, in the well-stretched arrow on a bow, in a war-drum, in horse's vigour and in the roar of a fighting man; which divine and fortunate gives birth to the resplendent one, may she come to us overflowing with lustre.

Brhaspatih

- VI.39.1** May my oblations, full of a thousand vigours, well-kept, obtained by conquests, and offered to the resplendent lord, augment glory. May you raise me, who moves forward and offers oblations, to the highest rank and far-extended vision.

अच्छो न इन्द्रं यशसं यशोभिर्वशस्विनं नमसूना विधेम ।
 स नो रास्व राष्ट्रमिन्द्रजुतं तस्य ते रातो यशसः स्याम ॥२॥
 यशा इन्द्रो यशा अग्निर्यशः सोमो अजायत ।
 यशा विश्वस्य भूतस्याहमस्मि यशस्तमः ॥३॥

अच्छ । नः । इन्द्रम् । यशसम् । यशःऽभिः । यशस्विनम् । नमसूनाः । विधेम ।
 सः । नः । रास्व । राष्ट्रम् । इन्द्रंऽजुतम् । तस्य । ते । रातो । यशसः । स्याम ॥ २ ॥
 यशाः । इन्द्रः । यशाः । अग्निः । यशाः । सोमः । अजायत ।
 यशाः । विश्वस्य । भूतस्य । अहम् । अस्मि । यशःस्तमः ॥ ३ ॥

(४०) यन्त्रारिचं सूक्तम्

(१-२) वयस्यास्य वृक्षस्यापर्वो व्रतिः । (१-२) वयसाद्वितीयमोर्ममोर्ममोक्तम्, (३) वृक्षीयानामेन्द्रो वेरात् ।
 (१-२) वयसाद्वितीयमोर्ममोर्ममोक्तम्, (३) वृक्षीयानामेन्द्रो वेरात् ।

अर्मयं यावापृथिवी ब्रूहास्तु नोर्मयं सोमः सविता नः कृणोतु ।
 अर्मयं नोस्तुर्वन्तरिक्षं सप्तऋषीणां च हविषामयं नो अस्तु ॥१॥
 अस्मै ग्रामाय प्रदिशभ्वतस्तर्जं सुभुतं स्वस्ति सविता नः कृणोतु ।
 अशत्र्विन्द्रो अर्मयं नः कृणोत्वन्मयं राज्ञामभि यातु मनुष्यः ॥२॥
 अनमित्रं नो अधरादनमित्रं न उत्तरात् ।
 इन्द्रानमित्रं नः पश्चादनमित्रं पुरस्कृधि ॥३॥

अर्मयम् । यावापृथिवी इति । इह । अस्तु । नः । अर्मयम् । सोमः । सविता । नः ।
 कृणोतु । अर्मयम् । नः । अस्तु । उरु । अन्तरिक्षम् । सप्तऽऋषीणाम् । च । हविषा ।
 अर्मयम् । नः । अस्तु ॥ १ ॥

अस्मै । ग्रामाय । प्रदिशः । भ्वतः । तर्जम् । सुभुतम् । स्वस्ति । सविता । नः ।
 कृणोतु । अशत्रु । इन्द्रः । अर्मयम् । नः । कृणोतु । अन्यत्र । राज्ञाम् । अभि । यातु । मनुष्यः ॥
 अनमित्रम् । नः । अधरात् । अनमित्रम् । नः । उत्तरात् ।
 इन्द्रं । अनमित्रम् । नः । पश्चात् । अनमित्रम् । पुरः । कृधि ॥ ३ ॥

VI.39.2 With glories we worship the resplendent Lord, who is before us and is glorious with glories, in all our humility. As such, may you grant away (kingdom) promoted by the resplendent Lord; in your that grant, may we become glorious.

VI.39.3 The resplendent Lord is glorious; glorious is adorable one; the blissful one is glorious. May I become the most glorious with the glory of all the beings. (Also Av. VI.58.3)

As given in Verses

VI.40.1 O heaven and earth, may there be freedom from fear (abhayam) here, may the blissful Lord and the inspirer Lord grant freedom from fear to us. May the vast midspace be free from fear for us; and may there be freedom from fear to us with the sacrificial offerings of the seven seers.

VI.40.2 For this village of ours, may the four mid-quarters provide goodly sustenance (ūrjam). May the inspirer Lord look after our well-being. May the resplendent Lord arrange for us freedom from fear with no enemies whatsoever. May the wrath (manyu) of the kings be turned to some where else.

Indraḥ

VI.40.3 May there be foe-lessness (anamitram) for us from below, foe-lessness for us from above O resplendent Lord, may you make us foe-less from behind, as well as foe-less from the front.

(४१) षष्ठ्यन्तरिक्षं सूक्तम्

(१-१) वृक्षस्यास्य सूक्तस्य वृक्षः ऋषिः । मन्त्रोक्तवान्मन्त्रं वा देवता । (१) षष्ठ्यन्तरे भुरिगधुम् ।

(२) द्वितीयाया मनुषुम्, (३) तृतीयायाय भिषुम् ऋचसि ।

मनसि चेतसि धिय आकूतय उत चित्तये । मृत्यै श्रुताय चक्षसे विधेम हृविषा वयम् ॥१॥

अपानाय व्यानार्य प्राणाय भूरिधायसे । सरस्वत्या उरुव्यचे विधेम हृविषा वयम् ॥२॥

मा नो हासिषुर्ऋषयो दैव्या ये तनूपा ये नस्तन्वस्तिनूजाः ।

अमर्त्या मर्त्या अमि नः सचध्वमायुर्धत्त प्रतरं जीवसे नः ॥३॥

मनसे । चेतसे । धिये । आकूतये । उत । चित्तये ।

मृत्यै । श्रुताय । चक्षसे । विधेम । हृविषा । वयम् ॥ १ ॥

अपानाय । विअनार्य । प्राणाय । भूरिधायसे ।

सरस्वत्यै । उरुव्यचे । विधेम । हृविषा । वयम् ॥ २ ॥

मा । नः । हासिषुः । ऋषयः । दैव्याः । ये । तनूपाः । ये । नः । तन्वः । तनूजाः ।

अमर्त्याः । मर्त्यान् । अमि । नः । सचध्वम् । आयुः । धत्त । प्रतरम् । जीवसे । नः ॥ ३ ॥

(४२) द्विचत्वारिंशं सूक्तम्

(१-१) वृक्षस्यास्य सूक्तस्य वृक्षः ऋषिः । मन्त्रोक्तवान् । (१-२) षष्ठ्यन्तरे भुरिगधुम् ।

द्वितीयचत्वारिंशं भुरिगधुम्, (३) तृतीयायाय भिषुम् ऋचसि ।

अव ज्यामिव धन्वनो मन्युं तनोमि ते हृदः ।

यथा समनसौ भुत्वा सखायाविव सचावहै ॥१॥

सखायाविव सचावह्वा अव मन्युं तनोमि ते ।

अधस्ते अश्मनो मन्युमुपास्यामसि यो गुरुः ॥२॥

अमि तिष्ठामि ते मन्युं पाण्यां प्रपदेन च ।

यथावृशो न वारिषो मम चित्तमुपायसि ॥३॥

अव । ज्याम्इव । धन्वनः । मन्युम् । तनोमि । ते । हृदः ।

यथा । समनसौ । भुत्वा । सखायौइव । सचावहै ॥ १ ॥

सखायौइव । सचावह्वै । अव । मन्युम् । तनोमि । ते ।

अधः । ते । अश्मनः । मन्युम् । उप । अस्यामसि । यः । गुरुः ॥ २ ॥

अमि । तिष्ठामि । ते । मन्युम् । पाण्यां । प्रपदेन । च ।

यथा । अवृशः । न । वारिषः । मम । चित्तम् । उपउपायसि ॥ ३ ॥

Manas and other Daivya Ṛṣis

- VI.41.1** For mental power, for intellectual power, for comprehension, for determined effort, for understanding, for resolution, for learning and for realization, we perform sacrifice with offerings.
- VI.41.2** For out-breath, for through-breath, for in-breath, the plentiful nourisher, and for the learning divine (*sarasvatyā*) of vast dimensions, we perform sacrifice with offerings.
- VI.41.3** May the divine seers, who are protectors of our bodies, who are our very bodies, and who are born of our bodies, never desert us. O immortals, may you remain closely associated with us, the mortals. Bestow long life on us for living nobly.

Manyuḥ : Wrath : Anger

- VI.42.1** Like a bow-string from the bow, I take away anger from your heart, so that becoming of one mind, both of us may live like friends together.
- VI.42.2** May both of us live together like friends; I take away your anger. We bury your anger under a very large stone.
- VI.42.3** I trample upon your anger with my heel and sole, so that you may be of one mind with me and will not talk as if uncontrolled (*avaśaḥ*).

(४१) विष्णुविरिः सुकम्

(१-१) वृक्षस्यास्य सुकस्य वृक्षजिह्व इति । मन्व्युत्तमं देवता । मन्व्युत्तमं देवता । मन्व्युत्तमं देवता ।

अयं दुर्मो विर्मन्युकः स्वाय चारणाय च ।

मन्योर्विर्मन्युकस्यायं मन्व्युत्तमं उच्यते ॥१॥

अयं यो भूरिमूलः समुद्रमवतिष्ठति ।

दुर्मः पृथिव्या उत्थितो मन्व्युत्तमं उच्यते ॥२॥

वि ते हनव्यां शरणि वि ते हनव्यां नयामसि ।

यथावशो न वारिषो मम चित्तमुपायसि ॥३॥

अयम् । दुर्मः । विर्मन्युकः । स्वाय । च । चारणाय । च ।

मन्योः । विर्मन्युकस्य । अयम् । मन्व्युत्तमं । उच्यते ॥ १ ॥

अयम् । यः । भूरिमूलः । समुद्रम् । अवतिष्ठति ।

दुर्मः । पृथिव्याः । उत्थितः । मन्व्युत्तमं । उच्यते ॥ २ ॥

वि । ते । हनव्याम् । शरणिम् । वि । ते । हनव्याम् । नयामसि ।

यथा । अवशः । न । वारिषः । मम । चित्तम् । उपआयसि ॥ ३ ॥

(४२) विष्णुविरिः सुकम्

(१-१) वृक्षस्यास्य सुकस्य विष्णुविरिः इति । मन्व्योः वृक्षजिह्व देवता । (१-२) वृक्ष-
जिह्वेति मन्व्युत्तमं देवता । (२) वृक्षजिह्वेति मन्व्युत्तमं देवता ।

अस्याधोरस्तात्पृथिव्यस्ताद्विर्मन्युर्दुर्मः जगत् ।

अस्थुर्वृक्षा ऊर्ध्वस्वाम्नास्तिष्ठारोगो अयं तव ॥१॥

शतं या मेघजानि ते सहस्रं संगतानि च ।

श्रेष्ठमास्त्रावमेघजं वसिष्ठं रोगनाशनम् ॥२॥

सुहृत्स्य मूर्धन्यस्यमृतस्य नाभिः ।

विष्णुनाका नाम वा असि पितृणां मृतादुत्थिता वातीकृतनाशनी ॥३॥

अस्यात् । धीः । अस्यात् । पृथिवी । अस्यात् । विर्मन्युः । दुर्मः । जगत् ।

अस्थुः । वृक्षाः । ऊर्ध्वस्वाम्नाः । तिष्ठति । रोगः । अयम् । तव ॥ १ ॥

शतम् । या । मेघजानि । ते । सहस्रम् । संगतानि । च ।

श्रेष्ठम् । आस्त्रावमेघजम् । वसिष्ठम् । रोगनाशनम् ॥ २ ॥

सुहृत्स्य । मूर्धन्यम् । असि । अमृतस्य । नाभिः ।

विष्णुनाका नाम । वा । असि । पितृणाम् । मृतात् । उत्थिता । वातीकृतनाशनी ॥ ३ ॥

Manyu - Śamanam : Soother of Anger

- VI.43.1** This darbha (kuśa grass; *Poa Cyno-suroides*) is anger-remover for one's kinsman as well as for a stranger. This is called soother of the anger of a very furious person.
- VI.43.2** This darbha, which is rich in roots, and grows in watery places; the darbha, which springs out of earth, is called soother of anger.
- VI.43.3** We remove the trace of anger, set in your chain and set in your face (mouth), so that may not talk uncontrolled and be accordant with my heart.

As in the Verses

- VI.44.1** The sky is still (asthāt), the earth is still; all this moving world has become still; still are the trees that sleep standing erect; may your this malady be stilled.
- VI.44.2** Whatever a hundred remedies are for you and a thousand are their combinations; among them this is the best cure for haemorrhage (āsrāva); it controls as well as roots out the disease.
- VI.44.3** You are the stream that the thunder cloud (rudra) pours, the close relations of ambrosia, or you are the viṣṇākā plant (herb) springing from the origin of the elders and you are curer of the wind-caused diseases.

(४१) यजुष्यकारिणं सूक्तम्

(1-४) यजुष्यकारिणं सूक्तम् अथर्ववेदः । इत्युक्तम् । (1) यजुष्यकारिणं सूक्तम् । (२) यजुष्यकारिणं सूक्तम् । (३) यजुष्यकारिणं सूक्तम् । (४) यजुष्यकारिणं सूक्तम् ।

पुरोर्षेहि मनस्यापु किमशस्तानि शंससि ।
 पुरेहि न त्वा कामये वृक्षां वनानि स चर गृहेषु गोषु मे मनः ॥१॥
 अवशसा निःशसा यत्पराशसोपादिम जायते यत्स्वपन्तः ।
 अग्निर्विश्वान्यप दुष्कृतान्यजुष्टान्यारे अस्मदधातु ॥२॥
 यदिन्द्र ब्रह्मणस्पतेपि मृषा चरामसि ।
 प्रचेता न आङ्गिरसो दुःशितात्प्रात्वंहसः ॥३॥

पुरः । अप । इहि । मनः । अप । किम् । अशस्तानि । शंससि । परा । इहि । न । त्वा ।
 कामये । वृक्षान् । वनानि । सम् । चर । गृहेषु । गोषु । मे । मनः ॥ १ ॥
 अवशसा । निःशसा । यत् । पराशसा । उपशारिम । जायते । यत् । स्वपन्तः ।
 अग्निः । विश्वानि । अप । दुःकृतानि । अजुष्टानि । अरे । अस्मत् । दधातु ॥ २ ॥
 यत् । इन्द्र । ब्रह्मणः । प । अपि । मृषा । चरामसि ।
 प्रचेताः । नः । आङ्गिरसः । दुःशितात् । पातु । अंहसः ॥ ३ ॥

(४२) यजुष्यकारिणं सूक्तम्

(1-४) यजुष्यकारिणं सूक्तम् अथर्ववेदः । इत्युक्तम् । (1) यजुष्यकारिणं सूक्तम् । (२) यजुष्यकारिणं सूक्तम् । (३) यजुष्यकारिणं सूक्तम् । (४) यजुष्यकारिणं सूक्तम् ।

यो न जीवोसि न मृतो देवानाममृतगर्भोसि स्वप्न ।
 वरुणानी ते माता यमः पितारर्क्षमांसि ॥१॥
 विष्ट ते स्वप्न जनित्र देवजामीनां पुत्रोसि यमस्य करणः ।
 अन्तकोसि मृत्युरसि ।
 तं त्वा स्वप्न तथा सं विष्ट स नः स्वप्न दुष्प्रज्वात्पाहि ॥२॥

यः । न । जीवः । असि । न । मृतः । देवानाम् । अमृतगर्भः । असि । स्वप्न ।
 वरुणानी । ते । माता । यमः । पिता । अर्क्षः । नाम । असि ॥१॥
 विष्ट । ते । स्वप्न । जनित्रम् । देवजामीनाम् । पुत्रः । असि । यमस्य । करणः ।
 अन्तकः । असि । मृत्युः । असि । तम् । त्वा । स्वप्न । तथा । सम् । विष्टम् । सः । नः ।
 स्वप्न । दुःप्रज्वात् । पाहि ॥ २ ॥

Cure for Evil Dreams

VI.45.1 O evil thought, go far away. What abominable things you suggest (Why do you suggest abominable things). Get away. I do not like you. Go and move among trees and forests. My heart is in my home and cows.

VI.45.2 While awake or while asleep, by degrading speech, by discarding speech or by out-casting speech, whatever improper misdeeds we have done, may the adorable Lord remove and cast all of them far away from us.

VI.45.3 O resplendent Lord, O Lord of divine knowledge, whatever (sin) we have committed through false-hood, may the fiery and conscientious one free us from that abominable (amhasaḥ) sin.

Cure for Evil Dreams

VI.46.1 You, who are neither alive nor dead, are full of ambrosia for the enlightened ones. Varuṇānī (venerability) is your mother; Yama (law and justice) is your father, and you are Ararūḥ by name.

VI.46.2 O dream, we know your birth. You are the son of the sisters of the bounties of nature. You are an instrument of controller Lord (Yama). You are the one that causes an end (antaka). You are the death O dream, we know you thoroughly as such. So may you, O dream, save us from evil dreams.

यथा कृतां यथा शफं यथर्णं संनयन्ति ।
एवा दुष्वभ्यं सर्वं द्विषते सं नयामसि ॥३॥

यथा । कृताम् । यथा । शफम् । यथा । ऋणम् । समुनयन्ति ।
एव । दुःस्त्वभ्यम् । सर्वम् । द्विषते । सम् । नयामसि ॥ ३ ॥

(४७) सप्तपत्नारिं सूक्तम्

(१-४) वृषस्यास्य सूक्तस्याङ्गिरसः प्रपेता यमश्च कथयः । (१) प्रथमर्चोऽग्निः, (२) द्वितीयापा विन्धे देवाः, (३) तृतीयापाश्च सौधन्वना देवताः । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

अग्निः प्रातःसवने पात्वस्मान्वैश्वानरो विश्वकृद्विश्वशीभूः ।
स नः पावको द्रविणे दधात्वार्युष्मन्तः सहभक्षाः स्याम ॥१॥
विश्वे देवा मरुत इन्द्रो अस्मानस्मिन्द् द्वितीये सर्वने न जह्युः ।
आयुष्मन्तः प्रियमेषां वदन्तो वयं देवानां सुमतौ स्याम ॥२॥
इदं तृतीयं सर्वनं कवीनामृतेन ये चमसमैरयन्त ।
ते सौधन्वनाः त्वरिणश्शानाः स्वर्ष्टि नो अभि वस्यो नयन्तु ॥३॥

अग्निः । प्रातःसवने । पातु । अस्मान् । वैश्वानरः । विश्वकृत् । विश्वशीभूः ।
सः । नः । पावकः । द्रविणे । दधातु । आयुष्मन्तः । सहभक्षाः । स्याम ॥ १ ॥
विश्वे । देवाः । मरुतः । इन्द्रः । अस्मान् । अस्मिन् । द्वितीये । सर्वने । न । जह्युः ।
आयुष्मन्तः । प्रियम् । एषाम् । वदन्तः । वयम् । देवानाम् । सुमतौ । स्याम ॥ २ ॥
इदम् । तृतीयम् । सर्वनम् । कवीनाम् । ऋतेन । ये । चमसम् । ऐरयन्त ।
ते । सौधन्वनाः । स्वर्ष्टिः । आगशानाः । सुशर्ष्टिम् । नः । अभि । वस्यः । नयन्तु ॥

(४८) अष्टपत्नारिं सूक्तम्

(१-४) वृषस्यास्य सूक्तस्याङ्गिरसः प्रपेता यमश्च कथयः । मन्मोक्तो देवताः । छिन्विद् छन्दः ॥

श्येनोसि गायत्रच्छन्दा अनु त्वा रमे ।
स्वस्ति मा सं वहस्य यज्ञस्योदचि स्वाहा ॥१॥

श्येनः । असि । गायत्रच्छन्दाः । अनु । त्वा । आ । रमे ।
स्वस्ति । मा । सम् । वह । अस्य । यज्ञस्य । उत्सृज्य । स्वाहा ॥ १ ॥

VI.46.3 As a sixteenth (kalā), as an eighth (ṣapham), as a whole debt (yathamam), they bring together all evil-dreaming (duḥ-ṣvapnam) for him who hates us. (Also Rg. VIII.47.17)

Agniḥ

VI.47.1 May the adorable Lord, benefactor of all men, creator of all and bestower of peace and happiness on all, guard us at the morning sacrifice (prātaḥ savana). May he, the purifier, place us among riches. May we have long life enjoying food together. (Saha-bhakṣāḥ)

Viśvedevāḥ

VI.47.2 May all the bounties of nature, cloud-bearing winds and the resplendent Lord not fail us at this second sacrifice (of the day) (dūtīya savana). May we have long life and be in good books of the enlightened ones, always speaking what is pleasing to them.

Sudhanvā

VI.47.3 This third sacrifice (tṛtiya savana) of the day is meant for poets (omnivisioned persons), who move the bowls in proper way. May those, having excellent bows, and winners of the sublime happiness, lead (conduct) our good sacrifice to its richest fruition.

As laid in the verses

VI.48.1 You are śyena (falcon → one of excellent motion) having gāyatrī as metre. I start this libation for you. May you conduct me safely to the last verse of this sacrifice. Svāhā.

ऋभुरसि जगच्छन्दा अनु त्वा रभे ।
 स्वस्ति मा सं वहास्य यज्ञस्योदचि स्वाहा ॥२॥
 वृषासि त्रिष्टुप्छन्दा अनु त्वा रभे ।
 स्वस्ति मा सं वहास्य यज्ञस्योदचि स्वाहा ॥३॥

ऋभुः । असि । जगच्छन्दाः । अनु । त्वा । आ । रभे ।
 स्वस्ति । मा । सम् । वह । अस्य । यज्ञस्य । उत्तच्छचि । स्वाहा ॥ २ ॥
 वृषा । असि । त्रिस्तुप्छन्दाः । अनु । त्वा । आ । रभे ।
 स्वस्ति । मा । सम् । वह । अस्य । यज्ञस्य । उत्तच्छचि । स्वाहा ॥ ३ ॥

(४९) एकोनपञ्चाशत् सूक्तम्

(१-४) एष स्वास्य सूक्तस्य गार्ग्यं कृपिः । अग्निर्वसतः । (१) वनमर्षोऽनुष्टुप् ।

(२) द्वितीयाया वनती, (१) कृतीयायाश्च विद्युन्मती जगन्मतिः ॥

नहि ते अग्ने तन्वः । कुरमानंशु मर्त्यः ।
 कृपिर्वमस्ति तेजन् स्वं जरायु गौरिव ॥१॥
 मेघ इव वै सं च वि चोर्वच्यसे यदुत्तरावुपरम् स्वादतः ।
 शीष्णा शिरोप्ससाप्सो अर्दयन्मृगान्वमस्ति हरतिभिरासभिः ॥२॥
 सुपर्णा वार्चमकृतोप यज्याखरे कृष्णा इषिरा अनर्तिषुः ।
 नि यन्मियन्त्युपरस्य निष्कृतिं पुरु रेतो दधिरे सूर्यश्रितः ॥३॥

नहि । ते । अग्ने । तन्वः । कुरम् । आनंशे । मर्त्यः ।
 कृपिः । वमस्ति । तेजन्म । स्वम् । जरायु । गौः । इव ॥ १ ॥
 मेघः । इव । वै । सम् । च । वि । च । उरु । अच्यसे । यत् । उत्तरा । उदौ । उपरः । च । स्वादतः ।
 शीष्णा । शिरः । अप्ससा । अप्सः । अर्दयन् । अंशून् । वमस्ति । हरतिभिः । आसभिः ॥ २ ॥
 सुपर्णाः । वार्चम् । अकृत । उप । वार्धे । आ । खरे । कृष्णाः । इषिराः । अनर्तिषुः ।
 नि । यत् । नि । ज्यन्ति । उपरस्य । निः । कृतिम् । पुरु । रेतः । दधिरे । सूर्यश्रितः ॥ ३ ॥

VI.48.2 You are ṛbhu (skilled technician) having jagatī as metre. I start this libation for you. May you conduct me safely to the last verse of this sacrifice. Svāhā.

VI.48.3 You are vṛṣa (full of manly vigour) having triṣṭup as metre. I start this libation for you. May you conduct me safely to the last verse of this sacrifice. Svāhā.

Agniḥ

VI.49.1 O fire, a mortal can never attain (endure) the cruelty of your self. (Due to it) the monkey (kapiḥ) chews the reed (of an arrow) as a cow eats her after-birth. (jarāyu)

VI.49.2 Verily, like a ram (meṣaḥ) you move forward (to butt in the other) and draw back (to strike again) and in a nice forest stay nibbling grass. Pressing head against head and body against body, you eat soft stalks with your yellow mouths.

VI.49.3 The birds of beautiful wings have sent their cry in the sky. The dark ones, moving fast, have danced in their abodes. Your flames bursting out, go for formation of clouds. Having reached the sun, they hold up plenty of seed (water or retah)

(५०) पञ्चाशं सूक्तम्

(१-१) अथस्यास्य सूक्तस्यापरां कविः । अथिनी देवते । (१) अथमर्षो
मिथुनगती, (२-१) द्वितीयाकृतीपयोधः पञ्चाशद्विरजम्बुदी ।

हृतं तर्दं संमृज्जामासुमश्विना छिन्तं शिरो अपि पृष्टीः शृणीतम् ।
यवाभेददानपि नहतं सुखमथार्भयं कृणुतं धान्यापि ॥१॥
तर्दं हे पतङ्ग हे जम्बु हा उपकस ।
ब्रह्मेवासीस्स्थितं हविरनन्दन्त इमान्यवानर्हिसन्तो अपोदित ॥२॥
तदीपते वषापते तृष्टजम्भा आ शृणोत मे ।
य आरुण्या व्यहिरा ये के च स्थ व्यहिरास्तान्सर्वीज्जम्भयामसि ॥३॥

हृतम् । तर्दम् । समऽअङ्गम् । आसुम् । अश्विना । छिन्तम् । शिरः । अपि । पृष्टीः । शृणीतम् ।
यवान् । न । इत् । अदान् । अपि । नहतम् । सुखम् । अर्थ । अर्भयम् । कृणुतम् । धान्यापि ॥१॥
तर्दं । हे । पतङ्ग । हे । जम्बु । है । उपऽकस । ब्रह्माऽदेव । अर्सम्ऽरिष्यतम् । हविः ।
अनन्दन्तः । इमान् । यवान् । अर्हिसन्तः । अपुऽउदित ॥ २ ॥
तर्दऽपते । वषाऽपते । तृष्टजम्भाः । आ । शृणोतु । मे । ये । आरुण्याः । विऽअहिराः ।
ये । के । च । स्थ । विऽअहिराः । तान् । सर्वान् । जम्भयामसि ॥ ३ ॥

(५१) पञ्चाशं सूक्तम्

(१-१) अथस्यास्य सूक्तस्य पञ्चाशतिकविः । (१-१) अथमाद्वितीयपयोगाः, (१) द्वितीयापरां कविः ।
(१) अथमर्षो गाथमी, (२) द्वितीयापरां कविः, (१) द्वितीयापरां कविः ।

वायोः पुतः पवित्रेण प्रत्यङ् सोमो अति ब्रुतः । इन्द्रस्य युज्यः सखा ॥१॥
आपो अस्मान्मातरः सुदयन्तु धृतेन नो धृतप्यः पुनन्तु ।
विश्वं हि रिप्रं प्रवहन्ति देवीरुदिदाभ्यः शुचिरा पुत एमि ॥२॥
यत्किं चेदं वरुण दैव्ये जनेभिद्रोहं मनुष्याश्चरन्ति ।
अचित्प्या चेत्तत्र धर्मी युयोपिम मा नुस्तस्मादेनसो देव रीरिषः ॥३॥

वायोः । पुतः । पवित्रेण । प्रत्यङ् । सोमः । अति । ब्रुतः । इन्द्रस्य । युज्यः । सखा ॥१॥
आपः । अस्मान् । मातरः । सुदयन्तु । धृतेन । नः । धृतप्यः । पुनन्तु । विश्वम् । हि ।
रिप्रम् । प्रवहन्ति । देवीः । उत् । इत् । आभ्यः । शुचिः । आ । पुतः । एमि ॥ २ ॥
यत् । किम् । च । इदम् । वरुण । दैव्ये । जने । अभिद्रोहम् । मनुष्याः । चरन्ति ।
अचित्प्या । च । इत् । तत्र । धर्मी । युयोपिम । मा । नः । तस्मात् । एनसः । देव । रीरिषः ॥

Aśvin - Pair

VI.50.1 O Aśvin-pair, please kill the *tarda* or borer; destroy the *samaṅka*, the rat; destroy the *ākhu* (mouse); I cut off their heads and crush their ribs, so that they do not eat the *yava* (barley); let our corn (*dhānya*) grow, free from danger.

VI.50.2 Hey, borer (*tarda*), hey, locust (*pataṅga*), hey, grinder (*upakvasa*), just as a priest leaves the incomplete sacrifice, goes away without devouring or injuring this corn. (Hai and Ha = oh = Hey; interjections)

VI.50.3 O lord of destroyers (borers), O lord of rats (*ākhuḥ*), you having sharp teeth (*tr̥ṣṭa-jambhā*), listen to me. The devourers of the wind, and whosoever are other devourers (*vyadvarā*) you are, all of them shall crush and destroy.

Somaḥ

VI.51.1 Purified with Vāyu's purifier, Soma has run over opposite (*pratyaṅ*), Indra's favourite associate. (Vāyu = lord of movement; Indra = resplendent Lord; Soma = Lord of Bliss) (Also Yv. XIX.3)

Āpah (Waters)

VI.51.2 May waters, the mothers of all, cleanse us. May the purifiers of butter purify us with melted butter. These divine waters carry off all the dirt of sins. Purified with these all around, I rise up clean and pure. (Also Yv. IV.2)

Varuṇaḥ

VI.51.3 Whatever offence men commit against divine beings, and whichever your law they violate through ignorance, may you not, O venerable Lord, be harsh to us on account of that iniquity. (Also Rg. VII.89.5)

(५१) विषयास्तं सूक्तम्

(१-३) उपस्थास्य सूक्तस्य भागविक्रमः । मन्त्रोक्त्य देवताः । अथर्वन् ग्रन्थः ॥

उत्सर्षीं दिव एति पुरो रक्षांसि निजूर्वेन् । आदित्यः पर्वतेभ्यो विश्वदृष्टो अदृष्टः ॥१॥

नि गावो गोष्ठे असदनि मुगासो अविक्षत । न्युर्धर्म्यो नदीनां न्यदृष्टो अलिप्सत ॥२॥

आयुर्दद विपश्चितै श्रुतां कर्ष्वस्य वीरुधम् ।

आभारिधं विश्वभेषजीमस्यादृष्टानि शमयत् ॥३॥

उत् । सूः । दिवः । एति । पुरः । रक्षांसि । निजूर्वेन् ।

आदित्यः । पर्वतेभ्यः । विश्वदृष्टः । अदृष्टः ॥ १ ॥

नि । गावः । गोऽस्थे । असदन् । नि । मुगासः । अविक्षत ।

नि । ऊर्म्यः । नदीनाम् । नि । अदृष्टः । अलिप्सत ॥ २ ॥

आयुः । ददम् । विपः । चितम् । श्रुताम् । कर्ष्वस्य । वीरुधम् ।

आ । आभारिधम् । विश्वभेषजीम् । अस्य । अदृष्टान् । नि । शमयत् ॥ ३ ॥

(५२) विषयास्तं सूक्तम्

(१-३) उपस्थास्य सूक्तस्य सूत्रात्मक क्रमः । मन्त्रोक्त्य देवताः । (१) उपस्थास्य मन्त्रः ।

(५-३) द्वितीयाध्यायस्य विषयः ।

यौध्वं न इदं पृथिवी च प्रचेतसौ शुक्रो बृहन्दक्षिणया पिपर्तु ।

अनु स्रधा चिकित्तां सोमो अग्निर्वायुर्नः पातु सविता भर्गश्च ॥१॥

पुनः प्राणः पुनरात्मा न ऐतु पुनश्चक्षुः पुनरर्चुर्न ऐतु ।

वैश्वानरो नो अर्दध्यस्तनुपा अन्तस्तिष्ठति इरितानि विश्वा ॥२॥

सं वर्चसा पर्यसा सं तनूभिर्गन्महि मनसा सं शिवेन ।

त्वष्टा नो अत्र वरीयः कृणोत्वन् नो मारु तन्वोर्ध्वं यद्विरिष्टम् ॥३॥

यौध्वं । न । इदम् । पृथिवी । च । प्रचेतसौ । शुक्रः । बृहन् । दक्षिणया । पिपर्तु ।

अनु । स्रधा । चिकित्ताम् । सोमः । अग्निः । वायुः । नः । पातु । सविता । भर्गः । च ॥

पुनः । प्राणः । पुनः । आत्मा । नः । आ । ऐतु । पुनः । चक्षुः । पुनः । अर्चुः । नः । आ । ऐतु ।

वैश्वानरः । नः । अर्दध्यः । तनुपाः । अन्तः । तिष्ठति । दुः । इतानि । विश्वा ॥ २ ॥

सम् । वर्चसा । पर्यसा । सम् । तनूभिः । अगन्महि । मनसा । सम् । शिवेन ।

त्वष्टा । नः । अत्र । वरीयः । कृणोतु । अनु । नः । मारु । तन्वः । यत् । विरिष्टम् ॥ ३ ॥

Sūryaḥ; Sun

- VI.52.1** From the mountains, the sun, the Āditya (sun of each month) rising up in the sky killing the germs (of wasting diseases) before him - visible to all and killing the invisible (venomous creatures).

Gāvaḥ : Cows

- VI.52.2** When cows settle in their stalls, the wild beasts retreat to their lairs, the waves of the rivers calm down, then the unseen creatures infect me with their venom (Also Rg. I. 191.4)

Bheṣajam (herb : a cure)

- VI.52.3** I have brought the famous herb, that gives life to the patient, energises the intellect. It is a cure-all remedy. May it ameliorate the unseen diseases of this man. (May it remove the poison of unseen creatures from this man).

Earth and others as in the verses

- VI.53.1** May favourably inclined heaven and earth, and the great bright one (the sun) sustain all this of mine with liberal gift. May the lord blissful and adorable favour me with provisions. May the omnipresent (vāyu), the impeller and bestower of fortunes protect us.
- VI.53.2** May the out-breath and the soul come again to us. May the vision and life come again to us. May the benefactor of all men, the irrepressible protector of our bodies, stay between us and the evils.
- VI.53.3** May we be blessed with intellectual lustre, vigour, bodies and noble mind. May liberally giving cosmic architect (tvastṛ) make us superior here and remove every blemish from our bodies. (Also Yv. VIII.14)

(५४) ऋग्वेदोक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य वृषस्य महा कविः । मग्नीषोमी देवते । ऋग्वेदोक्तम् ॥

इदं तद्युज उत्तरमिन्द्रं शुम्भान्यष्टये ।
 अस्य क्षत्रं श्रियं मुहीं वृष्टिर्व वर्धया तृणम् ॥१॥
 अस्मै क्षत्रमग्नीषोमायस्मै धारयतं रयिम् ।
 इमं राष्ट्रस्याभीवर्गे कृणुत युज उत्तरम् ॥२॥
 सर्वन्धुश्वासवन्धुश्च यो अस्मौ अभिदासति ।
 सर्वं तं रन्धयासि मे यजमानाय सुन्वते ॥३॥

इदम् । तत् । युजे । उत्तरम् । इन्द्रम् । शुम्भामि । अष्टये ।
 अस्य । क्षत्रम् । श्रियम् । मुहीम् । वृष्टिः । वर्धय । तृणम् ॥ १ ॥
 अस्मै । क्षत्रम् । अग्नीषोमी । अस्मै । धारयतम् । रयिम् ।
 इमम् । राष्ट्रस्य । अभिर्वर्गे । कृणुतम् । युजे । उत्तरम् ॥ २ ॥
 सर्वन्धुः । च । असवन्धुः । च । यः । अस्मान् । अभिदासति ।
 सर्वम् । तम् । रन्धयासि । मे । यजमानाय । सुन्वते ॥ ३ ॥

(५५) ऋग्वेदोक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य वृषस्य महा कविः । (१) वृषमर्षे रिभे देवाः । (२-३) द्वितीयाद्वितीययोश्च
 यो देवताः । (१, ३) वृषमर्षोपयोर्वर्गती, (२) द्वितीयाद्वितीययोश्च विष्णु उन्वते ॥

ये पन्थानो बृहवो देवयाना अन्तरा द्यावापृथिवी संचरन्ति ।
 तेषामर्ज्यानि यतमो वहति तस्मै मा देवाः परि धत्तेह सर्वे ॥१॥
 ग्रीष्मो हेमन्तः शिशिरो वसन्तः शरद्वर्षाः स्थिते नो दधात ।
 आ नो गोषु भजता प्रजाया निवात इहः शरणे त्वाम् ॥२॥
 इदावत्सराय परिवत्सराय संवत्सराय कृणुता बृहन्नमः ।
 तेषां वयं सुमती यज्ञियानामपि भद्रे सोमनुसे त्वाम् ॥३॥

ये । पन्थानः । बृहवः । देवयानाः । अन्तरा । द्यावापृथिवी इति । सुमचरन्ति ।
 तेषाम् । अर्ज्यानिम् । यतमः । वहति । तस्मै । मा । देवाः । परि । धत्त । इह । सर्वे ॥१॥
 ग्रीष्मः । हेमन्तः । शिशिरः । वसन्तः । शरत् । वर्षाः । सुदृते । नः । दधात ।
 आ । नः । गोषु । भजत । आ । प्रजायाम् । निवाते । इत् । वः । शरणे । त्वाम् ॥२॥
 इदावत्सराय । परिवत्सराय । संवत्सराय । कृणुता । बृहत् । नमः ।
 तेषाम् । वयम् । सुमती । यज्ञियानाम् । अपि । भद्रे । सोमनुसे । त्वाम् ॥ ३ ॥

Agni - Soma Pair

VI.54.1 I unite this work with a better one. I adore the resplendent Lord for fulfillment of desires. (O resplendent Lord), may you increase the authority, and great splendour of this sacrificer, as the rain helps the growth of grass.

VI.54.2 O Lord adorable and blissful, may you bestow authority and riches on this sacrificer. May you place him rightly higher among the prominent chiefs of the kingdom.

VI.54.3 Whether related or unrelated, whoever assails us - all such persons may you bring to my subjugation. I am the sacrificer, offerer of Soma libations.

Viśvedevāḥ

VI.55.1 Those numerous paths, that run between heaven and earth and are frequented by the enlightened ones, whichever of them carry one to prosperity, may you all the enlightened ones lead me on that very path here.

Rudrah

VI.55.2 Summer, winter, cold season, spring, autumn and rains - may you keep us in perfect weal. Grant us our share of kine and children. May we enjoy your unperturbed shelter. (Six seasons : Grīṣma, Hemanta, Śisīra, Vasanta, Śarad, and Varṣā)

VI.55.3 Grow abundant food-grains for the third year, the second and the first year. May we ever be held in good grace and benign friendship of those, who are engaged in selfless actions. (yajñīyānām = yājñika = people engaged in public service, i.e., in selfless actions.)

(५९) षष्ठ्यासां सूक्तम्

(१-३) दृषस्यास्य सूक्तस्य शान्तातिर्कषिः । (१) प्रथमर्षो विषे देवाः, (२-३) द्वितीयाद्वितीययोश्च द्यौ देवताः ।
(१) प्रथमाया उष्णिग्गर्भा पथ्यापङ्क्तिः, (२) द्वितीयाया अनुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च निष्टुपानुष्टुप् छन्दांसि ॥

मा नो देवा अहिर्वधीत्सतोऽकान्तसहपुरुषान् ।
संयतं न वि ष्वरद्व्यात्तं न सं यमन्नमो देवजनेभ्यः ॥१॥
नमोस्त्वसिताय नमस्तिरश्चिराजये ।
स्वजाय बभ्रवे नमो नमो देवजनेभ्यः ॥२॥
स ते हन्मि दता दतः समु ते हन्वा हनू ।
स ते जिह्वया जिह्वां सम्वाक्नाह आस्यमि ॥३॥

मा । नः । देवाः । अहिः । वधीत् । सतोऽकान् । सहऽपुरुषान् ।
सम्यतम् । न । वि । ष्वरत् । विऽद्व्यात्तम् । न । सं । यम् । नमः । देवजनेभ्यः ॥ १ ॥
नमः । अस्तु । असिताय । नमः । तिरश्चिराजये ।
स्वजाय । बभ्रवे । नमः । नमः । देवजनेभ्यः ॥ २ ॥
सम् । ते । हन्मि । दता । दतः । सम् । ऊं इति । ते । हन्वा । हनू इति ।
सम् । ते । जिह्वया । जिह्वाम् । सम् । ऊं इति । आस्ना । अहे । आस्यमि ॥ ३ ॥

(५७) सप्तपञ्चाशं सूक्तम्

(१-३) दृषस्यास्य सूक्तस्य शान्तातिर्कषिः । द्यौ देवता [(१) तृतीयाया द्यौ मन्त्रोक्तया वा] । (१-३) प्रथमाद्वितीययोश्च कषेणानुष्टुप्, (१) तृतीयायाश्च पथ्यापङ्क्ति छन्दांसि ॥

इदमिहा उ मेषजमिदं रुद्रस्य मेषजम् ।
येनेषुमेकतेजनां शतशल्यामपुत्रवत् ॥१॥
जालाषेणामि पिञ्चत जालाषेणोप सिञ्चत ।
जालाषमुग्रं मेषजं तेन नो मृड जीवसे ॥२॥

शं च नो मयिभ नो मा च नः किं चनाममत् ।
क्षमा रपो विश्वं नो अस्तु मेषजं सर्वं नो अस्तु मेषजम् ॥३॥

इदम् । इत् । वै । ऊं इति । मेषजम् । इदम् । रुद्रस्य । मेषजम् ।
येन । इषुम् । एकस्तेजनाम् । शतशल्याम् । अपुत्रवत् ॥ १ ॥
जालाषेण । अभि । सिञ्चत । जालाषेण । उप । सिञ्चत ।
जालाषम् । उग्रम् । मेषजम् । तेन । नः । मृड । जीवसे ॥ २ ॥

शम् । च । नः । मयिभ । च । नः । मा । च । नः । किम् । चन । आममत् ।
क्षमा । रपः । विश्वम् । नः । अस्तु । मेषजम् । सर्वम् । नः । अस्तु । मेषजम् ॥ ३ ॥

Viśvedevāḥ

- VI.56.1** O bounties of nature, let not the snake kill us, along with our offsprings and with our men. May it not open its closed mouth, may it not close its mouth when opened. Our homage be to the enlightened men (i.e., the physicians).
- VI.56.2** Our homage be to the asita or black (snake); homage to the tiraścīrāji or to the cross-lined; homage to the brown (babhru) constrictor; homage be to the svaja or self-born, and to the devajana or enlightened ones.
- VI.56.3** I beat your tooth with tooth together; your jaw with jaw together; your tongue with tongue together; and your mouth, O snake, with mouth together.

Rudraḥ

- VI.57.1** This (water) indeed is a remedy. This is the Rudra's (terrible lord's) remedy, with which he calls off the one-shafted arrow with a hundred tips.
- VI.57.2** Bathe the parts all around with water. Bathe the inner parts with water. The water is a powerful remedy. May you make us happy with it, so that we may live.

Bheṣajam : Remedy

- VI.57.3** May ours be the weal and the happiness. And may we not suffer from any disease. May the foreign matter (causing disease) calm down. May all the things be remedy to us; may everything be remedy to us.

(५८) यज्ञपथां पुरातम्

(१-५) दृक्त्वात् नृत्तत्वापर्यां कृतिः । इहस्पतिर्मन्त्रोक्तः वा देवताः । (१) ययमर्थो
ब्रह्मती. (२) वितीयायाः यस्तत्तत्पठितः, (३) स्तुतिपाथामाप्रहृष्टं कर्त्तव्यं ।

यशसं मेन्द्रो मघवान्कृणोतु यशसं धावापृथिवी उमे इमे ।
यशसं मा देवः सविता कृणोतु प्रियो दातुर्दक्षिणाया इह स्याम् ॥१॥
ययेन्द्रो धावापृथिव्योर्यशस्वान्यथापु ओषधीषु यशस्वतीः ।
एवा विश्वेषु देवेषु वयं सर्वेषु यशसः स्याम ॥२॥

यश इन्द्रो यश अमिर्यशः सोमो अजायत ।

यश विश्वस्य भूतस्याहमसि यशस्तमः ॥३॥

यशसम् । मा । इन्द्रः । मघवान् । कृणोतु । यशसम् । धावापृथिवी इति । उमे इति । इमे इति ।
यशसम् । मा । देवः । सविता । कृणोतु । प्रियो । दातुः । दक्षिणायाः । इह । स्याम् ॥ १ ॥
यया । इन्द्रः । धावापृथिव्यो । यज्ञस्वान् । यया । आपः । ओषधीषु । यशस्वतीः ।
एव । विश्वेषु । देवेषु । वयम् । सर्वेषु । यशसः । स्याम ॥ २ ॥
यशः । इन्द्रः । यशः । अग्निः । यशः । सोमः । अजायत ।
यशः । विश्वस्य । भूतस्य । अहम् । अग्निम् । यशःस्तमः ॥ ३ ॥

(५९) यज्ञेनपथितं पुरातम्

(१-३) दृक्त्वात् नृत्तत्वापर्यां कृतिः । यज्ञो मन्त्रोक्तः वा देवताः । ययमर्थो कर्त्तव्यः ।

अनुद्धुयस्त्वं प्रयमं धेनुभ्यस्त्वमरुन्धति ।
अर्धेनवे वयसे शर्म यच्छु चतुःस्पदे ॥१॥
शर्म यच्छुत्वोषधिः सह देवीररुन्धती ।
कर्त्तव्यस्त्वन्तं गोष्ठमयक्ष्मो उत पूरुषान् ॥२॥
विश्वरूपां सुभगामृच्छावदामि जीवलाम् ।
सा नो रुद्रस्यास्तां हेति दूरं नयतु गोभ्यः ॥३॥

अनुद्धुत्त्वः । त्वम् । प्रयमम् । धेनुः । त्वम् । अरुन्धति ।

अर्धेनवे । वयसे । शर्म । यच्छु । चतुःस्पदे ॥ १ ॥

शर्म । यच्छु । ओषधिः । सह । देवीः । अरुन्धती ।

कर्त्तु । पर्यस्त्वन्तम् । गोऽस्त्वम् । अयक्ष्मान् । उत । पूरुषान् ॥ २ ॥

विश्वरूपाम् । सुभगाम् । अच्छुऽआवदामि । जीवलाम् ।

सा । नः । रुद्रस्य । अस्ताम् । हेतिम् । दूरम् । नयतु । गोभ्यः ॥ ३ ॥

As in the Verses

- VI.58.1** May the bounteous resplendent Lord make me glorious, glorious both the heaven and earth. May the unpeller Lord make me glorious May I become the pleasing donor of gifts.
- VI.58.2** Just as the resplendent one is glorious on the terrestrial and celestial firmaments; as the waters (have become famous among the remedies), are glorious in the plants, so among all the enlightened ones and among all men, may we become glorious
- VI.58.3** The resplendent Lord is glorious; glorious is the adorable one, the blissful one is glorious. May I become the most glorious with the glory of all the beings.

Arundhati etc.

- VI.59.1** O unobstructing herb (Arundhati, sahadevī or silāci), may you grant comfort first of all to our bullocks (anadvān) and milch-cows (dhenu) and also to non-milch quadrupeds less than five years old (vayase).
- VI.59.2** May the unobstructing herb sahadevi grant comfort. May it make our cow-stall rich in milk and our men free from consumption
- VI.59.3** I praise the life-giving (herb), having all sorts of forms and bringing good fortune. May it turn the missile hurled by the terrible punisher (rudra) away far from our cattle.

(१०) ऋषिभ्यं सूक्तम्

(१-१) दक्षस्यास्य सूक्तस्यायर्षो ऋषिः । अर्षया देवता । अथर्वपुर ऋषः ।

अयमा यात्यर्यमा पुरस्ताद्विषितस्तुपः ।
 अस्या इच्छन्नमुवै पतिमुत जायामजानयि ॥१॥
 अश्रमदियमर्यमन्नम्यासां समनं यती ।
 अहो न्वर्यमन्नस्या अन्याः समनमार्यति ॥२॥
 धाता दाधार पृथिवीं धाता यामुत सूर्यम् ।
 धातास्या अमुवै पतिं दधातु प्रतिकाम्यमि ॥३॥

अयम् । आ । याति । अर्यमा । पुरस्तात् । विषितस्तुपः ।
 अस्यै । इच्छन् । अमुवै । पतिम् । उत । जायाम् । अजानये ॥ १ ॥
 अश्रमत् । इवम् । अर्यमन् । अन्यासाम् । समनम् । यती ।
 अहो इति । नु । अर्यमन् । अस्याः । अन्याः । समनम् । आऽअर्यति ॥ २ ॥
 धाता । दाधार । पृथिवीम् । धाता । याम् । उत । सूर्यम् ।
 धाता । अस्यै । अमुवै । पतिम् । दधातु । प्रतिकाम्यमि ॥ ३ ॥

(११) एकषष्ठितमं सूक्तम्

(१-१) दक्षस्यास्य सूक्तस्यायर्षो ऋषिः । अहो देवता । (१) अथमर्षमिषुम्, (२-१) द्वितीयाह्वीययोश्च भूमिबिचपुम् ऋष्यसी ।

मह्यमापो मधुमदेर्यन्तां मह्यं सूर्यो अमरुष्योतिषे कम् ।
 मह्यं देवा उत विश्वे तपोजा मह्यं देवः सविता व्यर्चो धातु ॥१॥
 अहं विवेच पृथिवीमुत यामहमूर्तूरजनयं सप्त साकम् ।
 अहं सत्यमनृतं यददामि देवीं परि वाचं विश्वम् ॥२॥
 अहं जजान पृथिवीमुत यामहमूर्तूरजनयं सप्त सिन्धून् ।
 अहं सत्यमनृतं यददामि यो अग्नीषोमावजुषे सखाया ॥३॥

मह्यम् । आपः । मधुमत् । आ । ईर्यन्ताम् । मह्यम् । सूर्यः । अमरत् । ज्योतिषे । कम् ।
 मह्यम् । देवाः । उत । विश्वे । तपःऽजाः । मह्यम् । देवः । सविता । व्यर्चः । धातु ॥१॥
 अहम् । विवेच । पृथिवीम् । उत । याम् । अहम् । श्रुतम् । अजनयम् । सप्त । साकम् ।
 अहम् । सत्यम् । अनृतम् । यत् । ददामि । अहम् । देवीम् । परि । वाचम् । विश्वम् । च ॥
 अहम् । जजान । पृथिवीम् । उत । याम् । अहम् । श्रुतम् । अजनयम् । सप्त । सिन्धून् ।
 अहम् । सत्यम् । अनृतम् । यत् । ददामि । यः । अग्नीषोमौ । अजुषे । सखाया ॥ ३ ॥

Aryaman

VI.60.1 Here comes in front the match-maker (aryaman) having white hair, seeking a husband for this maiden and also a wife for wifeless man.

VI.60.2 O match-maker, this maiden has got tired going to wedding-gatherings of other girls. Now, O dear match-maker, let other girls come to the wedding ceremony of this maiden.

VI.60.3 The sustainer Lord (dhātā) upholds the earth, the sustainer Lord upholds the sky and also the sun. May the sustainer Lord grant to this maid, a husband such as she desires (according to her wish).

Rudrah

VI.61.1 May the waters, full of sweetness, flow for me; may the sun bring pleasant light to illumine (to enlighten) me; may all the enlightened ones, (born of) practising austerities, and also the divine impeller Lord, grant me what is desirable for me.

VI.61.2 I have set the earth and the sky apart. I have created seven seasons together. What is untrue, I speak truly. I have brought the divine speech to people all around.

VI.61.3 I have created the earth, as well as, the sky. I have created the seasons and the rivers seven. What is untrue, I speak truly. I take pleasure in the friendship of the Lord adorable (Agni) and blissful (Soma).

(१२) विहितं सूत्रम्

(१-१) वृषस्यास्य सूत्र्याः पर्याः कविः । कवेः मन्त्रोक्तं वा देवताः । विदुः कन् ।

वैश्वानरो रश्मिभिर्नः पुनातु वातः प्राणेर्नापरो नभोभिः ।
 घावापृथिवी पर्यसा पर्यस्वती शुनावरी युक्षिये नः पुनीताम् ॥१॥
 वैश्वानरीं सूततामा रभध्वं यस्या आशास्तुन्वो वीतपृष्ठाः ।
 तया गृणन्तेः सधमादेषु वयं स्याम पर्ययो रयीणाम् ॥२॥
 वैश्वानरीं वर्चसे आ रभध्वं शुद्धा भवन्तः शुचयः पावकाः ।
 इहेर्दया सधमादं मदन्ते ज्योक्पश्येम सूर्यमुच्चरन्तम् ॥३॥

वैश्वानरः । रश्मिभिः । नः । पुनातु । वातः । प्राणेन । इधिरः । नभःभिः । घावापृथिवी
 इति । पर्यसा । पर्यस्वती इति । कृतं री इत्युत्तज्वरी । युक्षिये इति । नः । पुनीताम् ॥ १ ॥
 वैश्वानुरीम् । सूतताम् । आ । रभध्वम् । यस्याः । आशाः । तुन्वः । वीतपृष्ठाः ।
 तया । गृणन्तेः । सधमादेषु । वयम् । स्याम । पर्ययो । रयीणाम् ॥ २ ॥
 वैश्वानुरीम् । वर्चसे । आ । रभध्वम् । शुद्धाः । भवन्तः । शुचयः । पावकाः ।
 इह । इहेर्दया । सधमादम् । मदन्तः । ज्योक् । पश्येम । सूर्यम् । उच्चरन्तम् ॥ ३ ॥

(१३) विहितं सूत्रम्

(१-४) वृषस्यास्य सूत्र्याः पर्याः कविः । (१-१) वृषस्यास्य सूत्र्याः पर्याः कविः । (१-२) वृषस्यास्य सूत्र्याः पर्याः कविः । (१-३) वृषस्यास्य सूत्र्याः पर्याः कविः । (१-४) वृषस्यास्य सूत्र्याः पर्याः कविः ।

यत्ते देवी निःश्रितिरावन्धु दामं ग्रीवास्त्विमोक्य यत् ।
 तत्ते वि प्याम्यामुषे वर्चसे वलायादोमदमन्नमहि प्रभूतः ॥१॥
 नमोस्तु ते निःश्रिते तिमतेजोयस्मान्वि चृता वन्धुप्राज्ञान् ।
 यमो मष्टं पुनरित्वां ददाति तस्मै यमाय नमो अस्तु मृत्यवे ॥२॥

यत् । ते । देवी । निःश्रितिः । आवन्धु । दामं । ग्रीवास्तु । अविमोक्यम् । यत् ।
 तत् । ते । वि । प्यामि । आमुषे । वर्चसे । वलाय । अदोमदम् । अन्नम् । अहि । प्रभूतः ॥ १ ॥
 नमः । अस्तु । ते । निःश्रिते । तिमतेजः । अयस्मान् । वि । चृता । वन्धुप्राज्ञान् ।
 यमः । मष्टम् । पुनः । इत् । त्वाम् । ददाति । तस्मै । यमाय । नमः । अस्तु । मृत्यवे ॥ २ ॥

Vaiśvānara etc. (Cosmic man)

VI.62.1 May the fire, benefactor of all men, purify us with his rays, may the wind quickened with clouds (purify us) with breath. May the heaven and earth, rich in water, righteous and engaged in selfless actions, purify us.

VI.62.2 Start, O men, reciting the speech of praises of Vaiśvānara (the benefactor of all men); the body of that speech are these wide-backed regions. Reciting that speech at our happy gatherings, may we become the masters of riches.

VI.62.3 Start, O men, reciting the speech of praises of Vaiśvānara (the benefactor of all men) for splendour, becoming cleansed, pure and purifying. Here enjoying the happy gathering with good food, may we see the rising (uccarantam) sun for long.

Nir-ṛtiḥ - Perdition

VI.63.1 What collar the divine perdition (distress, Nir-ṛti) has fastened round your neck and which can not be loosened, that I unfasten for your long life, lustre and strength (as if) born anew, eat the food that does no harm.

Yamaḥ

VI.63.2 Obeissance be to you, O perdition (distress) of sharpened fury. May you loosen the binding iron-fetters. The controller (death) verily gives them to you, O men, now give them back to me. Our homage be to that controller, the death.

अयस्मये द्रुपदे वेधिष इहामिहितो मृत्युमिर्ये सहस्रम् ।
यमेन त्वं पितृभिः संविद्वान उक्तं नाकमधि रोहयेमम् ॥३॥

संसमिद्युवसे वृषक्षमे विश्वान्युर्य आ ।
इडस्पदे समिध्यसे स नो वसुन्धा भर ॥४॥

अयस्मये । द्रुऽपदे । वेधिषे । इह । अभिऽहितः । मृत्युऽभिः । ये । सहस्रम् । यमेन ।
त्वम् । पितृऽभिः । सम्ऽविद्वानः । उक्तम् । नाकम् । अधि । रोहय । इमम् ॥ ३ ॥
सम्ऽसम् । इत् । युवसे । वृषन् । अग्ने । विश्वानि । अर्थः । आ ।
इडः । पदे । सम् । इव्यसे । सः । नः । वसूनि । आ । भर ॥ ४ ॥

(६४) वृषःपुष्टं मृतम्

(१-३) वृषस्यास्य सृष्ट्यायर्वा ऋषिः । विधे देवा मनश्च देवताः । (१. ३) प्रथमाकृतीषवो-
ऋचोऽनुष्टुप्, (२) द्वितीयापञ्चमिष्टुप् छन्दसी ॥

सं जानीध्वं सं पृच्यध्वं सं वो मनांसि जानताम् ।

देवा भागं यथा पूर्वे संजानाना उपासते ॥१॥

समानो मन्त्रः समितिः समानी समानं व्रतं सह चित्तमेषाम् ।

समानेन वो हविषा जुहोमि समानं चेतो अमिसंविशध्वम् ॥२॥

समानी व आकूतिः समाना हृदयानि वः ।

समानमस्तु वो मनो यथा वः सुसहासति ॥३॥

सम् । जानीध्वम् । सम् । पृच्यध्वम् । सम् । वः । मनांसि । जानताम् ।

देवाः । भागम् । यथा । पूर्वे । सम्ऽजानानाः । उपऽआसते ॥ १ ॥

समानः । मन्त्रः । सम्ऽइतिः । समानी । समानम् । व्रतम् । सह । चित्तम् । एषाम् ।

समानेन । वः । हविषा । जुहोमि । समानम् । चेतः । अभिऽसंविशध्वम् ॥ २ ॥

समानी । वः । आकूतिः । समाना । हृदयानि । वः ।

समानम् । अस्तु । वः । मनः । यथा । वः । सुसह । असति ॥ ३ ॥

Mṛtyuḥ - Death

VI.63.3 When you bind a man to the iron-peg, then in this world, he stays surrounded with deaths, which are thousands. (O distress divine), may you, in accord with the controller and the elders, raise this man to the highest sorrowless world.

Agniḥ

VI.63.4 O vigorous fire-divine, you are the masters. You unite all with each other. You are kindled at the place of sacrifice (recitation). May you bring riches to us. (Also Rg. X.191.1)

Sām - manasyam : Complete Understanding

VI.64.1 Know each other. Be united together. Understand the thoughts of each other among yourselves, just as the enlightened ones of olden times waited for their shares with complete understanding.(Cf. Rg. X.191.2)

VI.64.2 Let your consultations be common, your assemblies common, you duties common and thoughts of all of you be common and concurrent. I offer to you oblations (supplies) jointly. Strive for a common objective (purpose). (Cf. Rg. X.191.3)

VI.64.3 Let your determination be one and the same (common). Let your hearts be in harmony with each other. Let you minds be one and united, so that all goes well with you. (Cf. Rg. X.191.4)

(१५) पञ्चमहितम् सूत्रम्

(१-३) वृषत्वात्स्य सूत्रत्वापर्या क्रमिः । चन्द्र इन्द्रः पराशरः वा इव वा ।

(४) वषमवर्चः पञ्चापह्निः । (५-७) द्वितीयकृतीययोश्चात्रुदुष् उन्दसी ॥

अव मनुयुरवायताव चाह मनोयुजा ।

पराशर त्व तेषां पराश्वं शुष्ममर्दयाधा नो रयिमा कृधि ॥१॥

निर्हस्तेभ्यो निर्हस्तं यं देवाः शरुमस्यथ । वृश्वाभि शत्रूणां बाहुननेन हविषाहम् ॥२॥

इन्द्रश्चकार प्रथमं निर्हस्तमसुरेभ्यः । जयन्तु सत्त्वानो मम स्थिरेणेन्द्रेण मेदिना ॥३॥

अव । मनुयुः । अव । नाऽयता । अव । चाह इति । मनुऽयुजा । पराऽशर ।

त्वम् । तेषाम् । पराश्वम् । शुष्मम् । अर्दय । अर्ध । नुः । रयिम । आ । कृधि ॥ १ ॥

निःऽहस्ते-भ्य । नैःऽहस्तम् । यम् । देवाः । शरुम् । अत्यथ ।

वृश्वाभि । शत्रूणां । बाहुन् । अनेन । हविषा । अहम् ॥ २ ॥

इन्द्रः । चकार । प्रथमम् । नैःऽहस्तम् । असुरेभ्यः ।

जयन्तु । सत्त्वानः । मम । स्थिरेण । इन्द्रेण । मेदिना ॥ ३ ॥

(१६) पञ्चमहितम् सूत्रम्

(१-३) वृषत्वात्स्य सूत्रत्वापर्या क्रमिः । चन्द्र इन्द्रो वा देवता । (४) वषमवर्चस्त्रिदुष्, (५-७) द्वितीयकृतीययोश्चात्रुदुष् उन्दसी ॥

निर्हस्तः शत्रुरभिदासन्नस्तु ये सेनाभिर्युधमायन्त्यस्मान् ।

समर्पयेन्द्र महता वधेन द्रात्वेषामघहारो विविद्धः ॥१॥

आतुन्वाना आयच्छन्तोस्वन्तो ये च धावथ ।

निर्हस्ताः शत्रवः स्थनेन्द्रो योय पराशरीत् ॥२॥

निर्हस्ताः सन्तु शत्रवोर्द्धेपां ह्नाण्यामसि ।

अर्थेषामिन्द्र वेदांसि शतशो वि भजामहे ॥३॥

निःऽहस्तः । शत्रुः । अभिऽदासन् । अस्तु । ये । सेनाभिः । युधम् । आयन्ति । अस्मान् ।

सम् । अर्पय । इन्द्र । महता । वधेन । द्रातु । एषाम् । अघऽहारः । विविद्धः ॥ १ ॥

आऽतुन्वानाः । आऽयच्छन्तः । अत्यन्तः । ये । च । धावथ ।

निःऽहस्ताः । शत्रवः । स्वन् । इन्द्रः । यः । अय । परा । अशरीत् ॥ २ ॥

निःऽहस्ताः । सन्तु । शत्रवः । अङ्गो । एषाम् । म्नाऽप्यामसि ।

अर्थ । एषाम् । इन्द्र । वेदांसि । शतऽशः । वि । भजामहे ॥ ३ ॥

Parāśarāḥi Indrāḥ

- VI.65.1** Let your fury relax, let your stretched (bows) relax; let your two arms, in unison with mind, relax. May you, O destroyer, shake their strength away. Then may you grant riches to us.
- VI.65.2** O enlightened ones, the disarming weapon, which you hurl on armless enemies, with that, I hew the arms of foes, by this offering.
- VI.65.3** First of all, the resplendent Lord disarms the evil-doers. May my warriors win with the help of ever-unwavering adorable Lord.

Indrāḥ

- VI.66.1** May the enemy assailing us be disarmed; also those, who with armies come to fight against us. O resplendent one, strike them with (your) mighty weapon. May their plunderer (chief) run short through (with arrows).
- VI.66.2** O enemies, who rush on stringing (your bows), stretching and hurling, lay down your arms. The resplendent one has over-shot you today.
- VI.66.3** May the enemies be disarmed. We make their limbs languid. Then, O resplendent one, let us divide their hundred-fold riches among ourselves.

(१७) सप्तर्षिहोमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सृजस्यापर्वः ऋषिः । चन्द्र इन्द्रो वा देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

परि वर्त्मानि सर्वत इन्द्रः पूषा च सस्रतुः ।

सुह्रन्त्वयामूः सेना अभित्राणां परस्तराम् ॥१॥

भूदा अभित्रांश्चरताशीर्षाण इवाहयः । तेषां वो अभिमूढानामिन्द्रो हन्तु वरंवरम् ॥२॥

ऐषु नह्य वृषाजिनं हरिणस्या भिर्यं कृधि । पराहमित्र एषत्वाची गौर्येषतु ॥३॥

परि । वर्त्मानि । सर्वतः । इन्द्रः । पूषा । च । सस्रतुः ।

सुह्रन्तु । अयः । अमूः । सेनाः । अभित्राणाम् । परः । स्तराम् ॥ १ ॥

भूदाः । अभित्राः । चरतु । अशीर्षाणां । इव । अहयः ।

तेषाम् । वः । अभिमूढानाम् । इन्द्रः । हन्तु । वरम् । वरम् ॥ २ ॥

आ । ऐषु । नह्य । वृषां । अजिनम् । हरिणस्य । भिर्यम् । कृधि ।

पराह् । अभित्रः । एषतु । अर्वाचीं । गौः । उप । एषतु ॥ ३ ॥

(१८) अष्टर्षिहोमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सृजस्यापर्वः ऋषिः । मन्त्रोक्त देवताः । (१) प्रथमर्चं भृगुमदा पुरोविषदित्ताकणमो जगती. (२) द्वितीयाया अनुष्टुप्, (३) तृतीयायाभ्यतिवगतीगर्मा विष्टुप् छन्दांसि ॥

आयमगन्तसविता क्षुरेणोष्णेन वाय उदकेनेहि ।

आदित्या रुद्रा वसव उन्दन्तु सचेतसः सोमस्य राज्ञो वपतु प्रचेतसः ॥१॥

अदितिः श्मश्रु वपत्वाप उन्दन्तु वर्चसा ।

चिकित्सतु प्रजापतिर्दीर्घायुत्वाय चक्षसे ॥२॥

येनावपत्सविता क्षुरेण सोमस्य राज्ञो वरुणस्य विद्वान् ।

तेन ब्रह्माणो वपतेदमस्य गोमानश्ववानयमस्तु प्रजावान् ॥३॥

आ । अयम् । अगन् । सविता । क्षुरेण । उष्णेन । वायो इति । उदकेन । आ । इहि ।

आदित्याः । रुद्राः । वसवः । उन्दन्तु । सचेतसः । सोमस्य । राज्ञः । वपतु । प्रचेतसः ॥

अदितिः । श्मश्रु । वपतु । आपः । उन्दन्तु । वर्चसा ।

चिकित्सतु । प्रजापतिः । दीर्घायुत्वाय । चक्षसे ॥ २ ॥

येन । अवपत् । सविता । क्षुरेण । सोमस्य । राज्ञः । वरुणस्य । विद्वान् । तेन । ब्रह्माणः ।

वपतु । इदम् । अस्य । गोमान् । अश्ववान् । अयम् । अस्तु । प्रजावान् ॥ ३ ॥

Indrah

- VI.67.1** Let the resplendent one and the nourisher move along all the paths. Let those hosts of enemies be confounded and flee far away today.
- VI.67.2** May you, O enemies, move about bewildered like snakes with severed heads. Of you, confounded by the adorable one (the army chief), let the resplendent one (the king) slay each and every prominent chief
- VI.67.3** With your might, put deer's hide on them (the enemies) create terror among them all around. Let the enemy flee away; let his cows come here to us.

Savitṛ and others : As in the verses

- VI.68.1** This sun (Savitā) has come with the razor. O wind, come with warm water. May the ādityas (suns of twelve months), the rudras (vital breaths), and the vasus (dwelling regions) moisten the hair with one mind. Shave the hair of the blissful king with utmost care.
- VI.68.2** Let the indivisible earth shave the beard. Let the waters moisten him with lustre. May the Lord of creatures treat scratches with medicines, so that this king may have a long life with good vision.
- VI.68.3** With which razor the knowledgeable sun shaved the blissful king and the venerable king, O learned priests, with the same razor shave the hair and beard of this man. May he be rich in cows, horses and progeny (children).

(१९) एकोनसप्ततितमं सूक्तम्

(१-३) एवस्यास्य सूतस्यापरा क्रविः । इवस्यतिरचिनी वा देवते । मतुहुर् षम् ।

गिरावर्गरटिषु हिरण्ये गोपु ययज्ञः । सुरायां सिच्यमानायां कीलाले मधु तन्मयि ॥१॥
 अश्विना सारधेर्ण मा मधुनाङ्गं शुभस्पती । यथा भर्गस्वती वाचमावदानि जनों अनु ॥२॥
 मयि वचो अयो यशोथो यज्ञस्य यत्पयः । तन्मयि प्रजापतिर्दिवि यामिव दहतु ॥३॥

गिरौ । अरगरटिषु । हिरण्ये । गोपु । यत् । यज्ञः । सुरायाम् ।

सिच्यमानायाम् । कीलाले । मधु । तत् । मयि ॥ १ ॥

अश्विना । सारधेर्ण । मा । मधुना । अङ्गम् । शुभः । पुती इति ।

यथा । भर्गस्वतीम् । वाचम् । आवदानि । जनान् । अनु ॥ २ ॥

मयि । वचो । अयो इति । यज्ञः । अयो इति । यज्ञस्य । यत् । पयः ।

तत् । मयि । प्रजापतिः । दिवि । याम् इव । दहतु ॥ ३ ॥

(२०) सप्ततितमं सूक्तम्

(१-३) इवस्यास्य सूतस्य काहूयन क्रविः । अया देवता । उगती षम् ।

यथा मांसं यथा सुरा यथाक्षा अधिदेवने ।

यथा पुंसो वृषण्यत स्त्रियां निहन्यते मनः ।

एवा ते अघ्ये मनोधि वृत्ते नि हन्यताम् ॥१॥

यथा हस्ती हस्तिन्याः पदेन पदमुद्युजे ।

यथा पुंसो वृषण्यत स्त्रियां निहन्यते मनः ।

एवा ते अघ्ये मनोधि वृत्ते नि हन्यताम् ॥२॥

यथा प्रधिर्ययोपधिर्यथा नभ्यं प्रधावधि ।

यथा पुंसो वृषण्यत स्त्रियां निहन्यते मनः ।

एवा ते अघ्ये मनोधि वृत्ते नि हन्यताम् ॥३॥

यथा । मांसम् । यथा । सुरा । यथा । अक्षाः । अधिदेवने । यथा । पुंसः । वृषण्यतः ।

स्त्रियाम् । निहन्यते । मनः । एव । ते । अघ्ये । मनः । अधि । वृत्ते । नि । हन्यताम् ॥ १ ॥

यथा । हस्ती । हस्तिन्याः । पदेन । पदम् । उद्युजे । यथा । पुंसः । वृषण्यतः ।

स्त्रियाम् । निहन्यते । मनः । एव । ते । अघ्ये । मनः । अधि । वृत्ते । नि । हन्यताम् ॥ २ ॥

यथा । प्रधिर्यः । यथा । उपधिर्यः । यथा । नभ्यम् । प्रधौ । अधि । यथा । पुंसः ।

वृषण्यतः । स्त्रियाम् । निहन्यते । मनः । एव । ते । अघ्ये । मनः । अधि । वृत्ते ।

नि । हन्यताम् ॥ ३ ॥

Brhaspatiḥ : Pair of Aśvins

- VI.69.1** What glory is there in the hill, in valleys, in gold, and in cows, what sweetness is there in the strong drink being poured out, and in the sweet drink, may that come unto me.
- VI.69.2** O twin healers, lords of weal, may you anoint me with delicious bee-honey, so that I may utter glorious words to men.
- VI.69.3** What lustre, glory and the essence of sacrifice is there, may the Lord of creatures establish that in me firmly, as light is in the sky.

Aghnyā : Inviolable Cow

- VI.70.1** As meat is attached with wine; as dice are attached with a gambling place; as the mind of a passionate man is attached to a woman, so O inviolable one (cow), let your mind be attached to your calf (vatsa).
- VI.70.2** As a male elephant passes his foot against the foot of a cow-elephant; as the mind of a passionate man is attached to a woman; so, O inviolable one, let your mind be attached to your calf.
- VI.70.3** As the felly is attached to the rim, as the rain is attached to the spokes; as the spokes are attached to the nave, as the mind of a passionate man is attached to a woman; so, O inviolable one, let you mind be attached to your calf.

(७१) एकस्ततितमं सूक्तम्

(१-१) वृषस्यास्य वृत्तस्य ऋषिः । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्कैषोरग्नौ, (३) द्वितीयायाश्च विधे देवा देवताः । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्कैषोर्गती, (३) द्वितीयायाश्च विदुषु ऋषी ।

यदन्नमग्निं बहुधा विरूपं हिरण्यमश्नुत गाम्जामर्विम ।

यदेव किं च प्रतिजग्रद्वाहममिष्टदोता सुहुतं कृणोतु ॥१॥

यन्मां हुतमहुतमाजुगामं दत्तं पितृभिरनुमतं मनुष्यैः ।

यस्मान्मे मनु उदिवु रारंजीत्यमिष्टदोता सुहुतं कृणोतु ॥२॥

यदन्नमग्न्यनृतेन देवा दास्यन्नदास्पनुत संगृणामि ।

वैश्वानुरस्य महतो महिम्ना शिवं मद्यं मधुमदस्त्वन्नम् ॥३॥

यत् । अन्नम् । अग्निं । बहुधा । विरूपम् । हिरण्यम् । अस्वम् । उत । गाम् ।
 अजाम् । अर्विम् । यत् । एव । किम् । च । प्रतिजग्रद्वाहं । अहम् । अग्निः । तत् ।
 होता । सुहुतम् । कृणोतु ॥ १ ॥

यत् । मा । हुतम् । अहुतम् । आजुगामं । दत्तम् । पितृभ्यः । अनुमतम् । मनुष्यैः ।
 यस्मात् । मे । मनः । उत्स्रव । रारंजीति । अग्निः । तत् । होता । सुहुतम् । कृणोतु ॥
 यत् । अन्नम् । अग्निं । अनृतेन । देवाः । दास्यन् । अदास्यन् । उत । समगृणामि ।
 वैश्वानुरस्य । महतः । महिम्ना । शिवम् । मद्यम् । मधुमत् । अस्तु । अन्नम् ॥ ३ ॥

(७२) द्विस्ततितमं सूक्तम्

(१-१) वृषस्यास्य वृत्तस्यावर्गग्निरा ऋषिः । शेषोऽग्नौ देवता । (१) प्रथमोऽग्नौ गती, (२) द्वितीयायाश्च विदुषु ऋषी, (३) द्वितीयायाश्च विदुषु ऋषी ।

यथासितः प्रययते वशोऽनु वर्षषि कृष्णसुरस्य मायया ।

एवा ते शेषः सहसायमर्कोऽङ्गेनाङ्गं संसमकं कृणोतु ॥१॥

यथा परस्तापादुरं वातेन स्थूलं कृतम् ।

यावत्परस्वतः पसस्तावत्ते वर्धतां पसः ॥२॥

यावदङ्गीर्नं पारस्वतं हास्तिनं गार्दभं च यत् ।

यावदश्वस्य वाजिनस्तावत्ते वर्धतां पसः ॥३॥

यथा । असितः । प्रययते । वशान् । अनु । वर्षषि । कृष्णन् । असुरस्य । मायया ।
 एव । ते । शेषः । सहसा । अयम् । अर्कः । अङ्गेन । अङ्गम् । समसमकम् । कृणोतु ॥

यथा । पसः । त्रायादुरम् । वातेन । स्थूलम् । कृतम् ।

यावत् । परस्वतः । पसः । तावत् । ते । वर्धताम् । पसः ॥ २ ॥

यावत् । अङ्गीर्नम् । पारस्वतम् । हास्तिनम् । गार्दभम् । च । यत् ।

यावत् । अश्वस्य । वाजिनः । तावत् । ते । वर्धताम् । पसः ॥ ३ ॥

Agniḥ

VI.71.1 The food of various types, which I often eat, and the gold, horse, or cow, goat and sheep, whatever I have taken, may the adorable Lord, the offerer, make all that properly obtained.

VI.71.2 Whatever given or not given, gifted by the elders and approved by men, has come into my possession, and with which my heart is highly excited, may the Lord, the offerer, make all that properly obtained.

Viśvedevāḥ

VI.71.3 O enlightened ones, what food I eat falsely, and whatever I accumulate, whether giving or not giving in charities, with the greatness of the mighty Vaisvānara (benefactor of all), may that sweet food be propitious to me.

Śepaḥ - Arkah (herb)

VI.72.1 As a black snake (cobra) expands himself at will, making various forms by the tricks of the snake-charmer (asura), even so may this arka herb make your male organ corresponding to the female organ by its strength.

VI.72.2 Just as the male organ of tājādhara (an animal) becomes enlarged due to wind, so may your male organ become as large as that of the wild ass (parasvān).

VI.72.3 As large is the male organ of the wild ass, of the elephant, of the ass and as large as that of a hot horse, so large may your male organ become, fitting well the female organ.

(७३) विसर्जितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्यायर्षा क्रमिः । मन्त्रोक्त्य देवताः । (१-३) प्रथमाद्वितीययोर्देवो-
र्भुविनिबुधुः, (१) द्वितीयायाश्च त्रिभुप् छन्दसी ॥

एह यातु वरुणः सोमो अग्निर्वृहस्पतिर्वसुभिरेह यातु ।
 अस्य श्रियमुपसंयातु सर्वं उग्रस्य चेत्तुः संमनसः सजाताः ॥१॥
 यो वः शुष्मो हृदयेष्वन्तराकृतिर्या वो मनसि प्रविष्टा ।
 तान्त्सीवयामि हविषा घृतेन मयि सजाता रमतिर्वो अस्तु ॥२॥
 इहेव स्तु माप याताध्वसत्पुषा पुरस्तादपथं वः कृणोतु ।
 वास्तोष्पतिरनु वो जोहवीतु मयि सजाता रमतिर्वो अस्तु ॥३॥

आ । इह । यातु । वरुणः । सोमः । अग्निः । बृहस्पतिः । वसुऽभिः । आ । इह । यातु ।
 अस्य । श्रियम् । उपऽसंयात । सर्वं । उग्रस्य । चेत्तुः । सम्ऽमनसः । सऽज्जाताः ॥ १ ॥
 यः । वः । शुष्मः । हृदयेषु । अन्तः । आऽकृतिः । या । वः । मनसि । प्रऽविष्टा ।
 तान् । सीवयामि । हविषा । घृतेन । मयि । सऽज्जाताः । रमतिः । वः । अस्तु ॥ २ ॥
 इह । एव । स्तु । मा । अप । यात । अधि । अस्मत् । पुषा । पुरस्तात् । अपथम् । वः । कृणोतु ।
 वास्तोः । पतिः । अनु । वः । जोहवीतु । मयि । सऽज्जाताः । रमतिः । वः । अस्तु ॥ ३ ॥

(७४) वसुःसमर्जितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्यायर्षा क्रमिः । (१-३) प्रथमाद्वितीययोर्देवोर्भुविनिबुधुः, (१) द्वितीयायाश्च त्रिभुप् छन्दसी ॥
 जिह्वा देवताः । (१-३) प्रथमाद्वितीययोर्भुविनिबुधुः, (१) द्वितीयायाश्च त्रिभुप् छन्दसी ॥

सं वः पृच्यन्तां तन्वः सं मनींसि समु व्रता ।
 सं वोयं ब्रह्मणस्पतिर्भगः सं वो अजीगमत् ॥१॥
 संज्ञपनं वो मनसोधो संज्ञपनं हृदः ।
 अथो भगस्य यच्छ्रान्तं तेन संज्ञपयामि वः ॥२॥
 यथादित्या वसुभिः संवभुवुर्मरुद्भिर्ग्रा अहणीयमानाः ।
 एवा त्रिणामुहणीयमान इमाञ्जानान्तसंमनसस्सहृषीह ॥३॥

सम् । वः । पृच्यन्ताम् । तन्वः । सम् । मनींसि । सम् । कुं इति । व्रता ।
 सम् । वः । अयम् । ब्रह्मणः । पतिः । भगः । सम् । वः । अजीगमत् ॥१॥
 सम्ऽज्ञपनम् । वः । मनसः । अथो इति । सम्ऽज्ञपनम् । हृदः ।
 अथो इति । भगस्य । यत् । श्रान्तम् । तेन । सम्ऽज्ञपयामि । वः ॥ २ ॥
 यथा । आदित्याः । वसुऽभिः । सम्ऽवभुवुः । मरुद्भिः । उग्राः । अहणीयमानाः ।
 एव । त्रिऽज्जाम् । अहणीयमानः । इमान् । जनान् । सम्ऽमनसः । कृषिः । इह ॥ ३ ॥

Varuṇa and others

VI.73.1 May the venerable Lord come here, here the blissful Lord and the adorable Lord. May the Lord supreme come here with riches (vasus) O kinsmen, come all of you together, one-minded to the glory of this formidable and wise (leader)

VI.73.2 The vehemence, which your hearts have harboured, and the determination, which has entered your minds, I annul with purified butter and provisions (offerings), O kinsmen, in me let your affection rest.

VI.73.3 Do stay here Do not go away from us. May the nourisher Lord make your way, which leads away from us, unfit for travel. May the master of house-hold recall you again and again. O kinsmen, in me let your affection rest

Brahmanaspatiḥ etc.

VI.74.1 Let your bodies meet (unite) together, your minds and your actions (vows) be together. May this Lord of knowledge and the Lord of good fortune make you united

VI.74.2 Let there be a common understanding of your minds and common understanding of your hearts. And then, what is weariness of your good fortune, with that I make you understand each other.

VI.74.3 Just as formidable and irrepressible ādityas (sons of twelve months) became united with the vasus (bestowers of wealth), so O irrepressible three-named Lord (fire), may you make these people here of one mind.

(७५) पञ्चसप्ततितमं सूक्तम्

(१-३) तृचम्यास्य सूक्तस्य कन्य कविः । इन्द्रो देवता । (१-२) प्रथमाद्वितीययोः
कैषोपशुद्रुप्, (३) स्त्रीयायाश्च पद्वरा अगती उन्मसी ॥

निरुमुं नुदु ओर्कसः सपन्नो यः पृतन्यति । नैत्राध्येनि हविषेन्द्र एनं पराशरीत् ॥१॥
 परमां तं परावतमिन्द्रो नुदतु वृत्रहा । यतो न पुनरायति शश्वतीभ्यः समाभ्यः ॥२॥
 एतु तिस्रः परावत एतु पञ्च जनाँ अति
 एतु तिस्रोति रोचना यतो न पुनरायति शश्वतीभ्यः समाभ्यो यावत्सूर्यो असंहिवि ॥३॥

निः । अमुम् । नुदे । ओर्कसः । सुपन्नः । यः । पृतन्यति ।
 नैःऽत्राध्येनि । हविषो । इन्द्रः । एनम् । परा । अशरीत् ॥ १ ॥

परमाम् । तम् । पराऽवतम् । इन्द्रः । नुदतु । वृत्रऽहा ।
 यतः । न । पुनः । आऽअयति । शश्वतीभ्यः । समाभ्यः ॥ २ ॥

एतु । तिस्रः । पराऽवतः । एतु । पञ्च । जनाँ । अति । एतु । तिस्रः । अति । रोचना ।
 यतः । न । पुनः । आऽअयति । शश्वतीभ्यः । समाभ्यः । यावत् । सूर्यः । असत् । दिवि ॥ ३ ॥

(७६) पदसप्ततितमं सूक्तम्

(१-४) चतुर्केचस्यास्य सूक्तस्य कन्य कविः । सान्तपनाभिदेवता । (१-२, ४) प्रथमाद्वितीययोः
कैषोपशुद्रुप्, (३) स्त्रीयायाश्च कङ्कम्पपशुद्रुप् उन्मसी ॥

य एनं परिषीदन्ति समदधन्ति चक्षसे । संप्रेक्षो अमिजिह्वाभिरुदेतु हृदयादधि ॥१॥
 अग्नेः सांतपनस्याहमार्युषे पदमा रभे । अद्वातिर्यस्य पश्यति धूममुद्यन्तमास्यतः ॥२॥

ये । एनम् । परिऽसीदन्ति । समऽआदधन्ति । चक्षसे ।
 समऽप्रेक्षः । अग्निः । जिह्वाभिः । उत् । एतु । हृदयात् । अधि ॥ १ ॥

अग्नेः । सामऽतपनस्य । अहम् । आर्युषे । पदम् । आ । रभे ।
 अद्वातिः । यस्य । पश्यति । धूमम् । उद्यन्तम् । आस्यतः ॥ २ ॥

Indraḥ

VI.75.1 I throw that man out of house, the enemy, who assails us with a horde. May the resplendent army-chief put him to rout by stopping his supplies (haviṣā).

VI.75.2 May the resplendent army-chief, slayer of the evil, drive him away to the remotest distance, from where he may not return ever in years to come.

VI.75.3 Let him go beyond three remotest places; let him go beyond five races of mankind. Let him go beyond three shining lights, wherefrom he shall never come back, ever in years to come, as long as the sun is in the sky.

Sāntapana - Agnīḥ

VI.76.1 Those who sit around him and who pile up fuel to see him - may the fire-divine blazing with flames, rise up from their heart.

VI.76.2 For a long life, I move up to the abode of the burning (heating) fire-divine, from whose mouth the wise sage sees the smoke rising up.

यो अ॒स्य सु॒मिधं वेदं क्ष॒त्रियेण॑ सु॒माहि॑ताम् । नाभि॒होरे पु॒दं नि द॑धाति॒ स मृत्य॑वे ॥३॥
नेन॑ घ्नन्ति॒ पर्या॑यिणो॒ न स॒न्नां अव॑ गच्छति । अ॒ग्नेर्यः क्ष॒त्रिणो॑ वि॒द्वान्नाम॑ गृ॒हात्यायु॑षे ॥४॥

यः । अ॒स्य । सु॒म॒ऽइध॑म् । वेदं । क्ष॒त्रिये॑ण । सु॒म॒ऽआहि॑ताम् ।
न । अ॒भि॒ऽहो॒रे । पु॒दम् । नि । द॑धाति । सः । मृत्य॑वे ॥ ३ ॥
न । ए॒नम् । घ्न॑न्ति । परि॒ऽआयि॑नः । न । स॒न्नान् । अव॑ । गु॒च्छ॑ति ।
अ॒ग्नेः । यः । क्ष॒त्रियः । वि॒द्वान् । नाम॑ । गृ॒हाति॑ । आ॒यु॑षे ॥४॥

(७७) सप्तसप्तमिर्नाम सूक्तम्

(१-१) तृषस्यास्य सूक्तस्य कपन्व क्षत्रिः । वातवेद्या देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

अ॒स्याद्दौ॒रस्यात्पृ॒थिव्य॑स्या॒द्वि॒र्ध्मिदं॑ ज॒गत् ।
आ॒स्थाने॑ पर्व॒ता अ॒स्युः स्था॒न्यधौ॑ अ॒तिष्ठि॑पम् ॥१॥
य उ॒दान॑द् प॒राय॑णं॒ य उ॒दान॑ण्य॒र्यन॑म् ।
आ॒वर्त्त॑नं नि॒वर्त्त॑नं यो ग्रे॒षा अ॒पि तं हु॒वे ॥२॥
जा॒त॒वि॒ष्टो नि॒ वर्त॑य॒ शत॑ तं ते॒ सन्त्वा॒वृत्तः॑ ।
स॒हस्रं॑ त उ॒पा॒वृत्त॑स्ताभि॒र्नः पु॒नरा॑ कृ॒धि ॥३॥

अ॒स्यात् । दौः । अ॒स्यात् । पृ॒थि॒वा । अ॒स्यात् । वि॒र्ध्मम् । इ॒दम् । ज॒गत् ।
आ॒ऽस्थाने॑ । पर्व॒ताः । अ॒स्युः । स्था॒न्यम् । अ॒स्थान् । अ॒ति॒ष्ठि॒पम् ॥ १ ॥
यः । उ॒त्त॑ऽआन॑द् । प॒रा॒ऽअर्य॑नम् । यः । उ॒त्त॑ऽआन॑द् । नि॒ऽअर्य॑नम् ।
आ॒ऽवर्त्त॑नम् । नि॒ऽवर्त्त॑नम् । यः । ग्रे॒षाः । अ॒पि । तम् । हु॒वे ॥ २ ॥
जा॒त॒वि॒ष्टेदः॑ । नि । वर्त॑य । श॒तम् । ते । स॒न्तु । आ॒ऽवृत्तः॑ ।
स॒हस्र॑म् । ते । उ॒प॒ऽआवृ॑त्तः । ताभिः । नः । पु॒नः । आ । कृ॒धि ॥ ३ ॥

VI.76.3 Whoever knows the fuel of this (fire-divine) piled up by a heroic prince - he never seats his foot on a dangerous spot that may lead to death.

VI.76.4 Those, who surround him, are unable to kill him, he does not go down before the lurking foes - he the heroic prince, who invokes the name of the fire-divine (adorable Lord) for the length of life.

Jātavedāḥ

VI.77.1 The sky stands firm (asthād); the earth stands firm; all this living world stands firm. The mountains stand firm in their proper place. I have made the swift-moving senses stand still in their stall.

VI.77.2 Who controls the ascending up, who controls the descent (descending) downwards, who controls coming and going back - Him, the protector of earth, I invoke.

VI.77.3 O knower of all, may you turn back. May there be a hundred of your coming and a thousand of your going back. With them, may you restore us to prosperity again

(७८) महत्तमस्मिन् सूक्तम्

(१-१) वृषम्यास्य सूक्तस्याधर्वा कविः (१-२) वृषमाद्वितीयाधोर्कपोऽध्वर्याः

(३) कृतीयायाश्च त्वष्टा देवते । अग्निरु जन्मः ॥

तेन भुतेन हविषायमा प्यायतां पुनः ।
 जायां यामस्ता आवाधुस्तां रसेनाभि वर्धताम् ॥ १ ॥
 अभि वर्धतां पर्यसाभि राष्ट्रेण वर्धताम् ।
 रय्या सहस्रवर्चसेमौ स्तामनुपक्षितौ ॥ २ ॥
 त्वष्टा जायामजनयत्त्वष्टास्यै त्वां पतिम् ।
 त्वष्टा सहस्रमार्यपि दीर्घमायुः कृणोतु वाम् ॥ ३ ॥

तेन । भुतेन । हविषा । अयम् । आ । प्यायताम् । पुनः । जायाम् ।
 याम् । अस्मै । आऽअवाधुः । ताम् । रसेन । अभि । वर्धताम् ॥ १ ॥
 अभि । वर्धताम् । पर्यसा । अभि । राष्ट्रेण । वर्धताम् ।
 रय्या । सहस्रवर्चसा । इमौ । स्ताम् । अनुपक्षितौ ॥ २ ॥
 त्वष्टा । जायाम् । अजनयत् । त्वष्टा । अस्थै । त्वाम् । पतिम् ।
 त्वष्टा । सहस्रम् । आर्यपि । दीर्घम् । आयुः । कृणोतु । वाम् ॥ ३ ॥

(७९) एकानाशीतितमं सूक्तम्

(१-१) वृषम्यास्य सूक्तस्याधर्वा कविः । संस्फानो देवताः । (१-२) वृषमाद्वितीयाधोर्कपोऽध्वर्याः

(३) कृतीयायाश्च विपदा यात्रापत्या जगती धन्वनी ॥

अयं नो नमस्तस्पतिः संस्फानो अभि रक्षतु । असमातिं गृहेषु नः ॥ १ ॥
 त्वं नो नमस्तस्पत ऊर्जे गृहेषु धारय । आ पुष्टमेत्वा वसु ॥ २ ॥
 देवं संस्फानं सहस्राणोपस्येशिषे ।
 तस्य नो रास्व तस्य नो धेहि तस्य ते भक्तिवांसः स्याम ॥ ३ ॥

अयम् । नः । नमस्तः । पतिः । समस्तस्फानः । अभि । रक्षतु । असमातिम् । गृहेषु । नः ।
 त्वम् । नः । नमस्तः । पते । ऊर्जेम् । गृहेषु । धारय ।
 आ । पुष्टम् । ण्तु । आ । वसु ॥ २ ॥
 देवं । समस्तस्फानम् । सहस्रानुपस्ये । ईशिषे । तस्य । नः । रास्व ।
 तस्य । नः । धेहि । तस्य । ते । भक्तिवांसः । स्याम ॥ ३ ॥

Candramāḥ

VI.78.1 With that sumptuous sacrificial offering, may this man thrive again. May he enrich with happiness the bride, whom they have brought for him.

VI.78.2 May he prosper with milk; may he prosper with princely power. May both these be exhaustless in riches with thousands of splendours.

Tvaṣṭṛ

VI.78.3 The universal architect has made the wife, the universal architect has created you to be her husband. May the universal architect bless you both with a long life, with a thousand lives.

Samṣphānam

VI.79.1 May this lord of clouds, grower of food-grains, protect well the unmeasurable wealth in our homes.

VI.79.2 O lord of clouds, may you maintain vigour (food-grains) in our homes. May the nourishment come to us and also the wealth.

VI.79.3 O Lord, grower of food-grains, you are master of a thousand nourishments. May you grant those to us. May you keep those with us. May we become sharers of that wealth of yours.

(६०) अशीकितम् सूतम्

(१-३) त्वत्स्यान्व सूतस्यावर्षा ऋषिः । कष्टमा देवता । (१) यद्यमर्षो भुरिस्तुष्टुम् ।

(२) द्वितीयाया भवतुष्टुम् । (३) तृतीयायाश्च भवतावर्षस्तुष्टुम् ।

अन्तरिक्षेण पतन्ति विश्वा भूतावचार्कशत् ।

शुनो दिव्यस्य यन्महस्तेना ते हविषा विधेम ॥१॥

ये त्रयः कालकाञ्जा दिवि देवा इव श्रिताः ।

तान्सर्वानह्म ऊतयेस्मा अरिष्टतांतये ॥२॥

अप्सु ते जन्म दिवि ते सधस्थं समुद्रे अन्तर्महिमा ते पृथिव्याम् ।

शुनो दिव्यस्य यन्महस्तेना ते हविषा विधेम ॥३॥

अन्तरिक्षेण । पतन्ति । विश्वा । भूता । अवऽचार्कशत् ।

शुनः । दिव्यस्य । यत् । महः । तेन । ते । हविषा । विधेम ॥ १ ॥

ये । त्रयः । कालकाञ्जाः । दिवि । देवाऽइव । श्रिताः ।

तान् । सर्वान् । अह्म । ऊतये । अस्मै । अरिष्टतांतये ॥ २ ॥

अप्सु । ते । जन्म । दिवि । ते । सधऽस्थम् । समुद्रे । अन्तः । महिमा । ते । पृथिव्याम् ।

शुनः । दिव्यस्य । यत् । महः । तेन । ते । हविषा । विधेम ॥ ३ ॥

(८१) एकाशीकितम् सूतम्

(१-३) त्वत्स्यान्व सूतस्यावर्षा ऋषिः । मन्मोत्तः भावितो ना देवता । भवतुष्टुम् एवम् ।

यन्तासि यच्छसे हस्तावप रक्षीसि सेधसि ।

प्रजां धनं च गृह्णानः परिहस्तो अभूदयम् ॥१॥

परिहस्तं वि धारय योनिं गर्भीय धातवे ।

मयींदि पुत्रमा धेहि न त्वमा गमयागमे ॥२॥

यं परिहस्तमर्बिमरदितिः पुत्रकाम्या ।

त्वष्टा तमस्या आ ब्रह्मायया पुत्रं जनादिति ॥३॥

यन्ता । असि । यच्छसे । हस्तौ । अप । रक्षीसि । सेधसि ।

प्रजाम् । धनम् । च । गृह्णानः । परिहस्तः । अभूत् । अयम् ॥ १ ॥

परिहस्त । वि । धारय । योनिम् । गर्भीय । धातवे । मयींदि ।

पुत्रम् । आ । धेहि । तम् । त्वम् । आ । गमय । आशामे ॥ २ ॥

यम् । परिहस्तम् । अर्बिमः । अदितिः । पुत्रकाम्या । त्वष्टा ।

तम् । अस्यै । आ । ब्रह्मात् । यया । पुत्रम् । जनात् । इति ॥ ३ ॥

Candramāḥ : Moon

VI.80.1 He flies through the midspace watching over all the beings. What greatness (mahas) of (the) heavenly hound is there. with that oblation we adore you.

VI.80.2 The three kālakāñjas (time-indicators), that stay in the sky like the bounties of Nature, all of them we invoke for protection and secure this man from harm.

VI.80.3 In waters is your birth, in the sky is your abode; in the ocean and on the earth is your majesty. What greatness or mahumā (mahas) of (the) your heavenly hound is there, with that oblation we adore you.

Ādityaḥ : the son of Aditi

VI.81.1 You are the controller. You keep both the hands under control. You drive injurious germs away. This bangle (parihasta) has been the receiver (bringer; harbinger) of progeny and wealth. (Parihasta= an ornament for wrist)

VI.81.2 O bangle, keep the womb in proper condition for holding the embryo. O wife, may you conceive a desired son and bring him forth in due course.

VI.81.3 The bangle, which was worn by aditi (the earth) with the desire of having a son - the universal architect has put the same on this woman, so that she may bear a son

(८२) इयसीतितमं सूक्तम्

(१-२) वृषस्यास्य सूक्तस्य भगः कृषिः । इन्द्रो देवता । मनुष्य उच्यते ॥

आगच्छत आगतस्य नाम गृह्णाम्यायतः ।
 इन्द्रस्य वृत्रघ्नो वन्वे वासवस्य शतक्रतोः ॥१॥
 येन सूर्या सावित्रीमभिनोहन्तुः पथा ।
 तेन मामब्रवीद्भगो जायामा वहतादिति ॥२॥
 यस्तेङ्गुशो वंसुदानो बृहन्निन्द्र हिरण्ययः ।
 तेना जनीयते जायां मह्यं धेहि शचीपते ॥३॥

आगच्छतः । आगतस्य । नाम । गृह्णामि । आयतः ।
 इन्द्रस्य । वृत्रघ्नः । वन्वे । वासवस्य । शतक्रतोः ॥ १ ॥
 येन । सूर्याम् । सावित्रीम् । अभिनो । ऊहन्तुः । पथा ।
 तेन । माम् । अब्रवीत् । भगः । जायाम् । आ । वहतात् । इति ॥ २ ॥
 यः । ते । अङ्कुशः । वंसुदानः । बृहन् । इन्द्र । हिरण्ययः ।
 तेन । जनीयते । जायाम् । मह्यम् । धेहि । शचीपते ॥ ३ ॥

(८३) इयसीतितमं सूक्तम्

(१-४) वसुधैवस्यास्य सूक्तस्याङ्गिरा कृषिः । मन्मोक्ष देवताः । (१-२) प्रथमावितृषस्यानुष्टुप् ।

(४) वसुधैव कृष्यैकावसाना विषदा निषदाऽर्न्यनुष्टुप् उच्यते ॥

अर्पचितः प्र पतत सुपर्णो वसुतेरिव ।
 सूर्यः कृणोतु भेषजं चन्द्रमा वोषोच्छतु ॥१॥
 एन्येका श्येन्येका कृष्णिका रोहिणी द्वे ।
 सर्वासामग्रभं नामावीरघ्नीरपेतन ॥२॥

अर्पचितः । प्र । पतत । सुपर्णः । वसुतेः इव । सूर्यः । कृणोतु ।
 भेषजम् । चन्द्रमाः । वः । अर्प । उच्छतु ॥ १ ॥
 एनी । एका । श्येनी । एका । कृष्णा । एका । रोहिणी इति । द्वे इति । सर्वासाम् ।
 अग्रभम् । नाम । अवीरघ्नीः । अर्प । इतन् ॥ २ ॥

Indraḥ

VI.82.1 I call out the name of the resplendent one, the slayer of nescience, the lord of wealth, and performer of a hundred selfless deeds (satakratu) - who is arriving, has come and is approaching near. I like him.

VI.82.2 The Lord of good fortune has spoken to me; bring a wife by the same path, by which the twins divine have brought the maiden of marriageable age, the daughter of the impeller (house-holder).

VI.82.3 O resplendent Lord, with your great golden hook, which is bestower of wealth, may you bestow a wife on me, who seek a wife, O master of good action (śacipati).

Sūrya etc. (the Sun)

VI.83.1 O malignant tumour (eruptious) (apacit), may you fly away like an eagle from its nest. May the sun provide a remedy and the moon dislodge you.

VI.83.2 One is spotted; one is white, one is black; and two are reddish. I have pronounced the names of all of you. May you go away, without injuring our heroes.

असूतिका रामायण्युपिचित् पतिष्यति ।

ग्लौरितः प्र पतिष्यति स गलुन्तो नशिष्यति ॥३॥

वीहि स्वामाहुति जुषाणो मनसा स्वाहा मनसा यविद जुहोमि ॥४॥

असूतिका । रामायणी । अपञ्चित् । प्र । पतिष्यति ।

ग्लौरितः । इतः । प्र । पतिष्यति । सः । गलुन्तोः । नशिष्यति ॥ ३ ॥

वीहि । स्वाम् । आहुतिम् । जुषाणः । मनसा । स्वाहा । मनसा । यत् । इदम् । जुहोमि ॥४॥

(८४) ऋषीतिक्तं ध्वज्

(१-४) ऋषीतिक्तं ध्वज् । निर्धत्तिर्वेत्ता । (१) यमयोः धुरिवगती, (२) द्वितीयायाः
विपदायां इहती, (३) तृतीयाया वगती, (४) ऋषीतिक्तं ध्वज् ।

यस्यास्त आसनि घोरे जुहोम्येषां बुद्धानामवसर्जनाय कम् ।

भूमिरिति त्वामिप्रमन्वते जना निःश्रुतिरिति त्वाहं परि वेद सर्वतः ॥१॥

भूते हविर्भूमी भवेष ते भागो यो अस्मात् ॥

मुञ्चमन्मूनेनसः स्वाहा ॥२॥

एवो प्वस्मिन्निर्भतेनेहा त्वमयस्मयान्वि चृता बन्धपाशान् ।

यमो मष्टं पुनरित्वा ददाति तस्मै यमाय नमो अस्तु मृत्यवे ॥३॥

अयस्मये द्रुपदे वेधिष इहामिहितो मृत्युमिये सहस्रम् ।

यमेन त्वं पितृभिः संविद्वान उत्तमं नाकमधि रोहयेमम् ॥४॥

यस्याः । ते । आसनि । घोरे । जुहोमि । एषाम् । बुद्धानाम् । अवसर्जनाय । कम् । भूमिः ।

इति । त्वा । अभिऽप्रमन्वते । जनाः । निःश्रुतिः । इति । त्वा । अहम् । परि । वेद । सर्वतः ॥ १ ॥

भूते । हविर्भूमी । भव । एषः । ते । भागः । यः । अस्मात् ।

मुञ्च । इमान् । अमन् । एनसः । स्वाहा ॥ २ ॥

एवो इति । सु । अस्मत् । निःश्रुते । अनेहा । त्वम् । अयस्मयान् । वि । चृता । बन्धपाशान् ।

यमः । मष्टम् । पुनः । इत् । त्वाम् । ददाति । तस्मै । यमार्य । नमः । अस्तु । मृत्यवे ॥ ३ ॥

अयस्मये । द्रुपदे । वेधिषे । इह । अभिऽहितः । मृत्युभिः । ये । सहस्रम् ।

यमेन । त्वम् । पितृभिः । समऽविद्वानः । उत्तमम् । नाकम् । अधि । रोहय । इमम् ॥४॥

VI.83.3 The malignant tumour, rooted in the veins, will fly away without producing another. The sceptic one will fly away and that morbid one will also vanish.

VI.83.4 O disease, may you flee away, heartily enjoying the oblation offered to you, which I heartily offer. Svāhā.

Nir-ṛti (Perdition)

VI.84.1 O you, in whose horrible mouth I sacrifice my happiness for the release of these bound ones - people consider you to be the earth but I know you thoroughly to be the distress (perdition) (Nir-ṛti).

VI.84.2 O (distress) present everywhere, may you accept our oblations. This is your share, which is within us. May you release these as well as those from the (bonds of) sin.

VI.84.3 O distress (perdition), not obstructing us, do loosen the iron-fetters (aṅkuṣa), that bind us fast. The controller (death) verily gives, O man, back to me. Our homage be to that controller, the death. (Also Ṛg. VI.63.2)

VI.84.4 May you bind a man to the iron-peg, then in this world, he stays surrounded with deaths, which are thousands, (O distress divine); may you, in accord with the controller and the elders, raise this man to the highest sorrowless worlds. (Also see Av. VI.63.3)

(८५) पञ्चाशीतितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूतस्यापरां ऋषिः । वनस्पतिर्वेयता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

वरुणो वारयाता अयं देवो वनस्पतिः ।
 यक्ष्मो यो अस्मिन्नाविष्टस्तम् देवा अवीवरन् ॥१॥
 इन्द्रस्य वचसा वयं मित्रस्य वरेणस्य च ।
 देवानां सर्वेषां वाचा यक्ष्मं ते वारयामहे ॥२॥
 यथा वृत्र इमा आपेस्तुस्तम्भं विश्वधा यतीः ।
 एवा ते अग्निना यक्ष्मं वैश्वानरेण वारये ॥३॥

वरुणः । वारयाते । अयम् । देवः । वनस्पतिः ।
 यक्ष्मः । यः । अस्मिन् । आविष्टः । तम् । ऊं इति । देवाः । अवीवरन् ॥ १ ॥
 इन्द्रस्य । वचसा । वयम् । मित्रस्य । वरेणस्य । च ।
 देवानां । सर्वेषां । वाचा । यक्ष्मम् । ते । वारयामहे ॥ २ ॥
 यथा । वृत्रः । इमाः । आपः । तुस्तम्भं । विश्वधा । यतीः ।
 एव । ते । अग्निना । यक्ष्मम् । वैश्वानरेण । वारये ॥ ३ ॥

(८६) पञ्चाशीतितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूतस्यापरां ऋषिः । एकवृषो देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

वृषेन्द्रस्य वृषां दिवो वृषां पृथिव्या अयम् ।
 वृषा विश्वस्य भूतस्य त्वमेकवृषो भव ॥१॥
 समुद्र ईशे स्रवतामग्निः पृथिव्या वृशी ।
 चन्द्रमा नक्षत्राणामीशे त्वमेकवृषो भव ॥२॥
 सम्राडस्यसुराणां कुकुर्भनुष्याणाम् ।
 देवानामर्धभागसि त्वमेकवृषो भव ॥३॥

वृषां । इन्द्रस्य । वृषा । दिवः । वृषा । पृथिव्याः । अयम् ।
 वृषां । विश्वस्य । भूतस्य । त्वम् । एकऽवृषः । भव ॥ १ ॥
 समुद्रः । ईशे । स्रवताम । अग्निः । पृथिव्याः । वृशी ।
 चन्द्रमा । नक्षत्राणाम । ईशे । त्वम् । एकऽवृषः । भव ॥ २ ॥
 सम्राट् । अग्निः । असुराणाम । कुकुर । मनुष्याणाम् ।
 देवानाम् । अर्धभागः । अग्निः । त्वम् । एकऽवृषः । भव ॥ ३ ॥

Vanaspatih : A herb

VI.85.1 This divine fast-tree Varana (Varuṇa; *Creataeva roxburghii*) is a preventive remedy. May the enlightened ones cure the consumption that has entered this man.

VI.85.2 By the command of the replendent Lord, of the friendly Lord, of the venerable Lord, and with the speech of all the enlightend ones, we ward off your wasting disease

VI.85.3 Just as the coverer (vṛta) stopped and stilled these waters, nourisher of all, so with the fire, the benefactor of all men, I ward off your wasting disease.

Eka - vṛṣaḥ

VI.86.1 This man is the power (vṛṣā) of the resplendent Lord, the power of the heaven, the power of the earth, the power of all the beings. May you be the one and only powerful lord.

VI.86.2 The ocean is the lord of the streams, the fire has the sway over land; the moon is lord of the stars. May you be the one and only powerful lord.

VI.86.3 You are the sovereign of the life-enjoyers and apex of men, you are the part-sharer of the enlightened ones. May you be the one and only powerful lord.

(८७) सप्ताशीतितमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूतस्यापर्वो ऋषिः । ध्रुवो देवता । अत्रुष्टु छन्दः ।

आ त्वाहार्यमन्तरभूर्ध्रुवस्तिष्ठविचाचलत् ।
 विशस्त्वा सर्वा वाञ्छन्तु मा त्वद्वाष्ट्रमधि अशत् ॥१॥
 इहैवेधि माप च्योष्टाः पर्वत इवाविचाचलत् ।
 इन्द्रेह्ये ध्रुवस्तिष्ठेह राष्ट्रमु धारय ॥२॥
 इन्द्र एतमदीधरन्ध्रुवं ध्रुवेण हविषा ।
 तस्मै सोमो अधि ब्रवदयं च ब्रह्मणस्पतिः ॥३॥

आ । त्वा । अहा॒र्य॒म । अ॒न्तः । अ॒भुः । ध्रु॒वः । ति॒ष्ठ । अ॒वि॒ऽचा॒चलत् ।
 वि॒शः । त्वा । सर्वाः । वा॒ञ्छन्तु । मा । त्वत् । रा॒ष्ट्रम् । अधि॑ । अ॒शत् ॥ १ ॥
 इ॒ह । ण्य । ए॒धि । मा । अप॑ । च्यो॒ष्टाः । पर्व॑तः॒ऽइव । अ॒वि॒ऽचा॒चलत् ।
 इन्द्रः॑ऽइव । इ॒ह । ध्रु॒वः । ति॒ष्ठ । इ॒ह । रा॒ष्ट्रम् । ऊँ इति॑ । धा॒रय॑ ॥ २ ॥
 इन्द्रः॑ । ए॒तम् । अ॒दी॒धर॑त् । ध्रु॒वम् । ध्रु॒वेण॑ । ह॒विषा॑ ।
 तस्मै॑ । सोमः॑ । अधि॑ । ब्र॒वत् । अ॒यम् । च । ब्रह्म॑णः । पतिः॑ ॥ ३ ॥

(८८) सप्ताशीतितमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूतस्यापर्वो ऋषिः । ध्रुवो देवता । (१-२) मयमादितीययोर्कचोत्तुष्टु . (३) वृतीयायाश्च विष्टु छन्दसी ॥

ध्रुवा द्यौर्ध्रुवा पृथिवी ध्रुवं विश्वमिदं जगत् ।
 ध्रुवासः पर्वता इमे ध्रुवो राजा विशामयम् ॥१॥
 ध्रुवं ते राजा वरुणो ध्रुवं देवो बृहस्पतिः ।
 ध्रुवं तु इन्द्रश्चाग्निश्च राष्ट्रं धारयतां ध्रुवम् ॥२॥
 ध्रुवोच्युतः प्र मृणीहि शत्रूञ्छत्रयतोर्धरान्पादयस्व ।
 सर्वा दिशः समनसः सध्रीचीर्ध्रुवार्यते समितिः कल्पतामिह ॥३॥

ध्रु॒वा । द्यौः । ध्रु॒वा । पृ॒थि॒वी । ध्रु॒वम् । वि॒श्वम् । इ॒दम् । जग॑त् ।
 ध्रु॒वा॒सः । पर्व॑ताः । इ॒मे । ध्रु॒वः । राजा॑ । वि॒शाम॑ । अ॒यम् ॥ १ ॥
 ध्रु॒वम् । ते । राजा॑ । वरु॑णः । ध्रु॒वम् । दे॒वः । बृ॒ह॒स्पतिः॑ ।
 ध्रु॒वम् । ते । इन्द्रः॑ । च । अ॒ग्निः । च । रा॒ष्ट्रम् । धा॒रय॑ताम् । ध्रु॒वम् ॥ २ ॥
 ध्रु॒वः । अच्यु॑तः । प्र । मृ॒णीहि॑ । श॒त्रून् । श॒त्रु॒य॒तः । अध॑रान् । पा॒दय॑स्व । सर्वाः॑ ।
 दि॒शः । सम॑ऽमनसः । स॒ध्रीचीः॑ । ध्रु॒वार्य॑ । ते । सम॑ऽइतिः । क॒ल्प॑ताम् । इ ॥ ३ ॥

Dhruvah

VI.87.1 O king, I have brought you here. Now you have entered inside. May you remain here firm and unremovable. May all the subjects be like you. May Your kingship never fail (Also Yv. XII.11)

VI.87.2 Remain ever here. Do not be removed. Stay here steadfast just like the resplendent Lord and sustain here the kingdom.

VI.87.3 The resplendent Lord sustains him steady with unfailing offerings (supplies). May the blissful Lord and the Lord supreme bless and favour him.

Dhruvah : Firm

VI.88.1 The sky is firm (dhruva); the earth is firm; and all this living world is firm. These mountains are firm and firm is this king of the people.

VI.88.2 May the sovereign venerable Lord be firm for you and the victorious (devaḥ) Lord supreme (Bṛhaspati) for you be firm. May the resplendent Lord and the adorable Lord keep your kingdom firm.

VI.88.3 Firm and unshaken slay your enemies. Put them down who behave like enemies. May all the regions be like-minded and accordant to you. May the war-council (assembly) enable you to remain firmly here.

(८९.) एकोनवतितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्यापर्यां ऋषिः । मन्त्रोक्त्य वेदता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

इदं यत्प्रेष्यः शिरौ दत्तं सोमेन वृष्यम् ।
 ततः परि प्रजतिन् हार्दिं ते शोच्यामसि ॥१॥
 शोच्यामसि ते हार्दिं शोच्यामसि ते मनः ।
 वार्तं धूम इव सध्यः इ मामेवान्वन्तु ते मनः ॥२॥
 मह्यं त्वा मित्रावरुणौ मह्यं देवी सरस्वता ।
 मह्यं त्वा मध्यं भूम्या उभावन्त्ये रमस्पताम् ॥३॥

इदम् । यत् । प्रेष्यः । शिरः । दत्तम् । सोमेन । वृष्यम् ।
 ततः । परि । प्रजतिन् । हार्दिम् । ते । शोच्यामसि ॥ १ ॥
 शोच्यामसि । ते । हार्दिम् । शोच्यामसि । ते । मनः ।
 वार्तम् । धूमः इव । सध्यः इ । माम् । एव । अनु । एतु । ते । मनः ॥ २ ॥
 मह्यम् । त्वा । मित्रावरुणौ । मह्यम् । देवी । सरस्वती ।
 मह्यम् । त्वा । मध्यम् । भूम्याः । उभौ । अन्तौ । सम् । अस्यताम् ॥ ३ ॥

(९०.) नवतितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्यापर्यां ऋषिः । उक्तो देवता । (१-२) वृषमाद्वितीययोर्ऋषोरनुष्टुप् ।

(३) द्वितीयवाक्यानी भुरिगुणिङ् छन्दसी ॥

पां तै रुद्र इषुमास्यदङ्गेभ्यो हृदयाय च ।
 इदं तामय त्वहयं विषूचीं वि वृहामसि ॥१॥
 यास्ते शतं धमनयोऽग्नान्यनु विष्टिताः ।
 तासां ते सर्वासां वयं निर्विषाणि ह्वयामसि ॥२॥
 नमस्ते रुद्रास्यते नमः प्रतिहितायै ।
 नमो विमृज्यमानायै नमो निषतितायै ॥३॥

याम् । ते । रुद्रः । इषुम् । आस्यत् । अङ्गेभ्यः । हृदयाय । च ।
 इदम् । ताम् । अय । त्वत् । वयम् । विषूचीम् । वि । वृहामसि ॥ १ ॥
 याः । ते । शतम् । धमनयः । अङ्गानि । अनु । विस्थिताः ।
 तासाम् । ते । सर्वासाम् । वयम् । निः । विषाणि । ह्वयामसि ॥ २ ॥
 नमः । ते । रुद्र । अस्यत् । नमः । प्रतिहितायै ।
 नमः । विमृज्यमानायै । नमः । निषतितायै ॥ ३ ॥

As in the verses

VI.89.1 This is the invigorating head of the winner of love, which Soma, the medicinal herb, has bestowed with the vigour born out of it, we incite desire in your heart.

VI.89.2 We incite your heart, we incite your mind. May your mind follow me straight, as smoke follows the wind

VI.89.3 May the Lord friendly and venerable give you to me; may the divine speech may give you to me. May the middle and both the ends of the earth unite you with me.

Rudrah

VI.90.1 The arrow, which the terrible punisher has shot at your limbs and at your heart, that we now draw backward from you

VI.90.2 The hundred's arteries, that lie within your limbs, from all of them we draw the poison out.

VI.90.3 O terrible punisher, homage be to you when shooting; homage be to the arrow aimed at; homage be to the arrow leaving the bow-string; homage be to the arrow hitting (the target).

(९१) एकनवतितमं सूक्तम्

(१-१) वृषस्यास्य सूक्तस्य सूत्रक्षिप्रा कृषिः । (१-२) वृषकाक्षिणीषुषोर्कषोर्वक्ष्यमासानम् .

(१) कृषीयायाश्च भारो देवताः । मनुहुर् कश्यः ॥

इमं यर्वमष्टायोगैः पृष्ट्योगेभिरचर्क्युः ।
 तेना ते तन्वोऽरु रपोऽपाचीनमप व्यये ॥ १ ॥
 न्यग्वातो वाति न्यक्तिपति सूर्यः ।
 नीचीनमष्ट्या दुहे न्यभिभवतु ते रपः ॥ २ ॥
 आप इहा उ मेघजीरापो अमीव्चातनीः ।
 आपो विश्वस्य मेघजीस्तास्तै कृण्वन्तु मेघजम् ॥ ३ ॥

इमम् । यर्वम् । अष्टाऽयोगैः । पृष्ट्योगेभिः । अचर्क्युः ।
 तेन । ते । तन्वः । रपः । अपाचीनम् । अप । व्यये ॥ १ ॥
 न्यक्ति । वातः । वाति । न्यक्ति । तपति । सूर्यः ।
 नीचीनम् । अष्ट्या । दुहे । न्यक्ति । भवतु । ते । रपः ॥ २ ॥
 आपः । इत् । वै । ऊं इति । मेघजीः । आपः । अमीव्चातनीः ।
 आपः । विश्वस्य । मेघजीः । ताः । ते । कृण्वन्तु । मेघजम् ॥ ३ ॥

(९२) दिनवतितमं सूक्तम्

(१-१) वृषस्यास्य सूक्तस्यायर्षा कृषिः । वाती देवता । (१) अथमर्षो वज्रनी .

(१-२) क्षिणीयाक्षिणीषुषोर्कषोर्वक्ष्यमासानम् ॥

वार्तरहा भव वाजिन्युज्यमान इन्द्रस्य याहि प्रसवे मनोजवाः ।
 युञ्जन्तु त्वा मरुतो विश्वेदस आ ते त्वष्टा पत्सु जवं दधातु ॥ १ ॥
 जवस्तै जर्वन्निर्हितो गुहा यः श्येने वात उत योचरत्परीतः ।
 तेन त्वं वाजिन्बलेनान्बलेनाजि जय समने पारयिष्णुः ॥ २ ॥
 तनूष्टे वाजिन्तन्वं नयन्ती वाममस्मभ्यं धावन्तु शर्म तुभ्यम् ।
 अहुतो महो धरुणाय देवो दिवीवि ज्योतिः स्वमा मिमीयात् ॥ ३ ॥

वार्तरहाः । भव । वाजिन् । युज्यमानः । इन्द्रस्य । याहि । प्रऽसवे । मनऽजवाः ।
 युञ्जन्तु । त्वा । मरुतः । विश्वेदसः । आ । ते । त्वष्टा । पत्सु । जवम् । दधातु ॥ १ ॥
 जवः । ते । अर्वन् । निऽर्हितः । गुहा । यः । श्येने । वातै । उत । यः । अचरत् ।
 परीतः । तेन । त्वम् । वाजिन् । बलेनान् । बलेन । आजिम् । जय । समने । पारयिष्णुः ॥ २ ॥
 तनूः । ते । वाजिन् । तन्वम् । नयन्ती । वामम् । अस्मभ्यम् । धावन्तु । शर्म । तुभ्यम् ।
 अहुतः । महः । धरुणाय । देवः । दिविऽईव । ज्योतिः । स्वम् । आ । मिमीयात् ॥

Eradication of Yakṣma or disease

VI.91.1 This barley, they have treated with a mixture of eight remedies (aṣṭā yogaiḥ), with a mixture of six remedies (sadayogebhiḥ). With this, I expel the disease from your body downwards.

VI.91.2 The wind blows downwards; downwards shines the sun downwards the cow is milked; may your disease be expelled downwards.

Āpaḥ : Waters

VI.91.3 The waters certainly have the remedial properties; the waters are dispeller of disease. The waters cure all maladies; may they be the remedy for you

Vājin (steed)

VI.92.1 O vājin, the steed, may you be as swift as wind, after having been harnessed (yuj), please go in Indra's impulse (prasava), with quickness of the mind. May the maruts (cloud-bearing winds) harness you. May the Supreme Architect, Tvaṣṭṛ, provide speed to your feet. (Also Yv. IX.8)

VI.92.2 O courser, speed has been put in your feet in secrecy, comparable to the speed of a hawk or of the wind. May you become strong with the strength; may your entire race be strong; may you rescue us during our struggles and strifes. (Also Yv. IX.9)

VI.92.3 O speedy courser, may your body, carrying the body (of the rider), being wealth for us and comfort for you. May the great simple-hearted Lord, make His light shine for the sustenance (of the world), like the light of the sky. (Also Rg. X.56.1)

(९१) चित्रवर्तितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य शान्तार्तमर्थः । (१-२) प्रथमाद्वितीयायोर्देवो ह्यः । (३) तृतीयायाश्चित्रवर्तितमं सूक्तम् । त्रिषु ऽप्यः ॥

यमो मृत्युरंधमारो निर्ऋथो वृषुः शर्वोस्ता नीलशिखण्डः ।
 देवजनाः सेनयोत्तस्थिवांसस्ते अस्माकं परं वृज्जन्तु वीरान् ॥१॥
 मनसा होमैर्हरसा धृतेन शर्वायास्व उत राज्ञो भुवाम् ।
 नमस्येभ्यो नम एभ्यः कृणोम्यन्यत्रासदुधर्विषा नयन्तु ॥२॥
 त्रायध्वं नो अघर्विषाभ्यो वृधाद्विधे देवा मरुतो विश्ववेदसः ।
 अग्नीषोमा वरुणः पूतदर्क्षा वातापर्जन्ययोः सुमती स्याम ॥३॥

यमः । मृत्युः । अघऽनारः । निऽन्य । वृषुः । शर्वः । अरतः । नीलऽशिखण्डः ।
 देवऽजनाः । सेनया । उत्तस्थिऽवांसः । ते । अस्माकम् । परं । वृज्जन्तु । वीरान् ॥ १ ॥
 मनसा । होमैः । हरसा । धृतेन । शर्वाय । अस्त्रे । उत । राज्ञे । भुवाय । नमस्येभ्यः ।
 नमः । एभ्यः । कृणोमि । अन्यत्र । अस्मात् । अघर्विषाः । नयन्तु ॥ २ ॥
 त्रायध्वम् । नः । अघर्विषाभ्यः । वृधात् । विश्वे । देवाः । मरुतः । विश्वऽवेदसः ।
 अग्नीषोमा । वरुणः । पूतदर्क्षाः । वातापर्जन्ययोः । सुमती । स्याम ॥ ३ ॥

(९२) चित्रवर्तितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्यार्थोक्तिः । सारस्वती देवता । (१, ३) प्रथमा-
 कृतीयायोर्देवो ह्यः । (२) द्वितीयायाश्चित्रवर्तितमं सूक्तम् । त्रिषु ऽप्यः ॥

सं वो मनीसि सं वृता समाकृतीर्नमामसि ।
 अमी ये विज्रता स्वन तान्वः सं नमयामसि ॥१॥
 अहं गृह्णामि मनसा मनीसि मम चित्तमनु चित्तोभरेत ।
 मम वशेषु हृदयानि वः कृणोमि मम यातमनुवर्त्मानि एत ॥२॥
 ओते मे यावापृथिवी ओता देवी सरस्वती ।
 ओतां नु इन्द्रश्चामिभ्रर्ष्यासेदं सरस्वति ॥३॥

सम् । वः । मनीसि । सम् । वृता । सम । आऽकृतिः । नमामसि ।
 अमी इति । ये । विज्रताः । स्वनं । तान् । वः । सम् । नमयामसि ॥ १ ॥
 अहम् । गृह्णामि । मनसा । मनीसि । मम । चित्तम् । अनु । चित्तेभिः । आ । इत् ।
 मम । वशेषु । हृदयानि । वः । कृणामि । मम । यातम् । अनुऽवर्त्मानि । आ । इत् ॥ २ ॥
 ओते । याऽउते । मे । यावापृथिवी इति । याऽउता । देवी । सरस्वती ।
 आऽउता । मे । इन्द्रः । च । अग्निः । च । कृणाम । इदम् । सरस्वति ॥ ३ ॥

Yama and Others (see verses)

VI.93.1 The controller, the death, the slayer of sinners, the tormentor, the tawny-coloured, the tearer, the shooter, the blue-crested, and all the enlightened people, having risen up with invading army - may all of them leave our heroes unscathed.

VI.93.2 To the tearer and the shooter, and to their great promising (bhava) king, worthy of homage. I pay my homage to them all with thought, with offerings and with purified butter. May they turn the poisonous sinners (agha viṣū) away from us

VI.93.3 All the enlightened ones, brave soldiers knowing all, the Lord adorable and venerable, and the venerable Lord skilled in purifying, may they protect us from poisonous sinners and from murder (vadhād). May we be blessed with favour of the wind and the cloud.

Sarasvatī

VI.94.1 We mould together your minds, together your courses and designs. So far you have been of conflicting courses (vivratā), we make you bend them in harmony.

VI.94.2 I hold your minds with mine; come after my intent, I put your heats in my control. Please come behind me following my foot-prints, the bracks of my movement.

VI.94.3 Heaven and earth have worked in (otau) for me. The divine Sarasvatī has worked in for me. Both Indra and Agni pervade through and through in me O goddess of enlightenment, may we attain all success here. (Also cf. Av. V.23.1).

(२५) अथर्ववेदस्य सूक्तम्

(१-३) अथर्ववेदस्य सूक्तस्य अथर्ववेदस्य कविः । अथर्ववेदस्य कविः । अथर्ववेदस्य कविः ।

अथर्ववेदो देवस्य देवस्य तृतीयस्यामितो दिवि । तत्राभूतस्य चक्षुषं देवाः कुष्ठमवन्त ॥ १ ॥
 हिरण्ययी नौरचरुहिरण्यवन्धना दिवि । तत्राभूतस्य पुष्पं देवाः कुष्ठमवन्त ॥ २ ॥
 गर्भो अस्योर्ध्वानां गर्भो हिमवतामुत । गर्भो विश्वस्य भूतस्येमे मे अगदं कृधि ॥ ३ ॥

अथर्ववेदः । देवस्तदनः । तृतीयस्याम् । इतः । दिवि ।
 तत्र । अभूतस्य । चक्षुषम् । देवाः । कुष्ठम् । अवन्त ॥ १ ॥
 हिरण्ययी । नौः । अचरु । हिरण्यवन्धना । दिवि ।
 तत्र । अभूतस्य । पुष्पम् । देवाः । कुष्ठम् । अवन्त ॥ २ ॥
 गर्भः । अस्ति । ओर्ध्वानाम् । गर्भः । हिमवताम् । उत । गर्भः ।
 विश्वस्य । भूतस्य । इमम् । मे । अगदम् । कृधि ॥ ३ ॥

(२६) अथर्ववेदस्य सूक्तम्

(१-३) अथर्ववेदस्य सूक्तस्य अथर्ववेदस्य कविः । (१-३) अथर्ववेदस्य सूक्तस्य अथर्ववेदस्य कविः । (१-३) अथर्ववेदस्य सूक्तस्य अथर्ववेदस्य कविः ।

देवते । (१-३) अथर्ववेदस्य सूक्तस्य अथर्ववेदस्य कविः । (१-३) अथर्ववेदस्य सूक्तस्य अथर्ववेदस्य कविः ।

या ओर्ध्वयः सोमराज्ञीर्वह्नीः शतविचक्षणाः ।
 बृहस्पतिप्रमृतास्त्य नौ मुखन्वंहसः ॥ १ ॥
 मुखन्तु मा शपथ्याद्दयो वरुण्यादित ।
 अयो यमस्य पद्मीशाद्विश्वस्मादेवकित्स्त्रिपात् ॥ २ ॥

यच्चक्षुषा मनसा यच्च वाचोपाहिम जाग्रतो यत्स्वपन्तः ।
 सोमस्तानि स्वधया नः पुनातु ॥ ३ ॥

याः । ओर्ध्वयः । सोमराज्ञीः । बह्वोः । शतविचक्षणाः ।
 बृहस्पतिप्रमृताः । ताः । नः । मुखन्तु । अंहसः ॥ १ ॥
 मुखन्तु । मा । शपथ्यात् । अयो इति । वरुण्यात् । उत ।
 अयो इति । यमस्य । पद्मीशात् । विश्वस्मात् । देवकित्स्त्रिपात् ॥ २ ॥
 यत् । चक्षुषा । मनसा । यत् । च । वाचा । उपऽआहिम । जाग्रतः । यत् । स्वपन्तः ।
 सोमः । तानि । स्वधया । नः । पुनातु ॥ ३ ॥

Vanaspati : Kuṣṭha herb

VI.95.1 The Aśvattha, the seat of gods in the third heaven from here (devasadana, tṛtīya), there the gods gain a victory over Kuṣṭha or leprosy; the victory is a sight of immortality (Also see Av. V.4.3)

VI.95.2 A golden ship (hiraṇya mayī), of golden tackle (hiraṇya - bandhanā) roamed about in sky. There gods achieved victory on the Kuṣṭha (leprosy) - a flower of immortality (amṛtasya puṣpam)

VI.95.3 You are the womb of herbs, O kuṣṭha, a child of the snowy mountains, the youngest of all existence. May you be gracious enough to make this man free from disease for me. (cf. Av. V.25.7)

Vanaspatiḥ (herb)

VI.96.1 The herbs which are numerous are of a hundred appearances and among whom the Chief is Soma. May those, impelled (prescribed) by the Lord supreme, free us from the malady.

VI.96.2 May those (herbs) free me from the malady caused by angry words, and also from what is caused by maladjustment of water (varuṇyāt); then from the fetters of the controller (death) and also from all the sins committed against the bounties of Nature.

Soma

VI.96.3 Whether awake or asleep, whatever defect we have acquired through vision, mind or speech, may the blissful Lord (Soma plant) purify that with His power of sustenance

(१७) सातवतितमं सूक्तम्

(१-१) वृषत्पात्य सूतस्पायर्षा ऋषिः । (१, १) प्रययादतीवपोर्देवोर्देवा, (१) द्वितीयायाश्च मित्रावरुणी देवताः । (१) प्रययायाश्चिदुपु, (१) द्वितीयाया वयती, (१) द्वितीयायाश्च अरिक्विपुर् वयन्ति ॥

अभिभूर्यज्ञो अभिभूरमिरभिभूः सोमो अभिमूरिन्द्रः ।
 अभ्यहं रिश्वाः पृतना यथासान्येवा विधेमाभिहोत्रा इदं हविः ॥१॥
 स्वधारतु मित्रावरुणा विपश्चिता प्रजावत्क्षत्रे मधुनेह पिन्यत्तम् ।
 वाधेयां दुरं निर्धति पराचैः कृतं चिदेनः प्र सुमुक्तमस्मत् ॥२॥
 इमं वीरमनु हर्षध्वमुग्रमिन्द्रं सखायो अनु सं रमध्वम् ।
 ग्रामजितं गोजितं वज्रवाहुं जयन्तमर्जं प्रमृणन्तमोर्जसा ॥३॥

अभिभूः । वृज् । अभिभूः । अग्निः । अभिभूः । सोमः । अभिभूः । इन्द्रः । अभि । अहम् ।
 विद्वाः । पृतनाः । यथा । असांनि । एव । विधेम । अग्निहोत्राः । इदम् । हविः ॥ १ ॥

स्वधा । अस्तु । मित्रावरुणा । विपश्चिता । प्रजावत् । क्षत्रम् । मधुना । इह । पिन्यत्तम् ।
 वाधेयाम् । दुरम् । निर्धतिम् । पराचैः । कृतम् । चित् । एनः । प्र । सुमुक्तम् । अस्मत् ॥ २ ॥
 इमम् । वीरम् । अनु । हर्षध्वम् । उग्रम् । इन्द्रम् । सखायः । अनु । सम् । रमध्वम् ।
 ग्रामजितम् । गोजितम् । वज्रवाहुम् । जयन्तम् । अर्जम् । प्रमृणन्तम् । ओर्जसा ॥ ३ ॥

(१८) सप्तवतितमं सूक्तम्

(१-१) वृषत्पात्य सूतस्पायर्षा ऋषिः । इन्द्रो देवता । (१, १) प्रययादतीवपोर्देवोर्देवा, (१) द्वितीयायाश्च मित्रावरुणी देवताः । (१) प्रययायाश्चिदुपु, (१) द्वितीयाया वयती, (१) द्वितीयायाश्च अरिक्विपुर् वयन्ति ॥

इन्द्रो जयाति न परा जयाता अधिराजो राजसु राजयाते ।
 चकृत्य ईद्व्यो वन्यश्चोपसयो नमस्यो भवेह ॥१॥
 त्वमिन्द्राधिराजः ध्रुवस्युस्त्वं भूरभिमूर्तिर्जनानाम् ।
 त्वं देवीर्विश इमा वि राजायुष्मत्सुव्रमजरं ते अस्तु ॥२॥

इन्द्रः । जयाति । न । परा । जयाते । अधिराजः । राजसु । राजयाते ।
 चकृत्य । ईद्व्यः । वन्यः । च । उपसयः । नमस्यः । भव । इह ॥ १ ॥

त्वम् । इन्द्र । अधिराजः । ध्रुवस्युः । त्वम् । भू । अभिभूतिः । जनानाम् ।
 त्वम् । देवी । विश । इमा । वि । राज । आयुष्मत् । सुव्रम् । अजरम् । ते । अस्तु ॥ २ ॥

Devāḥ

VI.97.1 The sacrifice is the conqueror; the adorable king is the conqueror; the Soma (the blissful herb) is the conqueror; the resplendent army Chief is the conqueror. We, the invokers of the adorable Lord, offer this oblation, so that I may conquer all the invading hordes.

Mitra - Varuṇa Pair

VI.97.2 O Lord friendly and venerable. O wise, may there be sustenance for us. May you pour on this man princely power with sweetness and with progeny. Drive the distress (perdition) far and far away. May you also free us from the sin (that we might have ever) committed.

Devāḥ

VI.97.3 Raise a shout of joy, O friends, following this mighty hero. Mobilize yourselves behind this resplendent one, the conqueror of villages, the conqueror of cows, wielder of the adamantine weapon, victorious and the destroyer of enemy's force by his vehemence.

Indraḥ

VI.98.1 The resplendent one wins; he is never defeated; he shines as the overlord among kings. May you, O destroyer of enemy, be worthy of praise, homage, approach, and reverence here.

VI.98.2 O resplendent king, may you become the glorious overlord of kings; may you become winner of people. May you rule over these godly people. May your princely power be long-lasting and never decaying.

प्राच्या दिशस्त्वमिन्द्रासि राजोतोदीच्या दिशो वृषहञ्जधुहोसि ।
यत्र यन्ति खोत्यास्तज्जितं ते दक्षिणतो वृषभ एषि हव्यः ॥३॥

प्राच्याः । दिशः । त्वम् । इन्द्र । असि । राजा । जित । उदीच्याः । दिशः । वृषऽहन् ।
शत्रुऽऽः । असि । यत्र । यन्ति । खोत्याः । तत् । जितम् । ते । दक्षिणतः । वृषभः ।
एषि । हव्यः ॥ ३ ॥

(२९) यवनवसितमं सूक्तम्

(१-१) यवस्यास्य सूक्तस्यायमर्थः क्रयिः । (१-२) यवमादितीययोर्दक्षोर्दिन्द्रः । (३) एतीयायाभेन्द्रः सोमः
सविता च देवताः । (१-२) यवमादितीययोर्दक्षोर्दिन्द्रः, (३) एतीयायाभे भुवि हृती कन्यती ॥

अभि त्वेन्द्र वरिमतः पुरा त्वांहुरणार्तुवे ।
ह्वयाम्युग्रं चेतारं पुरुष्णामानमेकजम् ॥१॥
यो अथ सेन्यो वधो जिघांसन्न उदीरते ।
इन्द्रस्य तत्र बाहू समन्तं परि दध्नः ॥२॥
परि दध्न इन्द्रस्य बाहू समन्तं त्रातुस्त्रायतां नः ।
देवसवितः सोमं राजन्सुमनसं मा कृणु स्वस्तये ॥३॥

अभि । त्वा । इन्द्र । वरिमतः । पुरा । त्वा । अंहुरणात् । हुवे ।
ह्वयामि । उग्रम् । चेतारम् । पुरुष्णामानम् । एकऽजम् ॥ १ ॥
यः । अथ । सेन्यः । वधः । जिघांसन् । नः । उत्तर्दीरते ।
इन्द्रस्य । तत्र । बाहू इति । समन्तम् । परि । दध्नः ॥ २ ॥
परि । दध्नः । इन्द्रस्य । बाहू इति । समन्तम् । त्रातुः । त्रायताम् । नः ।
देव । सवितः । सोमं । राजन् । सुमनसम् । मा । कृणु । स्वस्तये ॥ ३ ॥

(१००) यमातमं सूक्तम्

(१-४) यवस्यास्य सूक्तस्य गच्छ्यादुभिः । यनस्यतिदेवता । यनुदुष्ट कन्दः ॥

देवा अदुः सूर्यो अदादोरदत्तपृथिव्यदात् ।
तिस्रः सरस्वतीरदुः सचित्ता विषदूषणम् ॥१॥

देवाः । अदुः । सूर्यः । अदात् । यो । अदात् । पृथिवी । अदात् ।
तिस्रः । सरस्वती । अदुः । सऽचित्ताः । विषदूषणम् ॥ १ ॥

VI.98.3 Of the eastern region, O resplendent one, you are the king, and of the northern region, O slayer of nescience, you are the destroyer of enemies. You have conquered all as far as the rivers go (in the west). Worthy of offerings and full of vigour, may you come from the southern region.

Indraḥ

VI.99.1 O resplendent Lord, due to your greatness, even before distress I call upon you; I call upon you, the formidable, the correcter, the one having many names and born alone.

VI.99.2 If murderous weapon of the army is raised up desirous of killing us today, then we encompass ourselves with the two arms of the resplendent Lord.

Indraḥ : Somaḥ : Savitr

VI.99.3 We encompass ourselves with the two arms of the resplendent Lord, the saviour. May He save us. O impeller Lord, O blissful King, may you make me good-hearted for my well-being.

Vanaspatih

VI.100.1 The bounties of Nature have given; the sun has given; the sky has given; the earth has given; and the three ladies, Idā, Bharti, and Sarasvatī in full accord have given this antidote to poison

यद्दे॒वा उ॒पजी॒का आ॒सि॒ञ्च॒न्ध॒न्व॒न्यु॒द॒कम् ।
 तेन॑ दे॒वप्र॑सू॒तेने॒दं दू॒षय॑ता वि॒षम् ॥२॥
 अ॒सुरा॑णां दु॒हिता॒सि सा दे॒वाना॑म॒सि स्व॑सा ।
 दि॒वस्पृ॑थि॒व्याः संभू॑ता सा च॒क॒र्य॒रसं॑ वि॒षम् ॥३॥

यत् । वः । दे॒वाः । उ॒प॒ऽजी॒काः । आ॒ऽअ॒सि॒ञ्चन् । ध॒न्व॒नि । उ॒द॒कम् ।
 तेन॑ । दे॒व॒ऽप्र॑सू॒तेन॑ । इ॒दम् । दू॒षय॑त । वि॒षम् ॥ २ ॥
 अ॒सुरा॑णाम् । दु॒हिता । अ॒सि । सा । दे॒वाना॑म् । अ॒सि । स्व॑सा ।
 दि॒वः । पृ॒थि॒व्याः । स॒म॒ऽभू॑ता । सा । च॒क॒र्य॒ । अ॒र॒सम् । वि॒षम् ॥ ३ ॥

(१०१) पक्षोत्तरसप्ततमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्व ब्रह्मणस्पतिर्दे॒वाः । ब्रह्मणस्पतिर्वे॒ता । अनु॒सृ॒ज्मः ॥

आ वृ॒षाय॑स्व श्व॒सि॒हि॒ वर्ध॑स्व प्र॒थय॑स्व च ।
 य॒था॒ङ्गं वर्ध॑तां शे॒पस्तेन॑ यो॒षित॑मि॒ज्जहि॑ ॥१॥
 येन॑ कृ॒शं वा॒जय॑न्ति येन॑ हि॒न्वा॒न्ति आ॒तुर॑म् ।
 तेना॒स्य ब्र॑ह्मणस्प॒ते धनु॑रि॒वा ता॑नया॒ पसः॑ ॥२॥
 आहं॑ त॒नोमि॑ ते॒ पसो॑ अधि॒ ज्यामि॑व ध॒न्व॒नि ।
 क्र॒म॒स्व॒शी इ॒व रो॒हित॑म॒न॒व॒ग्लाय॑ता॒ सदा॑ ॥३॥

आ । वृ॒ष॒ऽअ॒स्य॒ । श्व॒सि॒हि॒ । वर्ध॑स्व । प्र॒थय॑स्व । च ।
 य॒था॒ऽअ॒ङ्गम् । वर्ध॑ताम् । शे॒पः । तेन॑ । यो॒षित॑म् । इ॒त् । ज॒हि ॥१॥
 येन॑ । कृ॒शम् । वा॒जय॑न्ति । येन॑ । हि॒न्वा॒न्ति । आ॒तुर॑म् ।
 तेन॑ । अ॒स्य । ब्र॒ह्म॒णः । प॒ते । धनुः॑ऽइ॒व । आ । ता॑न॒य॒ । प॒सः ॥ २ ॥
 आ । अ॒हम् । त॒नोमि॑ । ते॒ । प॒सः । अधि॑ । ज्या॒म॒ऽइ॒व । ध॒न्व॒नि ।
 क्र॒म॒स्व । ऋ॒शोऽइ॒व । रो॒हित॑म् । अ॒न॒व॒ग्लाय॑ता । स॒दा ॥ ३ ॥

VI.100.2 O white ants (upajīkā), what water the bounties of Nature provide for you in the desert, with that, may you counter-act this poison.

VI.100.3 You are the daughter of life-savers (asura) and sister of the enlightened ones. You have sprung from sky and earth; as such, may you make the poison powerless

Brahmaṇaspati

VI.101.1 Behave like a strong bull. Breathe in vitality. Grow and spread, so that your male organ be developed to the full. With that go to the woman confidently.

VI.101.2 With which they give new vigour to a lean and thin person, and with which they make a sick person strong and stout, with that, (treatment) O Lord of knowledge, may you make his male organ taut as a bow.

VI.101.3 I make your penis (member) taut like a bow-string on a bow; mount, as it were a stag, a doe, unrelaxingly always. (Also Av. IV.4.7)

(१०२) दधुतपाततमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य भूक्तस्य वमवर्जितमि । अग्निनी देपते । भवदुष्टं एन्द्रः ।

यथायं वाहो अश्विना समैति सं च वर्तते ।

एवा मामभि ते मनः समेतु सं च वर्तताम् ॥१॥

आहं खिदामि ते मनो राजाश्वः पृष्टमामिव ।

रेष्मच्छिन्नं यथा तृणं मयि ते वेष्टतां मनः ॥२॥

आञ्जनस्य मदुर्घस्य कुष्ठस्य नलदस्य च ।

तुरो भगस्य हस्ताभ्यामनुरोधनमुद्धरे ॥३॥

यथा । अयम् । वाहः । अश्विना । समऽपेतं । सम् । च । वर्तते ।

एव । माम् । अभि । ते । मनः । समऽपेतुं । सम् । च । वर्तताम् ॥ १ ॥

आ । अहम् । खिदामि । ते । मनः । राजऽश्वः । पृष्टमाम् । इव ।

रेष्मच्छिन्नम् । यथा । तृणम् । मयि । ते । वेष्टताम् । मनः ॥ २ ॥

आऽअञ्जनस्य । मदुर्घस्य । कुष्ठस्य । नलदस्य । च ।

तुरः । भगस्य । हस्ताभ्याम् । अनुऽरोधनम् । उत् । भरे ॥ ३ ॥

(१०३) दधुतपाततमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य भूक्तस्योष्णोष्णं क्रमिः । मन्त्रोक्त इन्द्राग्नी वा देपते । भवदुष्टं एन्द्रः ।

सुदानं वो बृहस्पतिः सुदानं सविता कर्तु ।

सुदानं मित्रो अर्थमा सुदानं भगो अश्विना ॥१॥

सं परमान्तमवमानयो सं द्यामि मध्यमान् ।

इन्द्रस्तान्परिहृदाञ्चा तानमे सं द्या त्वम् ॥२॥

अमी ये युधमायन्ति केतून्कृत्वानीकशः ।

इन्द्रस्तान्परिहृदाञ्चा तानमे सं द्या त्वम् ॥३॥

समऽदानम् । वः । बृहस्पतिः । समऽदानम् । सविता । कर्तु ।

समऽदानम् । मित्रः । अर्थमा । समऽदानम् । भगः । अश्विना ॥ १ ॥

सम् । परमान् । सम् । अवमान् । अयो इति । सम् । द्यामि । मध्यमान् ।

इन्द्रः । तान् । परि । अह्नाः । दाम्ना । तान् । अग्ने । सम् । द्या । त्वम् ॥ २ ॥

अमी इति । ये । युधम् । आऽयन्ति । केतून् । कृत्वा । अनीकशः ।

इन्द्रः । तान् । परि । अह्नाः । दाम्ना । तान् । अग्ने । सम् । द्या । त्वम् ॥ ३ ॥

Aśvin - Pair

- VI.102.1** O twins divine (aśvinau), just as this draught-horse comes to and moves along (with his mate), so (O maiden) may your mind come towards me and move along with me.
- VI.102.2** I draw your mind towards me (O maiden), just as a king-horse draws a riding mare to him. May your mind whirl around me like straw broken by the whirlwind.
- VI.102.3** With the hands Bhaga (good luck), I anoint your limbs with the ointment of antimony (āñjana), sugar-cane (madugha), kuṣṭha and spikenard (nalada or nard), a quick means of winning love.

Brhaspati etc.

- VI.103.1** May the Lord supreme bind you; may the impeller Lord bind you. May the friendly Lord and the Lord of justice bind; may the Lord of wealth and glory (bhaga) and the twins divine bind you fast.
- VI.103.2** I hereby bind the highest, the lowest and the middle-ones. The resplendent army chief has surrounded them; O adorable king, may you now fetter them.
- VI.103.3** They who come to battle raising banners in their battalions, them the resplendent army-chief has surrounded; O adorable king, may you now fetter them.

(१०४) पञ्चोत्तराशततमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य प्रयोगश्च ऋषिः । मन्योस्त इन्द्राग्नी वा देवते । ऋगुष्टुप् छन्दः ॥

आदानेन समदानेनाभिन्नाना धामसि ।
 अपाना ये चैषां प्राणा अमुनासमुन्तसमच्छिदन् ॥१॥
 इदमादानमकरं तपसेन्द्रेण संशितम् ।
 अमित्रा येत्र नः सन्ति तानम् आ या त्वम् ॥२॥
 ऐर्नान्यतामिन्द्राग्नी सोमो राजा च मेदिनी ।
 इन्द्रो मरुत्वानादानममित्रेभ्यः कृणोतु नः ॥३॥

आदानेन । समदानेन । अभिन्नान् । आ । धामसि ।
 अपानाः । ये । च । एषाम् । प्राणाः । अमुना । असून् । सम् । अच्छिदन् ॥ १ ॥
 इदम् । आदानम् । अकरम् । तपसा । इन्द्रेण । समश्रितम् ।
 अमित्राः । ये । अत्र । नः । सन्ति । तान् । अग्ने । आ । या । त्वम् ॥ २ ॥
 आ । 'गुनान् । चतान् । इन्द्राग्नी इति । सोमः । राजा । च । मेदिनी ।
 इन्द्रः । मरुत्वान् । आदानम् । अमित्रेभ्यः । कृणोतु । नः ॥ ३ ॥

(१०५) पञ्चोत्तराशततमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्योन्मोचन ऋषिः । कासा देवता । ऋगुष्टुप् छन्दः ॥

यथा मनो मनस्कुतैः परापतत्याशुमत् ।
 एवा त्वं कासे प्र पत मनसोर्नु प्रवाय्यमि ॥१॥
 यथा बाणः सुसंशितः परापतत्याशुमत् ।
 एवा त्वं कासे प्र पत पृथिव्या अनुसंवर्तम् ॥२॥
 यथा सूर्यस्य रश्मयः परापतन्त्याशुमत् ।
 एवा त्वं कासे प्र पत समुद्रस्यानु विक्षरम् ॥३॥

यथा । मनः । मनःकुतैः । परापतति । आशुमत् ।
 एव । त्वम् । कासे । प्र । पत । मनसः । अनु । प्रवाय्यम् ॥ १ ॥
 यथा । बाणः । सुसंशितः । परापतति । आशुमत् ।
 एव । त्वम् । कासे । प्र । पत । पृथिव्याः । अनु । समुद्वर्तम् ॥ २ ॥
 यथा । सूर्यस्य । रश्मयः । परापतन्ति । आशुमत् ।
 एव । त्वम् । कासे । प्र । पत । समुद्रस्य । अनु । विक्षरम् ॥ ३ ॥

Indrāṇī : Soma : Indra

VI.104.1 With fetters and ropes we bind up our foes. In-breaths and out-breaths of them, I cut off their lives with life

VI.104.2 I have made this fetter, sharpened by the resplendent army chief, with much zeal. O adorable king, may you fetter our enemies, who are here.

VI.104.3 May the resplendent army-chief and the adorable king allied and the shining blissful Lord fetter them. May the resplendent army chief make fetters for our enemies.

Kāśā : Cough

VI.105.1 As the mind flies fast far away by the objects of thought, so, O cough, may you run away following the destination (flight) of mind.

VI.105.2 Just as a well-sharpened arrow flies fast far away, so, O cough, may you run away to the lowest end of the earth.

VI.105.3 Just as the rays of the sun fly fast far away, so O cough (kāśā), may run away to the depths of the ocean.

(१०१) ऋतुरागतानां सूक्तम्

(१-१) वृषस्वात्स सूक्तस्य प्रमोचन क्रधिः । दूर्वाशास्त्रा वेष्टता । मनुष्टुप् छन्दः ॥

आर्यने ते परायणे दूर्वा रोहन्तु पुष्पिणीः ।
 उत्सो वा तत्र जायतां हृदो वा पुण्डरीकवान् ॥१॥
 अपामिदं न्ययनं समुद्रस्य निवेशनम् ।
 मध्ये हृदस्य नो गृहाः पराचीना सुखा कृधि ॥२॥
 हिमस्य त्वा जरायुणा शाले परि व्ययामसि ।
 शीतहृदा हि नो भुवोमिष्कणोतु भेषजम् ॥३॥

आऽअर्यने । ते । पराऽअर्यने । दूर्वा । रोहन्तु । पुष्पिणी ।
 उत्सः । वा । तत्र । जायताम् । हृदः । वा । पुण्डरीकवान् ॥ १ ॥
 अपाम् । इदम् । निऽअर्यनम् । समुद्रस्य । निऽवेशनम् ।
 मध्ये । हृदस्य । नः । गृहाः । पराचीना । सुखा । कृधि ॥ २ ॥
 हिमस्य । त्वा । जरायुणा । शाले । परि । व्ययामसि ।
 शीतहृदा । हि । नः । भुवः । अग्निः । कृणोतु । भेषजम् ॥ ३ ॥

(१०२) सप्तोत्तरागतानां सूक्तम्

(१-४) ऋतुरागतानां सूक्तस्य सप्तोत्तरागतानां क्रधिः । विश्वमिष्टेयता । मनुष्टुप् छन्दः ॥

विश्वजित्त्रायमाणार्थं मा परि देहि ।
 त्रायमाणे द्विषाच्च सर्वं नो रक्ष चतुष्पाद्यश्च नः स्वम् ॥१॥
 त्रायमाणे विश्वजिते मा परि देहि ।
 विश्वजिद्विषाच्च सर्वं नो रक्ष चतुष्पाद्यश्च नः स्वम् ॥२॥

विश्वऽजित् । त्रायमाणार्थं । मा । परि । देहि ।
 त्रायमाणे । द्विषात् । च । सर्वम् । नः । रक्ष । चतुऽष्पात् । यत् । च । नः । स्वम् ॥१॥
 त्रायमाणे । विश्वऽजिते । मा । परि । देहि ।
 विश्वऽजित् । द्विषात् । च । सर्वम् । नः । रक्ष । चतुऽष्पात् । यत् । च । नः । स्वम् ॥२॥

Dūrvā : Grass : Sāmā

VI.106.1 At your approach and at the exit, may the dūrvā (*Panicum dactylon*) grass grow with flowers. May there appear a fountain spring or a water pond with lotuses.

VI.106.2 Here is the course of flowing waters, here is the abode of flood. May our houses be situated in the midst of the lake. Make the doors facing each other.

VI.106.3 O house, we encompass you with a perishable foetal covering of snow (*himasya jarāyuṇā*). May you have cool ponds (*śīta-hrada*) for us. May the fire be a remedy (for cold).

Viśvajit : All-conquering

VI.107.1 O conqueror of all, entrust me to the rescuing power. O rescuing power (*trāya māṇe*), may you protect all our bipeds, and quadrupeds which are our wealth.

VI.107.2 O rescuing power, entrust me to the conqueror of all. O conqueror of all, may you protect all our bipeds, and quadrupeds which are our wealth.

विश्वंजिस्क्ल्याप्ये मा परि देहि
 कल्याणि द्विपात् सर्वं नो रक्ष चतुष्पात् नः स्वम् ॥३॥
 कल्याणि सर्वविदे मा परि देहि ।
 सर्वविद्विपात् सर्वं नो रक्ष चतुष्पात् नः स्वम् ॥४॥

विश्वंजित् । कल्याप्ये । मा । परि । देहि ।
 कल्याणि । द्विपात् । च । सर्वम् । नः । रक्ष । चतुःपात् । यत् । च । नः । स्वम् ॥३॥
 कल्याणि । सर्वविदे । मा । परि । देहि ।
 सर्वविद्विपात् । च । सर्वम् । नः । रक्ष । चतुःपात् । यत् । च । नः । स्वम् ॥४॥

(१०८) बहोतस्तत्तत्त्वं सूक्तम्

(१-५) ऋग्वेदस्यास्य सूक्तस्य सौम्यं अग्निः । (१-४, ५) ऋषयश्चित्रवत्स्व पञ्चम्या ऋषयः मेधाः, (७) चतुर्व्यायाद्विंशते ।
 (१, ५-५) ऋषयश्चित्रवत्स्व पञ्चम्या ऋषयः, (६) द्वितीयाया अरोहती, (७) द्वितीयायाय पञ्चाहती इत्यादि ॥

त्वं नो मेधे प्रथमा गोभिरश्वेभिरा गृहि ।
 त्वं सूर्यस्य रश्मिभित्त्वं नो असि यज्ञिया ॥१॥
 मेधामुदं प्रथमां ब्रह्मण्वतीं ब्रह्मजुतामृषिहुताम् ।
 प्रपीतां ब्रह्मचारिभिर्वेदानामवसे हुवे ॥२॥
 यां मेधाममवो विदुर्यां मेधामसुरा विदुः ।
 ऋषयो भद्रां मेधां यां विदुस्तां मन्या वेश्यामसि ॥३॥

त्वम् । नः । मेधे । प्रथमा । गोभिः । अश्वेभिः । आ । गृहि ।
 त्वम् । सूर्यस्य । रश्मिभिः । त्वम् । नः । असि । यज्ञिया ॥ १ ॥
 मेधाम् । अहम् । प्रथमाम् । ब्रह्मण्वतीम् । ब्रह्मजुताम् । ऋषिस्तुताम् ।
 प्रपीताम् । ब्रह्मचारिभिः । वेदानाम् । अवसे । हुवे ॥ २ ॥
 याम् । मेधाम् । ऋभवः । विदुः । याम् । मेधाम् । असुराः । विदुः ।
 ऋषयः । भद्राम् । मेधाम् । याम् । विदुः । ताम् । मयि । आ । वेश्यामसि ॥ ३ ॥

VI.107.3 O conqueror of all, entrust me to the virtuous power. O virtuous power, may you protect all bipeds, and quadrupeds which are our wealth.

VI.107.4 O virtuous Power, entrust me to Omniscient. O Omniscient, may you guard all our bipeds, and quadrupeds which are our wealth.

Medhā : Understanding

VI.108.1 O understanding (medhā), the most important, may you come to us with cows, with horses and with rays of the sun. You are adorable to us (useful for our sacrifices).

VI.108.2 I invoke the understanding (medhā) the foremost, full of knowledge, inspired by knowledge, praised by seers, and drank to their fill by the seekers of knowledge, for helping the enlightened ones.

VI.108.3 The understanding, which the technicians (rbhu) have acquired, the understanding, which the life-enjoyers (life-asuras) have acquired, and the benign understanding, which the seers have acquired, that may you induct into me.

यामृषयो भूतकृतो मेधां मेधाविनो विदुः ।
 तया मामय मेधयात्रे मेधाविनै कृणु ॥४॥
 मेधां साय मेधां प्रातर्मेधां मध्यन्दिने परि ।
 मेधां सूर्यस्य रश्मिभिर्वचसा वेशयामहे ॥५॥

याम् । ऋषयः । भूतऽकृतः । मेधाम् । मेधाविनः । विदुः ।
 तया । माम् । अय । मेधया । अत्रे । मेधाविनम् । कृणु ॥ ४ ॥
 मेधाम् । सायम् । मेधाम् । प्रातः । मेधाम् । मध्यन्दिनम् । परि ।
 मेधाम् । सूर्यस्य । रश्मिभिः । वचसा । आ । वेशयामहे ॥ ५ ॥

(१०९) नयोत्तराध्यातमं सूक्तम्

(१-३) वृषभ्यास्त्य सुकस्यायर्षा ऋषिः । पिप्पली भेषजगन्तुर्न देवता । भद्रुष्टु ऽष्टम् ।

पिप्पली क्षिप्तभेषज्युः तातिविद्धभेषजी ।
 तां देवाः समकल्पयन्नि य जीवित्वा अलम् ॥१॥
 पिप्पल्यः समवदन्तायतीर्जननादधि ।
 यं जीवमश्रवामहे न स रिष्याति पूरुषः ॥२॥
 अर्सुरास्त्वा न्युखिनन्देवास्त्वोदवपन्पुनः ।
 वातीकृतस्य भेषजीमथो क्षिप्तस्य भेषजीम् ॥३॥

पिप्पली । क्षिप्तऽभेषजी । उत । अतिविद्धऽभेषजी ।
 ताम् । देवाः । सम् । अकल्पयन् । इयम् । जीवित्वै । अलम् ॥१॥
 पिप्पल्यः । सम् । अवदन्त । आऽयतीः । जननात् । अधि ।
 यम् । जीवम् । अश्रवामहे । न । सः । रिष्याति । पूरुषः ॥२॥
 अर्सुराः । त्वा । नि । अखनन् । देवाः । त्वा । उत । अवपन् । पुनः ।
 वातीऽकृतस्य । भेषजीम् । अथो इति । क्षिप्तस्य । भेषजीम् ॥ ३ ॥

Agni

VI.108.4 The understanding, which the wise seers, the creators of beings, have acquired, with that, O adorable Lord, may you make wise today.

Medhā

VI.108.5 The understanding in the evening, the understanding in the morning, the understanding throughout the noon, the understanding with the rays of the sun and with the speech we induct into ourselves

Pippalī

VI.109.1 The pippalī (berry, the fruit of *Aśvattha*) is a remedy for mental diseases and a thorough cure. This the enlightened ones have prepared. This is sufficient to keep a patient alive.

VI.109.2 Coming out of their birth-place, the pippalīs said to each other: "The man, whom we reach living, will not suffer any harm".

VI.109.3 The life-savers (enjoyers) buried you in. Then the enlightened ones dug you out again - you who are the remedy for nervous diseases and the remedy of mental disturbance.

(११०) एकोत्तरपाततमं सूक्तम्

(१-१) एवस्यास्य सूक्तस्यायर्था कनिः । अग्निर्वेत्ता । (१) अथमर्थः पङ्क्तिः । (२-३) द्वितीयाह्वीपयोध विदुप् ऋन्ती ।

प्रतो हि कमीदधौ अध्वरेषु सनाच्च होता नय्यश्च सस्ति ।
 स्वां चाग्ने तन्वम् पित्रार्यस्वास्मभ्यं च सौभगमा यजस्व ॥१॥
 ज्येष्ठ्यां जातो विष्टोर्यमस्य मूलवर्हणात्परि पाहो नम् ।
 अत्येनं नेपइरितानि विश्वा दीर्घायुत्वाय शतशारदाय ॥२॥
 व्याध्रेऽजनिष्ट वीरो नक्षत्रजा जार्यमानः सुवीरः ।
 स मा वधीत्पितरं वर्धमानो मा मातरं प्र मिनीजनित्रीम् ॥३॥

प्रतः । हि । कमि । ईदधौ । अध्वरेषु । सनात् । च । होता । नय्यः । च । सस्ति ।
 स्वाम् । च । अग्ने । तन्वम् । पित्रार्यस्व । अस्मभ्यम् । च । सौभगम् । आ । यजस्व ॥ १ ॥
 ज्येष्ठ्याम् । जातः । विष्टोः । यमस्य । मूलवर्हणात् । परि । पाहे । एनम् ।
 अति । एनम् । नेपत् । दुःशतानि । विश्वा । दीर्घायुत्वाय । शतशारदाय ॥ २ ॥
 व्याध्रे । अदि । अजनिष्ट । वीरः । नक्षत्रजाः । जार्यमानः । सुवीरः ।
 सः । मा । वधीत् । पितरम् । वर्धमानः । मा । मातरम् । प्र । मिनीत् । जनित्रीम् ॥३॥

(१११) एकावसोत्तरपाततमं सूक्तम्

(१-४) एवस्यास्य सूक्तस्यायर्था कनिः । अग्निर्वेत्ता । (१) अथमर्थः पण्डितुपिदुप् ।

(१-४) द्वितीयाह्वीपस्य अमुदुप् ऋन्ती ।

इमं मे अग्ने पुरुषं मुमुग्ध्यं यो बद्धः सुयतो लालपीति ।
 अतोधि ते कृणवद्भागधेयं युदानुन्मदितोऽसति ॥१॥
 अग्निष्टे नि शमयतु यदि ते मन उद्युतम् ।
 कृणोमि विद्वान्मेघजं ययानुन्मदितोऽसि ॥२॥

इमम् । मे । अग्ने । पुरुषम् । मुमुग्धि । अयम् । यः । बद्धः । सुयतः । लालपीति ।
 अतः । अधि । ते । कृणवत् । भागधेयम् । युदा । अनुत्स्मदितः । असति ॥१॥
 अग्निः । ते । नि । शमयतु । यदि । ते । मनः । उत्स्युतम् ।
 कृणोमि । विद्वान् । मेघजम् । यया । अनुत्स्मदितः । असि ॥ २ ॥

Agniḥ

VI.110.1 O you are the ancient one, joy incarnate, praise-worthy, you are present at the sacrifices as the priest of old and modern times. O fire-divine, may you swell yourself (with our offerings) and bestow good fortune on us.

VI.110.2 He is born in the killer of the eldest (jyeṣṭhaḥ ghanyām) to the two slayers (vicṛtoḥ) of the controller (death); may protect him well from the uprooter. May you conduct him past all the calamities to the long life of a hundred autumns

VI.110.3 This son is born on a tiger-day (vyāghre'hnya). He is born at an auspicious moment. He is very brave from the very birth. Growing up, may he not slay his father; may he not injure his mother who gave birth to him.

Agniḥ

VI.111.1 O adorable Lord, may you free from disease this man of mine, who tied down and well-restrained talks deliciously. For this reason, let him make share of offerings for you, so that he may be cured (freed from) of his mania. (ānunmadito'sati)

VI.111.2 If your mind goes out of control, may the adorable Lord soothe it. Knowing full well, I prepare a medicine, so that you may be (freed from) cured of your mania.

देवैः सादुन्मदितुमुन्मत्तं रक्षसस्परि ।
 कृणोमि विद्वान्भेषजं यदानुन्मदितोसंति ॥३॥
 पुनस्त्वा दुरप्सरसः पुनरिन्द्रः पुनर्भगः ।
 पुनस्त्वा दुर्विधे देवा ययानुन्मदितोसंसि ॥४॥

देवऽएनसात् । उतऽमदितम् । उतऽमत्तम् । रक्षसः । परि ।
 कृणोमि । विद्वान् । भेषजम् । यदा । अनुतऽमदितः । असंति ॥ ३ ॥
 पुनः । त्वा । दुः । अप्सरसः । पुनः । इन्द्रः । पुनः । भगः ।
 पुनः । त्वा । दुः । विधे । देवाः । यया । अनुतऽमदितः । असंसि ॥ ४ ॥

(११२) द्वापद्योत्तरसप्तमं सूक्तम्

(१-१) वृषस्यास्य वृषस्यापरां कृषि । अन्विषता । विदुः कृन्ः ॥

मा ज्येष्ठ वधीदयाम् एषां मूलबर्हणात्परि पाप्मेनम् ।
 स ग्राह्याः पाशान्वि चूत प्रजानन्तुम्य देवा अनु जानन्तु विधे ॥१॥
 उन्मृञ्च पाशास्त्वमेम एषां त्र्यष्टिमिस्तित्तु येभिरासन् ।
 स ग्राह्याः पाशान्वि चूत प्रजानन्पितापुत्रौ मातरं मुञ्च सर्वान् ॥२॥
 येभिः पाशैः परिवित्तो विबर्होऽग्रे आपित उस्सितम् ।
 वि ते मुच्यन्तां विमुचो हि सन्ति भ्रूणमि पूषन्नुत्तितानि मृक्व ॥३॥

मा । ज्येष्ठम् । वधीत् । अयम् । अग्ने । एषाम् । मूलऽबर्हणात् । परि । पांहे । एनुम् ।
 सः । ग्राह्याः । पाशान् । वि । चूत । प्रऽजानन् । तुम्यम् । देवाः । अनु । जानन्तु । विधे ॥ १ ॥
 उत । मुञ्च । पाशान् । त्वम् । अग्ने । एषाम् । त्र्यः । त्रिऽभिः । उस्सिताः । येभिः । आसन् ।
 सः । ग्राह्याः । पाशान् । वि । चूत । प्रऽजानन् । पितापुत्रौ । मातरम् । मुञ्च । सर्वान् ॥ २ ॥
 येभिः । पाशैः । परिऽवित्तः । विबर्हः । अग्रेऽग्रे । आपितः । उस्सितः । च ।
 वि । ते । मुच्यन्ताम् । विमुचः । हि । सन्ति । भ्रूणऽमि । पूषन् । दुःऽत्तानि । मृक्व ॥ ३ ॥

VI.111.3 If his mania is due to the fault pertaining to the enlightened ones, or he is mad due to the fault pertaining to the germs, knowing full well, I prepare a medicine, so that he may be cured (freed from) of his mania.

VI.111.4 The powers contained in water have given you back again; the adorable Lord, and the Lord of good fortune have given you back again; all the bounties of Nature have given you back, again, so that you may be cured (freed from) of your mania.

Agniḥ

VI.112.1 May this man not murder his eldest, O fire-divine; protect him well from total uprooting. As such, may you, knowing full well, rend the nooses (pāśān), asunder. May all the enlightened ones approve your action.

VI.112.2 O fire-divine, may you unfasten their nooses, with three of which those three are tied down. As such, may you, knowing full well, rend the nooses of the rheumatism asunder and free all of them, the father, the son and the mother.

VI.112.3 With what nooses, a married man, having an elder brother unmarried, stays bound, tied up and secured each and every limb, may those nooses of you be unfastened, because there are releasers, O nourisher, may you remove the defects that destroy the embryo.

(११३) प्रथोदसोत्तरघाततमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्यायमं ऋषिः । पूषा देवता । (१-३) वृषवाहिनीवयोर्कचोस्त्रिपु । (३) द्वितीयायाश्च पश्चिदपन्वसी ।

त्रिते देवा अमृजतेतदेनस्त्रित एनन्मनुष्येपु ममृजे ।
 ततो यदि त्वा ग्राहिरानुशे तां ते देवा ब्रह्मणा नाशयन्तु ॥१॥
 मरीचीर्धुमान्प्र विशानु पाप्मनुदाराण्च्छ्रोत वा नीहारान् ।
 नदीनां फेनौ अनु तान्वि नश्य भ्रूणघ्नि पूषन्दुरितानि मृक्ष्व ॥२॥
 द्वादशधा निहितं त्रितस्पापमृष्टं मनुष्येनसानि ।
 ततो यदि त्वा ग्राहिरानुशे तां ते देवा ब्रह्मणा नाशयन्तु ॥३॥

त्रिते । देवाः । अमृजत । एतत् । एनः । त्रितः । एनत् । मनुष्येपु । ममृजे ।
 ततः । यदि । त्वा । ग्राहिः । आनुशे । ताम् । ते । देवाः । ब्रह्मणा । नाशयन्तु ॥ १ ॥
 मरीचीः । धुमान् । प्र । विश । अनु । पाप्मन् । उतऽआरान् । गच्छ । उत । वा । नीहारान् ।
 नदीनाम् । फेनान् । अनु । तान् । वि । नश्य । भ्रूणघ्नि । पुनन् । दुऽइतानि । मृक्ष्व ॥२॥
 द्वादशधा । निहितम् । त्रितस्य । अपमृष्टम् । मनुष्येऽनसानि ।
 ततः । यदि । त्वा । ग्राहिः । आनुशे । ताम् । ते । देवाः । ब्रह्मणा । नाशयन्तु ॥ ३ ॥

(११४) चतुर्थसोत्तरघाततमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । विश्वे देवा देवताः । मनुष्य ऋषिः ॥

यदेवा देवहेडनं देवासश्चकुमा वयम् ।
 आदित्यास्तस्यामो यूयमृतस्यतेन मुञ्चत ॥१॥
 ऋतस्यतेनादित्या यजेन्ना मुञ्चतेह नः ।
 यज्ञं ययज्ञवाहसः शिक्षन्तो नोपशेकिम ॥२॥
 मेदस्वता यजमानाः सुचाज्यानि जुह्वतः ।
 अकामा विश्वे वो देवाः शिक्षन्तो नोप शेकिम ॥३॥

यत् । देवाः । देवहेडनम् । देवासः । चकुम । वयम् ।
 आदित्याः । तस्मात् । नः । यूयम् । ऋतस्य । ऋतेन । मुञ्चत ॥ १ ॥
 ऋतस्य । ऋतेन । आदित्याः । यजेन्ना । मुञ्चत । इह । नः ।
 यज्ञम् । यत् । यज्ञवाहसः । शिक्षन्तः । न । उपशेकिम ॥ २ ॥
 मेदस्वता । यजमानाः । सुचा । आज्यानि । जुह्वतः ।
 अकामाः । विश्वे । वः । देवाः । शिक्षन्तः । न । उप । शेकिम ॥ ३ ॥

Pūṣan

VI.113.1 The enlightened ones wiped off this sin and laid it on the mind (trita); the trita (mind) wiped it off and laid it on man. If due to that, any disease has seized you, may the enlightened ones, with their knowledge, make that vanish from you.

VI.113.2 O evil, go and enter into sun's-ray, or into smokes, or into vapours or into fogs. May you vanish into those foams of rivers
O nourisher, may you remove the defects that destroy the embryo.

VI.113.3 The sin wiped off the mind (trita) and laid on men is kept in twelve forms (places). If due to that any disease has seized you, may the enlightened ones, with their knowledge, make that vanish from you.

Viśvedevāḥ

VI.114.1 O enlightened ones, whatever disregard, we, being ourselves enlightened, have shown to you, from that, O old sages (āḍityas), may you absolve us with the eternal law of the sacrifice.

VI.114.2 O old sages, worthy of worship, may you absolve us with the eternal law of the sacrifice from the guilt, due to which, O performers of sacrifices, we, desirous of performing sacrifices, have been unable to do so.

VI.114.3 Performing sacrifice with what is rich in fat, and pouring purified sacrificial butter (ājya) with the spoon, without desire, to you, O all gods, i.e., the enlightened ones, we have been unable to do so; (therefore may you absolve us from that guilt).

(११५) यजुषोक्तपदात्मकं सूच्यम्

(१-१) वृषस्यास्य सुकृत्य वृषा अग्निः । विश्वे देवा देवताः । अनुदुर् अन्तः ।

यद्विद्वांसो यदर्विद्वांस एनांसि चकूमा वृयम् ।

यूयं नुस्तस्यान्मुञ्चत विश्वे देवाः सजोषसः ॥१॥

यदि जाम्रथदि स्वपन्नेन एनस्योक्तरम् ।

भूतं मा तस्माद्भर्ज्यं च द्रुपदादिव मुञ्चताम् ॥२॥

द्रुपदादिव मुमुक्षानः स्विन्नः स्नात्वा मलादिव ।

पुतं पवित्रेणैवाज्यं विश्वे शुम्भन्तु मेनसः ॥३॥

यत् । विद्वांसः । यत् । अर्विद्वांसः । एनांसि । चकूमा । वृयम् ।

ययम् । नः । तस्मात् । मुञ्चत । विश्वे । देवाः । सुजोषसः ॥ १ ॥

यदि । जाम्रत् । यदि । स्वपन् । एनः । एनस्यः । अक्तरम् ।

भुतम् । मा । तस्मात् । भर्ज्यम् । च । द्रुपदात् । ईव । मुञ्चताम् ॥ २ ॥

द्रुपदात् । ईव । मुमुक्षानः । स्विन्नः । स्नात्वा । मलात् । ईव ।

पुतम् । पवित्रेण । ईव । आज्यम् । विश्वे । शुम्भन्तु । मा । एनसः ॥ ३ ॥

(११६) यजुषोक्तपदात्मकं सूच्यम्

(१-१) वृषस्यास्य सुकृत्य वारिष्वायव अग्निः । विश्वान्येवताः । (१, १) ययमा-

हृतीषयोर्गर्भोर्बन्धनी, (२) द्वितीयायाश्च विदुर् अन्तरी ।

ययाम चक्रुर्निखर्नन्तो अग्ने कार्षीवणा अन्नविदो न विद्यया ।

वैवस्वते राजनि तल्लुहोम्यथ यज्ञियं मधुमदम्तु नोन्नम् ॥१॥

वैवस्वतः कृणवद्भागधेयं मधुभागो मधुना सं सृजाति ।

मातुर्पदेन इषितं न आग्न्यहा पितापरादो जिह्विडे ॥२॥

यदीदं मातुर्पदि वा पितुर्नः परि भ्रातुः पुत्राचेतस एन आगन् ।

यवन्तो अस्मान्पितरः सचन्ते तेषां सर्वेषां शिवो अस्तु मन्युः ॥३॥

यत् । ययाम् । चक्रुः । निखर्नन्तः । अग्ने । कार्षीवणाः । अन्नविदः । न । विद्यया ।

वैवस्वते । राजनि । तत् । लुहोमि । अथ । यज्ञियम् । मधुमदम् । अस्तु । नः । अन्नम् ॥ १ ॥

वैवस्वतः । कृणवत् । भागधेयम् । मधुभागः । मधुना । सम् । सृजाति । मातुः । यत् ।

एनः । इषितम् । नः । आऽअगन् । यत् । वा । पिता । अपराद्धः । जिह्विडे ॥ २ ॥

यदि । इदम् । मातुः । यदि । वा । पितुः । नः । परि । भ्रातुः । पुत्रात् । चेतसः । एनः । आऽअगन् ।

यवन्तः । अस्मान् । पितरः । सचन्ते । तेषाम् । सर्वेषाम् । शिवः । अस्तु । मन्युः ॥ ३ ॥

Viśvedevāḥ

- VI.115.1** Knowing or unknowing, whatever sins we have committed, O all the enlightened ones, may you free us from that with friendly unanimity.
- VI.115.2** If awake, or asleep, I the sinful commit any sin, may the beings that are and that would be, free me from that just as from a stake.
- VI.115.3** Like one being freed from the stake, or like a sweating person being freed from filth after a bath, or like melted butter strained with a strainer (pavitreṇa pūtam), may all purge me from sin.

Vivasvān

- VI.116.1** What rule the farm-labourers, in days of old, made while ploughing the earth, like those who acquire food with their knowledge, that I offer to the king, the rehabilitator; now may our food be sweet and fit for sacrifice.
- VI.116.2** The rehabilitator, the mead-enjoyer, while making share, combines with sweetness the sin, which has come to us from our mother, or what our wronged father has sent in anger.
- VI.116.3** If this sin has come from the thinking of our mother, or of the father, or of the brother, or of the son, then, may the righteous anger of all the elders, who visit us, be propitious to us. (śivāḥ astu manyuh).

(११०) सप्तस्रोतस्तत्तमं सूक्तम्

(१-१) एषस्यास्य धृक्त्व्य कीदृश कविः । अग्निर्वेत्ता । विदुर् धम्नः ॥

अप॒मित्यम॒प्रती॒तं यद॒स्मि॒ यम॒स्य येन॑ ब॒लिना॑ च॒रामि॑ ।
 इ॒दं तद॒ग्ने अ॒नू॒णो भ॒वामि॑ त्वं पा॒शान् वि॒चूर्त॑ वे॒त्य स॒र्वान् ॥१॥
 इ॒हैव॑ सन्तुः प्र॒ति द॒द्य ए॒नञ्जी॒वा जी॒वेभ्यो॑ नि ह॒राम॑ ए॒नत् ।
 अप॒मित्य॑ धान्यं॑ य॒जुघ॑सा॒हमि॒दं तद॒ग्ने अ॒नू॒णो भ॒वामि॑ ॥२॥
 अ॒नू॒णा अ॒स्मिन्नू॒णाः पर॑स्मिन्नु॒तीये॑ लो॒के अ॒नू॒णाः स्या॑म ।
 ये दे॒व॒यानाः॑ पि॒तृ॒याना॑श्च लो॒काः स॒र्वान्प॒यो अ॒नू॒णा आ क्षि॑येम ॥३॥

अप॒मित्य॑म् । अ॒प्रती॒तम् । यत् । अ॒स्मि॒ । यम॒स्य । येन॑ । ब॒लिना॑ । च॒रामि॑ ।
 इ॒दम् । तत् । अ॒ग्ने । अ॒नू॒णः । भ॒वामि॑ । त्वम् । पा॒शान् । वि॒चूर्त॑म् । वे॒त्य । स॒र्वान् ॥१॥
 इ॒ह । ए॒व । सन्तुः॑ । प्र॒ति । द॒द्यः । ए॒नत् । जी॒वाः । जी॒वेभ्यः॑ । नि । ह॒रामः॑ । ए॒नत्
 अप॒मित्य॑ । धान्यं॑म् । यत् । य॒जु॒घ॒स॒ । अ॒हम् । इ॒दम् । तत् । अ॒ग्ने । अ॒नू॒णः । भ॒वामि॑ ॥
 अ॒नू॒णाः । अ॒स्मिन् । अ॒नू॒णाः । पर॑स्मिन् । उ॒तीये॑ । लो॒कः । अ॒नू॒णाः । स्या॑म ।
 ये । दे॒व॒यानाः॑ । पि॒तृ॒यानाः॑ । च । लो॒काः । स॒र्वान् । प॒योः । अ॒नू॒णाः । आ । क्षि॑येम ॥३॥

(११०) सप्तस्रोतस्तत्तमं सूक्तम्

(१-१) एषस्यास्य धृक्त्व्य कीदृश कविः । अग्निर्वेत्ता । विदुर् धम्नः ॥

य॒क्षस्ता॑भ्यां च॒क्रुम॑ कि॒र्त्वि॒षाण्य॒क्षाणां॑ ग॒न्तुमु॑प॒लिप्स॑मानाः ।
 उ॒ग्र॒प॒श्ये उ॒ग्र॒जि॒तो तद॒द्याप्स॑रसा॒वनु॑ दत्तामृ॒णं नः॑ ॥१॥
 उ॒ग्र॒प॒श्ये रा॒ष्ट्रभृ॑त्कि॒र्त्वि॒षाणि॑ यद॒क्षवृ॑त्तमनु॑ दत्तं न ए॒तत् ।
 ऋ॒णा॒न्नो न॑र्णमे॒त्सी॒मानो॑ यम॒स्य लो॒के अ॒धि॒र॒ज्जु॒रार्य॑त् ॥२॥
 य॒स्यां ऋ॒णो य॒स्य जा॒यामु॑पे॒मि यं या॒च॒मानो॑ अ॒भ्ये॒मि दे॒वाः ।
 ते वा॒चं वा॒दि॒ष्टुर्भो॑र्त्तरां॑ म॒हैव॑प॒त्नी अ॒प्सर॑सा॒वधी॑तम् ॥३॥

यत् । ह॒स्ता॒भ्याम् । च॒क्रु॒म । कि॒र्त्वि॒षाणि॑ । अ॒क्षाणा॑म् । ग॒न्तु॒म् । उ॒प॒लिप्स॑मानाः ।
 उ॒ग्र॒प॒श्ये इत्यु॒ग्र॒प॒श्ये । उ॒ग्र॒जि॒तो । तत् । अ॒द्य । अ॒प्सर॑सौ । अनु॑ । द॒त्ता॒म् । ऋ॒णम् । नः॑ ॥१॥
 उ॒ग्र॒प॒श्ये इत्यु॒ग्र॒प॒श्ये । रा॒ष्ट्र॒भृ॒त् । कि॒र्त्वि॒षाणि॑ । यत् । अ॒क्ष॒वृ॒त्तम् । अनु॑ । द॒त्तम् । नः॑ ।
 ए॒तत् । ऋ॒णा॒त् । नः॑ । न । ऋ॒णम् । ए॒त्सी॒मानः॑ । यम॒स्य । लो॒के । अ॒धि॒र॒ज्जुः॑ । आ । अ॒यत् ॥२॥
 य॒स्यै । ऋ॒णम् । य॒स्य । जा॒याम् । उ॒प॒श्रे॒मि । यम् । या॒च॒मानः॑ । अ॒भि॒श्रे॒मि । दे॒वाः । ते ।
 वा॒चम् । वा॒दि॒ष्टुः । मा॑ । उ॒त्तरा॑म् । मत् । दे॒व॒प॒त्नी इति॑ दे॒व॒प॒त्नी । अ॒प्सर॑सौ । अ॒धि॒ । इ॒तम् ॥३॥

Agniḥ

- VI.117.1** A borrowed loan and not payed back yet, that am I, who move about bound by the mighty controller. O adorable Lord, now may I be free from that debt (anṛ no bhavāmi). You know how to unfasten all the nooses.
- VI.117.2** While living here, we pay back this debt alive, we repay it to the living ones. What gains I have consumed having borrowed, from that debt, O adorable Lord, now I become free.
- VI.117.3** From debt in this world, free from debt in the yonder world, and free from debt may we be in the third world. What abodes are visited by the enlightened ones and by the elders, may we reach them all free from debt.

Agniḥ

- VI.118.1** Desirous of enjoying (obtaining) the objects of our senses, whatever sins we have committed with both our hands, may the two-watchers of our actions, fiercely-seeing and fiercely-conquering, forgive our that lapse today.
- VI.118.2** O fiercely-seeing and O sustainer of kingdom, what sins we commit with our sense-organs, may you two forgive us for that. May the creditor, demanding repayment of his debt from the debtor, not come to us, with a rope in the realm of the controller (death).
- VI.118.3** From whom I have borrowed; whose wife I approach for help; to whom I go begging for money, O enlightened ones, may they not speak disparingly to me. O you two watchers of our actions, you spouses of the enlightened ones, may you keep this in mind.

(११५) एकोनविंशत्युत्तरतमं सूक्तम्

(१-३) एषस्यास्य सुकृत्य कौशिक क्रपिः । अग्निदेवता । त्रिपुर क्रपः ॥

यददीव्यमृणामहं कृणोम्यदास्यन्नम् उत सैगृणामि ।
 वैश्वानुरो नो अधिषा वसिष्ठ उदिर्भयाति सुकृतस्य लोकम् ॥१॥
 वैश्वानराय प्रति वेदयामि ययूण सैगुरो देवतासु ।
 स एतान्पाशान्विचूर्त वेद सत्वनय पकेन सह स भवेम ॥२॥
 वैश्वानुरः पविता मा पुनातु यत्सैगरमभिधावाभ्याशाम् ।
 अनाजानन्मनसा याचमानो यत्तत्रैनो अप तत्सुवामि ॥३॥

यत् । अदीव्यन् । कृणम् । अहम् । कृणोमि । अदास्यन् । अने । उत । समृगृणामि ।
 वैश्वानुरः । नः । अधिष्ठाः । वसिष्ठः । उत् । इत् । नृयाति । सुकृतस्य । लोकम् ॥ १ ॥
 वैश्वानराय । प्रति । वेदयामि । यदि । कृणम् । समृगारः । देवतासु ।
 सः । एतान् । पाशान् । विचूर्तम् । वेद । सर्वान् । अयं । पकेन । सह । सम् । भवेम ॥२॥
 वैश्वानुरः । पविता । मा । पुनातु । यत् । समृगारम् । अभिधावामि । आशाम् ।
 अनाजानन् । मनसा । याचमानः । यत् । तत्र । एनः । अप । तत् । सुवामि ॥ ३ ॥

(१२०) विंशत्युत्तरतमं सूक्तम्

(१-३) एषस्यास्य सुकृत्य कौशिक क्रपिः । अग्नोऽय देवताः । (१) ययूमर्षो वगती,

(२) द्वितीयाया वज्रिः, (३) तृतीयाया त्रिपुर क्रपांसि ॥

यदन्तरिक्षं पृथिवीमुत यां यन्मातरं पितरं वा जिहिंसिम ।
 अयं तस्माद्गार्हपत्यो नो अभिरुदिर्भयाति सुकृतस्य लोकम् ॥१॥
 भूमिर्मातादितिनो जनित्रं भ्रातृन्तरिक्षमभिर्शस्त्या नः ।
 द्यौर्नः पिता पित्र्याच्छ भवाति जामिमृत्वा मार्य पत्ति लोकम् ॥२॥
 यत्रा सुहृदः सुकृतो मदन्ति विहाय रोगं तुन्वः स्वायाः ।
 अश्लोणा अत्रैरुताः स्वर्गे तत्र पश्येम पितरौ च पुत्रान् ॥३॥

यत् । अन्तरिक्षम् । पृथिवीम् । उत । याम् । यत् । मातरम् । पितरम् । वा । जिहिंसिम ।
 अयम् । तस्मात् । गार्हपत्यः । नः । अग्निः । उत् । इत् । नृयाति । सुकृतस्य । लोकम् ॥
 भूमिः । माता । अदितिः । नः । जनित्रम् । भ्राता । अन्तरिक्षम् । अभिर्शस्त्या । नः ।
 द्यौः । नः । पिता । पित्र्यात् । शम् । भ्रूयाति । जामिम् । मृत्वा । मा । अयं । पत्ति । लोकात् ॥
 यत्र । सुहृदः । सुकृतः । मदन्ति । विहाय । रोगम् । तुन्वः । स्वायाः ।
 अश्लोणाः । अत्रैः । अहुताः । स्वर्गो । तत्र । पश्येम । पितरौ । च । पुत्रान् ॥ ३ ॥

Vaiśvānaro'gniḥ

- VI.119.1** If I incur debt without gambling, and O adorable Lord, if I promise without intending to pay, may the benefactor of all men, the rehabilitator, the overlord, lead us up to the world of virtues
- VI.119.2** I declare to the benefactor of all men the debt, which I have promised to repay to the enlightened ones. He knows how to unfasten all these nooses. Then may we be united with the ripened fruit of our actions.
- VI.119.3** May the purifier benefactor of all men purify me. If I go against the promise and the expectation, without knowing the reality, begging with my mind for material gains; what sin is therein, that I dispel.

Antarikṣa etc (As per verses)

- VI.120.1** What violence we have perpetrated on the midspace, on the earth, or even on the sky, or on our mother, or on our father, facing us from that guilt, may this house-hold fire lead us up to the land of virtuous.
- VI.120.2** The indivisible earth is our mother, who gave us birth; the midspace is our brother, who protects us from ill fame; the sky is our father who saves us from paternal guilt. Having gone to relatives (for help), may I not fall down from the esteem of the people.
- VI.120.3** Where the virtuous ones live in friendly happiness, leaving behind the diseases of their bodies, undeformed in limbs and free from lameness - there in the heaven, may we see our parents as well as our children

(१२१) एकविंशत्युत्तरप्रातर्तमं सूक्तम्

(१-४) यदुर्नपस्यास्य सूक्तस्य कौसिकः ऋषिः । मन्त्रोच्च देवताः । (१-२) प्रथमा-
द्वितीययोर्कौसिकोऽङ्गुत्, (१-४) तृतीयापतृष्योऽङ्गुत् इत्यसी ॥विषाणा पाशान्वि व्याध्युत्तमद्य उत्तमा अधुमा वारुणा ये ।
दुष्वर्ण्यं दुरितं नि प्वास्मदर्थं गच्छेम सुकृतस्य लोकम् ॥१॥यदार्हणि बध्यसे यश्च रज्ज्वां यद्भूम्यां बध्यसे यच्च वाचा ।
अयं तस्माद्गार्हपत्यो नो अग्निरुदिभयाति सुकृतस्य लोकम् ॥२॥उदगातां भगवती विचृतौ नाम तारके ।
प्रेहामृतस्य यच्छतां प्रैतु वदकमोर्चनम् ॥३॥वि जिहीष्व लोकं कृणु बन्धान्मुञ्चासि वदकम् ।
योन्या इव प्रच्युतो गर्भः पुयः सर्वो अनु क्षिय ॥४॥विऽस्तानां । पाशान् । वि । स्य । अधि । अस्मत् । ये । उत्ऽतमाः । अधुमाः । वारुणाः । ये ।
दुऽस्वर्ण्यम् । दुऽउतम् । निः । स्व । अस्मत् । अयं । गच्छेम । सुऽकृतस्य । लोकम् ॥ १ ॥यत् । दार्हणि । बध्यसे । यत् । च । रज्ज्वां । यत् । भूम्यां । बध्यसे । यत् । च । वाचा ।
अयम् । तस्मात् । गार्हपत्यः । नः । अग्निः । उत् । इत् । नयाति । सुऽकृतस्य । लोकम् ॥२॥उत् । अगाताम् । भगवती इति भगवती । विऽचृतौ । नाम । तारके इति ।
प्र । इह । अमृतस्य । यच्छताम् । प्र । एतु । वदकमोर्चनम् ॥ ३ ॥वि । जिहीष्व । लोकम् । कृणु । बन्धात् । मुञ्चासि । वदकम् ।
योन्याऽइव । प्रऽच्युतः । गर्भः । पुयः । सर्वान् । अनु । क्षिय ॥ ४ ॥

(१२२) द्वाविंशत्युत्तरप्रातर्तमं सूक्तम्

(१-४) यदुर्नपस्यास्य सूक्तस्य कौसिकः ऋषिः । विचरन्तां देवताः । (१-२) प्रथमाद्विद्वत्स्य विदुर्, (४-४) यदुर्नपस्यास्य कौसिकोऽङ्गुत् नगती इत्यसी ॥

एतं भागं परि ददामि विद्वान्विश्वकर्मन्प्रथमजा ऋतस्य ।
अस्माभिर्दत्तं जुरसः पुरस्तादच्छिन्नं तन्नुमनु सं तरेम ॥१॥एतम् । भागम् । परि । ददामि । विद्वान् । विश्वऽकर्मन् । प्रथमऽजाः । ऋतस्य ।
अस्माभिः । दत्तम् । जुरसः । पुरस्तात् । अच्छिन्नम् । तन्नुम् । अनु । सम् । तरेम ॥

Agni etc, (as per verses)

VI.121.1 Unfastening the fetters, that are the highest and lowest, of the venerable Lord, may you take off those from us. May you remove the evil of frightening dreams from us. And then, may we go to the land of the virtuous.

VI.121.2 If you are bound to a log, or with a rope; if you are bound under-ground, or with the speech-freeing us from that, may this house-hold fire lead us up to the land of the virtuous.

VI.121.3 Two stars, releasers (vicṛtau) be their name, glorious and prosperous ones, have risen up. May they bestow immortality here; may the releaser of the bound ones come quickly.

VI.121.4 Move on. Make place. Release the bound one from bonds. Like a new-born, having emerged from the womb, may you follow all the ways (you like).

Viśvakarmā

VI.122.1 O Lord of all actions (universal architect), (knowing that) you are the first ordainer of the eternal law, I offer this portion (of mine) to you. Beyond old age, may we go across following the unbroken line of what we have given.

तुतं तन्नुमन्वेकं तरन्ति येषां दत्तं पित्र्यमार्यनेन ।
 अवन्धेके ददतः प्रयच्छन्तो दातुं चेच्छिस्तान्तस्वर्ग एव ॥२॥
 अन्वारभेयामनुसरंभेयामेतं लोकं श्रद्धाणाः सचन्ते ।
 यद्वा पुकं परिविष्टमग्नौ तस्य गुप्तये दंपती सं श्रयेयाम् ॥३॥
 पुहं यन्ते मर्नसा बृहन्तमन्वारोहामि तर्पसा सयोनिः ।
 उपहृता अग्ने जरतः परस्तात्तृतीये नाकैः सधुमादं मदेम ॥४॥
 शुद्धाः पुता योषितो यज्ञिया इमा ब्रह्मणा हस्तेषु प्रपूयस्तादयामि ।
 यत्काम इदमभिषिञ्चामि वोहमिन्द्रो मरुत्वान्तस्वदातु तन्मे ॥५॥

तुतम् । तन्तुम् । अनु । एकै । तरन्ति । येषाम् । दत्तम् । पित्र्यम् । आऽअर्यनेन ।
 अवन्धु । एकै । ददतः । प्रयच्छन्तः । दातुम् । च । इत् । शिस्तान् । सः । स्वः । ऽऽः । एव ॥
 अनुऽआरभेयाम् । अनुऽअसरंभेयाम् । एतम् । लोकम् । श्रुत्ऽदधानाः । सचन्ते । यत् । वाम् ।
 पुक्तम् । परिऽविष्टम् । अग्नौ । तस्य । गुप्तये । दंपती इति दम्ऽपती । सम् । श्रयेयाम् ॥
 यज्ञम् । यन्तम् । मर्नसा । बृहन्तम् । अनुऽआरोहामि । तर्पसा । सऽयोनिः ।
 उपहृताः । अग्ने । जरतः । परस्तात् । तृतीये । नाकैः । सधुऽमादम् । मदेम ॥ ४ ॥
 शुद्धाः । पुताः । योषितः । यज्ञियाः । इमाः । ब्रह्मणाम् । हस्तेषु । प्रऽपूयक् । सादयामि ।
 यत्कामः । इदम् । अभिऽसिञ्चामि । वः । अहम् । इन्द्रः । मरुत्वान् । सः । ददातु ।
 तत् । मे ॥ ५ ॥

(१२३) ययोषितापुतापुतात्तमं सुतम्

(१-५) यथार्थस्यास्य सुतस्य भृगुकर्मिः । यिमे देवा देवताः । (१-२, ५) यथोषितापुतापुतात्तमं सुतम् ।

(३) तृतीयाया विष्ठा वाग्यपुत्रम्, (५) यत्पुत्रोऽभ्यपुत्राया विष्ठा वाग्यपुत्रा पुत्रिपुत्र इत्यस्ति ।

एतं संघस्थाः परि वो ददामि यं शैवक्षिमावहाजातवेदाः ।

अन्वागन्ता यजमानः स्वस्ति तं स्म जानीत परमे व्योमिन् ॥१॥

एतम् । संघऽस्थाः । परि । वो । ददामि । यम् । शैवऽक्षिम् । आऽवहात् । जातऽवेदाः ।
 अनुऽआगन्ता । यजमानः । स्वस्ति । तम् । स्म । जानीत । परमे । विऽव्योमन् ॥ १ ॥

VI.122.2 Some person, whose ancestral debt is repaid by coming generation, go across following the extended line. Some others, having no kins, repay the debt to the creditors, if they are able to do so. That is verily the heaven.

VI.122.3 O both of you, start to accomplish it; make determined effort to accomplish it. Those having unflinching faith attain this abode of happiness. Whatever ripe offerings you have made in fire of sacrifice, may both, the husband and wife, stand united to guard them with care.

VI.122.4 Following the great sacrifice, which is going to the enlightened ones, I of the same origin, ascend to the heaven with will and fervor. O adorable Lord, beyond old age, having been called up, may we live in happiness jointly in the third sorrowless world.

VI.122.5 These are pure, pious, and holy women. I place them singly in the hands of the pious learned persons. With what desire I pour this libation for you; may he, the resplendent Lord with cloud-bearing winds, grant that to me.

Viśvedevāḥ

VI.123.1 You, who are present, to you I offer these entire riches, brought to us by Jātavedā, one who knows all that is born. The sacrificer is sure to follow. May you receive him in heaven. (Also Yv. XVIII.59)

VI.123.2 Do you recognize him in the highest heaven (parama vyoman). Of course, you know people here in the present society. One who is engaged in sacrifice shall have peace; lead him to the joy that comes from good actions.

VI.123.3 The enlightened ones are the elders, and the elders the enlightened ones. What I am, I am.

VI.123.4 The same I cook; the same I give; the same I perform the sacrifice (worship): may the same I never be parted from the fruit of what I have given

VI.123.5 Stay in the sorrowless world, O king: may this (sacrifice also) stay there. May you know of the offerings we have given, O king. O Lord, as such may you be friendly towards us.

Divyāḥ Āpaḥ

VI.124.1 From the vast sky, or from the midspace, a drop of water with pleasure fall upon me. O adorable Lord, may I be united with power of my sense-organs, with milk, with praises, with sacrifices and with the fruit of pious deeds.

VI.124.2 If it falls from a tree, it is a fruit; if from the midspace, then it is surely the wind only. Where it touches a part of the body or of clothing, from there may the waters dispel distress (perdition) away from us.

अभ्यर्जनं सुरभि सा समृद्धिर्हिरण्यं वर्चस्तदु पुत्रिममेव ।
सर्वी पवित्रा वित्तनाम्यसत्तन्मा तारीमिश्रैतिमो अरातिः ॥३॥

अग्निऽअर्जनम् । सुरभि । सा । समृद्धिः । हिरण्यम् । वर्चः । तत् । ऊं इति । पुत्रिमम् । एव ।
सर्वी । पवित्रा । विस्तृता । अर्थि । अस्मत् । तत् । मा । तारीत् । निः । अतिः । मो इति । अरातिः ॥३॥

(१२५) वज्रविशालपुत्रावतत्तम् सूक्तम्

(१-३) वज्रस्यास्य सूक्तस्यापरा कविः । वज्रस्यतिर्विता । (१, ३) वज्रमा-
लीपयोर्कपोविदुः, (२) द्वितीयायाव धगती क्वत्सी ।

वनस्पते वीहृष्टो हि भूया अस्मत्सखा प्रतरणः सुवीरः ।
गोभिः संनदो असि वीडयस्वास्याता ते जयतु जेत्वानि ॥१॥
दिवस्पृथिव्याः पर्योजु उरुतं वनस्पतिभ्यः पर्यामृतं सहः ।
अपामोज्मानं परि गोमिरावृतमिन्द्रस्य वज्रं हविषा रयं यज ॥२॥
इन्द्रस्योर्जो मरुतामनीकं मित्रस्य गर्भो वरुणस्य नाभिः ।
स इमाम नो हव्यदतिं जुषाणो देव रय प्रति हव्या गृभाय ॥३॥

वनस्पते । वीहृष्टः । हि । भूयाः । अस्मत्सखा । प्रतरणः । सुवीरः ।
गोभिः । समृद्धः । असि । वीडयस्व । आस्याता । ते । जयतु । जेत्वानि ॥ १ ॥
दिवः । पृथिव्याः । परि । ओजः । उरुतम् । वनस्पतिभ्यः । परि । आमृतम् । सहः ।
अपाम् । ओज्मानम् । परि । गोभिः । आसृतम् । इन्द्रस्य । वज्रम् । हविषा । रयम् । यज ॥ २ ॥
इन्द्रस्य । ओजः । मरुताम् । अनीकम् । मित्रस्य । गर्भः । वरुणस्य । नाभिः ।
सः । इमाम् । नः । हव्यदतिम् । जुषाणः । देव । रय । प्रति । हव्या । गृभाय ॥ ३ ॥

(१२६) वज्रविशालपुत्रावतत्तम् सूक्तम्

(१-३) वज्रस्यास्य सूक्तस्यापरा कविः । वज्रस्यतिर्विता । (१-३) वज्रमा-
लीपयोर्कपोविदुः, (२) द्वितीयायाव धगती क्वत्सी ।

उप श्वासय पृथिवीमुत यां पुरुषा ते वन्वतां विष्टितं जगत् ।
स दुन्दुभे सज्जुरिन्द्रेण देवैर्दुरादवीयो अप सेध शत्रून् ॥१॥

उप । श्वासय । पृथिवीम् । उत । याम् । पुरुषा । ते । वन्वताम् । विद्विष्यताम् । जगत् ।
सः । दुन्दुभे । सज्जः । इन्द्रेण । देवैः । दुरात् । दवीयः । अप । सेध । शत्रून् ॥ १ ॥

- VI.124.3** O sweet-smelling ointment, the prosperity, the gold, the splendour, all that is surely purifying. All the purifiers are spread over us. Therefore, may the distress (perdition) never overwhelm us, nor the niggardness (arāti).

Vanaspatiḥ (herb)

- VI.125.1** May the chariot made of strong wood be wholesome; may it be our friend; our protector, and manned by brave men. May it show forth its strength, compact with the straps of leather and let its rider be victorious in the battle. (Also Rg. VI.47.26)

- VI.125.2** Show full respect to the chariot replete with synthesis of basic elements of heaven and earth - the divine extracted essence of the forest wood. It possesses the velocity of waters, and is encompassed with the cow-hide and the thunderbolt. (Also Rg. VI.47.27)

- VI.125.3** O all pervading Lord of the celestial chariot, your vehicle is as powerful as the bolt of justice of the resplendent Lord. It is the precursor of vital principles, and is as vast as our ocean. It is bright as sunrays. May you accept it offered with prayers and oblations. (Also Rg. VI.47.28)

Dundubhiḥ - Drum

- VI.126.1** O war drums, fill with your thumping sound the earth and heaven. Let all things, movable or stationary be aware of it. May you associated with the resplendent Lord and Nature's forces drive all malign elements far from us. (Also Rg. VI.47.29)

आ कन्द्य बलमोजो न आ धा अभि एन इरिता धाधमानः ।
 अप सेध दुन्दुभे दुच्छनामित इन्द्रस्य मुष्टिरसि वीढ्यस्व ॥२॥
 प्राम् जयामीरुमे जयन्तु केतुमर्षुन्नुमिवदीतु ।
 समधर्पणाः पतन्तु नो नरोस्माकमिन्द्र रथिनो जयन्तु ॥३॥

आ । कन्द्य । बलम् । ओजः । नः । आ । धाः । अभि । स्तुन । दुःऽऽता । धाधमानः ।
 अप । सेध । दुन्दुभे । दुच्छनाम् । इतः । इन्द्रस्य । मुष्टिः । असि । वीढ्यस्व ॥ २ ॥
 प्र । अम् । जय । अभि । इमे । जयन्तु । केतुऽमत् । दुन्दुभिः । वावदीतु ।
 सम् । अर्धऽपर्णाः । पतन्तु । नः । नरः । अस्माकम् । इन्द्र । रथिनः । जयन्तु ॥ ३ ॥

(१२७) क्षात्रिणपुत्रक्षान्त्यं सूक्तम्

(१-१) इषत्यास्य सूक्तस्य रुग्णक्षिप कृपिः । वनस्पतिर्वसन्मारायं वा वेदता । (१-२) वनमाग्नितीक्ष्णयो-
 र्क्षेत्रोत्पुद्गुः । (१) क्षीयाणां च म्रियमाना षट्परा अगती कृष्णी ॥

विद्रुधस्य बलासस्य लोहितस्य वनस्पते ।
 विसर्पकस्योषधे भोष्छिषः पिशितं चन ॥१॥
 यौ ते बलासु तिष्ठतः कक्षे मृष्कौ अपऽश्रितौ ।
 वेदाहं तस्य भेषजं चीपुद्गरमिचक्षणम् ॥२॥
 यो अङ्गयो यः कर्ण्यो यो अक्ष्योर्विसर्पकः ।
 वि वृहामो विसर्पकं विद्रुधं हृदयामुयम् ॥
 परा तमज्ञातं यक्ष्ममधराक्षं सुवामसि ॥३॥

विऽद्रुधस्य । बलासस्य । लोहितस्य । वनस्पते ।
 विऽसर्पकस्य । ओषधे । मा । उत् । शिषः । पिशितम् । चन ॥ १ ॥
 यौ । ते । बलासु । तिष्ठतः । कक्षे । मृष्कौ । अपऽश्रितौ ।
 वेद । अहम् । तस्य । भेषजम् । चीपुद्गः । अभिऽचक्षणम् ॥ २ ॥
 यः । अङ्गयः । यः । कर्ण्यः । यः । अक्ष्योः । विऽसर्पकः । वि । वृहामः । विऽसर्पकम् । विऽद्रुधम् ।
 हृदयऽआमुयम् । परा । तम् । अज्ञातम् । यक्ष्मम् । अधराक्षम् । सुवामसि ॥ ३ ॥

VI.126.2 May (O drum) you sound loud and animate our vigour and enthusiasm. May you thunder aloud and scare away malignant powers. Please repel, O drum, those who take delight in harrning us. You, being the first of the divines, show your firmness. (Also Rg. VI.47.30)

VI.126.3 O resplendent Lord, the drum sounds repeatedly as a signal. May you recover the lost cattle of wisdom and bring it back here. Our leaders mounted (winged with horses), as if, on speedy fly together. Let our car-borne fighting faculties against vice and nescience be triumphant. (Also Rg. VI.47.31)

Vanaspatih (herb)

VI.127.1 O lord of the forest, O herb, may you not leave even a (trace, particle remaining of the cold abcess, the wasting disease, haemorrhage and the herpes.

VI.127.2 O wasting disease, the two swelling of glands, which have sprung in your armpits - of those I know the remedy. Cīpudru is a sure cure for that.

VI.127.3 The penetrating disease, pertaining to limbs, or pertaining to ears, or pertaining to eyes - that penetrating disease we drive out, as well as the haemorrhage (vidradham), and the heart-trouble (hrdayāmayam). We force that unknown consumption downwards far away.

(१२८) अष्टविंशत्युत्तराध्यातमं सूक्तम्

(१-४) ऋक्संज्ञास्य सूक्तस्याध्यातमं ऋषिः । सोमः शकधूमश्च देवते । अनुष्टुप् छन्दः ॥

शकधूमं नक्षत्राणि यद्राजानमकुर्वत ।
 भद्राहमस्मै प्रायच्छन्निदं राष्ट्रमसादिति ॥१॥
 भद्राहं नो मध्यन्दिने भद्राहं सायमस्तु नः ।
 भद्राहं नो अह्ना प्राता रात्री भद्राहमस्तु नः ॥२॥
 अहोरात्राभ्यां नक्षत्रेभ्यः सूर्याचन्द्रमसाभ्याम् ।
 भद्राहमस्मभ्यं राजञ्छकधूम त्वं कृधि ॥३॥
 यो नो भद्राहमकरः सायं नक्तमयो दिवा ।
 तस्मै ते नक्षत्रराज शकधूम सदा नमः ॥४॥

शकधूमम् । नक्षत्राणि । यत् । राजानम् । अकुर्वत ।
 भद्राहम् । अस्मै । प्र । अयच्छन् । इदम् । राष्ट्रम् । असात् । इति ॥ १ ॥
 भद्राहम् । नः । मध्यन्दिने । भद्राहम् । सायम् । अस्तु । नः ।
 भद्राहम् । नः । अह्नाम् । प्रातः । रात्री । भद्राहम् । अस्तु । नः ॥ २ ॥
 अहोरात्राभ्याम् । नक्षत्रेभ्यः । सूर्याचन्द्रमसाभ्याम् ।
 भद्राहम् । अस्मभ्यम् । राजन् । शकधूम । त्वम् । कृधि ॥ ३ ॥
 यः । नः । भद्राहम् । अकरः । सायम् । नक्तम् । अयो इति । दिवा ।
 तस्मै । ते । नक्षत्रराज । शकधूम । सदा । नमः ॥ ४ ॥

(१२९) एकविंशत्युत्तराध्यातमं सूक्तम्

(१-३) ऋक्संज्ञास्य सूक्तस्याध्यातमं ऋषिः । मगो देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

भगेन मा शांशुपेन साकमिन्द्रेण मेदिना ।
 कृणोमि भगिनं मापं द्रान्त्वरतयः ॥१॥

भगेन । मा । शांशुपेन । साकम् । इन्द्रेण । मेदिना ।
 कृणोमि । भगिनम् । मा । अप । द्रान्त् । अरातयः ॥ १ ॥

Śaka dhūmaḥ - Cow dung smoke - Somah

- VI.128.1** When the stars (nakṣatrāṇi) made the cow-dung-smoke (śaka-dhūmam) the king (of weather forecasting), they gave an auspicious day to it, so that will be his domain (rāstra)
- VI.128.2** May it be a good day for us at noon (madhyandine); may it be a good day for us in the evening; may it be a good day for us in the morning of the days; and may it be a good day for us at nights.
- VI.128.3** O shining cow-dung-smoke, (śaka dhūma), may you make a good day for day and night, for constellations, for sun and moon, and good day for us.
- VI.128.4** To you, O cow-dung-smoke, the king of the stars, who make good day for us in the evening, at night and in the day, we always bow in reverence.

Bhagaḥ

- VI.129.1** With the magnificence of the Sīsama or Sisu (śāṅśapa) (Dalbergia sisu) tree, in company of the friendly resplendent one, I make myself magnificent. May the enemies not paying our dues run away helter-skelter.

येन वृक्षां अभ्यर्च्यो भगेन वर्चसा सह ।
 तेन मा भगिर्न कृष्वप द्रान्त्वरतयः ॥२॥
 यो अन्धो यः पुनःसरो भगो वृक्षेष्वहितः ।
 तेन मा भगिर्न कृष्वप द्रान्त्वरतयः ॥३॥

येन । वृक्षान् । अभिऽअर्च्यः । भगेन । वर्चसा । सह ।
 तेन । मा । भगिर्नम् । कृष्ण । अप । द्रान्तु । अरातयः ॥ २ ॥
 यः । अन्धः । यः । पुनःस्रः । भगः । वृक्षेषु । आऽहितः ।
 तेन । मा । भगिर्नम् । कृष्ण । अप । द्रान्तु । अरातयः ॥ ३ ॥

(१५०) मिश्रपुत्रशततमं सूक्तम्

(१-५) चतुर्ष्वस्यास्य सूक्तस्याध्यास्यं क्रविः । स्मरो देवताः । (१) प्रथमर्चो मिश्रद पुस्तकादुच्यते ।

(२-५) द्वितीयादित्यस्य चातुर्ष्व उच्यते ॥

रथजितां राथजितेयीनामप्सरसाभयं स्मरः ।
 देवाः प्र हिणुत स्मरमसौ मामनु शोचतु ॥१॥
 असौ मे स्मरतादिति प्रियो मे स्मरतादिति ।
 देवाः प्र हिणुत स्मरमसौ मामनु शोचतु ॥२॥
 यथा मम स्मरादसौ नास्मृष्याहं कदा चन ।
 देवाः प्र हिणुत स्मरमसौ मामनु शोचतु ॥३॥
 उन्मादयत मरुत उदन्तरिक्ष मादय ।
 अग्न उन्मादया त्वमसौ मामनु शोचतु ॥४॥

रथऽजिताम् । राथऽजितेयीनाम् । अप्सरसाम् । अभयम् । स्मरः ।
 देवाः । प्र । हिणुत । स्मरम् । असौ । माम् । अनु । शोचतु । १ ॥
 असौ । मे । स्मरतात् । इति । प्रियः । मे । स्मरतात् । इति ।
 देवाः । प्र । हिणुत । स्मरम् । असौ । माम् । अनु । शोचतु ॥ २ ॥
 यथा । मम । स्मरात् । असौ । न । अमुष्य । अहम् । कदा । चन ।
 देवाः । प्र । हिणुत । स्मरम् । असौ । माम् । अनु । शोचतु ॥ ३ ॥
 उत् । मादयत । मरुतः । उत् । अन्तरिक्ष । मादय ।
 अग्ने । उत् । मादय । त्वम् । असौ । माम् । अनु । शोचतु ॥ ४ ॥

VI.129.2 With what magnificence and splendour you have surpassed the trees, by that may you make me magnificent. May the enemies, not paying our dues, run away helter-skelter.

VI.129.3 With that blinding and recurring magnificence, which has been laid in the trees, may you make me magnificent. May enemies, not paying our dues, run away helter-skelter.

Smarah : Love and Passion

VI.130.1 This is the passionate love of the apsaras (beauties) chariot-winning and belonging to the chariot-winners. O bounties of Nature, send forth the passionate love. Let so and so wail for me (asau māmanu śocatu.)

VI.130.2 So that may so and so (asau) remember me; so that my beloved remember me; O bounties of Nature, send forth the passionate love. Let so and so wail for me.

VI.130.3 So that may so and so remember me and may I never remember so and so, O bounties of Nature, send forth the passionate love. Let so and so wail for me.

VI.130.4 O cloud-bearing winds, make him crazy; make him crazy .O midspace. O fire divine, may you make him crazy. Let him wail for me.

(१११) एकमिहाहुतपाततमं वृक्षम्

(१-४) वृक्षस्यास्य वृक्षस्यायर्षा ऋषिः । स्वरो देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

नि शीर्षतो नि पत्तत आध्योऽ नि तिरामि ते ।

देवाः प्र हिणुत स्मरमसौ मामनु शोचतु ॥१॥

अनुमतेन्विदं मन्यस्वाकृते सन्निदं नमः ।

देवाः प्र हिणुत स्मरमसौ मामनु शोचतु ॥२॥

यद्धारवसि त्रियोजनं पञ्चयोजनमार्धिनम् ।

ततस्त्वं पुनरार्यसि पुत्राणां नो असः पिता ॥३॥

नि । शीर्षतः । नि । पत्ततः । आध्योऽ । नि । तिरामि । ते ।

देवाः । प्र । हिणुत । स्मरम् । असौ । माम् । अनु । शोचतु ॥ १ ॥

अनुमते । अनु । इदम् । मन्यस्व । आकृते । सम् । इदम् । नमः ।

देवाः । प्र । हिणुत । स्मरम् । असौ । माम् । अनु । शोचतु ॥ २ ॥

यद् । धारवसि । त्रियोजनम् । पञ्चयोजनम् । आर्धिनम् ।

ततः । त्वम् । पुनः । आऽअर्यसि । पुत्राणाम् । नः । असुः । पिता ॥ ३ ॥

(११२) इमिहाहुतपाततमं वृक्षम्

(१-५) वृक्षस्यास्य वृक्षस्यायर्षा ऋषिः । स्वरो देवता । (१) वृक्षस्यायर्षा ऋषिः, (२, ५) द्वितीयाह्वयोक्तिः

मिपद् अह्वयती, (३) क्रीयाया मुनिगुह्यु, (५) वृक्षस्यायर्षा ऋषिः अह्वयती अह्वयति ॥

यं देवाः स्मरमसिध्वत्प्वन्तः शोशुचानं सुहाय्या । तं तं तपाभि वरुणस्य धर्मेणा ॥१॥

यं विश्वे देवाः स्मरमसिध्वत्प्वन्तः शोशुचानं सुहाय्या ।

तं तं तपाभि वरुणस्य धर्मेणा ॥२॥

यमिन्द्राणी स्मरमसिध्वत्प्वन्तः शोशुचानं सुहाय्या ।

तं तं तपाभि वरुणस्य धर्मेणा ॥३॥

यम् । देवाः । स्मरम् । अर्षिञ्चन् । अप्सु । अन्तः । शोशुचानम् । सुह । आय्या ।

तम् । ते । तपाभि । वरुणस्य । धर्मेणा ॥ १ ॥

यम् । विश्वे । देवाः । स्मरम् । अर्षिञ्चन् । अप्सु । अन्तः । शोशुचानम् । सुह ।

आय्या । तम् । ते । तपाभि । वरुणस्य । धर्मेणा ॥ २ ॥

यम् । इन्द्राणी । स्मरम् । अर्षिञ्चन् । अप्सु । अन्तः । शोशुचानम् । सुह । आय्या ।

तम् । ते । तपाभि । वरुणस्य । धर्मेणा ॥ ३ ॥

Smara : Passion and Love

- VI.131.1** Out of your head, out of your feet, I draw away your pangs of love. O bounties of Nature, send forth passionate Love. May that man burn with desire for me. .
- VI.131.2** May you assent to this (my wish) O assent divine (anumatī); O determination, may you bend this together. O bounties of Nature, send forth passionate Love. May that man burn with desire for me.
- VI.131.3** Even if you run away three leagues, or even five leagues, one day's journey of a horse, from there (tatah) you shall come back and shall be the father of our sons. (putrāṇām pitā).

Smara : Passionate Love

- VI.132.1** The passionate love, which the bounties of Nature have poured into waters (i.e., semen), burning friendly and accompanied by pains of longing - that I heat up for you, according to the law of the venerable Lord (Law-maker).
- VI.132.2** The passionate love, which all the bounties of Nature have poured into waters (i.e., semen), burning fiercely and accompanied by pains of longing - that I heat up for you, according to the law of the venerable Lord (Law-maker).
- VI.132.3** The passionate love, which the power of the resplendent Lord (Indrāṇī) has poured into waters (i.e., semen), burning fiercely and accompanied by pains of longing - that I heat up for you, according to the law of the venerable Lord (Law-maker).

यमिन्द्राग्नी स्मरमसिञ्चतामप्स्व॑न्तः शोशु॑चानं सहा॒ध्या ।

तं ते॑ तपा॒मि वरु॑णस्य धर्मे॒णा ॥४॥

यं मि॒त्रावरु॑णौ स्मरमसिञ्चतामप्स्व॑न्तः शोशु॑चानं सहा॒ध्या ।

तं ते॑ तपा॒मि वरु॑णस्य धर्मे॒णा ॥५॥

यम् । इन्द्राग्नी इति । स्मरम् । असिञ्चताम् । अप्सु । अन्तः । शोशुचानम् । सह ।
आध्या । तम् । ते । तपा॒मि । वरु॑णस्य । धर्मे॒णा ॥ ४ ॥

यम् । मित्रावरुणौ । स्मरम् । असिञ्चताम् । अप्सु । अन्तः । शोशुचानम् । सह ।
आध्या । तम् । ते । तपा॒मि । वरु॑णस्य । धर्मे॒णा ॥ ५ ॥

(११३) यमसिञ्चतामप्स्वन्तः

(१-५) यमसिञ्चतामप्स्वन्तः कर्मि । मेखला देवता । (१) यमस्यो मुरिचिचक्रम् । (२, ५)

द्वितीयापचक्रयोः शुक्लम् । (३) द्वितीयापचक्रम् । (४) यमस्यो मुरिचिचक्रम् ।

य इमां देवो मेखलायाम्बन्धः यः सन्नाह य उ नो युयोज ।

यस्य देवस्य प्रशिषा चरामः स पारमिच्छात्स उ नो वि मुञ्चात् ॥१॥

आहुतास्यभिर्हुत ऋषीणामस्यायुधम् ।

पूर्वां व्रतस्य प्राश्नती वीरघ्नी भव मेखले ॥२॥

मृत्योर्हं ब्रह्मचारी यदसि निर्याचन्भुतात्पुरुषं यमार्य ।

तमुहं ब्रह्मणा तर्पसा श्रमेणान्यैर्न मेखलया सिनामि ॥३॥

यः । इमां । देवः । मेखलाम् । आऽबन्धम् । यः । सन्नाह । यः । ऊं इति । नः ।

युयोज । यस्य । देवस्य । प्रशिषा । चरामः । सः । पारम् । इच्छात् । सः । ऊं इति ।

नः । वि । मुञ्चात् ॥ १ ॥

आऽहुता । असि । अभिऽहुता । ऋषीणाम् । असि । आयुधम् ।

पूर्वां । व्रतस्य । प्रऽअश्नती । वीरऽघ्नी । भव । मेखले ॥ २ ॥

मृत्योः । अहम् । ब्रह्मऽचारी । यत् । असि । निऽर्याचन् । भुतात् । पुरुषम् । यमार्य ।

नम् । अहम् । ब्रह्मणा । तर्पसा । श्रमेण । अन्यैः । एनम् । मेखलया । सिनामि ॥ ३ ॥

VI.132.4 The passionate love, which the Lord resplendent and adorable has poured into waters (i.e., semen), burning fiercely and accompanied by pains of longing - that I heat up for you according to the law of the venerable Lord (Law-maker)

VI.132.5 The passionate love, which the Lord friendly and venerable, has poured into waters (i.e., semen), burning fiercely and accompanied by pains of longing - that I heat up for you, according to the law of the venerable Lord (Law-maker).

Mekhala : Belt or Girdle

VI.133.1 The enlightened one, who has bound this (belt or girdle), who has fastened it tight, who has deployed us, at whose direction we move up, may he wish us to reach our goal (the other shore); may he free us from it as well.

VI.133.2 You are offered; you are praised. You are the weapon of the seers. Having achieved success in the work undertaken previously, may you, O belt, be the slayer of the heroes (among our enemies).

VI.133.3 I, who am the disciple of death, begging from people, a man for the controller (death). That man I bind fast to knowledge, to austerity, and to hard labour with this belt.

श्रद्धायां दृढिता तपसोधि जाता स्वस ऋषीणां भूतकृतां वृभूव ।
 सा नो मेखले मतिमा धेहि मेधामथो नो धेहि तपे इन्द्रियं च ॥४॥
 यां त्वा पूर्वे भूतकृत ऋषयः परिवेधिरे ।
 सा त्वं परि प्वजस्व मां दीर्घायुत्वाय मेखले ॥५॥

श्रद्धायाः । दृढिता । तपसः । अर्थः । जाता । स्वसा । ऋषीणाम् । भूतकृताम् । वृभूव ।
 सा । नः । मेखले । मतिम् । आ । धेहि । मेधाम् । अथो इति । नः । धेहि । तपः । इन्द्रियम् । च ॥
 याम् । त्वा । पूर्वे । भूतकृतः । ऋषयः । परिवेधिरे ।
 सा । त्वम् । परि । स्वजस्व । माम् । दीर्घायुत्वाय । मेखले ॥ ५ ॥

(१३४) ऋषिस्तुतयपातयं सतम्

(१-३) वृषस्यास्य सतस्य सुक कृषिः । वज्रो देवता । (१) वृषमर्चः वपुर्गुर्व विदुर् ।

(२) द्वितीयाया अतिविषयदा गायत्री, (३) तृतीयायाभ्यामुक्तं कर्तव्यं ॥

अयं वज्रस्तर्पयतामृतस्यावांस्य राष्ट्रमयं हन्तु जीवितम् ।
 शृणातु ग्रीवाः प्र शृणातुष्णिहा वृत्रस्यैव शचीपतिः ॥१॥
 अधरोधर उत्तरेभ्यो गुहः पृथिव्या मोत्स्यपत् ।
 वज्रेणावहतः शयाम् ॥२॥
 यो जिनाति तमन्विच्छ यो जिनाति तमिर्सहि ।
 जिनुतो वज्र त्वं सीमन्तमन्वश्मनु पातय ॥३॥

अयम् । वज्रः । तर्पयताम् । ऋतस्यै । अव । अस्य । राष्ट्रम् । अप । हन्तु ।
 जीवितम् । शृणातु । ग्रीवाः । प्र । शृणातु । उष्णिहाः । वृत्रस्यैव । शचीपतिः ॥
 अधरः । अधरः । उत्तरेभ्यः । गुहः । पृथिव्याः । मा । उत् । सृपत् ।
 वज्रेण । अवहतः । शयाम् ॥ २ ॥

यः । जिनाति । तम् । अनु । इच्छ । यः । जिनाति । तम् । इत् । जहि ।
 जिनुतः । वज्र । त्वम् । सीमन्तम् । अन्वञ्चम् । अनु । पातय ॥ ३ ॥

VI.133.4 You are the daughter of faith (śraddhāyā dūtā), born of austerity, you have become the sister of seers, the creators of beings. As such, O girdle (mekhalā), may you bestow on us thought and wisdom and then bless us with understanding, fervor and stamina.

VI.133.5 O you girdle (mekhalā), whom the ancient seers, the creators of beings, girdled around them, may you, the same, embrace me for a long life.

Vajra : A lamantine Bolt

VI.134.1 May this thunder-bolt support the right. May this over-throw his (enemy's) kingdom, and take away his life. May this tear the necks and tear the napes, as the Lord of actions tears those of the nescience.

VI.134.2 Lower and lower than his superiors, may he go underground. May he not rise on the earth. Smitten with thunder-bolt, may he lie down.

VI.134.3 May you seek him out who causes harm. May you strike him dead who causes harm. Whoever cause harm, O thunder-bolt, may you make his head to fall down straight away

(१३५) षड्विंशबुधपञ्चतमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य वृकः कृषिः । वक्रो देवता । मनुष्यं वन्दे ।

यद्भ्रामि वलं कुर्वे इत्थं वज्रमा ददे ।
 स्कन्धानमुष्यं श्वातर्यन्वृत्रस्येव शचीपतिः ॥१॥
 यत्पिबामि सं पिबामि समुद्र इव संपिबः ।
 प्राणानमुष्यं संपाय सं पिबामो अमुं वयम् ॥२॥
 यद्गिरामि सं गिरामि समुद्र इव संगिरः ।
 प्राणानमुष्यं संगीर्यं सं गिरामो अमुं वयम् ॥३॥

यत् । अदनामि । बलम् । कुर्वे । इत्थम् । वज्रम् । आ । ददे ।
 स्कन्धान् । अमुष्यं । श्वातर्यन् । वृत्रस्येव । शचीपतिः ॥ १ ॥
 यत् । पिबामि । सम् । पिबामि । समुद्रः इव । सम्पिबः ।
 प्राणान् । अमुष्यं । समुपपायं । सम् । पिबामः । अमुम् । वयम् ॥ २ ॥
 यत् । गिरामि । सम् । गिरामि । समुद्रः इव । समुगिरः ।
 प्राणान् । अमुष्यं । समुङ्गीर्यं । सम् । गिरामः । अमुम् । वयम् ॥ ३ ॥

(१३६) षड्विंशबुधपञ्चतमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य वीतान्य कृषिः । नितबीधनस्पतिर्देवता । (१, ३) प्रथमादृतीययोर्ऋचो-
 रगुष्टु । (२) द्वितीयापामेकावसाना द्विषदा साक्षी दृष्टी प्रवृत्ती ।

देवी देव्यामधि जाता पृथिव्यामस्योषधे ।
 तां त्वा नितलि केशेभ्यो दंहणाय खनामसि ॥१॥
 दंहं प्रजाञ्जनयाजाताजातानु वर्षीयसस्कृधि ॥२॥
 यस्ते केशोवपद्यते समूलो यश्च वृश्चते ।
 इदं तं विश्वमेवज्यामि पिबामि वीरुधा ॥३॥

देवी । देव्याम् । अधि । जाता । पृथिव्याम् । असि । ओषधे ।
 ताम् । त्वा । नितलि । केशेभ्यः । दंहणाय । खनामसि ॥ १ ॥
 दंहं । प्रजान् । जनयं । अजातान् । जातान् । ऊं इति । वर्षीयसः । कृधि ॥ २ ॥
 यः । ते । केशः । अवपद्यते । समूलः । यः । च । वृश्चते ।
 इदम् । तम् । विश्वमेवज्यामि । पिबामि । वीरुधा ॥ ३ ॥

Vajra : Bolt

- VI.135.1** What I eat (aśnāmi) , may I turn that into strength, and may I take up the adamantine weapon, cleaving the shoulders of such and such person, like the Lord of actions those of the nescience (vṛtra)
- VI.135.2** What I drink (pibāmi), I drink completely, drink to the finish like ocean. Drinking up the life of such and such (amuṣya) person, may we drink such and such person to the finish.
- VI.135.3** What I swallow (girāmi), I swallow to the finish, swallow to the finish like ocean. Swallowing up the life of such and such person, may we swallow such and such person to the finish

Nitatni Vanaspati - herb

- VI.136.1** O medicinal herb, you are divine and are grown on the divine earth. As such, O herb spreading downwards, we dig you up for strengthening the hair (keśebhyo dr̥ṇhanāya) (Nitatni - spreading down-wards)
- VI.136.2** Make old hair firm; make new ones spring out, which are yet unborn; make longer the already growing ones.
- VI.136.3** Your hair, which falls off, or is torn with its root—that I wet with (the sap of) this plant, a cure-all remedy (panecca). (visva-bheṣajyā).

(१३७) समभिषादुत्तरपालतर्गं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य वीतहव्य ऋषिः । नितसीवनस्यतिर्देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

यां ज॒मद॑मिर॒खन॑दुहि॒त्रे केश॑वर्धनीम् ।
 तां वी॒तह॑व्य आ॒भर॑दसितस्य गृ॒हेभ्यः ॥१॥
 अ॒भीशु॑ना मे॒या आ॒सन्व्य॑मे॒नानु॑मे॒याः ।
 केशा॑ न॒डा इ॒व वर्ध॑न्तां शी॒र्ष्णस्ते॑ अ॒सिताः परि॑ ॥२॥
 द॒ह मूल॑मा॒ग्रं यच्छ॑ वि म॒र्ध्यं याम॑यौषधे ।
 केशा॑ न॒डा इ॒व वर्ध॑न्तां शी॒र्ष्णस्ते॑ अ॒सिताः परि॑ ॥३॥

याम् । ज॒मत्ऽअ॒ग्निः । अ॒खन॑त् । दुहि॒त्रे । केश॑ऽवर्धनीम् ।
 ताम् । वी॒तह॑व्यः । आ । अ॒भर॑त् । अ॒सित॑स्य । गृ॒हेभ्यः ॥ १ ॥
 अ॒भीशु॑ना । मे॒या । आ॒सन् । वि॒ऽआ॒मेन॑ । अ॒नु॒ऽमे॒याः ।
 केशा॑ः । न॒डाऽइ॒व । वर्ध॑न्ताम् । शी॒र्ष्णः । ते । अ॒सिताः । परि॑ ॥ २ ॥
 द॒ह । मूल॑म् । आ । अ॒ग्रम् । यच्छ॑ वि । म॒र्ध्यम् । य॒मय॑ । ओ॒षधे॑ ।
 केशा॑ः । न॒डाऽइ॒व । वर्ध॑न्ताम् । शी॒र्ष्णः । ते । अ॒सिताः । परि॑ ॥ ३ ॥

(१३८) अष्टाभिषादुत्तरपालतर्गं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्षस्यास्य सूक्तस्यायर्गं ऋषिः । नितसीवनस्यतिर्देवता । (१-२, ४-५) पपमाद्वितीया-

चतुर्वीपञ्चमीनाष्टयामनुष्टुप्, (३) वृत्तीपाधाम पञ्चापङ्क्तिस्तन्वती ॥

त्वं वी॒रुधां॑ श्रेष्ठ॒तमामि॑श्रुतास्यौषधे । इ॒मं मे॑ अ॒द्य पू॒रुषं॑ क्ली॒बमो॑प॒शिनं॑ कृधि ॥१॥
 क्ली॒बं कृ॒ष्योप॑शिनम॒यो कुरी॑रिणं कृधि । अ॒थास्ये॑न्द्रो ग्रा॒वम्यामु॑मेभि॒नत्वा॑ण्ड्यौ ॥२॥

त्वम् । वी॒रुधा॑म् । श्रेष्ठ॒तमा । अ॒भि॒ऽश्रु॒ता । अ॒सि । ओ॒षधे॑ ।
 इ॒मम् । मे॒ । अ॒द्य । पू॒रुष॑म् । क्ली॒बम् । ओ॒प॒शि॒नम् । कृ॒धि ॥ १ ॥
 क्ली॒बम् । कृ॒धि । ओ॒प॒शि॒नम् । अ॒यो इति॑ । कुरी॑रिणम् । कृ॒धि ।
 अ॒थ । अ॒स्य । इन्द्रः॑ । ग्रा॒वऽम्या॑म् । उ॒मे इति॑ । भि॒नत् । आण्ड्यौ॑ ॥ २ ॥

Nitatni Vanaspati (spreading down ward)

VI.137.1 The hair-lengthening herb, which the sage of burning fires (jamadagni) digs up for her daughter's locks grow long, that the sage of exhausted supplies tears for the homes of the white-haired (asitāh) one.

VI.137.2 The hair, that used to be measured with finger, became so long as to be measured with stretched out arms. May black hair spring all over your head and grow like reeds.

VI.137.3 May you, O herb, make firm the root; prolong the ends; and stretch the middle portion. May black hair spring all over your head and grow like reeds.

Vanaspati (herb)

VI.138.1 O herb, you are the best and well renowned of all the plants. May you make this man of mine impotent and female today.

VI.138.2 May you make him impotent and eunuch and female; then make him wearing a woman's head-dress (kurīṇam) - may the resplendent one crush both of his testicles (āṇḍyau) with two pressing-stones (grāva-bhyām)

क्रीवं क्रीवं त्वाकरं वध्रे वधिं त्वाक्कुरमरसारसं त्वाकरम् ।
 कुरीरमस्य शीर्षणि कुन्वं चाधिनिदध्मसि ॥३॥
 ये ते नाड्यौ देवकृते यपोस्तिष्ठति वृष्यम् ।
 ते ते भिनधि शर्म्यामुष्या अधि मुष्कयोः ॥४॥
 यथा नडं कशिपुने स्त्रियो भिन्दन्त्यस्मना ।
 एवा भिनधि ते शोपोमुष्या अधि मुष्कयोः ॥५॥

क्रीवं । क्रीवम् । त्वा । अक्कुरम् । वध्रे । वधिम् । त्वा । अक्कुरम् । अरस । अरसम् । त्वा । अक्कुरम् ।
 कुरीरम् । अस्य । शीर्षणि । कुन्वंम् । च । अधिऽनिदध्मसि ॥ ३ ॥
 ये इति । ते । नाड्यौ । देवकृते इति देवऽकृते । ययोः । तिष्ठति । वृष्यम् ।
 ते इति । ते । भिनधि । शर्म्यया । अमुष्याः । अधि । मुष्कयोः ॥ ४ ॥
 यथा । नडम् । कशिपुने । स्त्रियोः । भिन्दन्ति । अस्मना ।
 एव । भिनधि । ते । शोपोः । अमुष्याः । अधि । मुष्कयोः ॥ ५ ॥

(१३९) एकोनशतारिक्तपुष्पशतानि सूक्तम्

(१-९) पञ्चमस्त्यास्य सुवत्प्रायश्चि क्रयिः । वनस्पतिर्विषता । (१) प्रथमपञ्चम्यवसाना
 वद्वा विषयुषती. (२-५) द्वितीयादिषतहवाजापुष्प उन्मत्सी ॥

न्यस्तिका रुरोहिथ सुभग्नंकरणी मम । शतं तव प्रतानास्त्रयस्त्रिंशत्तानाः ।
 तया सहस्रपुष्पा हृदयं शोषयामि ते ॥१॥
 शुष्यतु मयि ते हृदयमयो शुष्यत्वात्स्यम् ।
 अयो नि शुष्य मां कामेनाथो शुष्कास्या चर ॥२॥

निऽअस्तिका । रुरोहिथ । सुभग्नंऽकरणी । मम । शतम् । तव । प्रऽतानाः । त्रयःऽत्रिंशत् ।
 निऽतानाः । तया । सहस्रऽपुष्पा । हृदयम् । शोषयामि । ते ॥ १ ॥
 शुष्यतु । मयि । ते । हृदयम् । अयो इति । शुष्यतु । आत्स्यम् ।
 अयो इति । नि । शुष्य । माम् । कामेन । अयो इति । शुष्कऽआस्या । चर ॥ २ ॥

VI.138.3 O impotent I have made you impotent. O eunuch (vadhri). I have made you eunuch. O semenless, I have made you semenless We put a woman's head-dress (kurriṇam) on his head and the hair-ornament (kumbam) also.

VI.138.4 Your two vessels (nāḍyau) made by the bounties of Nature (devakṛte), and in which the semen (vṛṣṇyam) lies - crush those both of yours, placed just above the two testicles, on this stone with this stick. (śamyayā amuṣyā)

VI.138.5 Just as women-folk crash a reed with a stone for making a mat, even so I crush your male organ (śēpah), placed just above the two testicles (muṣkayoh) on this stone with this stick.

Vanaspati (herb)

VI.139.1 O herb, dispeller of misfortune and bestower of good fortune on me, you have grown up here. A hundred are your out-stretching branches and thirty-three down-stretching tendencies. With such a herb of a thousand leaves, I make your heart parch.

VI.139.2 May your heart parch for me; then may your mouth be dry. Then making me parched with passion, may you go about dry-mouthed.

सुवर्ननी समुष्पला वसु कल्याणि सं नुद ।
 अमं च मां च सं नुद समानं हृदयं कृधि ॥३॥
 यषोदकमर्पपुषोपशुष्यत्वास्यमि ।
 एवा नि शुष्य मां कामेनाथो शुष्कास्या चर ॥४॥
 यथा नकुलो विच्छिद्य संदधात्यहिं पुनः ।
 एवा कामस्य विच्छिन्नं सं धेहि वीर्यावति ॥५॥

सुवर्ननी । समुष्पला । वसु । कल्याणि । सम । नुद । अमम् ।
 च । माम् । च । सम । नुद । समानम् । हृदयम् । कृधि ॥ ३ ॥
 यषा । उदकम् । अर्पपुषः । अपुशुष्यति । आस्यमि ।
 एव । नि । शुष्य । माम् । कामेन । अथो इति । शुष्कास्या । चर ॥ ४ ॥
 यथा । नकुलः । विच्छिद्य । समुदधाति । अहिम् । पुनः ।
 एव । कामस्य । विच्छिन्नम् । सम । धेहि । वीर्यावति ॥ ५ ॥

(१५०) चत्वारिंशदुत्तरातमं सूक्तम्

(१-३) यषस्यास्य सूक्तपाठार्थं कृधि । ब्रह्मणस्वतिर्ना वा वेत्ताः । (४) यषमर्ष अरोहणी,

(२) द्वितीयाया उपरिहृत्तयोविष्मती विपुर्, (३) तृतीयाया अस्तारपद्विष्मतीति ।

यौ व्याघ्रावर्वरुदौ जिघत्सतः पितरं मातरं च ।

तौ दन्तौ ब्रह्मणस्पते शिवौ कृणु जातवेदः ॥१॥

ब्रीहिर्मत्तं यवमत्तमथो मापमथो तिलम् ।

एष वां भागो निहितोरुधेयाय दन्तौ मा हिंसिष्टं पितरं मातरं च ॥२॥

उपहृतौ सपुजौ स्योनौ दन्तौ सुमङ्गलौ ।

अन्यत्र वां घोरं तन्वः परंतु दन्तौ मा हिंसिष्टं पितरं मातरं च ॥३॥

यौ । व्याघ्रौ । अर्वरुदौ । जिघत्सतः । पितरम् । मातरम् । च ।

तौ । दन्तौ । ब्रह्मणः । पते । शिवौ । कृणु । जातवेदः ॥ १ ॥

ब्रीहिम् । अत्तम् । यवम् । अत्तम् । अथो इति । मर्षम् । अथो इति । तिलम् । एषः । वाम् ।

भागः । निहितः । रुधेयाय । दन्तौ । मा । हिंसिष्टम् । पितरम् । मातरम् । च ॥ २ ॥

उपहृतौ । सपुजौ । स्योनौ । दन्तौ । सुमङ्गलौ ।

अन्यत्र । वाम् । घोरम् । तन्वः । परा । एतु । दन्तौ । मा । हिंसिष्टम् । पितरम् । मातरम् । च ॥ ३ ॥

VI.139.3 O brown-coloured, beautiful herb, you are a reconciler, arouser. May you urge her to meet; may urge me to meet you make our hearts alike. (samānam hṛdayam kṛdhi)

VI.139.4 Just as the mouth of a man, not drinking water, gets parched making me parched with passion, may you go about mouthed.

VI.139.5 Just as a mongoose, having cut a snake into pieces, put together again, so, O powerful herb, may you join together severed passionate love.

Brahmanaspatih

VI.140.1 The two tiger-like teeth protruding downwards, that desire to the father and the mother - those two teeth, O Lord of knowledge, O knower of all, may you make benign.

VI.140.2 May you eat rice (vr̥hi); may you eat barley (yava), also black beans (māsa) and sesamum (tila). This is the share allotted to both of you for happy result. O you two teeth (danta), may you not injure the father and the mother.

VI.140.3 Praise be to the two teeth, friendly, bringing happiness and well-being propitious. May the ferocity of your selves go away else where. May you not, O teeth, injure the father and the mother.

(१४१) एकस्वत्वारिषादुत्तरात्ततमं सूक्तम्

(१-४) वषस्यास्य सूक्तस्य विष्वाभिष क्रुधिः । मन्विनी देवते । मनुहुप् छन्दः ॥

वायुरेनाः समार्करत्त्वष्टा पोषाय ध्रियताम् ।
 इन्द्रं आम्यो अधि ब्रवद्भुद्रो भुध्रे चिकित्सतु ॥१॥
 लोहितेन स्वधितिना मिथुनं कर्णयोः कृधि ।
 अर्कतामभिना लक्ष्म तदस्तु प्रजया बहु ॥२॥
 यथा चक्रुर्देवासुरा यथा मनुष्या उत ।
 एवा सहस्रपोषाय कृणुतं लक्ष्माभिना ॥३॥

वायुः । एनाः । समऽआकरत् । त्वष्टा । पोषाय । ध्रियताम् ।
 इन्द्रः । आम्यः । अधि । ब्रवत् । रुद्रः । भुम्ने । चिकित्सतु ॥ १ ॥
 लोहितेन । स्वऽधितिना । मिथुनम् । कर्णयोः । कृधि ।
 अर्कताम् । अश्विना । लक्ष्म । तत् । अस्तु । प्रऽजया । बहु ॥ २ ॥
 यथा । चक्रुः । देवऽअसुराः । यथा । मनुष्याः । उत ।
 एव । सहस्रऽपोषाय । कृणुतम् । लक्ष्म । अश्विना ॥ ३ ॥

(१४२) द्विष्याग्निकृतस्यातमं सूक्तम्

(१-३) वषस्यास्य सूक्तस्य विष्वाभिष क्रुधिः । वायुदेवता । मनुहुप् छन्दः ॥

उच्छ्रयस्व बहुर्भूव स्वेन महसा यव ।
 मृणीहि विश्वा पात्राणि मा त्वा दिव्याशनिर्वधीत् ॥१॥
 आभृष्वन्तं यव देवं यत्र त्वाच्छावदामसि ।
 तदुच्छ्रयस्व द्यौरिव समुद्र इवेध्यक्षितः ॥२॥
 अक्षितास्त उपसदोक्षिताः सन्तु राशयः ।
 पूषन्तो अक्षिताः सन्त्वत्तारः सन्त्वक्षिताः ॥३॥

उत् । श्रयस्व । बहुः । भूव । स्वेन । महसा । यव ।
 मृणीहि । विद्वा । पात्राणि । मा । त्वा । दिव्या । अशनिः । वधीत् ॥ १ ॥
 आऽभृष्वन्तम् । यवम् । देवम् । यत्र । त्वा । अच्छाऽआवदामसि ।
 तत् । उत् । श्रयस्व । द्यौःऽइव । समुद्रऽइव । एधि । अक्षितः ॥ २ ॥
 अक्षिताः । ते । उपऽसदः । अक्षिताः । सन्तु । राशयः ।
 पूषन्तः । अक्षिताः । सन्तु । अत्तारः । सन्तु । अक्षिताः ॥ ३ ॥

॥ इति पद्यं काण्डम् ॥

[अष्टकाष्टे सूक्तानि १४१, कथा ४५४]

Aśvin - Pair

- VI.141.1** May the cosmic wind collect them (*samākarat*) (group - may the universal architect look after their nourishment; may the resplendent Lord bless and encourage them; may the Lord cures (*Rudra*) treat them (*cikitsatu*), so that they may mul
- VI.141.2** With a red blade make a pair of marks on their both the May the twins divine (physicians and surgeons) make the May that make them multiply with progeny (to large num
- VI.141.3** Such marks, as the enlightened ones and the life-savers been making, and as the men also make, so, O twins divine, you make the mark, so that these may multiply into thous

Vāyu

- VI.142.1** Grow high, O barley; become plentiful with your good qu (own vitality). May you fill all (our) containers. May celestial thunder-bolt not kill you.
- VI.142.2** Where we praise you, the divine barley, that listens to us, I may you grow up just like heaven, like the ocean, may yo inexhaustible.
- VI.142.3** May inexhaustible be your servings (*upasadas*); inexhaustibl your gathered heaps. May inexhaustible be your bestowers, inexhaustible be the partakers.

Here ends Kāṇḍa VI
Hymns 142 ; Verses 454